VITT. EMANUELE
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
18 D
10/M

12
17
C
18

Digitized by Google

Digitized by Google

BAPTISTÆ CODRONCHI PHILOSOPHI, AC MEDICI Imolenſis,

DE MORBIS VENEFICIS, *Ac Veneficijs.*

LIBRI QVATTVOR,

In quibus non ſolùm certis rationibus venefi-cia dari demonſtratur, ſed eorum Species, Cauſſæ, Signa, & Effectus noua methodo aperiuntur. Poſtremo de eorum Curatione, ac præſeruatione exactè tractatur, veraque, noua, & experta remedia proponuntur.

Qđ opus alias editũ nuperrimè fuit ab Auctore emẽdatũ, ac multis, vtilibusq; rebus auctũ.

Cum duplici Indice, alter capitum, alter rerum notabilium.

MEDIOLANI, Apud Io. Bapt. Bidelliũ. 1618.

Superiorum permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Imprimatur

Fr. Hippol. Maria Zocha S. Theol. Lect. Vic. Roſæ Commiſſ. S. Off. Mediolani.

Gul. Vid. Theol. S. Nazarij pro Illuſtriſſ. D. Card. Archiep.

Vidit Saecus pro Excellentiſſimo Senatu.

Digitized by Google

LVDOVICO SEPTALIO VIRO CLARISS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IO. BAPTISTA BIDELLIVS S.

IOannis Baptiſtæ Codronchij Viri, vt tu mihi ſæpe teſtatus es Ludouice Septali Vir Clariſſime, optimè de re medica meriti, vtiliſſimam cuicunq; Litteratorum generi tractationem de Morbis Veneficis typis mandaturo, occurrebat animo, cuinam potiſſimum, hac arrepta occaſione, illam nempe de more dedicando, grati animi obſeruantiæ, deuotionique debitum indicium præmeferrem. Non deerant, qui præ multitudine beneficiorum in me collatorum

Digitized by Google

apud me maximi eſſent faciendi. Non deerant, qui dignitatum ſplendore fulciti, poſſent ſuo nitore laborem hunc meum quamuis paruulum illuſtrare. Non deniq; deerant, qui Medicinæ ſcientiam profitentes, munuſculum hoc meum eſſent æquo animo amplexuri. Defuiſſet facilè tamen, in quo hæc omnia ſimul reperire potuiſſem, niſi ille tu mihi occurriſſes, qui in conferendis beneficijs cæteros omnes facile ſuperaſti; Qui dignitate in re Medica tanquam Coryphæus eluces, Quē denique continuo nouarum in ſcientijs (potiſſimum re Medica) conſiderationum flagrantem deſiderio, munuſculum hoc meum læto hilarique animo accepturum certo mihi ſuadebam. Hæc igitur illa fuere, quæ me ad hoc opus inſigni tuo nomine illuſtrandum impellere potuere. Sed vt verum tibi fatear, non minus

etiam

etiam poſuit vtilitatis propriȩ commune deſiderium: Videbam ȩnim hac via multorum in me amorem, quo nihil iucundius, nihilq́; vtilius reperiri poſſe cenſeo, conuerſurum: Si enim docente Peripateticorum Principe, amor excitatur in illos, qui amant, quos nos amamus, & in amatos ab ipſis, quos nos amamus, cum tu ob tuas illas ſingulares virtutes ab ijs etiam, qui nunquam te viderunt ameris & diligaris, vbi tui amans hoc meo deuotionis indicio pateſiam, à teque munus hoc haud quaquam aſpernante amatus eſſe cognoſcar, neceſſario multorum virtute prȩditorum te ſingulariter amantium amorem in me etiam concitabo. Vtilitatis igitur meæ cupidus me à te amatum patefacere ne deſiſtas, meq; tibi iã dico deuictiſsimus ne obliuiſcaris & Vale. Mediol.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI

De morbis veneficis, ac veneficijs.

Eneficia, & veneficos morbos eſſe, ex Sacris litteris, ſanctaq́; Ecclesia probatur. cap. 1. pag. 1.

Ex Concilijs, iuribus canonicis conſtitutionibus Pontificijs maleficia probantur. cap. 2. 6.

Sanctos Doctores, Theologos, ac Summiſtas, eſſe veneficia concedere. cap. 3. 10

Iura Cæſarea ſatis ſuperque veneficia probari. cap. 4. 13

Ex Platone Platonicisq́; veneficia dęmoneſq́ue eſſe. cap. 5. 15

Ariſtotelem ac Peripateticos cognouiſſe dæmones & eorum maleficia, ex eorum tamen principijs minimè probari poſſe. ca. 6. 19

Medicos fateri maleficia, morboſq; maleficos cap. 7. 25

Veneficorum operationes ac ſcelera ſatis ex Hiſtorijs patefieri. cap. 8. 40

Opera nefanda veneficarum ex Poetis patefieri. cap. 9. 45

Authoritate variè ſcribentium veritas hæc magis tuetur. cap. 10. 47

Ex communis gentium populorumq; voce

& ex

& ex iudicij Inquiſitorem, vera iſta eſſe deprehenditur. cap. 11. 51

Secundi libri.

Quid ſit veneficium ex aliorum ſententia explicatur, & imaginationem illius non eſſe cauſam probatur. cap. 1. 55
Maleficia per viſum inferri confutatur, & ſingulorum, quæ ab oculorum radijs fieri iudicantur, vera cauſa redditur. cap. 2. 62
Ex tactu veneficia fieri non poſſe, probatur. cap. 3. 74
Nullum hominem ex proprietate naturæ veneficio afficere poſſe, ſed ex peculiari nequitia à demone adiuta proficiſci. c. 4. 81
Voces ac verba ſua natura veneficiorum cauſam eſſe non poſſunt, ſed ſigna & pacta tantum dæmonum. cap. 5. 86
Cœli ſiderumq; obſeruatione, ac eorum fauore veneficia vim ſuam non ſortiuntur. ca. 6. 91
Intelligentias cœleſtes maleficiorum non eſſe authores. cap. 7. 99
Occulta indicare, ac futura prædicare, ad nocturnos conuentus deferri, alieno, ſermone loqui, non ratione melancholiæ, vaporum terræ, vel in ſomnis fieri, ſed arte dæmonum. cap. 8. 100

Tertij libri.

Veneficij recta definitio traditur. cap. 1. 112
Veneficorum morborum cauſæ indagantur:

instrumenta maleficorum nihil agere in ægrotantes: characteresque ac imagines nullam vim à cęlo ſortiri probatur, & ea quæ ab ægrotantibus euomuntur, vel deii ciuntur, vt claui, naturalia eſſe, & non ficti tia patefit. cap. 2. 114

Plures fœminas quam maſculos, veneficis artibus eſſe imbutas: & quibus nominib. inſignite fuerint, de eorumq; ratione fit manifeſtum. cap. 3. 126

De pactis tam expreſſis, quam tacitis quæ cum dæmone malefici contrahunt, ac de modo profitendi in eorum ſecta. cap. 4. 130

Veneris impotentiam, matrimonio coniunctis potiſſimum, ſterilitatemq; inferre genitalia præſtigiosè auferre, abortus facere lac exiccare, vrinæq; retentionem facere veneficos poſſe. cap. 5. 136

Amorem effrænatum, ac odium inteſtinum dęmones per ſe aut per veneficos inducere, & homines ſua vi dementare poſſe. cap. 6. 142

Maleficos ope dæmonum ſe ipſos vel alios in apparentem aut immaginatam brutorum aut aliarum rerum figuram mutare; dęmonesq; corpora aſſumere poſſe hominum brutorum, aliarumque rerum formas effingentia. cap. 7. 147

Veneficarum aliquas per mentis exceſſum cognoſcere ac ſcire omnia quæ in conuentu ſathanico fiunt: Alias vero corporaliter

ter

rer deferri ad eos, reuera, probatur. cap. 8. 154
Ex veneficio dæmones immitti in corpore poſſe, & quibus de cauſis: & quomodo in ipſis inhabitent. cap. 9. 166
Dæmones per incubum & ſuccubum venerea cum hominibus tractare, ſobolem procreare quibuſdam fictis corporibus, & qua ratione differat morbus incubus, ab incubo dæmone. cap. 10. 169
Aliquos arte dæmonum theſauros, furta ac amiſſa indicare, præterita ac futura prædicere, & agenda an bona vel mala ſint, dicere. cap. 11. 176
Pluuiam, grandinem, tonitrua ac fulmina veneficos poſſe concitare, alienas fruges peſſum dare, vel aliò transferre, ſagittis quoſcunque velint interimere, ſeipſos inuulnerabiles reddere, vel arma inuicta facere, ſibique & alijs carceribus coniectis taciturnitatem imperare. cap. 12. 177
Quibus ſignis veneficio affecti ac dæmoniaci dignoſcantur. cap. 13. 182
Quinam ſint qui veneficijs ſunt magis obnoxii, & quibus malefici obeſſe non poſſint cap. 14. 191

Quarti libri.

De præſeruatione à morbis veneficis pro qua remedia ſuperſtitioſa reijciuntur; & vera Chriſtianaque proponuntur. cap. 1, 196
De curatione morborum veneficorum, ac venefi-

Digitized by Google

veneficiorum,& primo de magica. cap. 2. 201.

De curatione diuina cap. 3. 214

De vomitu ac vomitorijs. cap. 4. 223

De balneo. cap. 5 233

De ſuffumigijs. cap. 6. 237

De linimentis ac olei vſu. cap. 7. 239

De Simplicibus ac nonnullis compoſitis medicamentis ſua facultate veneficia curantibus ac dæmones expellentibus, quorum medicamentorum manifeſtæ etiam qualitates explicantur. cap. 8. 240

Quomodo res naturales ac ſenſibiles agere poſſit in ſpiritus malos. cap. 9. 244

De cura ſterilitatis ac coeundi impotentiæ ex maleficio. cap. 10. 246

FINIS.

Digitized by Google

In Libros

DE MORBIS VENEFICIS Ac Veneficijs.

BAPTISTÆ CODRONCHI Medici.

PRAEFATIO.

VEnefici homines ità proprijs affectionibus ſunt obcæcati, tantaque improbitate, & immanitate præditi, adeoque principi tenebrarum ſe obſtrinxerunt; vt nullum ſit facinus nullum malum, ſcelusve, quod non audeant aggredi, ac perpetrare: Ideò in rationalem creaturam non ſolum ſæuiunt multis modis, verumetiã brutis ipſis graues læſiones, necnon necem ipſam inferunt, & externis hominis bonis exitium parant, elementaque ipſa concutiunt. Quis enim eorum omnia flagitia, inuentaque ſathanica, & quam grauia, turpia, ac truculenta ſint, verbis explicare poſſet? Hominum enim mentes commouent, cogunt-

Digitized by Google

que vt plurimum vehementibus animi motibus ſuccumbere, ad amores improbos, odia inteſtina, coitusque vetitos prouocant, terrore, & alijs huiuſcemodi animi vexationibus turbant, varios, grauesque morbos cognitu, ac curatu difficillimos inferunt, apoplexiam nempè, epilepſiam, ſtuporem, paralyſim, conuulſionem, melancholiam, variaque deliramenta, dementiam, taciturnitatem, ſurditatem, cæcitatem, dentium ſtridorem, atrophiam, ſeu totius corporis emaciationẽ, virium imbecillitatem, cum languore ſummo, febres varios, lepram, ac multos alios, qui fortaſsè adhuc medicos latent: aliquos, vt cum ſola vxore non exerceant amplexus licitos prohibẽt, nonnullos alios concubitus impotentes omninò reddunt, ſterilitatẽ inducunt, fœtus in vtero matris interimunt, nec non aborſus, ac pariendi difficultatem faciunt, lac ex vberibus exterminãt, ſanguinem ab infantibus adhuc in cunis degentibus exugunt, ac eliciunt; dæmones ſuis precibus quandoque homines arripere faciunt, tandemque ſola verborum vi, vel prauo eorum intuitu, mortem inferre profitentur: proborum quorundam virorum, ac mulierum de bona fama detrahere, ipſosque ignominioſos facere ſtudent, brutis nocent, aut ea enecando, vel lac, conceptusve extinguentes, rerum victui neceſſariarum penuriã inducunt, frugibus enim, arboribusq; noxij ſunt, ventos, pluuias, turbines, grandines, tonitrua, terræmotus, tenebras faciunt, fulminaque, & alias aeris perturbationes concitant, & ex congregatione rerum alibi exiſtentium in eo varia phantaſ-

taſmata, ſpectra, idola, aues, pugnas confingũt: aeris, & aquæ puritatem corrumpunt, morboſq; immittunt: ventis imperant, atque fluuios ad tẽpus ſiſtunt, fontes venis exiccatis durant, ſcopulos, et ſaxa nouis fontibus productis diluunt, aquas dirimunt, domos, & multas alias res igne abſummunt, conuiuia ex veris cibis, vel phantaſtica exhibent. Nonnullis, qui pro grauioribus delictis in carcerem coniecti ſunt, etiam grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate, taciturnitatem inferre ſciunt, vel etiam eos è carceribus, ac vinculis eripiunt, præſtigijs, ac vana induſtria vrbes obſedione liberant, & expugnandas præbent, in prælijs victoriam conſequuntur, ad dignitates, & honores promouent, ſacrileges excantationibus quorumcunque armorum aciem, & vim ſic hebetare, & abolere norunt, vt nec ab eis vulnerari, vel quappiam alia ratione lædi poſſint, ſerpentes etiam, & animalia bruta ità faſcinant; vt non ſolum ſtupidi, ac ſoporati videãtur, ſed etiam diſrumpi cogantur: Furibundi tauri per ipſos illicò miteſcunt, canes latrantes acquieſcunt, pollutiones in ſomnis procurant, morbos à ſeipſis, vel ab alijs illatos, vel ſpontè genitos per characteres, ignotaq; nomina, vel per alia veneficia curare profitẽtur: ò animalia imperfecta, vt inſecta, quæ ex putredine naſcuntur, producunt mures, locuſtas, & alia noxia animalia ab agris pellunt, vel in eos ſi libet, immittunt, imagines conficere ſciunt, à quibus reſponſa pro furtis detegendis, vel futuris prædicendis accipiũt, vel dæmones phiala, aut anulo, aut vngue incluſos

ſos habere arbitrantur, quos alloquuntur, & quibus præcipiunt, vt ſciant occultos theſauros pandere, futura nunciare alicuiusue ſcientiæ veritatem edocere, ſtatuaſq; faciunt, quæ ex ſe moueantur, voceſq; promant: multis præſtigijs ſenſus noſtros illudere ſciunt, metamorphoſeſq; à Poetis decãtatas complures efficere, ac ſeipſos vel alios in luporum, vel felium, vel auium, aliorumq; ſimilium animalium apparentem formam mutare. Tandem ſceleſti homines mancipantes ſe dæmonibus ſacrum baptiſma, cæteraq; Eccleſiæ ſacramenta, ac demum Chriſtum dominum noſtrũ abnegant, Crucem Sanctam proterunt, malos ſpiritus colunt, priuatam vel ſolennem ante Sathanæ tribunal profeſſionem emittunt, in eius fidem, clientelamq; ſe conferunt, corpus, & animã pro pignore obligant, ſupra quaſdam paginas nigras, & incognitas ſacrificia Sathanæ offerunt, nocturnis quibuſdam conuentibus intereſſe, animos caſtarum virginum, aliarumque honeſtarum mulierum corrumpere, quandocunque oblata occaſio fuerit, pollicentur; dæmonem, quem Martinetũ, vel alio nomine nuncupant, ſocium, vel cuſtodem accipiunt, qui voluntati eorum morem gerat, & præſertim ad nocturnas conciones transferat, vel, ſi magis placet, efficit, vt in ſomno recumbentes ſuper latus ſiniſtrum, ſeu potius à ſenſibus abſtracti, cærimonijs quibuſdam adhibitis, ſciãt, & experiantur ea, quæ in conuentu fiunt, ac ſi corpore intereſſent, in qua concione epulantur, choreas ducunt, genio indulgent, cum dæmonibuſque rem ueneream agentes, nunc ſpecie maſculi,

ſculi,

Digitized by Google

ſculi, modo fœminæ turpiter immiſcent ſe. Quæ omnia, & alia ſimilia quamuis vera ſint, antiquus tamen naturæ humanæ hoſtis, ſomnia, ac aniles fabulas eſſe per miniſtros ſuos perſuadere ſemper conatus eſt: inter multas enim, ac penè innumerabiles pro illius ſagacitate, ac perſpicacitate artes, quas habet, vt homines ad vltimum interitum pertrahat, & honores ſoli Deo debitos ſibi præſtent, nullam proculdubio peiorem, ac efficaciorem exercet artem, quam iſtam magicã, & veneficam, quam tamen tegere, & hominibus eam non profitentibus, vti vanam, ac commentitiam eſſe ſemper inſinuare ſtuduit, vt eam facilius, ac vberius illius aſſeclæ in perniciem multorum tractare poſſint; ea propter ſcripſit Plato, hæc, & cætera huiuſmodi, quo pacto natura ſe habeant, nec facilè ſciri poſſe, nec, ſi quis ſciat, alijs perſuaderi. Quid igitur mirum, ſi plerique doctiſſimi medici veneficos morbos, cũ cauſſam extrinſecam cum procreantem, tum ſanantẽ extrà naturam corporum poſſideant, ignorare cogantur, nec vllam opportunam medicinam adhibere poſſint? Cum autem mihi in multis, præcipuè in quadam filia mea, has affectiones obſeruare contigerit, pro quarum cognitione, & curatione nonnulla obſeruaui, ac didici, quæ non parum vtilitatis huic rei afferre poſſe viderentur, operæ precium me facturum putaui, ſi pro viribus, hac de re aliqua dicerem, quò occulta iſta veneficorum facultas aperiretur, curationique veneficorum morborum facilior, ac latior pateret via: pro quibus diſponendis ordinem doctrinæ ſeruare pro

po-

Digitized by Google

poſui. Cum enim in re qualibet, quæ noſtræ cognitioni ſubijcitur, in primis quæratur, an ſit, deinde quid ſit, primo loco nōnullis medijs veneficia, veneficoſque morbos eſſe oſtendam: deinde quid ſint pro philoſophorum ſententia aperiam, quorum rationibus examinatis, ac reiectis, Theologorum veſtigia ſequutus, meam ſententiam afferam: & quoniam mihi propoſitum eſt, non ſolum oſtendere hos morbos eſſe, & quinam ſint, verum etiam qua ratione curari poſſint, & audax, temerariuſque ſit ille, qui ex Ariſt. 2. Eth. nihil timet, & omnia ſine diſcrimine aggreditur, vt hāc temeritatis notam euadam, antequam curationem proponam, operæ precium eſſe duxi, diſſerere, an huiuſcemodi morbi poſſint curari, & qua ratione: Cum autem morbi nequaquam curari poſſint, niſi cognoſcantur; ideo & ſigna proponam, quibus horum morborum aliqua notitia haberi poſſit, & ſingula Deo dante ſuis locis diſponam.

Digitized by Google

HIERONYMVS MERCVRIALIS in Tom. 3. Conſil. epiſtola ad Antonium Abbatium.

DVbium, quod mihi proponis de diuino apud Hippocratem: & vtrum veteribus medicis nota fuerit dæmonum natura, à pleriſque Medicis abſolutiſſimè tractatum eſſe ſcio, vt Io. Baptiſta Codronchus Imolenſis amicus meus ſingularis, nuperrime quattuor libros de huiuſmodi morbis maleficorum edidit, tam firma doctrina, & experientia plenos: vt poſteris omnẽ ferè quicquam addendi occaſionẽ dempſerit. Eius viri non minus docti, quam ſancti commentaria ſi perleges, non dubito, quin tibi magna ex parte ſatisfacturus.

Martinus Delrius Diſquiſitionum magicarum. Tom. 1. lib. 1. cap. 3. q. 1. Quare merito Aſtrologomagorum obſeruationes à medicis peritis reijciuntur, & inter cæteros Baptiſta Codronchus de morb. ven. lib. 2 c. 6.

Tom. 2. lib. 3. q. 4. ſect. 7. ſpiritus immitti in corpora ope maleficorum probare volẽs ait, fatetur hoc fieri ſolitum Baptiſta Codronchus lib. 3. de mor. ven. cap. 7.

Tom. 2. lib. 3. p. 1. ſec. 5. negant Auicenna, Galenus &c. morbos illos per dęmones mortalibus inferre poſſe, quos ſequuti Pompe-

ſtatius,& Leuinus &c.ſanè Codronchus, Ciſalpinus, & alij optimi medici contrà ſentiunt.

Tom.3.lib.6.c.2.ſec.1.q.1.Notandū, multa eſſe ſuperſtitioſa remedia de plumbo liquefacto, & de hac re Codronchus narrat hiſtoriam cuiuſdam lib.2.de morb. uen.c.2. Delrius modum explorandi an ſit maleficiū, ait. de qua re tota veriſſime idem Baptiſta Cod.de mor.ven.ca.13.ità pronunciauit. Vt modus ſuperſtitioſus &c.Poſtea idem iuſtiſſime conqueritur lib.4. ca.2. remedia multa magica in medicinam tranſlata &c. credatur medico docto, ac pio(quantum ex libris eius colligo) in arte ſua.

Tom.3 li.6.ſec.1.q.3. plura Baptiſta Cod. cuius hæc ſunt verba Vincentius Carrarius &c. ſic ille lib.1. de mor.veneſ.ca.8.eo lubentius verba adſcripſi, quod in ijs quædam notabilia ſint primo &c.

Tom.3.lib.6. c.2. ſec.2. q.3.§.1. de remedijs naturalibus contra maleficia ait, aſſentior ijs, qui ſecundariam, & indirectam tantum tribuunt, quæ fuit ſententia peritorum medicorum, & Theologorum Dionyſij, Valerij, Codronchi &c.

Inferius poſtea pag. 164. poſtquam ſigna maleficij à Sacerdotali tradita tranſcripſit, ſubdit. Verum iſta, & alia longè exactius collecta, & experientia comprobata fuerunt à Baptiſta Codronco.lib.3.de mor.ven.c.13.

S.

§. 3. ait, poſteriorem partem, quæ eſt de remedijs naturalibus ab ijs petere cogor, quorum eſt profeſſio medicos dico, inter quos primo loco occurrit Codronchus, qui quidem &c.

Nec dæmonum expulſio directè fit phyſica operatione in ipſum ſpiritum agente, & de hac re diſputans Baptiſta Cod. lib. 4. c. 9. eruditè explicauit; cuius ſummatim hæc eſt ſententia &c. quibus quid addam non habeo, quæ adamuſſim tam dedolata, & exaſciata ſunt. Adſcribam dumtaxat de frequētiſſimo noſtris temporibus maleficio paucula eo, quem paullo prius laudaui, Codronchio, qui de curatione ſterilitatis &c.

Sec. 3. q. 5. de remedijs ſupranaturalibus diuinis, & eccleſiaſticis ait: Hæc ſapientiores medici, & catholicè ſentientes approbant, vt Fernelius, C. Gemma, Codronchius, Ciſalpinus &c.

AVCTORVM NOMINA; QVORVM FIDE, & teſtimonio hoc opus conſcriptum eſt.

A

Actuarius.
Aetius Amidens.
Ariſtoteles.
S. Auguſtinus.
Alexander Sextus.
Adrianus Sextus.
Archidiaconus.
S.Antoninus
Angelica ſumma.
Armilla ſumma.
Amonius.
Auicenna.
Algazel.
Alexander Trallianus.
Auctor libri de incãtatione etc.
Antonius Beneuentus.
Alexander Benedictus.
Alexander Maſſaria.
Alphonſus de Caſtro.
Apuleius.
Auerroes.
Agatarchides.
Acron.
S.Athanaſius.
Aulus Gellius.
Antonius Muſa.
Antyllus.
Aelianus.
Auctor libri medic. facile parabil.
Aræteus.
Andreas Ciſalpinus.

B

Burchardus.
S.Bonauentura.
Beroaldus.
Bartholomeus Mõtaguana
Beroſus.
Baſilius Magnus.
Bartholomeus Medina.

C

Concilium Laodicęnum.
Conc. Carthaginenſe quartum.
Conc. Ancyranum.
Conc. Agathenſe.
Conc. Antiſiodorenſe.
Conc. Pariſienſe.
Con. Mediolanenſe.
Caietanus.
Calcidius.
Conſtantinus Aphricanus
Cornelius Gemma.
Cæſar.
Cornelius Tacitus.
Cœlius Rhodiginus.
Claudius Gulliandus.
Cicero.
Cato.
Cornelius Celſus.
D. Cyprianus.
S.Clemens.
Canones ſacri
Clopatra.
C.Manlius.

D

S. Dauid.
Durandus.
Dioſcorides.
Dominicus Leonus.

S.

S. Dionyſius.
Decemuirales tabulæ.
Dion. Caſſius.

E

Eccleſiaſtica hiſtoria.
Euſebius.
Euripides.

F

Franciſcus Valleſius.
Fracaſtorius.

G

D. Gratianus.
Galenus.
Gaſpar Torella.
Gabriel Fallopius.
Gregorius Turronenſis.
Guglielmus Pariſienſis.
Gregorius Nazianzenus.

H

Hipppocrate.
S. Hieronymus.
Hoſtienſis.
Hieronymus Cardanus.
Hiſtoriæ Romanorum.
Hieronymus Menghus.
Henricus Inſtitor
Homerus.
Heſiodus.
Herodotus.
Hiſtoriæ Boreales.
Horatius.
Hector Boethius.

I

Ireneus.
S. Iſidorus.
Ioãnes Pontifex vigeſ. ſec.
Innocentius Octauus.
Ioannes de Turrecremata.
Iuo Carnotenſis.
D. Ioan. Chriſoſtomus.
Io. de Daſolis.
Io. Maioricenſis.
Iuſtinianus Imperator.
Iamblicus.
S. Ioannes Euang.
Iſaac medicus.
Io. Meſue.
Io. de Vigo.
Io. Langius.
Io. Fernelius.
Io. Nider.
Iacobus Sprenger.
Io. Budinus.
Ioſephus.
Io. Bapt. Mantuanus.
Iſogonus.
Io. Franciſcus Picus Mirandul.
Io. Scotus.
S. Iſaias.
Io. Iteſſels.
Io. Diaconus.
Io. de Rupeciſſa.
Inquiſitorum Acta, & practica.

L

Leo Decimus.
Leges duodecim tabularum.
Lucius Apuleius.
S. Lucas.
Ludouicus Mercatus.
Liuius.
Lucanus.
Lucianus.
Lactantius Firmianus.
S. Linus.

M
Medina.
Mercurius Triſmegiſtus.
Maximus Tyrius.
Michael Pſellus.
S. Matthæus.
S. Marcus.
S. Moſes.
Marcellus Burdigalleuſis.
Marſilius Ficinus.
Marcellus Donatus.
Marcus Varro.
Martinus Delrius.
D. Maximus Epiſcopus.
Marcellus
Martinus Nauarrus.
N
Nicolaus Florentinus
Nicephorus.
Nicolaus Mirepſius.
O
Origenes.
Orpheus.
Ouidius.
Oribacius.
Oloaus magnus.
P
Plato.
Philo.
S. Paulus.
Philoſtratus.
Porphyrius.
Proclus.
Plotinus.
Philoponus.
Plinius.
Plutarchus
Petrus Aponenſis.
Petrus And. Matthiolus.
Pauſanius.
Paulus Ghirlandus.
Pindarus.
Prudentius.
Philippus Beroaldus.
Pollydorus Virgilius.
Petrus Pomponatius.
Phylarcus.
Paulus Aegineta.
Pomponius Mela.
Pontanus.
Philo.
Portatus.
Petrus Locatellus.
Q
Quintus Serenus.
Quintilianus.
R
Raymundus.
Roſellæ auctor.
Ricardus de Mediauilla.
S
Sacerdotale Roman.
Synodus Turonenſis.
Synodus Magontina.
Sixtus Quintus.
Syluester.
Sylueſter Pierius.
Scotus.
Simonides.
Solinus.
Strabo.
Spartianus.
Surius.
T
D. Thomas.
Turrecremata.
Theophraſtus.
Theodorus Priſſianus.
Theo-

Theocritus.
Tibullus.
Tobias.
Thomas Barbantinus.
Thraſyllus.

V

Virgilius.
Vincentius.
Vincentius Carrarius.

X

Xenophon.

Z

Zenocrates.

FINIS.

Index Auctorum, qui de maleficijs, ſuperſtitionibus, ſortilegijs, Incantationibus, & faſcino ex profeſſo ſcripſerunt.

Acta, & Practica Inquiſitorum.

Andreas Cæſalpinus de dæmonum inueſtigatione peripatetica.

Aſteſanus ordinis minorum in Summa de Caſibus.

Bernardus Baſim de artibus magicis, ac magorũ maleficijs.

Bartholomeus de Spina Ordinis Prædicat. de Strigibus; de lamijs; in Apologijs tribus in Ponzinibium.

Beda de Geſtis Anglorum.

Bernardus Comenſis de Strigibus.

Conſtantinus Parentinus Seruita de Incubis, & Succubis.

Directorium Inquiſitorum.

Guglielmus Pariſienſis libro de vniuerſis, ſiue de Apibus.

Hieronymus Vicecomes Ord. Præd. in lamiarum tractatu.

Hieronymus Menghus Viadana in Compendio artis exorciſticæ, & de poſſibilitate mirabiliũ operationum dæmonum, maleficorum, ac eorũ remedijs.

Item in flagello dæmonum, in fuſte dæmonum,

Digitized by Google

& in euerſione dæmonum.
Ioannes Nider in Præceptorio, & Formicario.
Ioannes Gerſon de probatione ſpirituum.
Ioannes Franciſcus Picus de ludificatione dæmonum, & in Dialogo de Strigha.
Ioannes Franciſcus Ponzinibius de Lamijs.
Ioannes Bodinus in Demonomania ſtrigonum.
Iacobus Sprenger in Malleo Maleficarum.
Ianus Matthæus Duraſtans in Problematibus dæmonum.
Iſidorus Iſolanus Ord. Præd. in libello aduerſus Magos, Diuinatores, maleficos &c.
Lambertus Danæus de Veneficijs.
Leonardus Vairus de Faſcino.
Michael Pſellus de natura dæmonum.
Martinus Plauſc. Epiſc. Tubingæ de maleficijs.
Martinus Delrius in libris diſquiſitionum magicarum.
Martinus de Arles in tract. de ſuperſtitionibus.
Petrus Bonſidius de Confeſſionib. maleficiorum.
Paulus Ghirlanda de ſortilegijs.
Petrus Mantouanus Pomponatius de naturalium effectuum cauſis, ſiue de Incantationibus.
Syluest. Prierates de mirandis operationibus ſtrigum, ac Dæmonum; ac in tractatu, & exorciſmis in malignos ſpiritus.
Troilus Maluetius de ſortibus.
Thomas Brabantinus de ſuperſtitionibus.
Thomas Eraſtus in repetit. diſput. de lamijs.
Valerius Polidorus in Practica Exorciſtarum.
Vlricus Molitor de lamijs, ac pythonicis mulieribus.

FINIS.

Digitized by Google

Index eorum, qui de iis aliqua in ſuis libris ſcripta reliquerunt.

S. *Antonin. in 2. par. ſum. tit. 12. ca. 1. & ca. 8. ſuperſtitionibus.*

Angelica in uerbo ſuperſtitio.

Armilla verbo incantatio, ver. maleficium: uerb. ſortilegium. uerb. ſuperſtitio.

Albert. in tract. de agnoſ. aſſertio q. 11. num. 3. & ſequentibus.

Alphonſus Caſtrus lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione.

Alexander Aleuſis par. 2. q. 185.

Albertus Pighius lib. 8. de libero hominis arbitrio. cap. 4.

Archidiac. 26. q. 5. per totum, & 26. q. 3. non licet c. ſi quis admonent, & c. non obſeruetis.

Bartholomæus Medina lib. 1. in 1. præcepto ſeſſ. 2. cap. 63.

Bernardinus Diaz in pract. crim. canonica. cap. 100. & 101.

S. Bonauent. 4. ſent. 34. diſt. 3. q. & 2. 2. q. 95.

Bernardus Comenſis in lucerna Inquiſitorum uerbo ſortileg.

Burchardus toto lib. 10. decretorum.

Canoniſtæ in rub. & tit. de ſortilegijs.

Caietanus in ſumm. uerb. malef. & uerb. ſortileg.

Daniel Vincent. ſer. 44. de ſortilegijs.

Gabrier diſt. 8. q. 2. ar. 4. diſ. 2. li. 2. ſent.

Ioan-

Digitized by Google

Ioannes Fernelius lib.2. de abditis rerum cauſis. cap.16.
Iacobus Carpentarius in Alcinoi inſtitutionem. cap.17.digreſſ.4.
Ioannes Maior.4.cent.34.diſt.q.2.
Ioan.de Baſolis 4.ſent.34.diſt.3. q.& 22.q.95.
Ioan.Aquilanus ſer.44.de ſortileg.
Ioan.Scotus 4 ſent.diſt.34.quam vnica.
Iuo Carnotenſis in ſuo decreto.par.11.
Iuris ciuilis Interpretes in rub. & tit. C. de maleficis,& mathematicis: & in l.item apud Labeonem.§.ſi quis aſtrologus.ff.de iniur.
Martinus Nauarr.in Manuali Confeſſ.cap.11.n. 20.& ſeq.
Paludes 4.ſent.vtſ.
Repertorium Inquiſitorum verb.ſort. & uerb.diuinatores.
Richardus de Mediauilla. 4.ſent.vtſ.
Syluestrina uerb.maleficium,ſuperſtito, diuinatio.
Sebaſtianus Med.in ſumma peccatr.quã. 34.36.
Simanchas cath.inſt. tit.62.
Squillacenſis tract.de fide cath.c. 1.& ſeq.
Tabienſis in ſumma uerbo.ſort.
S.Tho.4.ſent.34.diſt.3.q.& 2.2.q.95.
Vmbertinus locat ? in opere Iudicial.verb. diuinatio.
Vida in tractatibus Iuris ciuilis, & Canonici.
Zanchinus tract.de hæret.cap.22. & ibi copioſe Campegius, Speculator,& Io.And.tit.de ſortilegijs.

FINIS.

Digitized by Google

VAriaſ eſſe ſcribentium in ſuis e- dendis lucubrationibus ſenten- tias, non eſt dubitandum, etenim nonnulli non niſi poſt mortem il las emitti volunt, nec vnica ratione ducti; vel, vt inanem gloriam vitare, aut inuidorũ, ac maledicorum iacula, nouoſque labores eſ fugere poſſint. Hos autem ſicut repræhende re nec audeo, nec debeo, quoniam pijs, pro- babilibus, honeſtisq; nituntur argumentis, ità laudare nõ valeo, melioribus (ni fallor,) rationibus motus: nam iſti, quibus ſuas com poſitiones dum vitam agunt, in tenebris la- tere placet, non ſolum per aliquot annos fru ctu ſuorum laborum, litterarum ſtudioſos, verum etiam in ſempiternum tempus, ſæpe numero priuant. Cũ enim heredibus ſuis im preſſionem committant; illi, vel inſcitia, vel auaritia ducti, ſuis commodis vtilitatiq; inſeruientes, teſtatoris, ac patriæ gloria alio rumque vtilitate ſpreta, libros tineis corro- dendos, & blattis conterendos permittunt, & aliquando piſces, ac pinguia vendẽtibus, tradunt. Alij verò dum viuunt ſcripta ſua ty pis committunt, vel, vt egregium nomẽ, bo- namque apud homines opinionem conſe- quãtur, vel, vt rem familiarẽ augeant, vel ne in tempore rationis reddendæ de repoſita negligenter in ſudario pecunia acerbè pu-

nian-

Digitized by Google

niantur, ac Deo optimo maximo honor, & gloria magis tribuatur, quos facere non poſſum quin ſummis laudibus extollam. Ego quidem, qui ab initio ferè meorum ſtudiorũ ad ſcribendum me applicui, & multa Dei auxilio, à quo omnis noſtra actio bona ortũ habet, lucubratus ſum, illos conſectandos iudicaui, qui opera ſua ante obitum in lucẽ prodire ſinunt: quibus autem rationibus fuerim adductus ad illa ſcribenda, & imprimẽda, nouit Deus, ac elecubrationes ipſe forte indicãt: ex quibus tamen liceat mihi vnã dumtaxat recenſere. Quoniam ingenij mei tenuitate, & humanum eſſe ſæpe labi, & hallucinari, ſciebam, ſcripta mea, dum vitam dego, imprimi volui, vt ſi forte in aliqua errata imprudenter lapſus eſſem, à me cognita, vel ab alijs indicata corrigere, vel ſi quæ dubia, aut amphibologica ſcripſiſſem, vel perperam intellecta eſſent, emendare, explicare, ac interpretari, valerem. Cumque manibus, pedibuſque, vt dicitur, operam dederim, vt ſemper vtilia, & ab alijs omiſſa, vel imperfecte, aut diminute pertractata literarum monumentis proderem, quod an aſſequutus ſim, alij iudices erunt, hactenuſque haud nouerim, vel ab alijs animaduersũ fuerit, ex magna Dei beneficientia, ac clementia, me aliqua in re erraſſe: liber tamen meus de morbis veneficis, ac veneficijs inſcriptus Typographi, vel impreſſioni Præſidis negli-

gen;

gentia infinitis fere erroribus, cum in litteris, tum in oratione ipſa ſcateat, multa fuerint omiſſa, aliqua male impreſſa; & poſt illius impreſſionem aliqua excogitauerim, ac ab alijs ſcripta inuenerim, quæ multum lucis, ac vtilitatis afferre poſſunt; errata corrigere, omiſſa reſtituere, ac inuenta addere; atque efficere, vt liber ſuo candori, ac integritati reſtitutus, et auctus, denuò excudatur, decreui: Hocque libentius feci, cū ſciā, frequenterque experiar, hoc opus qualecunque ſit ex varijs partibus præſertim Sicilia, Calabria, & Gallia Ciſalpina plurimum deſiderari, ac perquiri, & à peritiſſimis viris Hieronymo Mercuriali, & Martino Delrio comprobatum, ac copioſe laudatum eſſe. Cuius nouæ editioni libenter præfuiſſem, vt ab omni errore, ac defectu immune in publicum emanaret; ſed ætas mea ad vltimum ſenium vergens, & multæ, vigeſque in facienda medicina occupationes, id minime permiſerunt: omnem tamen diligentiam adhibui, vt impreſſio hæc integra, & abſque erroribus in lucem prodiret; quod diligens, ac peritus Typographus, vti ſpero, præſtabit. Vale.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE MORBIS VENEFICIS, AC VENEFICIIS

BAPTISTAE CODRONCHI MEDICI.

LIBER PRIMVS.

Veneficia, ac Veneficos morbos eſſe ex ſacris Literis, ſanctaque Eccleſia probatur.

CAP. I.

QVærere an veneficia, morbique venefici in rerum vniuerſitate reperiantur, an potius commentum aliquod ſit quorundam, non eſt certè inutilis quæſtio: quam tractare decreui, non eo tamen animo, vt in controuerſia ponam ea, quæ perſpicua ſunt: Si quidem maleficas, & veneficio affectos paſsim circumſpicimus, cum nemo ſollicitus, anxiuſque eſſe debeat, alijs ſemper veritati aduerſantibus, quod Ariſtoteles ipſe in Topicis dicere conſueuerat: etenim qui ſenſum negat, ſenſus pœnam dare tenetur, neque firmum habet cerebrum, qui ratiocinationes ſenſui videtur anteponere. Attamen cum in tanta rerum clari

tatę pleriquę hallucinati adeo fuerint, vt hęc negare auſi ſint, fictiones, & ſomnia eſſe exiſtimãtes: vt eorum dementia pateſiat, qui rebus quantumuis manifeſtis, & notis aduerſantur; hanc quæſtionem propoſui, & quamuis cauſſæ horum morborum nos penitus pręterirent, quę tamen manifeſtę ſunt; nihilominus fictiones, & ſomnia eſſe exiſtimare non deberemus: ſexcenta.n. eiuſmodi inuenire licet, quorum rationẽ aſſequi nequimus, cum tamen manifeſti ſint effectus: quinimò riſu digni videntur illi, qui nimis anxie in perquirendis ſingularum rerum rationibus incumbunt, & ex omnibus naturæ miracula funditus tollũt: quoniam vbi cauſſæ ratio nos latet, illinc peruestigandi nobis exordium naſcitur: quocircà philoſophiam è medio tollere videntur, qui veneficijs, vtpote naturæ prodigijs, fidem non habent: ſed de philoſophis antiquis non miror, qui tot vanas opiniones de veneficijs habuerint, quot in ſequentibus reijciam: cum cauſas habeant omnem humanam intelligentiam fugientes. Etenim hominum intellectus, qui artiũ, & ſcientiarum principiũ eſt, Dei optimi maximi imago, & ſimilitudo eſt, in quo vt in perfectionis principio, & fine, cõplemẽtũ reperitur. Cum autem antiqui philoſophi huius immenſi, ac infiniti principij fontẽ, & originẽ omnis veritatis continentis perfectam cognitionẽ, non habuerint, hic euenit, vt veluti cæci, modo hãc, modo illam, de qualibet re ſententiam dicerent, ignoræ immenſitatis imaginem præſeferentes, & veritatis ſcopum non attingentes. Sed de quibuſdam Chriſtianis philoſophis, ac Medicis mirari licet, quibus Deus ſermonem ſuum manifeſtauit, qui ab omni falſitate purus eſt, & omni obſcuritati lumen affert: & cum veneficia, veneficosque de

teſte-

Digitized by Google

teſtetur, aduerſuſque eos pœnas capitales ſtatuat, has tamen fabulas eſſe, vel à cauſſis naturalibus ſolum fieri arbitrantur; Deus enim in priori teſtamẽto magas, & maleficas non ſolũ vitandas eſſe, nulloq; in cõſortio habendas, verũ, & interimẽdas eſſe præcipit: quod non iuberet Deus niſi reuera multa maleficia ſceleſti homines procurarent cooperante dæmone: in Exodo enim ita clamat Dominus: Maleficas nõ patiaris viuere, & in Deuter. Cap. 22.
Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut Cap. 18.
filiam, ducens per ignẽ, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neque pythones conſulat, neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem &c. et in Leuitico. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos: & Cap. 19.
rurſus: Anima, quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cũ eis, ponã faciẽ meã cõtra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. Et iterum: Vir, ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis ſpiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruent eos: Ideò Ochozias infirmus propter hoc peccatum, mortuus, eſt, vt habetur 4 Regum. Cuius iuſtiſſimi præcepti hanc attulit Philo Cap. 20. Cap. 1.
rationem: Non ſinit noſter legislator procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi, quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, exiſtimantibus quicquid illorum vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere: Idcircò, ſicut viperas, aliaſque venenoſas beſtiolas prius quàm mordeant, aut ſaucient, aut ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam, priuſquam noceant: eodem modo huiuſmodi homines plectendi ſunt, qui magicis ſuis artifi-

eijs,& maleficis artibus in cautos homines non ſo
Cap. 7. lũ errore implicant ſed graues calamitates intru-
dunt. Libro etiam Exodi ſcribitur, vocaſſe Pharao-
nem ſapientes, & maleficos, & feciſſe etiam ipſos
Cap. 8. per incantationes Ægyptiacas,& arcana quædam
ſimiliter,& alibi, feciſſe, & maleficos per incanta-
tiones ſuas ſimiliter, eduxiſſeque ranas ſuper ter-
ram Ægypti; quæ magicorum opera vera fuiſſe opi
Cap. 33. nantur Origenes, & S. Auguſt. & 2. Paralip. inter
alia ſcelera Regis Manaſſis, hæc connumerantur.
Obſeruabat ſomnia,& ſectabatur auguria, malefi-
cis artibus inſeruiebat habebat ſecum magos, & in
Pſ. 57. cantatores. Dauid etiam meminit de venefico excã
tante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures
ſuas, cum dixit: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis
aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantiũ,
& venefici incantantis ſapienter. His, & multis
alijs omiſſis ex veteri teſtamento, ſufficiat vna
dumtaxat noui; in Apocalypſis enim. Cap. 9. ſcri-
ptum eſt: & non egerunt pœnitentiam ab homici-
dijs ſuis, neque à Veneficijs ſuis &c. videtur illud
apud Apoſtolum congruere? O inſenſati Galatę,
Cap. 3. vos faſcinauit? & rurſus magis dilucidè, ac pecu-
liariter horum improborum hominũ vitia, ſcri-
bit: Manifeſta autem ſunt opera carnis quæ ſunt
fornicatio, immunditia, idolorum ſeruitus, venefi
cia inimicitiæ &c. quæ prędico vobis, quoniam
qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur,
quibus in locis optimi, & doctiſſimi quique in-
terpretes, tum recentiores,& præſertim D. Tho-
mas, vno conſenſu aſſerunt, eſſe quoſdam malefi-
cos, qui ſathanica arte, & via hominum animos,
corpora, vitam denique ipſam lædant. Imò ante
D. Paulum hos magos Dominus prædixit, dicens:
Surgent pſeudo prophetæ,& dabunt ſigna, & pro

di-

Digitized by Google

digia, non vtique alia quam arte magica. Præte-
reà Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtantur, quàm admi-
randa opera Simon magus ediderit magicis incã-
tationibus. Irenæus libro contrà Valentianum,
& Euſebius. 2. hiſt. Eccl. Sed quid amplius moror?
nonne & ipſa ſacroſancta mater Eccleſia in Sacer-
dotali Romano agit luculenter de maleficijs, &
docet, qua ratione dæmones corpora ingredian-
tur; in omnibus veneficijs pactum explicitum, vel
implicitum adeſſe, quibus ſignis maleficio affecti,
ac dæmoniaci cognoſcantur, & tandẽ multos pro-
ponit Exorciſmos pro abolendis maleficijs, factu-
ris, ligaturis, & incantationibus. Quis igitur Chri-
ſtianam religionem profeſſus audebit in poſterũ
veneficorum hominum praua opera negare, cum
à ſanta ſcriptura, ſanctaque Eccleſia concedantur?
quicquid enim per ſcripturam ſacram, & ſanctam
Eccleſiam decernitur ſit prorſus abſque vlla dubi-
tatione credendum; & quamuis ratio humana, vel
auctoritas ſiue Ariſtotelis, vel cuiuſcunque alte-
rius, eſſet in oppoſitum, ea nõ eſt admittenda: quo-
niam ab homine emanat, qui, vt in pluribus, opi-
nione decipitur, & in caliginoſo, & vmbratico mũ
do verum diſcernere non poteſt: Ideò ſcripſit S.
Auguſtinꝰ: Diuinæ auctoritati humana cedat infir Lib. 10.
mitas, & D. Hieronymus claræ, & certæ auctoritati de ciuit.
diuinæ cedat ratio: Quapropter probare non poſsũ Dei. c. 31
illos, q̃ ſecũdũ philoſophiæ principia, vel alterius
ſcientiæ veneficia reijcere nituntur, & cognoſcen
tes ſe veritati Chriſtianæ contradicere, ad refu-
gium turpe, & callidum confugiunt, ſe iſthæc pro
bare, & aſſerere vt medicos, vel philoſophos, non
vt Chriſtianos? cum deceat virum Chriſti ſectato
rem ea probare velle quocunque prætextu, quæ
veritati chriſtianæ repugnant; cum nos, vt chriſtia

Digitized by Google

ni, & loqui, & docere in hac re debeamus, non vt medici, vel philoſophi, qui à veritate longè aberrant: & ſi magnus ille Hippocrates ſolo naturæ lumine ductus, noluit quicquam operari, dicere, vel agere, quod eſſet religioni ſuæ contrarium; quantò magis Chriſtum profitentes, cuius gratia, & fauore illuſtrati ſunt in veritate agnoſcenda, nihil diſputare, ac exiſtimare debēt, quod chriſtianæ veritati quidquam detrahat? ſcribit enim Hippocrates ad Pręfectum Helleſponti, Perſarum diuitijs vti ſibi non licere, neque barbaros homines à morbis liberare, qui hoſtes ſunt Grecorum. Quæſo indicent mihi uiri iſti qua ratione ex principijs medicinæ elicere poſſint quod barbari homines, & hoſtes curari nō debeāt à medico, cū oppoſitum potius doceat medicina, nullumque reijciat hominem curādum, imò ęqualiter omnibus ſuccurrat, in quorum gratiam cœlitus eſt data?

Ex Concilijs, ſacris Canonibus, Conſtitutionibuſque Ponteficijs maleficia probantur.

CAP. II.

HVius rei veritas ſecundo loco venit firmanda magis ſacrorum Conciliorum teſtimonijs: nam ſi doctrina vnius Doctoris tantum ſępius ſat eſt ad aliquid probandum, ſiue ſit D. Hieronymi, vel D. Auguſtini, quanto maiorem auctoritatem debent habere Concilia in ſpiritu ſancto legitimè congregata, & à tot, tamque grauiſſimis viris definita. Libertinum itaque Concilium ſtatuit; illi non eſſe in extremo vitæ impartiendam ſacram communionem, qui maleficio interfecerit al-

alterum, eo quod ſine idolatria perficere ſcelus non potuerit. Concilium Laodicænum, quoniam non decet miniſtros altaris, aut Clericos, magos, vel excantatores eſſe, vel facere quę dicuntur phylacteria, quę ſunt magna animatum autoramẽta, ideò hos ab Eccleſia proijci iubet. Concilij Carthagineſis quarti decretis quis non adhibebit fidẽ quibus confirmandis, & approbandis ducẽti quatuordecim Epiſcopi ſubſcripſerũt, quod quidem Concilium augurijs, ſeu incantationibus inſeruientes à conuentu Eccleſiæ ſeparandos eſſe, exorciſtasque quolibet die energumenis manus imponere debere præcipit. Ancyrrianum conciliũ hortatur Antiſtites, eorumque miniſtros, vt omnibus viribus elaborent, ſtudeantque pernicioſam, & à dæmone inuentam ſortilegam, & maleficam artẽ, penitus ex parochijs eliminare. Concilium Agatenſe, perquirendum eſt, inquit, ſi aliqua fæmina ſit, quæ per quædam maleficia, incantationesque mentes hominum immutare ſe poſſe dicat, & quę ſequuntur. Turonenſis Synodus tertia ſtatuit, magicas artes, excantationesque pro curandis hominum morbis, nullum auxilium præſtare poſſe, non animabus languentibus, claudicantibusve, vel ẽt moribundis quicquã mederi, nec oſſiũ ligaturas, vel herbarũ, cuiquam adhibitas prodeſſe, ſed eſſe laqueos & inſidias Sathanæ, quibus ille genus humanũ decipere nititur. Interim ſilẽtio inuoluere? volo quæ Antiſiodorenſe Concilium can. 6. Pariſiẽſe lib. 3. cap. 2. Synodus Moguntina. cap. 101. & Concilium Mediolanenſe primũ, de maleficis, ac eorũ maleficijs ſtatuunt. Teſtimonia ſacrorum Conciliorũ, ſequitur auctoritas ſacrorum Canonum, quæ plurimi facienda eſt, cũ ex ipſis Concilijs, ex Eccleſiæ determinatione, ac definitione, ſã-

Can. 34.
ca. 89.
ca. 90.
lib. 6. c. 3.
lib. 8.
cap. 42.

ctorumque Doctorum teſtimonijs depromantur?
Ergo in 2. parte Decreti, ſi per ſortiarias ſuadetur
ægrotantibus maleficio, vt remedia ab Eccleſia
propoſita ſectari velint, & 26.q. 5. c. Nec minus
ex S. Iſidoro magorum facinora deſcribuntur au-
33.q.1. dentium ſuis malis artibus aliquos interimere, ne-
cromãticorum hydromanticorumque, ethimolo-
giam aperitur. Præterea his artibus aſcribuntur ſu
perſticioſa quęlibet remedia præcantationes, cha-
racteres, ſuſpenſa, vi naturali carentia, ex peſtifera
hominum, ac dæmonum ſocietate exorta. quam
artem Deus permittit, vt homines, qui in fide fir-
mi ſunt, probentur, & mali qui mendacio cre-
dunt, per ſua deſideria ſeducãtur. Superius ẽt, non
q. 2. c. Qui ſine. vitam, ſed mortem eſſe curationem, ſeu inquiſitio-
nem à magicis artibus expetitam, quæ artes ex tra
ditionẽ malorũ angelorũ in toto orbe plurimi ſæ-
culis inualuiſſe traditur. Tandem de varijs ſuper-
ſtitionum generibus illicitis, de magica curatio-
ne, ac diuinationum generibus agitur, & præcipi-
tur, augurijs, vel excantationibus ſeruientes à con-
uentu Eccleſiæ ſeparandos, ſortilegia, artemque
magicã omnibus modis eliminandam: & in q.7.
admonetur, ægritudinibus, hominum, ſeu bruto-
rum animalium, incantationes, magicaſque artes
nihil remedij conferre poſſe, & eſſe laqueos inſi-
diaſq; Sathanæ. In Decretalibus horũ veritas ma-
gis roboratur, vbi de frigidis, & maleficiatis agi-
tur: & Doctores omnes vno conſenſu diſtinguũt
maleficium, in perpetuum, & temporarium, decla-
rantes qua ratione maleficium dirimat contractũ,
vel contrahendum matrimonium impediat: nam
ſi maleficium ſuperueniat matrimonio antè copu-
lam carnalem, ſi eſt perpetuum, impedit, ac diri-
mit ipſum, quam ſententiam non proferrent, ſi eſ-

fe-

Digitized by Google

fectus illuſorij, & phantaſtici, vel nulli eſſent, nec pœnas maleficijs ſtatuerent. His accedit auctoritas Pontificum, qui varias aduerſus veneficos ædiderunt conſtitutiones; Ioannes enim vigeſimus ſecundus in Conſtit. quę incipit. Super illius ſpecula, veneficos, artemque veneficam exagitando, talia profert verba. Cogitamus compluresesse, ſolo nomine chriſtianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine nubilantur, quod cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, dæmonibus enim immolant, hos adorant, fabricant, & fabricari procurant imagines, anulū, vel ſpeculum, vel phialam, vel rem quamcumque magice ad dæmones inibi alligandos, ab his petunt reſponſa, atque recipiunt, & pro implendis ſuis deſiderijs auxilia poſtulāt, pro re, fœtidiſſima fętidā exhibent ſeruitutem, quibus pęnam excōicationis, & alias ſtatuit Innocētius octauus in Conſt. cuius initium eſt. Summis deſiderantes affectibus, ità dilucidè, & abundè omnia ferè horum impiorum hominum ſcelera explicat, ac deteſtatur, vt amplius dubitandi non reliquerit locum; meminit enim de incubis, & ſuccubis, de abortibus, de fructuum, ac ſegetum extinctione, doloribus, & alijs morbis, quos infligunt venefici, de coitus impedimento, baptiſmi abnegatione, quæ omnia ſi hic deſcriberentur, nimis protraheretur oratio: Et huic ſimilem promulgauit conſtitutionem Alexander ſextus, & eſt duodecima aduerſus Galliæ Ciſalpinæ veneficos, qui veneficijs, varijsque obſeruationib⁹ multa nefaria maleficia cōmittebāt. Leo decimus in Conſt. 11. aſſerit, ſortilegia, excantationes, diuinationes, ac ſuperſtitiones, eſſe iure Cęſareo, ac Canonico prohibitas, variaque imponit ſupplicia veneficia agentibus, & in conſt. 38.

tri-

Digitized by Google

DE MORBIS VENEFICIS AC VENEFICIIS

BAPTISTAE CODRONCHI MEDICI.

LIBER PRIMVS.

Veneficia, ac Veneficos morbos eſſe ex ſacris Literis, ſanctaque Eccleſia probatur.

CAP. I.

QVærere an veneficia, morbique venefici in rerum vniuerſitate reperiantur, an potius commentum aliquod ſit quorundam, non eſt certè inutilis quæſtio: quam tractare decreui, non eo tamen animo, vt in controuerſia ponam ea, quæ perſpicua ſunt: Si quidem maleficas, & veneficio affectos paſsim circumſpicimus, cum nemo ſollicitus, anxiuſque eſſe debeat, alijs ſemper veritati aduerſantibus, quod Ariſtoteles ipſe in Topicis dicere conſueuerat: etenim qui ſenſum negat, ſenſus pœnam dare tenetur, neque firmum habet cerebrum, qui ratiocinationes ſenſui videtur anteponere. Attamen cum in tanta rerum clari-

Digitized by Google

tate pleri que hallucinati adeo fuerint, vt hęc negare auſi ſint, fictiones, & ſomnia eſſe exiſtimãtes: vt eorum dementia pateſiat, qui rebus quantumuis manifeſtis, & notis aduerſantur; hanc quæſtionem propoſui, & quamuis cauſſæ horum morborum nos penitus prętèrirent, quę tamen manifeſtę ſunt; nihilominus fictiones, & ſomnia eſſe exiſtimare non deberemus: ſexcenta.n.eiuſmodi inuenire licet, quorum rationẽ aſſequi nequimus, cum tamen manifeſti ſint effectus: quinimò riſu digni videntur illi, qui nimis anxie in perquirendis ſingularum rerum rationibus incumbunt, & ex omnibus naturæ miracula funditus tollũt: quoniam vbi cauſſæ ratio nos latet, illinc perueſtigandi nobis exordium naſcitur: quocircà philoſophiam è medio tollere videntur, qui veneficijs, vtpote naturæ prodigijs, fidem non habent: ſed de philoſophis antiquis non miror, qui tot vanas opiniones de veneficijs habuerint, quot in ſequentibus reijciam: cum cauſas habeant omnem humanam intelligentiam fugientes. Etenim hominum intellectus, qui artiũ, & ſcientiarum principiũ eſt, Dei optimi maximi imago, & ſimilitudo eſt, in quo vt in perfectionis principio, & fine, cõplemẽtũ reperitur. Cum autem antiqui philoſophi huius immenſi, ac infiniti principij fontẽ, & originẽ omnis veritatis continentis perfectam cognitionẽ, non habuerint, hic euenit, vt veluti cæci, modo hãc, modo illam, de qualibet re ſententiam dicerent, ignotæ immenſitatis imaginem præſeferentes, & veritatis ſcopum non attingentes. Sed de quibuſdam Chriſtianis philoſophis, ac Medicis mirari licet, quibus Deus ſermonem ſuum manifeſtauit, qui ab omni falſitate purus eſt, & omni obſcuritati lumen affert: & cum veneficia, veneficosque de

teſtetur, aduerſuſque eos pœnas capitales ſtatuat, has tamen fabulas eſſe, vel à cauſſis naturalibus ſolum fieri arbitrantur; Deus enim in priori teſtamēto magas, & maleficas non ſolū vitandas eſſe, nulloq; in cōſortio habendas, verū, & interimēdas eſſe præcipit: quod non iuberet Deus niſi reuera multa maleficia ſceleſti homines procurarent cooperante dæmone: in Exodo enim ita clamat Dominus: Maleficas nō patiaris viuere, & in Deuter. Cap. 22. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut Cap. 18. filiam, ducens per ignē, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, neque pythones conſulat, neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem &c. et in Leuitico. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos: & Cap. 19. rurſus: Anima, quæ declinauerit ad magos, & ario Cap. 20. los, & fornicata fuerit cū eis, ponā faciē meā cōtra eam, & interficiam illam de medio populi ſui. Et iterum: Vir, ſiue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis ſpiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruent eos: Ideò Ochozias infirmus propter hoc peccatum, mortuus, eſt, vt habetur 4 Regum. Cuius iuſtiſſimi præcepti hanc attulit Philo Cap. 1. rationem: Non ſinit noſter legislator procraſtinari veneficorum ſupplicia, ſed abſque mora vult exigi, quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metum afferat, exiſtimantibus quicquid illorum vitæ accedit, ſuæ ſecuritati decedere: Idcircò, ſicut viperas, aliaſque venenoſas beſtiolas prius quàm mordeant, aut ſaucient, aut ſe commoueant, ſine mora ad primum aſpectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam, priuſquam noceant: eodem modo huiuſmodi homines plectendi ſunt, qui magicis ſuis artifi-

eijs, & maleficis artibus in cautos homines non ſo
Cap. 7. lũ errore implicant ſed graues calamitates intru-
dunt. Libro etiam Exodi ſcribitur, vocaſſe Pharao-
nem ſapientes, & maleficos, & feciſſe etiam ipſos
Cap. 8. per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam
ſimiliter, & alibi, feciſſe, & maleficos per incanta-
tiones ſuas ſimiliter, eduxiſſeque ranas ſuper ter-
ram Ægypti; quæ magicorum opera vera fuiſſe opi
Cap. 33. nantur Origenes, & S. Auguſt. & 2. Paralip. inter
alia ſcelera Regis Manaſſis, hæc connumerantur.
Obſeruabat ſomnia, & ſectabatur auguria, malefi-
cis artibus inſeruiebat habebat ſecum magos, & in
Pſ. 57. cantatores. Dauid etiam meminit de venefico excã
tante ſapienter aſpidem, ob id obturantem aures
ſuas, cum dixit: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis
aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantiũ,
& venefici incantantis ſapienter. His, & multis
alijs omiſſis ex veteri teſtamento, ſufficiat vna
dumtaxat noui; in Apocalypſis enim. Cap. 9. ſcri-
ptum eſt: & non egerunt pœnitentiam ab homici-
dijs ſuis, neque à Veneficijs ſuis &c. videtur illud
apud Apoſtolum congruere? O inſenſati Galatę,
Cap. 3. vos faſcinauit? & rurſus magis dilucidè, ac pecu-
liariter horum improborum hominũ vitia, ſcri-
bit: Manifeſta autem ſunt opera carnis quæ ſunt
fornicatio, immunditia, idolorum ſeruitus, venefi
cia inimicitiæ &c. quæ prędico vobis, quoniam
qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur,
quibus in locis optimi, & doctiſſimi quique in-
terpretes, tum recentiores, & præſertim D. Tho-
mas, vno conſenſu aſſerunt, eſſe quoſdam malefi-
cos, qui ſathanica arte, & via hominum animos,
corpora, vitam denique ipſam lædant. Imò ante
D. Paulum hos magos Dominus prædixit, dicens:
Surgent pſeudo prophetæ, & dabant ſigna, & pro
di-

Digitized by Google

ſtigia, non vtique alia quam arte magica. Præte-
reà Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtantur, quàm admi-
randa opera Simon magus ediderit magicis incã-
tationibus. Irenæus libro contrà Valentianum,
& Euſebius. 2. hiſt. Eccl. Sed quid amplius moror?
nonne & ipſa ſacroſancta mater Eccleſia in Sacer-
dotali Romano agit luculenter de maleficijs, &
docet, qua ratione dæmones corpora ingredian-
tur; in omnibus veneficijs pactum explicitum, vel
implicitum adeſſe, quibus ſignis maleficio affecti,
ac dæmoniaci cognoſcantur, & tandẽ multos pro-
ponit Exorciſmos pro abolendis maleficijs, factu-
ris, ligaturis, & incantationibus. Quis igitur Chri-
ſtianam religionem profeſſus audebit in poſterũ
veneficorum hominum praua opera negare, cum
à ſanta ſcriptura, ſanctaque Eccleſia concedantur?
quicquid enim per ſcripturam ſacram, & ſanctam
Eccleſiam decernitur ſit prorſus abſque vlla dubi-
tatione credendum; & quamuis ratio humana, vel
auctoritas ſiue Ariſtotelis, vel cuiuſcunque alte-
rius, eſſet in oppoſitum, ea nõ eſt admittenda: quo-
niam ab homine emanat, qui, vt in pluribus, opi-
nione decipitur, & in caliginoſo, & vmbratico mũ-
do verum diſcernere non poteſt: Ideò ſcripſit S.
Auguſtin⁹: Diuinæ auctoritati humana cedat infir- *Lib. 10. de ciuit. Dei. c. 31.*
mitas, & D. Hieronymus claræ, & certæ auctoritati
diuinæ cedat ratio: Quapropter probare non poſsũ
illos, q̃ ſecũdũ philoſophiæ principia, vel alterius
ſcientiæ veneficia reijcere nituntur, & cognoſcen-
tes ſe veritati Chriſtianæ contradicere, ad refu-
gium turpe, & callidum confugiunt, ſe iſthæc pro-
bare, & aſſerere vt medicos, vel philoſophos, non
vt Chriſtianos? cum deceat virum Chriſti ſectato-
rem ea probare velle quocunque prætextu, quæ
veritati chriſtianæ repugnant: cum nos, vt chriſtia-

ni, & loqui, & docere in hac re debeamus, non vt medici, vel philoſophi, qui à veritate longè aberrant: & ſi magnus ille Hippocrates ſolo naturæ lumine ductus, noluit quicquam operari, dicere, vel agere, quod eſſet religioni ſuæ contrarium; quantò magis Chriſtum profitentes, cuius gratia, & fauore illuſtrati ſunt in veritate agnoſcenda, nihil diſputare, ac exiſtimare debēt, quod chriſtianæ veritati quidquam detrahat? ſcribit enim. Hippocrates ad Præfectum Helleſponti, Perſarum diuitijs vti ſibi non licere, neque barbaros homines à morbis liberare, qui hoſtes ſunt Grecorum. Quæſo indicent mihi uiri iſti qua ratione ex principijs medicinæ elicere poſſint quod barbari homines, & hoſtes curari nō debeāt à medico, cū oppoſitum potius doceat medicina, nullumque reijciat hominem curādum, imò ęqualiter omnibus ſuccurrat, in quorum gratiam cœlitus eſt data?

Ex Concilijs, ſacris Canonibus, Conſtitutionibuſque Ponteficijs maleficia probantur.

CAP. II.

HVius rei veritas ſecundo loco venit firmanda magis ſacrorum Conciliorum teſtimonijs: nam ſi doctrina vnius Doctoris tantum ſępius ſat eſt ad aliquid probandum, ſiue ſit D. Hieronymi, vel D. Auguſtini, quanto maiorem auctoritatem debent habere Concilia in ſpiritu ſancto legitimè congregata, & à tot, tamque grauiſſimis viris definita. Libertinum itaque Concilium ſtatuit; illi non eſſe in extremo vitæ impartiendam ſacram communionem, qui maleficio interfecerit

al-

Digitized by Google

alterum, eo quod ſine idolatria perficere ſcelus non potuerit. Concilium Laodicænum, quoniam non decet miniſtros altaris, aut Clericos, magos, vel excantatores eſſe, vel facere quę dicuntur phylacteria, quę ſunt magna animarum autoramẽta, ideò hos ab Eccleſia proijci iubet. Concilij Carthagineſis quarti decretis quis non adhibebit fidẽ quibus confirmandis, & approbandis ducẽti quatuordecim Epiſcopi ſubſcripſerũt, quod quidem Concilium augurijs, ſeu incantationibus inſeruientes à conuentu Eccleſiæ ſeparandos eſſe, exorciſtasque quolibet die energumenis manus imponere debere præcipit. Ancyrrianum conciliũ hortatur Antiſtites, eorumque miniſtros, vt omnibus viribus elaborent, ſtudeantque pernicioſam, & à dæmone inuentam ſortilegam, & maleficam artẽ, penitus ex parochijs eliminare. Concilium Agatenſe, perquirendum eſt, inquit, ſi aliqua fæmina ſit, quæ per quædam maleficia, incantationesque mentes hominum immutare ſe poſſe dicat, & quę ſequuntur. Turonenſis Synodus tertia ſtatuit, magicas artes, excantationesque pro curandis hominum morbis, nullum auxilium præſtare poſſe, non animabus languentibus, claudicantibusve, vel ẽt moribundis quicquã mederi, nec oſſiũ ligaturas, vel herbarũ, cuiquam adhibitas prodeſſe, ſed eſſe laqueos & inſidias Sathanæ, quibus ille genus humanũ decipere nititur. Interim ſilẽtio inuoluere? volo quæ Antiſiodorenſe Concilium can. 6. Pariſiẽſe lib. 3. cap. 2. Synodus Moguntina. cap. 101. & Concilium Mediolanenſe primũ, de maleficis, ac eorũ maleficijs ſtatuunt. Teſtimonia ſacrorum Conciliorũ, ſequitur auctoritas ſacrorum Canonum, quæ plurimi facienda eſt, cũ ex ipſis Concilijs, ex Eccleſiæ determinatione, ac definitione, ſã-

Can. 36.
ca. 89.
ca. 90.
lib. 6. c. 2.
lib. 8.
cap. 42.

Digitized by Google

fectus illuſorij, & phantaſtici, vel nulli eſſent, nec pœnas maleficijs ſtatuerent. His accedit auctoritas Pontificum, qui varias aduerſus veneficos ædiderunt conſtitutiones; Ioannes enim vigeſimus ſecundus in Conſtit. quę incipit. Super illius ſpecula, veneficos, artemque veneficam exagitando, talia profert verba. Cogitamus complures eſſe, ſolo nomine chriſtianos, qui relicto primo veritatis lumine, tanta erroris caligine nubilantur, quod cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, dæmonibus enim immolant, hos adorant, fabricant, & fabricari procurant imagines, anulũ, vel ſpeculum, vel phialam, vel rem quamcumque magice ad dæmones inibi alligandos, ab his petunt reſponſa, atque recipiunt, & pro implendis ſuis deſiderijs auxilia poſtulãt, pro re, fœtidiſſima fętidã exhibent ſeruitutem, quibus pęnam excõicationis, & alias ſtatuit Innocẽtius octauus in Conſt. cuius initium eſt. Summis deſiderantes affectibus, ità dilucidè, & abundè omnia ferè horum impiorum hominum ſcelera explicat, ac deteſtatur, vt amplius dubitandi non reliquerit locum; meminit enim de incubis, & ſuccubis, de abortibus, de fructuum, ac ſegetum extinctione, doloribus, & alijs morbis, quos infligunt venefici, de coitus impedimento, baptiſmi abnegatione, quæ omnia ſi hic deſcriberentur, nimis protraheretur oratio: Et huic ſimilem promulgauit conſtitutionem Alexander ſextus, & eſt duodecima aduerſus Galliæ Ciſalpinæ veneficos, qui veneficijs, varijsque obſeruationib⁹ multa nefaria maleficia cõmittebãt. Leo decimus in Conſt. 11. aſſerit, ſortilegia, excantationes, diuinationes, ac ſuperſtitiones, eſſe iure Cęſareo, ac Canonico prohibitas, variaque imponit ſupplicia veneficia agentibus, & in conſt. 38.

Digitized by Google

tribuit auctoritatem Inquiſitoribus, capitis iudiciũ faciendi aduerſus veneficos Brixienſes, Bergomatesq; quos perniciosũ,ac dãnatiſſimũ labe hęretic gen⁹ hoĩum appellat, eo qđ ſacro baptiſmo renũciarent. Dominũ abnegarẽt, & Satanæ corpora,& aĩas cõferrent,& plurima maleficia,ac ſortilegia exercerent; & cum maleficorum peſtis magis in dies ſerperet per eaſdem Galliæ Ciſalpinæ regiones;malefici enim plurimi nefanda crimina, ac ſcelera patrabãt. Adrianus ſextus in conſt. quinta deteſtatur huiuſmodi ſectam, & operationes prauas aduerſus quas, & ipſe pęnas ſtauit. Et quoniam nulla ætas fuit vnquam, quæ fuerit vacua maleficis, vltimis his diebus etiam Sixtus Quintus in conſtitutione, quam aduerſus exercentes aſtrologiæ iudiciariæ artem, & alia quæcumque diuinationum genera edidit; nefarias artis magicæ incantationes,inſtrumenta, ac veneficia dãnat: peculiariter verò eos,qui maleficijs ſterilitatem inducunt; aut ne concipiat mulieres, ſeu pariant, veneficis medicamentis impediunt: aduerſus quos grauiora ſupplicia minatur, ac ſtatuit. Porrò ab his ne latum quidem vnguem, vt dicitur, diſceſerũt Iuris pontificijs Interpretes, præſertim Archidiaconus Turrecremata, Iuo Carmotenſis in ſuo decreto, Burchardus in toto li. 10. De par. 11. cretorum,& omnes alij in rub.& tit. de ſortilegijs.

Sanctos Doctores, Theologos, ac Summiſtas venefici a concedere. CAP. III.

CVM Sancti Doctores, ac ſacri Theologi tanquam patres & magiſtri, doctoresque à diuinis Concilijs recipiãtur, ac obſeruentur; hi enim ſunt, quibus Deus opt. max. ſacrarum literarum arcanos patefecit ſenſus, voluntatemque ſuam reue-

reuelauit: hi nobis implicata explicant, obſcura illuſtrant, aſpera plana faciunt difficultates itinerum explorant: hi ſunt veri illi terræ promiſſionis exploratores, quæ in ipſa ſunt, referentes. Quis itaq; his exploratoribus, & explanatoribus fidẽ nõ adhibebit, qui veneficia re ipſa eſſe in rerũ natura, non imaginariè, ac illuſoriè affirmant, ac probant? Sanctus enim Iſidorus, ait, maleficos dici ob facinorũ magnitudinẽ q̃m elementa, & mentes hominũ turbant, & abſq; vllo veneni hauſtu, violẽtia tãtũ carminis interimũt. D. Auguſt. ſcribit, ſuperſtitioſum eſt quicquid inſtitutum eſt ab hominibus ad faciẽda & colẽda idola ptinẽs, vel ad colẽdam ſicut Deum creaturam, vel ad conſultationes, & pacta quædam ſignificationum cum dæmonibus placita atque fœderata, qualia ſunt molimina magicarum artium, ad quod genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque diſciplinæ condemnat, ſiue in præcantationibus, ſiue in quibuſdam notis, quas characteres vocant, ſiue in quibuſdã rebus ſuſpendendis, atque ligãdis, &c. poſteà ſuadet, artẽ vulgò vocatã mathematicã, diuinatoriã, magicã, ac alias huius generis vitãdas eſſe Chriſtiano tanquã noxias, ac nugatorias, & ex quadam peſtifera ſocietate hominum ac dæmonum, quaſi pacta infidelis, ac doloſę amicitiæ conſtituta. Et alibi idem ſanctus Doctor aduerſus magicas artes de quibus quoſdam nimis infœlices, & nimis impios etiam gloriari libet in nomine dæmonum, publicam lucem teſtem citat; Cur enim, inquit, iſta plectuntur ſeueritate legum, ſi opera ſunt numinum colendorum? an fortè iſtas leges Chriſtiani inſtituerunt, quibus artes magicæ puniũtur ſecundũ quem aliũ ſenſum, niſi q̃d hęc maleficia generi humano pernicioſa eſſe

8. ethim. cap. 9.

2. de doctri. chr. ca. 20.

Lib. 8. de Ciu. Dei. ca. 19.

ſe

ſe non dubium eſt? & poſt nonnulla agens de Apu leio de magicis artibus accuſato, affirmat omnia miracula magorum fieri doctrina, & opera dæmonũ. D. Io. Chryſ. ſcribit, potiones à medicis propinatas, ſumẽdas eſſe, nec curioſe inquirẽdum, quales eæ ſint, imò vti ſanitati conducentes habendas eſſe; at ſi ſint veneficorum, magorum vel excantantium, non ſolum eſſe exquirendum quales ſint, verum etiam, & vocem eſſe fugiendam, vtpote lethiferam. D. Hier. etiam in vita Hillaronis narrat de quodam iuuene, qui cum uirginem Deo ſacram ad turpes amores nulla ratione illicere potuiſſet cum ad magicas artes conuerſum, adeò illis profeciſſe, vt virgo inſano illius iuuenis amore fureret Angelicus Doctor aſſerit, opinionẽ tenentẽ, maleficium nihil eſſe in mũdo, oĩnò eſſe contrà auctorites Sanctorũ & procedere ex radice infidelitatis: quia vbi auctoritas ſacræ ſcripturæ dicit, qđ dæmones poteſtatẽ habẽt ſupra corporalia, & ſupra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur, illi qui dicunt, maleficium nihil eſſe in mundo, niſi in exiſtimatione hominum, etiam non credunt, eſſe dæmones, niſi in opinione vulgi, quod tamen fidei contradicit, quæ tenet, angelos aliquos de cælo eiectos eſſe. Et idem ſentiunt omnes Theologi, præſertim. S. Bonauentura, Richardus, Io. de Baſolis, Ioannes Maior, Durãdus, Syluester, Prierius, & Scotus, qui ait, impotentiam coeundi caſualem, & non naturalem fieri per malignos ſpiritus, qui habentes pactiones cum hominibus ſeruant promiſſa &c. Qui omnes, & alij etiam in 2. ſent. vno conſenſu ſcribunt, magos, & maleficos virtute dæmonum Deo permittente, miros effectus, & nõ phantaſticos producere poſſe. Vt interim ſileam multa alia vberrimè de operationibus veneficorũ

De fato ſer. 7.

4. ſent. ſt. diſt. 34. q. 3.

diſt. 7.

per-

Pertractata à D. Thoma, in ſumma contrà gentiles, & alibi. In eandem Sacrorum Theologorum Sententiam omnes ſummatim ſcribentes venerũt, præſertim S. Antoninus agens de varijs diuinationis ſpeciebus ſtatuit omnem diuinationem eſſe capitale delictum, & excantationes, vſus rerũ, quæ virtute naturali careant pro ſanitate acquirenda, vel ſi cum ſuperſtitione, & characteres, aliquos, vel verba ignota fuerint adhibita eſſe peccatum grauiſſimum. Poſtremo verba facit de excantationibus, maleficijs, ac faſcinatione, quæ ad nocendum hominibus adhibentur. Angelus de varijs ſuperſtitionum generibus ſcribit, & qua ratione ſuperſtitioſa, ac vana remedia, à naturalibus ſecernantur, docet, maleficoſque, & carminatores morte eterna deportandos eſſe, ſtatuit. Caietanus maleficos eos dici teſtatur, qui coniugum copulam carnalem impediunt, pueros lædunt, vel interimunt, & quæuis alia mala incantationibus ſuis inferunt: & peccatum horum duplici nomine eſſe capitale, cum ex inuocatione dęmonum tum ex læſione, quæ hominibus infertur. Syluester ſcribit, maleficium præter multas ſignificationes accipi pro damno illato à dæmone medio fœdere inito cum malefica; & nonnunquam pro ſigno pacti, vt eſt infixio gladij intra circulum, plumarum inuolutio, imago cerea cum acubus infixis, qua ratione edocentur venefici à dæmonijs ſanitatem, vel morbum inferri, vel venerẽ præpediri. Nauarrus ẽt ipſe multa ſcribit de veneficijs, & probat, ſanitatẽ, vel morbũ, qui ex operibus magorũ, vel excantantiũ proueniunt, non poſſe ex ui morborũ, vel rerũ applicatarum fieri, ſed ex facultate tantum dæmonis. Et hæc, vel ſimilia explicant alij etiam graues auctores, vt Hoſtienſis Raymundus, auctor Roſellæ, Armillæ, Medina, & alij.

lib. 3. ca. 103.

par. 2. ti. 12. c. 1.

Verb. ſuperſtit.

Verb. maleficium.

Verb. maleficium.

In Enchiridio. ca. 11.

Iura Cæſarea ſatis ſuperque veneficia probare.

CAP. IIII.

SI iſta non eſſent veritati conſona, qua ratione Romani in legibus duodecim tabularum ea interdixerunt, & pœnas magis, ac veneficis irrogarunt? Verba ipſarum legum Decemiuralium ſunt ex Beroaldo hæc: Qui fruges excantaſſet, qui malum carmen incantaſſet, & illud: Neue alienam ſegetem pellexeris: Præterea cum Imperatores Romani grauiora ſupplicia, quæ in ſuis conſtitutionibus habēt, aduerſus hos flagitioſos homines ſtatuerint, in quibus naturæ inimici, ac generis humani aduerſarij, & propter eorum ſcelera malefici, nuncupantur, ſi iſta vana, ac deluſoria, eſſent, vanum, etiam ac inutile fuiſſet aduerſus ea leges condere, ac promulgare; In codice igitur Iuſtinianeo ſcriptum eſt: Nemo aruſpicem conſulat, aut mathematicum, vel ariolum; ſileat omnibus diuinandi poteſtas: alioquin ſupplicium capitis gladio vltore feret proſtratus: & qui arte magica vitæ innocentum inſidiantur, animos mulierum ad libidinē flectunt beſtijs objciantur. Decernunt etiam leges ad horum accuſationem quemlibet admitti, ſicut & Canon in ſexto de hæreticis admittit, quaſi in crimine læſæ maieſtatis, ipſam enim propemodum pulſant diuinam maieſtatem: Ideò quilibet, nulla dignitate ſuffragante, quęſtioni ſubijcitur: & ſi facinus ſuum detegatur, vel conuincatur, iubet, aculeo eſſe deditum, vngulisque Sulcantibus latera pœnas dignas ſuo facinore perferre. Olim enim duplici pœna malefici plectebantur, capite, & vngulis ad corporis dilacerationem: vel deuo-

C. de malef. & mathem. l. nemo.
C. de maleficis, & l. multi.

C. in fidei fauore.

deuorandi beſtijs obijciebantur. Inualuit poſteà conſuetudo, vt igni comburendi tradantur, fortaſsè propter ſexum fœmineum. Præterea leges prohibent participationem, vt non liceat ipſis ad limen altaris accedere, alioqui concremari, vel vt alij eos recipere, vel conſulere nõ poſſint impoſita pœna deportationis in inſulã, & publicationis bonorũ; quas quidẽ pęnas iura nõ imponerẽt niſi eſſet veriſſimũ, maleficos reipſa cõuenire cũ dæmonibus ad effectus, & læſiones, vt dicunt, reales: Adde à legibus cõmẽdari, ac premio dignos haberi q̃ maleficos deferunt. Ex quibus oĩbus luce meridiana clarius fit, maleficos eſſe, qui auxilio dæmonum multa facinora patrare ſciunt; cur enim de ijs leges eſſent ſcriptæ, ſi nulli vnquam extitiſſent? cur pœnæ in eos ſancitæ? neque enim de his rebus, quæ non ſunt, leges promulgantur. Nec par eſt, earum rerum, quæ non ſunt, & quæ non apparent, in iure ciuili eſſe iudicium, quemadmodum Iuriſconſulti docent. Cũ quæreretur à ſapientiſſimo illo Athenienſium legiſlatore Solone, cur nullam aduerſus parricidas legem ſcripſiſſet? reſpondit quod neminem vnquam parricidam fore ſuſpicaretur.

Ex Platone, Platoniciſque, veneficia, dæmoneſque eſſe. CAP. V.

VEneficia, dæmoneſque veneficiorum auctores à Platone, Platonicis, Academiciſque nõ tam ratione probatum eſt, quam pro rato poſitum, quod penè infinitis hiſtorijs abundè videtur teſtatum; quibus non aſſentiri magna eſt dementia. Platonem enim longæ omnium quicunque ſcrip-

ſcripſerunt, aut locuti ſunt, & copia dicendi, & grauitate Tullius principem appellat, vt philoſophorum Deum veneratur, & non linguæ ſolum, ſed & animi, ac virtutis magiſtrum amplectitur, cui etiam tantum tribuit, vt cum eo errare ſe malle dixerit, quam cum alijs vera ſentire: vt non ſit mirum, Si D. Auguſtinus etiam eum magnis encomijs exornet, virum ſapientiſſimum, ac eruditiſſimum temporum ſuorum nuncupans, vt qui ita locutus ſit, vt quæcunque diceret magni fierent, & ea locutum, vt quomodocunque diceret, parui non fierẽt: Et Labeonem inter ſemideos connumerandum exiſtimaſſe; Quin S. Doctor etiã Platonicos omnium philoſophorũ nobiliſſimos appellat, & probat, vt quià Chriſtianis minimum diſſenſerint, & in aliquorum libris aliqua inuenerit Chriſtianæ doctrinæ conſentanea; addens, Simplicianũ illi gratulatum eſſe, quod Platonicos libros legerit, cum aliorum philoſophorum ſcripta plena fallaciarum, & deceptionum ſint, in Platonicis vero omnibus modis inſinuetur Deus, & eius Verbum. Plato itaque in Conuiuio non ſolum probat dæmones eſſe, verum etiam artem magicam opera ipſorum exerceri: & in lib. 2. de legibus manifeſtius propoſitum noſtrum explicat, cum ſcribit: Bipertito generi humano venena officiunt; primò enim modo corporibus corpora ſecundum naturam læduntur: deinde magicis veneficijs, & cantibus, nodiſque quibuſdam perſuadetur illis quidem, qui efficere ſtudent, poſſe eos id aſſequi, his verò facile admodum ab illis veneficio lædi poſſe. Hæc vero cæteraque huiuſmodi quo pacto natura ſe habeant, nec facilè ſciri poſſunt, neque ſi quis ſciat, alijs perſuaderi. Sed animis hominum circà hæc ægrè, ſuſpitioſèque inter ſe affectis, haud admodũ

di-

dignum eſt conari perſuadere; vt ſi cærea ſimulachra ſiue in ianius, ſiue in triuio, ſiue in monumẽtis parentũ viderint, hæc omnia diſpiciant, cum certam de his opinionem nullam habeant &c. Qui veneno nocere nititur, ſi corporibus id illaturus eſt, niſi medicinæ peritus ſit, quid agat, ignorat; ſimiliter qui magicis cantibus id tentat: niſi aruſpex, mõſtrorumque interpres ſit &c. Quibus deinde addit, quod qñ quis nobis, inductionibus, cantibus, & ſimilibus veneficijs ad nocendum paratis deprehenſus, eſt ſi aruſpex, aut prodigiorum interpres ſit occidatur: Quo in loco præter alia, manifeſtum eſt, antiquiſſimum eſſe inuentum ipſis veneficijs, cereas imagines effingẽdi, quibus nunc noſtri malefici utuntur paſſim, vt, cooperante dæmone homines grauiſſimis morbis, doloribus præcipue, tormentiſque varijs ac etiam morte aſſiciant; Qui tamen nunquam Platonẽ legerunt, nec legere potuerunt, cum vt plurimum, huiuſmodi malefici ſint rudes, & literarum ignari, ac mulierculæ, quæ tamen à ſatana erudiuntur: Præterea in Charmide agit, de curatione per excantationes tradens ad capitis dolentis medelam folium quoddam, cui addita ſit incantatio quædam: quam ſi quis adhibeat; folioque vtatur, ſanitatem reſtitui, abſque verò excantatione folium nihil conferre: vbi patet, aduerſus Peripateticos, morbos etiam curari poſſe poteſtate ſpirituali corporum naturam vincente, cum folium virtute naturali nihil efficere poſſit; adhibita vero incantatione, dolor aboleatur: cum id præſtetur à dęmone modo nobis ignoto ſanante. Mercurius Triſmegiſtus ſcriptor antiquiſſimus, à quo ſecta Platonica ſumpſit exordiũ, in Aſclepio pluribus in locis de dæmonibus verba facit, & docet qua ratione dæmoniacos ſpiritus

euocatos imaginib. indiderit, ritusq; , & ſacrificia addiderit; primus de ordine dęmonum ſapientiſſimè diſputauit, nullamque eſſe mundi partem dæmonum pręſentia deſtitutam, ac multa de communicatione hominum cum dæmonibus ſcripſit: Quæ etiam in veteribus Pythagoreis multorum hiſtoriæ teſtantur, & maximè à Philoſtrato in Apollonio Tyanęo, qui propter hanc varia miracula ſuis temporibus edidiſſe dicitur. Inter Platonis aſſeclas Porphyrius in Epiſtola ad Arcebonem ſacerdotem, varijs, grauibusque quæſtionibus referta, multa diſputat de dæmonibus, vaticinijs, & magica arte, aſſerens ita notum eſſe magorum artificium, & ſupra mortalium conditionem opera, quædam fieri, vt probatione non indigeat. Iamblicus in libro de myſterijs Ægyptiorum, Chaldæorum, Aſſyriorum, agit de differentia Deorum ad dæmones, quod iniuſta ſupplicia inferunt dæmones improbi; præterea etiam de veneficijs verba habet qđ quandoque veneficus aliquis imprecationibus ſuis deducit deſuper in aliquā calamitatem, vtitur ad hoc naturalibus quibuſdam; rurſus de dæmonibus ait; in rebus terrenis, humaniſque eos poſſe quam plurimum, ideò ardorem ad illicitum coitum in nobis frequenter ab eis accendi. Proclus in Commentarijs in Alcibiadem Platonis, numerat quinque genera dæmonum, diuerſaque eorum officia. Maximus Tyrius quod Poetæ fabulantur de Minerua iram Achyllis in Agamenonem cohibente, aut nebulam ex oculis Diomedis diſcutiente; id totum de dæmonibus, interpretatur, quos in plura genera diuidit. Michael ẽt Pſellus lib. de dæmonibus ex quodā Marco dęmonum ſex genera facit, igneum, aereum, aquatile, ſubterraneū, & lucifugum, ſeu imperſcrutabile ac peni-

tus tenebroſum, ſcribitque veneficia, atque Magiam non vanum nomen eſſe ſortitam, ſed vim quandam poſſidere: veneficium enim ars quædam eſt circa materiales dæmones, & terreſtres, ſimulachra dæmonum prouocans in aſpectum: & alios quidem veluti ab inferis excitat, alios autem ex alto deducit &c. Et ne nimis ſermo protrahatur, omittam ea, quæ de dæmonibus, ac veneficijs ſcripta ſunt à Calcidio in interpret. Timæi, à Lucio Apuleio de Deo Socratis, à Plotino de proprio vnius cuiuſque, à Zenocrate lib. de Morte: cum ex ſuperioribus ſatis abundè Platonicorum opinio ſit manifeſta.

Ariſtotelem, ac Peripateticos cognouiſſe dæmones, & eorum maleficia, ex eorum tamen principijs minimè probari poſſe.

CAP. VI.

NVnquid Peripatetici præſertim eorum Princeps Ariſtoteles cognouerint hos morbos ſuprà naturam corruptibilem, & eorum cauſas, quamuis difficillimum videatur quid certi ſtatuere; ego tamen exiſtimo ab ipſis cognitos, & conceſſos fuiſſe: quamuis non negauerim, ex illorum principijs nequaquam nos expiſcari poſſe eorũ cauſas dæmonem videlicet, & conſequenter nec morbos ipſos, cum illius, quod non eſt, nulla ſit actio: Ariſtoteles enim ità naturæ fuit addictus, vt ea ſola in philoſophando probauerit, quæ cum eiſdem principijs conuenirent, & ex eiſdem deducerentur: Quare de diuinis, & incorporeis, quæ à ſenſibus ſeparata ſunt, ea tantum poſuiſſe, & in ſua philoſophiæ vſurpaſſe, videtur, ad quæ humanus ani-

mus ex ſenſibilium obſeruatione induci poterat: & ſine quibus naturæ effectus in rebus corporeis non poterant commodè explicari: ſic enim ille de Deo, diuiniſque intelligentijs cęleſtes orbes mouētibus egit. Ad id autem dæmonum varietas in elementari regione non videbatur ex legibus naturæ neceſſaria: Sed in cœlo ad conſeruationem, perpetuitatemque vniuerſi ſolus Deus cum cæleſtibus intelligentijs poterat eſſe ſatis: & ad eos effectus ſpirituales, qui dæmonibus attribuuntur, ſufficere videbatur proprietas humorum in noſtris corporibus dominantium, & inſita quædam vis cæteris rebus corpora noſtra circumſtantibus: per quæ vtraque fortaſſe vir ſingulari ingenio, exiſtimauit ſatis aptè explicari poſſe, propter quæ priores philoſophi dęmones affirmarūt. Mirū tamē eſt, quod nullo in loco apertè expoſuerit, quod de dæmonibus ſentiret pręſertim cū eorū frequentiſſima fiat mentio apud Homerū, Euripidē, Pindarū, Simonidē, Heſiodū, atque adeò apud magiſtrū eius Platonē. Quorū omniū ſcriptis ſi aſſentiebatur in multis rebus piloſophicis naturalibus, ac mortalibus explicandis: hac etiam in re fidem habere debebat. Si verò illorū omniū præclarā ſententiam, & quæ certe aliqua probabilitate niti videbatur, non probauit, admirari magis licet, cur in hac confutanda nuſquam laborauerit, cum tamen alioquin in aliorum philoſophorum opinionibus pleriſque minus nobilibus exagitandis, diligentiſſimus, ac vehementiſſimus eſſe ſoleat. Auget autem hanc dubitationem, quod pleriſque in locis oraculorum, diuinationum, incantationumque meminit: Quæ tamen ad dæmones referebantur à veteribus, vt in lib. 3. Cap. 20. de hiſt. animal. vbi agens de capro quodam, inter alia aſſerit; quod Lemnio illi pecoris domino con

ſulenti Deus amplius incrementum peculij futu-rũ reſpondit. Præterea meminit etiam de incantationibus, & augurijs, & de Sitta auicula ait illi rẽ maleficã tribui, quia rerũ callet cognitionẽ; ita ut ſit clariſſimum, Ariſtotelem cognouiſse, & faſſum eſſe dæmones, dæmoniacos, & veneficia: De dæmonibus in lib. 3. Rethor. patet, vbi aſſerit: atqui Cap. 18. dæmonia eſſe quædã fateor; & in 3. de gener. animal. vbi quærens; cur plures rerũ differẽtiæ exiſtãt in humore, quàm in terra? ſoluens, an, inquit, quia, Cap. 11. humor naturam habet ad effingendum, efformandumque habiliorem: cæterum mare ſua natura calidum eſt, & particeps omnium partium inuenitur: videlicet, humoris aeris, terræ: Itaque omnia adipiſcitur, quæ ſingulis locis gignuntur. Plantàs enim terræ incolas quiſpiam eſſe ſtatuerit, atque aquatile animalium genus. Aeris pedeſtre ſed, quod magis, minusve, & remotius, aut propius res cõſtet, miraque differentia exiſtit. Quartum genus non his locis quærendum eſt, quanquam aliquid eſſe exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus numeratur; Verum ignis ſemper formam non propriã habere videtur, ſed in alio corpore: aut. n. aer aut fumus, aut terra eſſe videtur, qđ ignitũ eſt: ſed enim genus hoc apud lunam quærendum eſt: hæc enim quartam illam differentiam adipiſci videtur. Ex quibus aliqui colligũt, Ariſtotelẽ in ſphæra ignis ſub cælo collocaſſe dæmones: Similem Cap. 9. etiam ſententiam protulit libro de Reſpirat. lib. tex. 15. 5. Metaph. dæmonum apertam mentionem facit, & in ſubſtantijs corporeis eoſdem numerare videtur, ſed magis dubitando, quàm quicquam pro rato ſtatuendo: Subſtantiæ, inquit, eſſe dicuntur, vt terra, vt ignis, vt aqua, & ſi qua ſunt eiuſdem generis. & vno nomine corpora, & quæ ex ijs con-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA. VITTORIO EMANUELE

ſtant, animalia dæmonia, eorumque partes. Alexãder commmuni fuga vſus, ait, Ariſtotelem ex aliorum ſententia eſſe loquutum; aut intellexiſſe diuina corpora, & aſtra: quæ interpretatio non poteſt verbis Ariſtotelis aptari: ait enim ibi philoſophus, ſubſtantia dicitur, terra, ignis, aqua, & denique corpora, & quæ ex eis conſtant, vt animalia, dæmonia, & eorum partes: quod ſi vera eſſet Alexandri reſponſio, ſequeretur aſtra ex elementis conſtituta fuiſſe. In pluribus etiam alijs locis præter hominem agnoſcit animal quoddã rationis particeps: Hoc videtur nonnullis ad dæmones pertinere, vt in li. 2. de Anima, vbi ſcribit: Nõnullis animalibus vim ineſſe progrediendi, nonnullis ratiocinandi, & mentem, vt hominibus, & ſi quid aliud eſt eiuſmodi, aut etiam homine diuinius: eodemque libro ait, extrema, atque minima ratiocinationẽ habent, & mentem: quibus enim mortalium ineſt ratiocinatio, his etiam inſunt cætera omnia; vbi aiunt, ab illo eſſe adiectũ, mortalium, quod in dæmonibus immortalibus ratiocinandi vim ſine inferioribus animi facultatibus videretur agnoſcere. Præterea Apuleius refert, Ariſtotelem in lib. de mirabilibus mundi de dæmonibus mentionem feciſſe. Quod verò de dæmoniacis etiam meminerit aperta eſt
Probl. 1. eius ſententia in 30. ſect. Probl. vbi ait, multi proptereà quod ille calor ſedi mentis in vicino eſt, morbis veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico efferueſcunt, ex quo Sybillæ efficiuntur, & Bacchę, & omnes, qui diuino Spiraculo inſtigari dicuntur, & quamuis horum cauſam aſcribat naturali temperiei, & non dæmoni, cuius ope iſti futura prænunciant: ſat erit nobis, ſaltem ipſum hæc commemorare, & agnoſcere Dæmones eſſe, & dæmonia-

monìacam magiam probant ex Ariſtotele multi, vt Theophraſtus, Amonius, Philoponus, Auicenna, & Algazel. Quod ſi ex Ariſtot. doctrina, ac principijs dæmones non ſint in rerũ vniuerſitate, ac eorũ, magorũque facultates non probentur; non eſt quod quiſpiam miretur: cum quælibet ſcientia ſua principia, & velut fundamenta habeat, alia ab alijs diuerſa. Ideò ſi per philoſophiæ ſcientiam dæmones non ſunt, per prçſtantiorem, ac eminentiorem, ſacram videlicet Thologiam, & Platonicã etiam diſciplinam probantur. Et ſi Ariſtoteles non cognouiſſet dæmones, quod tamen non eſt dicendum, quid mirum? cum multa alia, quæ via etiam naturali ab eo cognoſci poterant, ipsũ latuerint; cœlorum enim numerũ, & planetarum ordinem ignorauit: Et inter ſublunaria circà originem fontiũ, & galaxiæ generationem eſt deceptus. Vt interim omittã innumerabilia naturç admiranda, quorum cauſæ adhuc ignorantur. Ideò ſi naturæ pulchriora, & ſecretiora nobis incognita ſunt; qua ratione via naturali, & mente, & oculis his caligantibus, ad ſupernaturalium, & intelligibilium rerum cognitionẽ peruenire poterimus? Quemadmodum enim iſpe ut Ariſtoteles confeſſus eſt veſpertilionũ oculi ad lumen diei ſe habent; ità & intellectus animæ noſtræ ad ea, quæ manifeſtiſſima omniũ ſunt: Quamuis Heraclitus, referente Plutarco, diceret, pulchriora huius mundi ob inſolentiã, ſeu temeritatẽ hominũ, incognita eſſe, qui nihil eorũ credere volunt, quorũ rationes intellectus humanus intelligere haud quaquã poteſt. Vt enim multa exiſtunt in rerum natura (vt ſupraſcriptũ eſt) quorum cauſas quoniã ignoramus, ſtultũ eſſet negare, vt magnetẽ attrahe

re ferrum, electũ paleas, & torpedinẽ manus piſcatoris torpidas reddere: ità operationes quaſdam dæmonũ, veneficorumque, quoniam via naturali earũ cauſas indagare non poſſumus, magna eſt pertinacia, velle negare, & impugnare. Multa enim poſſibilia ſunt, quæ, quamuis nobis nota non ſint, negare non debemus, imò complurima in his inferioribus ſunt facta, & viſa, quæ ſunt veriſſima, vt miracula, quæ in diuinis literis perleguntur, quæ tamen nulla ratione ſecundũ Ariſtotelis principia probari poſſunt; imò apertè eius dogmatibus contradicunt, vt ſolem immotum perſiſtere, qui rapidiſſimo greſſu à ſũmo cælo egreditur, legeque perpetua regreditur. Mare iter ſiccum hominibus præbere, validiſſima mœnia verbo ſolo æquare, cœcos videre, mortuosq; ad vitã reſtitui, & infinita alia: Quæ quidẽ nullã patiũtur reſponſionem apud Ariſtotelẽ: Cũ corpora cæleſtia non poſſint ſecundum naturæ præſcriptum ſuũ ſolitum ire variare, nec ſiſtere, neque velocius, neque tardius moueri; & à priuatione ad habitum impoſſibilis ſit regreſſus.

Medicos fateri maleficia, morboſque maleficos.

CAP. VII.

QVemadmodum probatum eſt philoſophos, & præſertim Ariſtotelẽ veneficia, & excantationes, & eorum cauſas cognouiſſe, & probaſſe, ex eorum tamen principijs nequaquam elici poſſe; Similiter de Medicis eſt aſſerendum, potiſſimum verò de Hippocrate, & Galeno; ex quorum ſcientiæ, & dogmatibus dæmones, & venefi-

cia

Digitized by Google

cię nequaquam indagari poſſunt, cum propria à naturali philoſopho principia accipiât, & morborum cauſas cum internas, tum externas diſquirentes à ſenſibilibus, non ab inſenſibilibus (quales ſunt dæmones,) indagarint: Præterea, cum cauſarũ morbos facientium abolitio à cõtrarijs fiat contrariorũ enim contraria ſunt medicamina: & pro diuerſis morborum cauſis, eorum varientur medicationes; quanam ratione dæmoniaca morbi cauſa ſuppoſita à medicus ipſis depelli poterit? Quænã ſanguinis miſſio, quæ concoquentia, quæ purgantia pharmaca, quæ victus ratio, vel alia huius generis medica remedia fuerint dæmoni, vel dæmoniaco eius morbo contraria; cum dæmones ſint ſubſtantiæ, ſubſtantiæ vero nihil ſit, ex Ariſtotele, contrarium? Medici enim, præter elementorum quattuor, humorũ, partium ſimilarium, ac inſtrumentalium ſymetriã, ſeu moderationem, vel ametriã, ſeu immoderationem, quarum illa ſanitatis, hæc ægritudinis ſunt cauſæ, ne dæmonem quidẽ eſſe exiſtimare poſſunt. Et ſi itaque ex principijs medicinæ dæmones & morbos à dęmonibus factos minimè gentium inueſtigare poſſimus: eos tamen Hippocratẽ, & Galenum potiſſimum cognouiſſe, & confeſſos fuiſſe, oſtendere poſſumus. Hippocrates enim medicorum facile princeps apertè dæmonum meminit in libro de morbis virginum, vbi ait; & dæmones quoſdam videre putant ſibi infeſtos: & in libro de ſacro morbo; qui aſſueti ſunt morbo (loquitur de epilepſia,) præcognoſcunt, ſe corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt ad ſecretum locum præ pudore. non autem dæmonum timore: & in epiſtola ad Philopœmenum: illam regionem, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones &c. & in libro de morbo ſacro cita-

citato de magis ſeu maleficis, deque eorum operationibus prauis verba facit: & quamuis videatur eas potius refellere, vt quæ mirificæ eſſent, naturam ipſam ſuperarent, ad eiuſque principia referri non poſſent: attamen præcipua eius intentio eſt, maleficos reprehendere, eo quod malorum cauſã in Deum refunderent, cum ipſe exiſtimaret, Deũ, ſeu Deos malorum non eſſe auctores; Magi enim ſui temporis epilepſiam, morborum ſacrum nuncupabant, eo quod à Deo emanaret: quorum opinionem Hippocrates ſic refellit: Si morbus ſacer ideò ſacer eſſet nuncupandus, eo quod à Deo mittatur, cum, & cæteri morbi, vel multi eorum etiam à Deo prouenire poſſint ex magorum ſententia, vel admirabiles ſint, ſicut ſacer morbus vocatus, eodem etiam nomine eſſent nuncupandi. At Deus morborum horum cauſa eſſe non poteſt, nec cæteri morbi ita appellantur, ideò ſequitur hunc morbum ſacrum alia ratione dici: malefici enim ac magi, (ut arbitror) Hippocratis tempore, quo rudes, ſatis erant homines vt improbitates ſuas, ac ſcelera tegerent, imponebant plebi hunc morbum eſſe diuinitus immiſſum, & diuinis etiam remedijs, & expiationibus abolendum eſſe: Quæ remedia, & expiationes quoniam in cultum, & venerationem cacodæmonum cedebant, eorum auxilio malefici viri plurimos curabant, vel curatos eſſe ex aliquo temporis interuallo demonſtrabant. Quod autẽ Hippocrates cognouerit hos morbos, eorumque cauſas extra naturam, patet, cum ait: ſi enim, & lunam abolere, & ſolem obſcurare, tempeſtatẽque ac ſereninatem facere, pluuias item, & ſiccitates, & alias huiuſmodi omnia ſe ſcire profitentur, ſiue ex ſacrorum miſterijs, ſeu ex alia quadam profeſſione, aut meditatione hanc potentiã

in-

ſa ectent,qui talia ſtudio habent,impij ſanè videtur & Deos eſſe non putare,neque ſi ſint,aliquid poſſe,neque vllum etiam extremum malum prohibere vbi animaduertenda ſunt illa verba; ſiue ex alia profeſſione,aut meditatione,p quę magicã,& dæmoniacã voluit indicare,& ex alijs probare;exDijs hæc mala prouenire non poſſe; vel,ipſis inuitis, fieri haud quaquam poſſe,cum enim Magi illi lunam trahere,ſeu abolere , & ſolē obſcurum reddere ſe iactarent,eſſet,inquit,ille, velle Deos ſibi ipſis ſubijcere , cœlumque ac terram in manũ hominum ponere:quod principijs omnibus phyſicis repugnat , hæc enim inferiora nihil in ſuperiora agere poſſunt.Cui tamē rationi, reſpondēdum eſſe cēſeo;quãuis magi nõ poſſint reuera lunã delere , ac ſolem obſcurare : præſtigioſè tamen ſuis artibus noſtros ſenſus illudere poſſe , quinimo poſſe etiã tempeſtates pluuias,& alia huiuſmodi ope dæmonum concitare;nec tamen iſta arguunt, vt ipſe credidit,in Deo impotentiam aliquam , vel impietatem,cum Deus ad ſui gloriam,& ad augumentum meritorum noſtrorum improbis hominibus multa permittat,& ſinat naturalia,reſque creatas,agere ſecundum eorum naturam . Cũ autem dæmon ſit ſubſtantia ſpiritualis,cui tributa eſt à Deo facultas ſuper hæc materialia : & homo gratiæ liberæ volontatis fuerit inſignitus,ità vt poſſit libere agere:nullum eſt inconueniens, quod ipſe homo praua volontate præditus,ope dæmonum poſſit tonitua, fulgura,tempeſtates , & multa alia excitare,& quamuis Hippocrates cognouerit,& ſciuerit maleficos,ac dæmones eſſe,cum tamen facultatem eorum ignoraret,credidit omnia ab eis facta,eſſe deceptiones , & illuſiones : ideò ſcribit; talia dicentes , & excogitantes , amplius quid ſe ſcire ſimulant,

lant, & homines decipiunt, proponentes his luſtrationes, ac purificationes, cum verba ipſorum magna ex parte ſe ad Deum, ac dæmonium extendant. Queſo videas qua ratione aperte dæmonum auxilium fateatur Hippocrates, tempore cuius iiſdem ferè inſtrumentis, ac ſuperſtitionibus ad veneficia facienda vtebantur nefandi homines, quibus, & noſtris temporibus vtuntur, ſanguine nempè humano ad inuocationem dæmonum, & corũ auxilium implorandum: fuit enim Sathan ſemper ſui ſimilis, & talem hodie experimur, qualis fuit ab initio ſemper vt ex ſubſequentibus verbis Hippocratis manifeſtum eſt, cum ait, expiant morbo correptos ſanguine, ab hominibuſq; intoxicatos. Quid clarius, bone Deus, poterat dici ad fatẽda veneficia, quorum curationes etiam tunc temporis, abſcondebant, ſicuti, & nunc faciunt, aliqua ſuſurrantes, vel verba obſcura, & ignotos characteres adhibentes: ideò addit expiamenta verò terra occultant, vel in mare proijciunt, vel ad montes deferunt: Id autem magis firmare poſſum, quod Democritus artis magicæ princeps, quo tempore Hippocrates medicinam, eodem ille magicas artes in Græcia celebrauit, vt auctor eſt Plinius: vt eas Hippocrates ignoraſſe dici non poſſit. Si quis tamen obijceret librum de ſacro morbo non eſſe Hippocratis genuuinũ, vt arbitratus eſt Cornarius ex Galeno, reſpondeo eſſe quidem Hippocratis librum germanum ex Galeni ſententia in primo Prognoſt. vbi cum profiteatur oſtendere Hippocratẽ nullo ſuo libro cauſam morborum in Deum referre, adducit librum de ſacro morbo. Præterea Hippocrates in Prognoſticis etiam illud celebre præceptum medicis tradidit; vt ſi quid diuinum in morbis habetur, illius etiam ediſcant prouidentiam:

Lib. 30. cap. 1.

1. Progn.

tiam:

Digitized by Google

etiam: quibus verbis Hippocrates huiuſmodi morbos manifeſtè indicat, qui cauſam tum procreantem, tum ſanantem extrà naturam habent: quod manifeſte patet ex eodem Hippocrate, qui in lib. de natura muliebri ſcribit; hominibus morborum cauſam eſſe numen ſiue quid diuinũ,& ideò oportere ex Dijs, ſeu ex numine inchoare. cuius ſententiæ poſteà eſſe etiam Valleſium lib. de ſacra philoſophia vidi: vbi de curatione morborum veneficorum ait: nec ſatis eſt naturalibus inſtare remedijs, niſi dæmonem fuges: Quò fortaſſe reſpiciens Hippocrates in prognoſtico dixit: ſi quid etiam in morbis diuinum &c. vt ne hoc ignorans, & ſolum cauſam naturalem ſuſpicatus, ineptè prædicas: Nec dicere poſſumus per diuinum intelligere aeris conſtitutionem, vt in lib. Prognoſticorum Galenus intellexit, cum dicat curationẽ ex Dijs eſſe exordiendam: Multò minus per diuinum intelligitur Deus, ſeu Dij, cum nuſquam cauſam morborum, etiam auctore Galeno, in Deos retulerit. Quoniam verò Galenus ex hoc prognoſticorum loco alium ſenſum elicit, non eſt mirum, ſi plerique medici nimis Galeno addicti, & qui vt dicitur, in eius verba iurarunt, hos morbos non admittant, vt qui cauſam abditiorem,& non phyſicam poſſideant. Sed priuſquam Galeni ſententiam explicem, & vti falſam reijciam, non erit inutile aliorum expoſitiones ab eo reprobatas recenſere: Affert igitur duas opiniones ab alijs medicis excogitatas circa illud diuinũ in morbis, cuius fieri præſenſionem admonet Hippocrates: Quarum prima illorum eſt, inquit, qui putant ob iram quandam Deorum homines morbis vexari, niſi eorum teſtimonio, qui hiſtorias citrà rationis adminiculum ſcripſerunt: innuit autẽ Profetã Moſem, & ſacros Euangeliſtas, quos alibi

Cap. 22.

carpit

carpit tanquam ſine ratione, vel demonſtratione loquentes: præſertim 2. lib. de differ. pulſuum: Morbos enim ob peccata, & ſcelera hominum à Deo in vindictam immitti ſcripſerunt S. Matthæus cap. 9. ſacræ hiſtoriæ; S. Marcus cap. 2. D. Lucas, ac D. Ioannes cap. 5. & Moſes Exodi 9. & pluribus alijs in locis. Quorum morborum cauſa cum ſæpius à medicis ignoretur, non eſt mirum, ſi etiam, in curatione cæcutiant. Opinionem verò hanc Galenus ea ratione refellit, quod Hippocrates nuſquam cauſam ægrotationis in Deos retulerit. Cùm autem inter cæteros morbos putarent epilepſiam, & amorẽ diuinos eſſe: quoniam epilepſia quidem ſacer morbus alias appelletur, amorem verò fabulentur Poetæ dæmonem quendam puſillum eſſe recens natum, gerentem faces ardentes, qui homines quoſdam in hanc agit affectionem: vtrunque falſum eſſe oſtendit: quoniam vtræque naturales ſunt affectiones: Altera opinio eſt eorum, qui dies decretorios, eos ſcilicet, quibus morbi ſolui ſolent, ad cauſam diuinam referunt, quia incognita eſt, & inopinabilis. Iure autem hanc reprehendit, partim quia non omnia, quæ cauſas habent incognitas, & inopinabiles, diuina vocamus: ſed dumtaxat quando mirabilia habentur, partim quia nec ignorauit Hippocrates cauſas dierum decretoriorum, vt in commentarijs de diebus, decretorijs eſt apertum. Tandem propriam afferens opinionem, ait, nomine, diuini, Hippocratem intellexiſſe aeris ambientis conditionem, vnde morbi publicè vagantes oriuntur, de quibus egit in libris Epidemiorum, & in 3. lib. aphoriſmorum: Quidam enim morbi in Ciuitatibus apti ſunt oriri, alij in auſtrali conſtitutione, & tandem diuerſi in diuerſa tẽporũ viciſſitudine vagãtur. Venit fortaſſe Galenus in hanc opinionem,

Cap. 4.

quia

quia ſcribitur in lib. de aere, aquis, & locis, ad medicum pertinere ſyderum quorundam exortum, & occaſum obſeruare, quibus & tempora mutantur, & corpora afficiuntur; Licet hæc ſublunaria fortè videantur, vtpote quæ ad ſcientiam Aſtronomiæ pertineant, quaſi ob id diuina ab eodem appellentur, quia ſublimiora ſunt: aut diuina appelletur aeris conditio, quia à cœli motu fiat, quod diuinũ eſt: aut tandem, quia vitari nequeant: quaſi ij morbi humani appellari poſſint, qui ex praua victus ratione contingunt, & ex proprijs erratis; diuini verò, quorum cauſa non in nobis eſt: aeris enim conditiones vitare non poſſumus. Quamuis autem hæc ſententia ſatis accommodari poſſit verbis Hippocratis, tamen falſam eſſe, vel ex eo deprehenditur, quod idem Galenus obijciebat aduerſus ſententiam de diebus decretorijs. Nam, licet ij ex cœli motu, præſertim lune pendeant, non tamen ob id diuinum quid in morbis eſſe voluit: quia cauſę neque incognitæ, neque inopinabiles, neque admirandæ ſunt. Idem de morbis vulgaribus dicere poſſumus: nam eorum cauſæ, etiam ſi peſtis ſit, non minus cognitæ ſunt, quàm dierum criticorum. Prętereà ſi propter cœlum diuina eſſent dicenda quæ ab eo pendent, omne opus naturæ diuinum eſſet, cum omnis huius mundi inferioris virtus inde gubernetur, vt Ariſtoteles tradit. At Galenus à priori ſententia, quæ veritati magis congrua eſt, diſceſſit, & in has abſurditates incidit. Quoniam in hoc inferiori mundo nihil putauit immortale, & diuinũ contineri. Nam in libro, quem inſcripſit: Quod animi mores ſequantur corporis temperaturam, fatetur perſuaderi ſibi non poſſe in homine aliquam partem immortalem eſſe, qualis à Platone rationalis ſtatuitur: cum videat in phreneticis, & reliquis deli-

1. Meteo. cap. 2.

delirantibus lædi mentem immutato corporis temperamento: & mortem inferri calore natiuo extincto: quaſi calor natiuus ſit ipſius animæ ſubſtantia, alioquin ignorare ſe eius eſſentiam: Huius quoque ſententiæ putat fuiſſe Hippocratem, cum in Epidimijs dicat, hominis anima ſemper producitur vſque ad morte: ſin autem igne excanduerit, ſimul cum morbo, & anima corpus depaſcitur. Quo in loco ipſum animæ inſtrumentum, calorem ſcilicet natiuum, quo omnis animalis operationes fiunt, animam vocauit: Cum igitur in anima præter huiuſmodi calidum generationi, & corruptioni obnoxium nihil immortale inſpexerit Galenus; nõ mirum, ſi in morbis cauſam aliquam diuinam inuenire nequiuerit; putaueritq; Hippocratẽ per huiuſmodi diuinum, cauſam quidem naturalem intellexiſſe, ſed communiorem, ac minus euitabilem: ſi enim in homine nulla pars diuina habeatur, multo minus in cæteris ſubſtantijs fuerit. Aliqui præſertim Marſilius Ficinus, Franciſcus Valleriola; & Hieronymus Mercurialis videntes Galeni opinionem habere difficultates, præſertim quod non reperiatur Hippocratem alijs in locis vſum eſſe hac voce, Diuini, pro aeris conſtitutione, dixerunt, per diuinum in morbis ab Hippocrate appellari, quod in aere quidem eſt, ſed à cœlo cauſatur, qualitas ſcilicet ſecreta, & malefica. Quæ ſententia quamuis ſit doctiſſimorum virorum, & teſtimonijs eiuſdem Hippocratis, & Auicennæ firmatã, nihilominus neque eſſe ad ſenſum Hippocratis, neque veritati conſentaneam exiſtimo, eo quod cœlum, cœleſtiaque corpora ad vniuerſi conſeruationem, & non ad eius corruptionem, hominis præſertim ſint procreata, & ab ipſis non niſi laudabiles actiones ex mente philoſophi emanare poſſint: Quod etiam Hip-

Digitized by Google

Hippocrates ipſe, qui fuit optimus philoſophus non negauit. Imò ratio, quàm ipſi in Galenum retorquent, in ipſos facillimè reflecti poteſt: Nuſquã videlicet legi apud Hippocratẽ per diuinũ in morbis vocari cœleſtem hanc malignam, & occultam qualitatẽ. Prętereà ego quęro ab his peritiſſimis medicis, quę nam ſit maior ratio, cur qualitas ſecreta, & maligna à cęlo proueniens, diuina debeat appellari, & non qualitas manifeſta, benigna, & ſalubris ab eodẽ cœlo emanans? ego non video diuerſitatem; imò ſi quæ diuina eſſet nuncupanda, hæc magis, quàm altera, cum magis ſit corporum cœleſtium influere in hęc, inferiora qualitates bonas, quam malas: At cum Hippocrates meminit cõſtitutionis aeris, & mutationis ipſius à cœlo, non appellat diuinum. Quare nec illa malefica, ſi detur, tali nomine inſigniri debet. Quod vero Hippocrates ſcripſerit in lib. 2. Epid. morbum, & tempus ſect. 1. ſibi inuicem reſpondere, niſi quid in ſuperiori natura, ſeu ſpetie, vt habet alius textus, innouetur, parũ eorum opinioni fauere videtur: cõparat enim ibi Hippocrates, morbos, & tempora anni, & ait, morbum, & tempus ſibi ipſis correſpondere, niſi quid in ſuperiori natura, ſeu ſpetie nouatum ſit, ideſt, niſi tempeſtas nouam aliquã, & inſperatã mutationẽ faciat. Prætereà, quod in lib. 4. de Morbis tex. 16. per cęleſtem morborũ cauſã non intellexerit hanc occultã, & prauã aeris à cœlo qualitatẽ, ſed aerem ipſum ſimpliciter, patet, ibi enim tria morborum principia aſſignans, ait, ſi cibi diu in corpore permaneant, ſi cõtingat, vt ea, quę ex cęlo obueniunt, inepta, & præter victus rationem ſint, & ſi quid violentum accidat. paulo inferius ſubdit: ſi, quæ ex cęlo obueniunt ineptæ ſint ad ſanitatẽ; conſueuit enim Hippocrates, vt inferius dicã, cœlũ, pro aere

C nuncu-

nuncupare. Quę igitur ex cęlo, ideſt, ex aerę prouo niunt qualitates excedẽtes, mutationes validæ; sũt cauſa, vt morbi fiãt: ſcimus .n. cũ alibi, & pręcipuè in lib. de nat. hum. perquirit morborũ cauſas, duas ſemper conſtituiſſe, victus rationẽ, & ſpiritũ, cui' attractione viuimus: Et quamuis videatur Auicen-
Tr. 4. cã. na horum opinioni fauere; cũ in 1. fen quarti, & in
3. doc. 5. fen tertia primi, ſcripſerit, principium corruptionis aeris, eſſe quandoque propter rẽ cęleſtẽ, cuius qualitas non eſt cognita; ſi intimius ſensũ Auicennæ perquiramus, erit manifeſtũ, per rẽ cęleſtem ignotã, non illã maleficam qualitatẽ à cælo aeri cõmunicatã intelligi, ſed certã, ac pręfinitã primarũ qualitatũ menſurã, ex cęleſtium acceſſu, vel receſſu in aere progenitã, animantibus interdũ noxiã, quã quidẽ nominauit occultã, quoniã ſicuti certã, ac punctualẽ elementorũ in veris mixtis quãtitatẽ ſcire exactè non poſſumus, ità in imperfecta hac mixtione, quã aerẽ vocamus, exactã qualitatũ primarũ mẽſurã, certa, ac proba ratione metiri nõ poſſumus. Quod verò per cęlũ, & rẽ cęleſtẽ Hippocrates, & Auicenna intellexerint aerẽ, non eſt nouũ, aut inuſitatũ Hippocrati: Galenus enim verba quędã exponens in primus Epid. in quibus cęli mentio habetur, aerẽ intellexit: ait enim Galenus, cęlum dixit iuxta vulgarẽ conſuetudinẽ, aerẽ ſupra nos ad nubiũ vſque regionẽ exiſtentẽ. Ideo Hip. in lib. de aere, aquis, & locis, aſſerit Aſiã eſſe fertiliſſimã propter cęli clementiã, & ſolis vbertatẽ: quæ auctoritates ſufficiant pro multis, quæ adduci poſſunt. Dioſcorides ſcriptor antiquiſſimus, multis in locis veneficia, & excantationes fieri fatetur, præſertim in lib. 1. vbi agens de viribus Ramni fama eſt, inquit, ramos huius valuis, feneſtriſuè impoſitos veneficia depellere: quod eſt

veri-

veriſimile. Teophraſtus celebris illius Eraſiſtrati magiſter in lib. 7. de hiſto. plant. de Scylla ſcribens, traditur, inquit, antè portas ſatam, remedio eſſe contrà veneficiorum noxam. De Galeno vero, qui reliquos omnes ſuperiores medicos (Hippocratē tamen excipio) & ingenij præſtantia, & doctrina, & diligentia facile ſuperauit, verū eſt, ipsū per aliquot annos, excantationibus, magicisq; artibus nullam habuiſſe fidem, vt patet in 6. ſimpl. med. & potiſſimū in 10. lib. vbi ſcribit: ridiculū eſſe, vocata pathopia medicamenta conſtringere, & vincere aduerſarium, vt in iuditio nihil poſſit eloqui, aut grauidæ abortū facere, aut ne vnquā deinceps cōcipiat efficere. Quæſo animaduertat lector, quemadmodū etiā temporibus Galeni, maleficia taciturnitatis, impedimenti coitus, & abortus noſtris diebus frequentia nouerant venefici inferre. Nihilominus cùm poſteà ipſe Galenus vim incantationū, & artiū magicarū longo tempore, longoque vſu cognouiſſet, palinodiā (vt dicitur) cecinit, & iſthæc re vera eſſe, ac fieri faſſus eſt. In libro ſcilicet de Medica Homeri tractatione; vbi ſcripſit. Nonnulli putant incantationes, anicularum fabulis eſſe perſimiles, quemadmodū ego diù exiſtimaui; temporis autē proceſſu ab his, quæ euidenter apparent, perſuaſus ſum, vim in ipſis ineſſe: nam in percuſſis à ſcorpione adiumentū ſum expertus: nihil autem minus etiā in oſſibus gutturi infixis, quę excantatione ſtatim expuebantur; ac multa præclara ſingulæ habent excantationes, cū inſtitutum conſequuntur. Et quamuis iſte Galeni liber iniuria temporum, quemadmodum multi alij, perierit, ad manus tamen Alexandri Tralliani peruenit, qui hunc locum adducit in lib. 9. & aſſerit, Galenum excantationes ipſas confeſſum, & expertum fuiſſe, Cap. 4.

in cuius ſententiã & ipſe venit, cũ ait: ſi Galenus, & alij plerique veterum teſtantur, quid prohibet nos quoque quæ experientia cognouimus, & quæ ab amicis ſinceris accepimus, vobis communicare? Multa igitur ſunt, & alia, ſed nullum ità, vt anulus ex ære cyprio confectus geſtatus digito. Docet deinde modum conficiendi, quem ſilentio inuoluam, ne curioſis præbeam anſam iſta experiundi.

Cap. 4. Prætereà, Galenus in 2. lib. ad Glauc. curationem ſcirrhi docens, multę inquit, ſunt partes iam planè curatæ, conuolutæque hoc curationis modo, membrum dimouendo, perfectè ſanatę ſunt, vt ferè magicum opus videretur. Ecce quomodo extollit Galenus artem magicam, vt eam, quæ poſſit quam celerrimè, ac perfectè affectus curare. At ſi arte magica aliqui morbi curari poſſunt, eadem etiam arte, & multo magis poſſunt immitti, & fieri, quam ſi quis ignoraret delere non poſſet. Cum autem agnoſcit, eam etiam adhibere poteſt ad mala infligenda. Auctor lib. tertij medicamentorum facilè parabilium, quem nonnulli Galeno aſcribunt, caput centiſimum octuageſimum nonum inſcribit: Ad veneficia, & præſtigia, in quo docet, caridion, & latum cuminum, & Zochij radicem plurimum valere, necnon glaucum oſſa, & hæc ſuffita dæmones abigere: quo in loco præclarus ille medicus nõ ſolum concepit veneficia, verum etiam dæmones, & illorũ curationẽ, horumq; eiectionem: qui modus nõ diſcrepat cũ ratione curãdi noſtrorũ exorciſtarũ, qui ad detegendos, & fugandos dęmones, res quaſdã in ſuffitibus adhibent. Extat etiam inter libros ſpurios Galeni, liber inſcriptus: De incantatione, adiuratione, & ſuſpenſione, qui etſi Galeni non fuit, alicuius tamen egregij medici fuit, cum pro Galeni libro ſit habitus, & in ſuorum numerũ

relatus.

relatus. Aræteus medicus inſignis, & vetuſtiſſimus inter græcos ſcriptores lib. 1. de cauſ. & ſign. inter. affect. cap. 4. explicans, cur Epilepſia ſacer morbus dicatur, allatis nonnullis rationibus, ait, ità appellari, quia dęmone correptus homo videatur. Actuarius quoque inter gręcos ſcriptores nouiſſimus lib. 5. meth. med. ſcribit, epilepticos quoniam ſubitò concidunt, ore ſpumam mouent, & linguam mandunt à dæmone occupatos quoſdã arbitrari. Theodorus Priſcianus in 1. par. harm. gynec. inter multa remedia pro conceptione adiuuanda, vel impedienda, duo proponit magica; quorum profectò hac in parte meminiſſe non placet, ne quis imprudenter, audacterue, & citrà Dei timorẽ, eis vnquã vtatur. Quintus Serenus Medicus, ac Poeta egregius de infantibus dentientibus, vel ſtrige inquietatis ſequentia carmina ſcripſit. Cap. 4.

Præterea ſi fortè premit ſtrix atra puellos,
Viroſa immulgens exertis vbera labris,
Allia præcepit Titani ſententia necti:
Qui veteri claras expreſſit more togatas.

Marcellus Burdegalenſis libro medicamentorũ; ob maleficium etiam capillos defluere affirmat. C. Plinius ſecundus nullius expers diſciplinæ, totiuſque naturæ interpres lib. 30. de origine artis magicæ agit, quando, & à quibus ortum habuerit, & celebrata fuerit; magiæ ſpeties explicat, & lib. 28. diſputat, an in medendo, verbis aliqua virtus inſit, & agit de quibuſdam ſortilegijs. Plutarchus Cheronenſis, qui medicum ſe optimum oſtendit in eo libro, quem de tuenda bona valetudine eleganter, & docte conſcripſit, atque etiam in problematibus ſympoſiacis, quæ maxima ex parte medicina conſtant, in 5. Sympoſ. ſcribit; cũ in cęna ſermo incidiſſet de ijs, qui faſcinare dican- Cap. 1. Cap. 2.

tur, & habere oculum faſcinatorem, fuiſſe qui totã
rem nugas eſſe dicerent, atque deriderent. At Me-
trium Florum famam mirifice adſtipulari eis, quæ
eueniunt dixiſſe, & iſta ex hiſtorijs recipi: ex qui-
bus narrantur multa talia; ipſumque nouiſſe homi
nes, qui intuendo, infantibus potiſſimum nocerẽt,
referens ex Phylarcho, Thibios non infantibus mo-
do, ſed adultis exitium attuliſſe; obtutu enim eo-
rum, ac ſermone adfectos, tabuiſſe, & ægrotaſſe.
Præterea 2. Sympoſ. ſcribit; ſicut magi à malis ge-
lib. 3. f. 1. nijs occupatos iubent ſecum legere, & recitare
tr. 4. cap. epheſia nomina &c. Auicenna tradens ſigna ſpe-
18. cierum melancholiæ, ait, quod ſi fiat à bile, & cum
lib. 3. f. agitatione, & aliquali dæmonio, & ſimilis maniæ:
1. tr. 3. c. Præterea agens de cauſis ſputi ſanguinis inter alias
3. ponit rixam, dicens: & propter hoc multiplicatur
lib. 3. f. 3. in dęmoniacis: ſcribit etiam quod ſi fuerit melan-
tr. 2. c. 9. cholia de genere bilis aduſtæ, tunc eius permixtio
tr. 4. c. 18. erit dęmonium, & cum multitudine ſermonum; &
p. 3. ſi melancholia contingat à dęmonio, conuer-
tit complexionem ad choleram nigram, vt cauſa
propinqua ſit cholera nigra, deinde dæmonium.
Alzarauius eadem ſcripſit, ſi itaquè dantur dęmo-
libr. 9. ne obſeſſi, quanto magis veneficijs varijs affecti;
pract. quamuis & ex veneficio arrepticij fiant? Conſtan-
l. 8. pract. tinus Africanus animaduertit, epilepticum, luna-
cap. 29. tiũ, & dęmoniacum quodamodo eſſe ſimiles. Iſaac
agens de his, qui veneris impotentes ſunt, eſſe
quoſdam ait, qui maleficijs impediti, cum vxori-
bus ſuis coire non poſſunt, vbi de veneficiorum
lib. 3. de multitudine, & eorum cura ex vſu ſcribit. Ioannes
Antid. Meſue tradit oleũ ex gagate ſacratum dictum ſa-
sect. 9. lubertimum eſſe dęmoniacis. Ioannes de Vigo,
vir ſuæ ætatis erudittiſſimus, & in facienda medi-
cina ſummoperè expertus, libro nono ſuæ praxis

inte-

Digitized by Google

integrum caput exarauit de maleficiatis, ſcribens: iſta mala, & diabolicam diſpoſitioné eſſe contrà legem diuinam, & hominis charitatem, ſubtrahendo naturalem amoré, qui debet eſſe perpetuò inter virum, & vxoré; veteresque ſcriptores aſſerere, hoc maleficiũ exerceri tantũ circà viros, vt ſcilicet cum vxoribus ſuis ré habere non poſſint. Nicolaus Florentinus, quem grauiſſimæ auctoritatis medicũ vocat Leonicenus docet etiam ipſe, quibus ſignis poſſit cognoſci veneris impotentia ex venificio illata, & quibus etiam remedijs ſit curanda. Antonius Beneuenius lib. de abdit. morb. cauſ. cap. 8. recenſet hiſtoriam cuiuſdem puellæ, quæ dolore ventris affligebatur, manibus conuellebatur, venter illicò intumeſcebat, & plantas pedum ceruici conectens poſt multa adhibita auxilia tandem cœpit euomere longiores, ac recuruos clauos, æneaſque acus cum cera, & capillis in globum mixtis, ex quibus à malo ſpiritu ipsã vexari credidit, & re ipſa probarunt exorciſtæ. Ioannes Langius epiſt. 38. ſimilem affert hiſtoriam cuiuſdam agricolæ, qui cum diu ſęuiſſimis alterius hypocundrij doloribus torqueretur, arrepto gladio ſibi guttur abſcidit, ità vt poſt obitum à chirurgo ventre inciſo in illo lignũ teres, & oblongũ, quattuor ex chalybe cultra partim acuta, partim inſtar ſerræ dentata, ac duo ferramenta aſpera inuenta fuerunt vnà cum capillorũ inuolucro ad inſtar globi. Cornelius Gẽma lib. de naturę diuinis characteriſmis cap. 4. longa orationes huius generis hiſtoriã proſequutus eſt, cuius ſumma hæc eſt. Erat puella annorũ quindecim nomine Catherina Gualteri, quæ per multos menſes multa, & portentoſa admodũ per vomitũ, & ſeceſsũ reiecit, anguillã viuã, ingenté aquoſi humoris copiã etiã vſque ad vigintiquattuor li-

ſer. 6. in
rl. ca. 6.

bras, pilos copioſiſſimos, ac varios, fruſta lignea, carbones, fruſtra membranoſa, excremẽta animaliũ diuerſa, innumeros, ac varios lapides, motibus conuulſiuis validiſſimis torquebatur, epilepſia interdum corripiebatur, & alijs grauiſſimis ſymptomatibus affligebatur, quæ tandẽ Dei Eccleſiæ auxilijs ab omnibus noxijs immunis euaſit, quamuis quidam pręternaturales affectus ſupererint, qui remedijs medicis ablati ſunt, vt rectè conualuerit. Omitto recenſere ea, quæ in hoc negotio plurimi alij celeberrimi, ac eruditiſſimi medici, vt Petrus Aponenſis, Marſilius Ficinus, Bartholomeus Montagnana, Gaſpar Torella, Gabriel Fallopius, Petrus And. Matthiolus, Dominicus Leonus, Ludouicus Mercatus, Hieronimus Cardanus, Alexander Benedictus, Marcellus Donatus, & Alexander Maſſaria, ſcriptis tradiderunt, ac docuerunt, ac de ſolo Ioanne Fernelio viro certè doctiſſimo, dicã, cum ità luculenter, & diſertè egiſſe de morbis veneficis, eorum differentijs, cauſis, rationibus quib° infliguntur, vt omnes cũ antiquiores, tum recentiores medicos faciliimè ſuperauerit, quas affectiones ſatis aptè, tranſnaturã nuncupat, cũ cauſã arti medicæ non obſequentem obtineant; vt meritò à qualibet ſtudioſo, ac Chriſtiano medico ſit audiendus.

Veneficorũ operationes, ac ſcelera ſatis ex Hiſtorijs patefieri. Cap. VIII.

CVM priſcarũ, præteritarumque rerũ veritas non ex choris, vel tragadijs accipienda ſit, ſed ex hiſtoriarũ monumentis ex Pauſaniæ ſententia, in quibus res prout geſtæ ſunt, narrantur, veraq; hiſtoriæ indiciũ deſumatur, ex eo quod

res

res eodē modo à pluribus ſcribantur, qui fidē veneficijs non habent, legant hiſtorias, ſiue annales, ſiue ephimerides tū Græcorū, tū latinorū, antiquorū, & recentiorū, qualiumcunque gentiū, & regionū; in quibus maleficorū portenta, facinora, omniaque miranda, & præſertim eorū aſportationes eodē modo ſcripta reperiet, vt de Cleomidis Aſtipiliani aſportatione apud Plutarchū, cuiuſdā philoſophi Atheiſti apud Herodotū, Hermonis Clarominienſis apud Pliniū, Apollonij Thianei apud Philoſtratū, Romuli penes hiſtorias Romanorū, qui corā exercitu in aerē fuit ſublatus, Hermogenis, ac Simonis magi apud ſacrā hiſtoriā: quibus omnibus fidē non habere, periniquum eſſe duco, cum rerū euenta famæ reſpondeant. Beroſus antiquiſſimus chaldæorū hiſtoricus teſtatur, Chā præterquā, quod Noe patrē denudatū dormientē cęteris fratribus deridendū, monſtraſſet, antea veneficio quodam ligaſſe, ne gigneret, quo id ſemen impediretur. Cęſar Germanarū virginū, & Cornelius Tacitus Martinæ cuiuſdam meminit, quæ Germanicū Cæſarē veneficio interfecit. Philoſtratus multa admodū miranda in libris de vita Apollonij commemorat, vel Brachmanas Iudorū, vel Gymnoſophiſtas Aethiopum, vel ipsū Apollonium geſſiſſe. Tale eſt illud, quod ipſe narrat lib. 3. apud Indos gemina dolia, vnū imbriū, alterum vētorū, illud cū nimia ſiccitate India premebatur, apertū nebulas emittebat vniuersā illā terrā humectantes, nimios autē imbres occluſum cohibebat: Alterū ad apertū efflabat ventos regionē perflantes, quo ſalubrius eſſet cęlum: Memorabile etiā eſt illud, quod lib 6. ſcribit de ſtatua illa Memnonis, quem cū radius ſolis circà eius exortū attingebat, & ad os peruenicbat, ſtatua more hominū loquebat-

Lib. 1. de bello gallico Annaliū lib. 2. Cap. 3.

quebat-

quebatur, & ſimile huic aliud narrat lib. 3. cũ Apol-
Cap. 8. lonius cũ Iarcha, & alijs Brachmanis menſæ accubuiſſet tripodes lapideos ſua ſponte fuiſſe motos, & ab æreis pincernis calices in gyrũ circumlatos eſſe, certa menſura vinũ, & aquã miſcentes, & cyathos proferentes. Nec parua admiratione illud dignũ eſt, quod teſtatur idẽ Philoſtratus lib. 8. Apol-
Cap. 2. loniũ cũ eſſet in prætorio Domitiani Imperatoris ab eodẽ mulctandus, repentè ex omniũ oculis euanuiſse, vt multa alia ſileã miranda, quæ apud Philoſtratũ eſt legere. Gregorius Turonenſis Epiſcopus, qui res geſtas apud Gallos ſcripſit, narrat; olim Hunnos de Sigiberto Gallorũ rege; magicis artibus victoriã in bello obtinuiſſe. Liuius lib. 8. decadis primæ tradit, M. Claudio Marcello T. Vallerio conſ. vſque adeò multos Romæ tunc veneficijs abſumptos, vt peſtem ex aeris vitio factã exiſtimarint, cũ tamen res ipſa declarauerit, maleficatũ mulierũ opus extitiſſe. Cælius Rhodiginus meminit cuiuſdam lamiæ, quæ multa magicè operabatur, vt quendam captaret iuuenem. Antonius
li. de abd. & mir. mor. cau. cap. 8. Beneuenius recitat hiſtoriã cuiuſdã adoleſcentulę, quã cum vtero laborare exiſtimaret, tandẽ ex vomitu complurimorum inſtrumentorũ maleficialiũ ſpiritu obſeſſam, cõpertã fuiſſe. Ioannes Fernelius narrat de quodã qui cum à dæmone vexaretur, aliqui eũm febrire, ac delirare ſimpliciter exiſtimarunt, & de altero, qui videbatur cõuulſione, & con-
Lib. 2. de abd. rer. cauſ. c. 16 cuſſione modo totius, modo alicuius partis ſæpiſſimè apprehẽdi ſine vlla ſenſuum oblæſione dæmonis vi, & opera. Vincẽtius ẽt Carrarius meminit cuiuſdã ſuæ ſororis, quæ maleficio affecta, inuentis,
In 2. par. de medic. & ei⁹ off. ac crematis ſępenumero ſignis veneficis cõualuit. Hieronimus Menghus ſcribit quandam nobiliſſimã veneficio lethali, ac inſanabili morbo affectã,

dum

dum ageretur de extrema vnctione, inſtrumẽtis maleficis cõbuſtis, ſpiritualibusq; remedijs adhibitis, quaſi repente omnibus admirantibus priſtinã recepiſſe ſanitatẽ. Narrat & idẽ auctor de quodã præsbitero, qui cum peſſimo maleficio eſſet affectus pluribus menſibus decubuiſſet, nec innumera remedia à medicis adhibita quidquã ei profuiſſent, inuentis in lecto plurimis ſignis veneficis, ac cõbuſtis quouis menſe, luna reuoluta, alia & alia diuerſa inſtrumenta reperiebantur, quibus ſemper igne cõſumptis Dei auxilio, & eccleſiaſticorũ remediorũ, tandem priſtinã ſanitatẽ adeptus eſt: Vt interim ſileã mille hiſtorias, quæ leguntur apud Ioannẽ Nider in ſuo præceptorio, & formicario, apud Henricum Inſtitorem, Syluestrum Prierium in libris de ſtrimagarum, dæmonumq; mirandis, Iacobũ Sprẽger in ſuo malleo maleficarum, Alphonſum de Caſtro in eo quod ſcripſit de punitione hæreticorum, Paulum Ghirlandã in tractatu de ſortilegijs, Ioannẽ Bodinum in Dæmono mania, & multos alios. Et illud tãtum memoriæ prodã, quod mihi ſat erit; annis. n. ſuperioribus Franciſca filia mea decẽ menſes nacta, apud nutricẽ inſigni maciè eſt affecta, ſæpè, ac ſæpius magna ſuſpiria edebat; & quando diſfaſciabatur ſemper plorabat, ægreque ferebat ſe defaſciari præter puerorum morẽ, qui quãuis ſint malè affecti, vel dolore aliquo detenti, cum faſciæ ſoluuntur quieſcere, ac delectationem capere tum ſolent, nulla inuẽta cauſa præternaturali affectus, nutriceque mutata, cum in deterius laberetur, ſubijt ſuſpitio vxori meæ, cum eſſet puella admodum venuſta inuidentiæ cauſa, vel odij cuiuſdam vetulæ, veneficio eſſe affectam. Quæpropter culcitram inquirens nonnulla ſigna veneficij reperijt, ciceres nempè, grana coriandrorum, ſtuſtum carbonis, &

In Compẽd. artis exorc.

experientia in filia Aut[horis]

oſſis

oſſis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibuſdam cum ſanguine menſtruo mixtis, retulit quidam peritus exorciſta; prætereà quaſdam plumas ità quibuſdam filis artificioſe inſertas, vt pileo, vt moris eſt, applicari facilè poſſent; quibus omnibus igne benedicto combuſtis, & adhibitis per triduum exorciſmis, & alijs remedijs ſacris cœpit melius habere, & carnem aſſumere, ità vt curatam exiſtimaremus. Nihilominus tranſactis nonnullis diebus, cum eſſet valde inquieta, & multũ ploraret, eodem lectulo denuò explorato, inuenta ſunt nonnulla alia inſtrumenta, quibus crematis, ſanitati reſtitui viſa eſt: Attamen in plenilunio mẽſis cum plorabunda noctem totam inſomnem duxiſſet, mane colore cinericio fuit affecta, & ita mutata facie ab ea, quæ veſperi erat, vt eſſet res non minus lachrimis, quàm admiratione digna: explorato denuò lectulo inuenta ſunt fruſtula duo nucis ſiccæ, & oſſis albi, nouem, vel decem oſſa piſcium, quę erant fabricata inſtar pectinum, quibus capita pectuntur cum quibuſdam corollis mira arte ex varijs rebus paratis: quibus igni traditis, mutata domo, & omnibus alijs, & validioribus per exorciſtam peritum adhibitis auxilijs, Dei beneficio abſque vllo remedio naturali conualuit: quod quidem veneficium fortaſſe Deus permiſit, vt in mea puella experirer, quod in alijs parum credebam veritatis habere: Pro quorum morborum cognitione, & curatione, cœpi quærere libros huius profeſſione, eoſque legere, & illis fidem habere: ex quibus, peritoque exorciſta cum multa didicerim, & in multis ægrotantibus obſeruauerim, libenter hunc laborem ſuſcepi alijs opitulandi ſtudio, inter alios autem auctores, quos mihi legere

con-

contigit, fuit Claudius Gulliaudus interpres ſacrarum literarum eruditiſſimus, qui interpretando Epiſtolam D. Pauli, quam ad Galatas miſſit, agens de faſcino, adamuſſim morbum filiæ meæ ſcribit, quem Gallicè à quibuſdã dici le mal de Vauldotzerie ait, & ex quo infantes tabeſcunt, macreſcũt, ac miſerè torquentur; & aliquando inceſſanter clamant, & flent; quæ omnia ſymptomata; & ſigna in filia mea obſeruaui. Ex quo vnicuique patere poterit, quàm vera ſint hæc, cum idem morbus cum eiſdem ſignis, auctore dæmone, nunc, & multis abhinc annis in Flaminia, & Gallia inferatur à veneficijs. Cap. 3.

Opera nephanda Veneficarum ex Poetis patefieri. Cap. IX.

NEc vanum, inutileue eſſe iudico hanc veritatem à Poetis perquirere, qui quamuis multa fabuloſa ſcripſerint, nihil tamen effinxerunt, quod apertè à veritate alienum ſit. Omnia vero effinxerunt, alia per apparentiam ſunt, aut perſignificationem, aut ſecundũ opinionem hominum omniũ, vel multorum. Transformari enim figuras antiqua opinio fuit; Lares, Penates, Panes, Satyros, & Syluanos fuiſſe, non præter opinionem mortalium fuit; Deoſque ab ipſis creditos (qui tñ dæmones erant,) eoſque cum hominibus conuerſari, & quoſdã cum mulieribus coire, repertum fuit. Eadem opinio de oraculis, & auſpicijs habita eſt, & horum nihil falſum eſſe dici debet: eum falſum illud verè dicatur, qđ nullo modo eſt: Præterea cũ Poetica teſte Platone, munere Deorum immortalium hominibus ſit data, ex quo Homerus, & Heſiodus teſtati ſunt à In Ione.

diuino

diuino afflatu, ſiue inſpiratione, quæ litterarũ monumentis tradiderunt, ſe didiciſſe, & Poetica ad optima etiã poſſit eſſe celebranda optimum inſtrumentũ: nuſquã enim fuit Dei cultus ſine aliqua metrica decantatione, nõ apud barbaros, nõ apud Iudeos, non Chriſtianos; cur ipſis Poetis etiã in re tã manifeſta, & tot ſeculis comprobata fides nõ eſt pręſtanda? Vetuſtiſſimorũ itaque Poetarũ monumenta Orphei, Homeri, Euripidis, Pindari, Simonidis, et Heſiodi, oraculi, diuinationib⁹, maleficijs, necromanticis factis, excantationibus, & reliquis huiuſmodi referta ſunt. Homeri Odiſſea nõ aliunde, quàm ex magia conſtat: ſi quidẽ Prothei transfiguratione, & Sirenũ cantus, & Circes pocula, & inferorũ euocatio, magico intellectu eliciuntur.

Ideò Virgilius in Bucolicis Eclogã octauã inſcripſit Damonam, ſeu pharmaceutriã, quia Alpheſiboeus reuocat Daphnim ab vrbe ad rura, & id quidem magica arte. Ex quo pharmaceutriæ Ecloga nomen accepit, in qua Poeta canit: effer aquã, & molli cinge hæc altaria vitta, & quæ ſequuntur; & in fine Eclogæ; Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena &c. quibus verſibus oſtendit Poeta arte magica fruges alio pellici, elementa concuti, mentes hominum turbari, ipſoſque in bruta animalia transformari, necnon animas ab inferis reuocari; quod tamen eſt peculiare artis magicæ, necromantiæ vocatæ. Quod verò non ſit fabuloſum, falſumq; quod de Circe ſcribit, patet ex D. Auguſt. qui memoriæ prodidit, Circẽ famigeratã magam ſocios Vliſſis in beſtias transformaſſe; Et qua ratione id potuerit fieri, qui Sanctus Doctor refert etiã Diomedęas volucres non mutatis hominibus factas, ſed ſubtractis ſuppoſitas opera, & arte dęmonum, ſicut, & cerua pro Iphigenia regis Agamenonis

lib. 18. ciui. Dei cap. 18.

nonis filia: eadem Ecloga de ligaturis verba facit quibus veneris actio impeditur, & ex ipſa rerum experientia ſumptum: faſcinū etiā viſu iaculari probat in Ecloga 3. & lib. 4. Aeneidum multa enumerat magica portenta illis verbis. Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes &c. Ouidius lib. 2. de arte amandi, de poculis amatorijs, quibus venefici vtuntur ad amorem prouocandum: & alibi de Micale venefica: & in Epiſtolis de Medea etiā inſigni malefica: præterea de veneficio herbis verbiſq; parato, de Marſis ſerpentes excantantibus; de ſegetum extinctione, fontium exiccatione, vuarū, ac fructuum caſu, carminum potentia, alijs in locis verba facit. Apud Theocritum legitur exemplum Simettæ amantis, quæ cum Delphi amore dementaretur, conatur medio quodā lauro excantato, & ipſum ad inſanum amorem trahere. Horatius volens oſtendere in hominum calamitatem venire etiam ſydera, vt erat quorundam opinio, ad Canidiam veneficam ſcribit, & verba etiam amatoria faſcinandi vim habere apud eundem patet. Omitto quæ ſcripſit Lucanus, Tibullus, C. Manlius, Prudentius ac alij de maleficiorum operibus, ne lectorem faſtidio afficiam.

Auctoritate varie ſcribentium veritas hæc magis defenditur. Cap. X.

NOn deſunt etiam complurimorum auctorum ſententiæ, qui de varijs rebus multa ſcriptis reliquerunt, & iſta vera eſſe comprobarunt. Nicephorus lib. 5. hiſt. Eccleſ. tradit in Eccleſia Dei quoſdam hæreticos eſſe, qui circà annum Domini ducentiſſimum quadrageſimum, inuocationibus, incantamentiſque dæmonum primum vſi ſunt. cap. 24.

ſunt. Ioſephus lib. 8. antiquitatum ſcribit; Solomonem carminibus hos curaſſe morbos, & fugaſſe dæmones, quod & Eleazarus iudaicæ factionis vidente Veſpeſiano, & eius filijs, & tribunis, in exercitu palam faciebat. Solinus ſcribit in Sardinia fontes ex auro reperiri, qui contra faſcinum, & maleficia valeant. Cicero pater latini eloquij in Oratione pro Cluentio ſcribit: Cum futurum ſi Cluentius veneficij reus damnetur, vt patris ſepulcro priuetur; ibique, & multis alijs in locis ſæpiùs de veneficis meminit, ut de claris orat: Idque veneficijs, & cantionibus Ticiniæ eſſe factum dicebat, & in catil: tota Italia venificus, & 13. Phi. rectè venificũ appellas, à quo tibi præſentẽ peſtẽ vides cõparatã. Strabo docet, apud Perſas fuiſſe magos Lecanomanticos, quaſi ex peluibus diuinãtes, vaticinãtes .n. accipiebãt peluim aqua plenã, dęmonibus congruentẽ, in profunda repẽtibus, vbi autẽ dęmon illapſus erat, aqua edebat ſonũ. Spartianus in Iuliano ait, carmina prophanæ incãtauerant, & ea, quæ ad ſpeculum dicunt fieri, in quo pueri ligatis oculis incantando futura proſpicere dicuntur, Lucian⁹ in ſuo Aſino aureo volens demonſtrare, quãta vis inſit arti magicæ, & quot portenta ex maleficiis hominibus exoriantur, multa fabulatur: quæ tamen antea, & poſt multoties audiuiſſe cõpertum eſt, & fortaſſe ea, quæ narrat ipſimet contigerunt. Memorat igitur ſe petijſſe Theſſaliã deſiderio noſcendæ magiæ flagrans, ibique dũ ſe in auẽ verti cuperet, in aſinũ à Paleſtina ancilla vnguenti potentia eſſe demutatũ, & ità ſub aſini effigie, humano tamen ſenſu, & mente incolumi retenta, multas ærumnas perpeſſum eſſe, multiiugoſq; labores toleraſſe, donec guſtatis roſis in priſtinum Lucianum reformaretur. Apuleius imitatus Lucianum, intendens magiam

Digitized by Google

giam demonſtrare, eamque artiũ omniũ portentiſſimã, ac potentiſsimã eſſe, fabulabatur vel potius vera narrans, ait, ſe magiæ noſcendę cupidũ, Theſſaliam petijſſe, vbi artes magicæ pollebant: Ideò in primo lib. mira quædam de Salutatore, de lamijs, ac ſagis explicat, & in 2. de vxore Milonis magarum maxima verba facit: & in 3. Ancillam quandam introducens loquentem, ſcribit: Iam ſcies dominæ meæ veneranda ſecreta, quibus obediunt manes, turbantur ſydera, coguntur numina, ſeruiunt elementa, nec vnquam magis artis huius violentia nititur, quàm cum ſcitulæ formæ iuuenẽ quendã aſpexit: quod quidẽ crebriter ei ſolet aduenire: Nunc etiam adoleſcentẽ quendã Boethiũ ſummè decorum deperit, totaſque artis manus, machinas omnes ardenter exercet &c. De quo Apuleio dixit S. Auguſt. ipsũ in libris, quos aſini aurei titulo inſcripſit, ſibiipſi accidiſſe, vt accepto veneno humano animo permanente, aſinus fieret, aut indicaſſe, aut finxiſſe. Philippus Beroaldus in ſuis commentarijs ſcribit, duplicem eſſe magiã, altera Platonica eſt, & philoſophica, quæ nihil aliud eſſe traditur, quam naturalis philoſophiæ abſoluta conſummatio, altera potentia dæmonũ conſtat, res execranda, deteſtabilis, portẽroſa, quã nomine deteſtabiliori Goetiam, vel horribiliori Theurgiã vocant. Verũ vulgari more magũ eum dici, qui communione quadam loquẽdi cũ Dijs, ad omnia, quæ velit, incredibilia, quadam vim cantaminum polleat, & vulgò maleficum vocari ob facinorum magnitudinem. Quæ omnia bonus iſte vir mutuatus eſt à D. Auguſtino, qui tamẽ loco nominis, horribiliori, legit, honorabiliore, & Cælius Rhodiginus honeſtiore: & vterque rectius, iudicio meo; quos enim vulgus maleficos appellat, hos ad Go-

Libr 18. de Ciuit. Dei cap. 18.

Lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 9.

ctiam pertinere dicunt; alios autem laudabiliores videri volunt, quibus Theurgiam deputant: cum tamen vtrique ſint fallacibus retibus dæmonum obſtricti ſub angelorum nominibus. Quid etiam de his ſenſerit Celius Rhodiginus, placet hic pluribus adnotare: cum ad rem valde faciant, & ſint ex D. Auguſtino accepta: ſcribit igitur, eos, qui accuratius introſpicere iſta enixi ſunt, duo faſtigia, ſeu ſpeties, deprehēdiſſe, alterā infamē, ac immundorum ſpirituum commercijs inauſpicatam: alterā nō fore aliud, quā naturalis philoſophię apicē; priorē illā non proprie magiam, ſed Goetiā vocare Græcos, incantationibus, & carminibus nefariæ curioſitatis arte compoſitis cōcinnatam, quam honeſtiore vocabulo etiam Theurgiam nuncupare audeant: diſcerniculo tamen quodam, vt illicitis artibus deditos: cuiuſmodi excogitaſſe Zabulus memoratur: alteros intelligi damnabiles velint, quos & maleficos appellant vulgo: horū enim eſſe Goetiam propriè dicunt, de qua concinnantur libri, quos improbatæ lectionis appellat Vulpianus, protinuſque eſſe corrumpendos ſtatuit: in quod fortè genus veniunt pyſtaciola ad ægritudinē cōſcripta quamlibet: laudabiles verò alteros, quibus Theurgiam deputant: quamuis vtrique ritibus ſint dęmonum fallacibus obſtricti ſub angelorū nominibus &c. ſubiungit, quod quæ propriè Magia nuncupatur, perfecta creditur, & ſumma ſcientiæ poteſtas, quando Perſarum lingua eſt magus, non ferè alius, quam diuinorum interpres, & cultor. Goetiam omnium placita legū exterminante, execrari, Goetia maximè probari inſignes Aegyptios, quod præcipuè dæmonum ibi viguerit cultus: Magia vero præcellere Aethiopes, ac Indos, quia ea mundi portio herbis, alijsq; ad eum vſum pręac-

Li. 9. lec. antiq. ca. 27.

Digitized by Google

accommodis maximè ſcateat. Polydorus Virgilius agens de ſex magiæ ſpeciebus, ait, hos tanquã maleficæ ſuperſtitionis homines omnia corrumpentes, omnia inquinantes, ac propterea dignos, qui male ſemper audiant. Lactantius Firmianus aſſerit, dæmonum inuenta eſſe Aſtrologiam, Aruſpicinã, Oracula, Necromantiã, Artẽ magicam, & quicquid malorũ exercent homines, vel palã, vel occultè, quæ omnia per ſe falſa ſunt, vt Sybilla Erythrea teſtatur. Philo exiſtimans ex vera, & naturali magia adulterata, & corrupta natam eſſe fallacem, & quæ vulgò propriè dicitur magia, ità ſcribit. Ex hac adulterata deſcendũt quas proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque ſtudia, mulierum, mancipiorũque nequiſſimorum expiationes, & luſtrationes profitentium, mutationesque amoris in odium, aut ex aduerſo in amorẽ odij per quaſdã paſſiones amatorias, & incantamenta idonea.

Lib. 1. de rer. inuẽ. c. 23.

Li. 2. diui. inſtit.

Ex communi gentium, populorumque voce, & ex iudicijs Inquiſitorum vera iſta eſſe deprehenditur. Cap. XI.

QVicquid ab innumerabili hominum vtriuſq. ſexus multitudine aſſeritur, varijsque temporibus, quaſi vno ore omnes loquũtur, affirmãt, proculdubio credendum eſt, & nulla mora negandus. At cum omni hominũ ætate, & ab omnibus populis, vbique locorum obſeruatũ ſit, quoſdã eſſe, qui veneficijs homines afficerent, contra quos omnes vniuerſi ſectæ pœnas impoſuerũt: iſta velle negare, & impugnare ſanè magna eſt pertinacia. Si enim duobus teſtibus, & in præiudicium al

terius tam in iudicio, quàm extrà iudicium de rebus, quæ poſſunt contingere, fides habetur; multo magis credendũ eſt multitudini aliquid vniformi ter aſſerenti, quia, ſi cui minus videtur ineſſe; ineſt; ergo, & cui magis, per regulam topicam. Maxima autẽ eſt multitudo eorum, qui iſta enunciãt, & quæ narrantur ſunt poſſibilia: vt ex ſacris literis, alijsque cõplurimis auctoribus eſt probatũ: quare non ſunt ità leuiter contemnenda, paſſimq; neganda. Addamus, quod famoſa apud omnes, aut ſunt neceſſaria ſecundum totum, aut ſecundũ partem: impoſſibile eſt enim, vt famoſum ſit falſum ſecundum totũ, vt ſcribit Commentator: hæc autem ſemper famoſa fuerunt in omni ſeculo, & apud omnes nationes, ità vt veritati aſſentiri cogamur. Si inſpiciantur mille capitis iudicia, & ſcripta, quæ tot Patres Inquiſitores de huiuſmodi maleficijs ediderunt, non erit amplius dubitandi locus: cum vnicuique in arte ſua perito, & experto credendum ſit: vt in iure Cæſareo ſcriptum eſt. Expertus enim id magis conſequitur quod intendit, quàm ille, qui rationem abſque experientia tenet, vt teſtatus eſt Ariſt. Cum etiam non minus credendum ſit peritorum hominum, & ſeniorum, ſeu prudentum pronunciationibus, & opinionibus abſque demonſtratione, quam demonſtrationibus ipſis, auctore eodem philoſopho; ideò certiſſimum erit, & conſequenter maxima fides habenda ei, qui ſimul ſapiens, & expertus fuerit. Inquiſitores verò hæreticæ prauitatis vt in pluribus ſunt viri peritiſſimi tam in iure pontificio, quam in ſacra Theologia, & ad Theologos, iuriſq; pontificij conſultos pertinet determinare, an veneficia ſint, vel poſſibilia, an imaginaria, credenda, vel

Lib. de ſon. & vig.

l. ſemel. C. de re militari.

1. Meta. c. 1. & 6. moral. c. 6. 6. moral. c. 11.

vel non credenda. Et ipſi Inquiſitores ſunt iudices ſuper depoſitionibus, ac teſtificationibus factis de talibus, & ſuper eorum confeſſionibus, an impoſſibiles, & veriſimiles, an fictitiæ, & imaginariæ, an à fatuis, vel certè ab his, qui mentis compotes ſunt, fuerint factæ; qua aſſertione prolatæ; quam efficaciter comprobatæ, & conſequenter in huiuſmodi iudicandis ſuper omnes experti. Cum ergo propter hæc ipſa, quę aſſeruntur iuridicè ſint malefici, & magi iſti ab Inquiſitoribus grauiſſimo iudicio condemnati: nemo debet eſſe tantæ temeritatis, vt eorum ſic damnet iudicia, quæ deludenda, & iniquiſſima eſſent, ſi pro ſomnijs, vel rebus imaginarijs, à veritateque alienis, tot acerrimis tormentis afficerent, & tandem excruciandos, & perimendos traderent. Prætereà multi uiri tam in vtroque iure verſati, quam in ſacra Theologia, multa reliquerunt volumina, in quibus dilucide, ne luculenter iſta vera eſſe docent. Ita per locum ab auctoritate peritiſſimorum, ac ſapiētum, quorum non eſt numerus, omnibus perſuaderi, nulluſque dubitationis locus eſſe debet, quin talia ſint vera. Quod ſi ad conſequendam veritatem periti requiruntur; qui nam peritiores ipſis veneficis inueniri poſſunt, qui tribus millibus ab hinc annis actiones ſuas, ſacrificia, veneficia, nocturnas aſportationes, confeſſi ſunt, & ad mortem vſque confirmarunt? Quot enim in Germania, Gallia, & Italia cremati ſunt, quorum concors fuit vbique confeſſio? Si itaque communis conſenſus legis Dei, & eius Eccleſiæ, Conciliorum, legum Canonicarum, Conſtitutionum Pontificialium, Sanctorum, Theologorum, Summiſtarum, Legum humanarum, Platonicorum,

Peripateticorum, Medicorum, Hiſtoricorum, Poetarum, ex profeſſo, ac de alijs rebus ſcribentium, omnium populorum, iudiciorum, confeſſionum, conuictorum, collectionum, executionum, & communis ſententia prudentum virorum non ſufficit ad probanda veneficorum opera quænam maior, & efficacior probatio deſiderari poteſt?

Finis Libri Primi.

DE

Digitized by Google

DE MORBIS VENEFICIS, AC VENEFICIIS

BAPTISTAE CODRONCHI MEDICI.

LIBER SECVNDVS.

Quid ſit veneficium ex aliorum ſententia explicatur, & imaginationem illius non eſſe cauſam probatur.

CAP. I.

VEneficium in rerum vniuerſitate reperiri, cũ iam prolixa ſatis oratione fuerit demonſtratũ; propoſitus ordo expoſcit, vt quid ſit veneficium aperiã. Quod quidem ex aliorum ſententia, eſt pernicioſa quædam qualitas intenſa imaginatione, vel viſu, vel tactu, vel voce, vel naturæ proprietate, cõiunctim, vel diuiſim, vel Cœli obſeruatione, vel orbium motoribus adhibitis, propter odium, vel amorẽ inflicta. Quæ tamen veneficij explicatio

cum partes omnes falſas contineat, vt eas ſingulas examinando manifeſtum erit, admittenda nõ eſt. Ac primum quidem, licet plurimũ veneficorum effectus ſint adeò manifeſti, & ſenſui ità pateant, vt nemo audeat negare: nonnulli tamen philoſophi ex ſententia Auicennæ quarta ſexti naturaliũ particula, vt Pomponatius, & Ioannes Baptiſta
Cap. 4. Mantuanus, à quibuſdam cauſis naturalibus produci, non autem à maleficijs ope dæmonum arbitrantur, & potiſſimum ab intenſa imaginatione, cui tantã vim tribuere, vt, non ſolum propriũ corpus imaginantis, verũetiam alienum reipſa, ac verè immutare poſſe, & multa naturalia, & præternaturalia ex ipſa fieri crediderint: verũetiam, quæ agentis phyſici limites ſuperant, vt maleficorum veneficia, ac diuinationes. Ideò ſimilitudinem, ac diſſimilitudinem natorum, marẽ, & fœminam ex imaginantiũ conceptione coitus tempore fieri voluerint. Pleroſque fœtus maculis varijs; & notis aſpergi, defœdatique ex intenſa matris imaginatione: Eſt enim fœtus eorum pars quandiu eſt vtero adnatus. Præterea dentes obſtupeſcere ex acrium rerũ cogitatione; altero rem aſperã ſecante, vel ſerram exacuente, horrorem incuti: pleroſque ex vulneris, vel ſanguinis ex vena exeũtis inſpectione, vel alterius ſimilis rei animo deficere; ex rerũ rubrarum intuitione ſanguinem è naribus quibuſdam effluere: ægrotantes complures ex cõcepta de medico opinione priſtinæ valetudini reſtitui: & nonnullos ſanos ex valida de morbo ſuſpitione ægrotare: ex frigoris imaginatione, frigore corripi; odia, amores, & omnes alias demum animi paſſiones ex ipſa imaginatione prodire aſſerunt ex Ariſtotele ſect. 7. probl. 2. & Auicenna 2. par. doc. 2. ca. 14. Inter alias enim potentias animæ ſen-

Digitized by Google

ſentienti attributas, quæ corpora noſtra alterant, phantaſiam ipſam eſſe exiſtimant; & eo magis, cum imaginationi aſſenſus; vel diſſenſus accedit; ex quibus paſſiones, & alterationes oriuntur, quarum qualitate corpus diuerſimode afficitur, & alteratur. Quod autem imaginatio alterandi poteſtatem habeat; hinc patet; illæ enim animi operationes nos alterare poſſunt, quæ magni ſpirituum motus ad diuerſas corporis partes internæ, & externæ cauſæ ſunt; ſed ex imaginandi virtute in nobis id accidit: igitur vt notiſſimum id præſupponendum eſt. Quod autem imaginatio externa corpora pertingere, & afficere poſſit, probant, eo quod corporis ſpiritus ea, qua eſt qualitate affectus ad imaginationem defertur, qua quidem qualitate, iuxtà imaginantis voluntatem, & imperium, aer inficitur, & corrumpitur: à quo poſteà veneficium contrahitur: ſpiritus enim imaginationi deſeruiens non ſecus ac rationale quoddam ſidus in quaſlibet res, pro intenſe imaginantis volontate radios ſalutares, vel pernicioſos diffundit: Hac via vehementi deſiderio imaginationi addito, venificus amorem, odium, valetudinem, ægritudinem, vitam, & interitum inferre poteſt. Immò etiam imaginatione intermedia, res quandoque futuras aliquos præſagire volunt, quando ſpiritus imaginatiua virtuti ſeruiens, adeò auctus eſt, ſubtilis, ac penetrans efficitur: vt per quam abditam, reconditam, & penitus ignotam rem præuidere poſſit. Sed, ſitne vniuerſus hic de imaginatione ſermo verus, an non, præſertim de ſimilitudine, vel diſſimilitudine natorum, maculis in fœtibus, ſtupore dentium, horrore, tremore, & cæteris ſimilibus, quæ fortè

cauſas

cauſas rerum naturæ magis conuenientes habent, hic diſputare ſuperuacaneum eſſe duxi: & veneficia tantum, diuinationes, & nõnulla alia ex imaginatione non proficiſci, erit probandum. Qui.n. fieri poteſt, vt imaginatio aliena corpora transferat in alienas regiones, imperet aeri, commoueat pluuias, grandines, ventos? præſtantior enim longè eſſet imaginatio, quã intellectus: nõ enim quia dicat intellectus rem eſſe, vel non eſſe, idcircò res eſt, vel non eſt: ſed è conuerſo: mouetur quippe intellectus ab intelligibili: ſi igitur ex imaginatione res fierent, vel mouerentur; imaginatio eſſet ſimilis intellectui diuino, qui verbo omnia fecit, quo nil abſurdius excogitari poteſt; cum ideo tantum imaginatio nobis inſita ſit, vt imagines rerum, quæ per ſenſum percipiuntur, ſeruet, easque, quoties opus eſt, intellectui offerat. Quod veneficia, amor, odium, & cætera relata ex imaginatione inferri non poſſint; ſiue potentiam ipſam imaginandi, ſiue ſpeciem, vel ſimulacrũ imaginatũ, ſeu imaginationis actionem nomine imaginationis intelligamus; minimo negocio comprobari poteſt: non enim ex imaginandi potentia ſola, & ſimpliciter accepta, amor, vel odium, ægritudo, vel ſanitas, & cætera huiuſmodi prodire poſſunt, ſiquidẽ imaginationis poteſtas abſque ſpecie, & actu nihil efficere poteſt: non enim ſecus ſe habet imaginatio ſpecie carens, atque oculus clauſus; & ſicut, dũ animal dormit occluſis oculis, nihil videre, nec aliud agere dicitur: ſic anima ſine ſpetie, & actu imaginandi, ſecundũ poteſtatem imaginandi efficere nihil poteſt: Nec ſimulacro ipſi cauſa poteſt tribui taliũ effectuũ, quia quæ imaginatio concipit ab obiecti, rerũ effigies, ac ſimilitudines ſunt, & non res ipſæ: Species vero, quæ recipiun-

tur in imaginatione, non ſunt res ipſæ veræ, ac viuæ, ſed viuarũ, ac verarum rerum ſimilitudines: At ſimilitudines nil aliud efficere poſſunt, quã res illas, quarum formæ ſunt, & effigies, oſtendere, ac præſeferre: Cum autem nulla res vltrà ſuam ſpeciem, ſiue virtutem quidquã agere poſſit, qua ratione tributũ ſimulachris hiſce putam⁹, vt aliquid efficere poſſint? Quocircà cum ſimilitudines nihil amplius efficere poſſint, quàm ſeſe ſpectantibus, & meditantibus offerre, idque in proprio, & non in alieno corpore; credi nequaquam poteſt, per huiuſmodi imagines, & ſimilitudines veneficia, & alia prædicta fieri. Quod autem per imaginationis actum nec veneficium, nec quidquam aliud ſimile fieri queat, luce clarius oſtendam: Siquidem pluris, ſiue maioris virtutis non poteſt eſſe imaginationis actus, quàm ſit ſpecies ipſa, ſiue obiectũ, quod imaginationis actu concipitur: ſed vis obiecti imaginabilis, ſiue ſpeciei eiuſdem, eſt ſolũ repræſentandi, & non alterandi corpora, niſi forte per accidens ipſi obiecto cõuenire hoc poſſit, quatenus corpus eſt: ergo virtus actus ipſius vim ſolũ repræſentandi, non immutandi corpora malefica actione habebit; eoque magis hoc ipſum corroboratur, quoniã imaginationis actus in eo, qui imaginatur, manet, minimèque in aliud exterius ſubiectum, quaſi fœcunditatẽ habens, tranſire poteſt, ſicut meorũ oculorum videndi actus alijs cõmunicari non poteſt; pari modo, & mea imaginatio in alterum migrare non poterit; & quemadmodum oculi colorata, quæ intuentur, non alterationibus afficiunt, ità & virtus imaginatrix rẽ nullam, cuius ſimilitudinẽ, & imaginem contemplatur, immutare poteſt, ſolus enim De⁹ res quas cernit, eo pacto quo ſuæ diuinæ libet volũtati permutare

tare poteſt. Quinimò imaginatio vt imaginatio eſt, non ſolum in alieno, verum ne in ſuo quidē corpore quidquam imutare poteſt: Nam agens in id magis agere ſolet, quod ſibi eſt propinquius, quàm in remotius: præſertim ſi propinquius alterius naturæ non ſit, quam ſit remotius, ſed eiuſdem ſiue ſimilis diſpoſitionis, ſed ſpecies imaginationis ipſi homini, cuius imaginatio eſt, propinquiores ſunt, quàm alijs ſuppoſitis. Si ergo hominem in quo ſunt, maleficio afficere non poſſunt, multo minus alia ab ipſo afficere poſſunt. Prętereà, licet intelligentiæ ſint ſuperiores animę humanæ, naturaliter tamen operationes rerum harum niſi agentiũ naturaliũ medio, & interuẽtu, vt putà pluuias, terræmotus, ac tempeſtates efficere nequeunt, ergo tanto minus eadem ab anima noſtra præſtari poſſe, erit dicẽdũ: imaginatio nãq; motus eſt à ſenſu factus, qui à rebus, quę foris ſunt proficiſcitur, ſimulacris rerum in ſenſus receptis: rerũ autem ſimulacra, vel parem, vel imbecilliorẽ facultatem rebus ipſis, à quibus ſeparantur, habebunt; effectus autẽ cauſis potiores eſſe nõ poſſunt, nec pars toto: quo fit, vt anima imaginatione rerũ affecta rebus ipſis potẽtior eſſe nõ poſſit, vt realiter affecta: res autẽ, quarũ formis ſunt affectæ, nullũ ex veneficis effectibus efficere poſſunt, ergo nec anima quatenus eſt affecta ſimulacris, & imaginibus. Poſtremò, vel ex imaginatione forti agens anima id perficit contactu, vel non: non contactu, quia in maxime diſtantia agit, ergo ſine contactu; at q̃ ſine contactu agunt, in infinitã diſtãtiã agere poſſunt: nã interualli menſura in naturali actione ſolum ratione tactus requiritur, ergo anima noſtra in infinitã diſtãtiã agere poterit, & per cõſequens erit infiniti vigoris, quod eſt abſurdum. Quod ſi

expe-

Digitized by Google

experientia docuit imaginantiũ corpora imaginando alterari, & ſcripſit hoc Ariſt. lib. de motu animal. non propterreà & aliena corpora per illã imutari maleficio poſſe, opinari debemus. Primũ enim non omnis imaginatio imaginantiũ corpora alterat, ſed ſolum rei appetibilis, ſiue conuenientis, aut non conuenientis appetitui, vnde excitatur concupiſcentia, aut fuga, deinde ſequitur huiuſmodi alteratio propter coniunctionẽ inter phantaſiã, & appetitũ imaginantis animæ, quæ coniunctio non eſt inter imaginationem vnius ſuppoſiti, & appetitũ alterius, quare ſicut imaginatione mea alterius corpus non alteratur, ſed meũ tantũ, multominus maleficio afficietur, cũ illo propriũ corpus nõ afficiatur. Præterea actio, & paſſio, vt Ariſt. docet, non ſunt per agentis in meatus paſſi ingreſſum, ſed per contactum dumtaxat, verum quia ſpeties in imaginatione receptæ externa obiecta tangere nunquam poſſunt, minimè veneficare eadem idonea ſunt. Quæ verò ex aduerſo adducuntur ex iam dictis facile dilui poſſunt; eſto enim imaginatione alterentur corpora imaginantium; at non propterea pro voluntate veneficorum aliena, diſtantia, abſentiaque permutari poterunt, vt iam dictum eſt; ſimiliter neque hoc ipſum præſtabit corpus malefici per imaginationem ſuam mutati; tum quia paſſio illa corporis naturalis in diſtans, & pro voluntate venefici non poteſt agere, tum quoniam illa alteratio non eſt venifica, alioqui veneficus prius maleficio afficeretur. Imaginationem prætereà eſſe veluti quoddam ſidus ſalutares, vel pernicioſos radios diffundens, & cui omnia ſublunaria tanquam cęleſti intelligentia pareant; eiuſque vi conceptus volatiles reddi, & ad plane-

tas

tas ferri, innumeraque mala & calamitates inde mortalibus inferri, & ſimilia, à ratione, veraque philoſophia aliena ſunt, & nugę, mendaciaque ſatanica ſuperſtitione inuenta.

Maleficia per viſum inferri confutatur, & ſingulorum, quæ ab oculorum radijs fieri iudicantur, vera cauſa redditur.

Cap. I I.

OCuli inter cætera corporis noſtri membra ita animi mores, ac affectus intimos pandunt, vt in ipſis animus inhabitare videatur, gaudente enim animo hilariter ſubrident, & eodem mœrēte, ipſi quoque hebetantur, ac langueſcunt, metu inualeſcente turbantur, grauiori moleſtia premente lacrymas effundunt, ira efferueſcente tumeſcunt, & rubore ſuffunduntur, in manſuetudine remittuntur, in cogitatione, & cura quieſcunt, & hærent, & in morbo comitiali aperti, nihil cernunt, animo caligante, ita vt omnibus animi affectibus ſtatim reſpõdeant, quid mirum igitur erit, cum male animus eſt affectus, & oculi ipſius animi miniſtri, & affines ſint, ſi per eos etiam veneficium inferri poſſit, vt gloſſa D. Pauli, in ea verba; ò inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit, nõ obedire veritati, affirmare videtur, cuius rei perpulchram admodum inſtituit Plutarchus diſputationem in Sympoſiacis ſermonibus: an ſcilicet veritati conſonum ſit, aliquos habere oculos veneficos, ſiue vt vertit interpres, faſcinatorios, quod tamen tanquam notum ex multis hiſtorijs credendum eſſe teſtatur, præterquam quod rationibus

Lib. 5. probl. 7.

etiam

etiam facilius perſuaderi poteſt, ex oculis enim radij quidam, & ſpiritus, ſeu effluuia emittuntur, qui veluti iacula quædam, ac ſagittæ ad corda eorum, qui veneficio afficiendi ſunt, deferuntur, totumque corpus inficiunt, atque ità vt nulla interpoſita mora non ſolum homines, & bruta animalia, ſed & arbores, & ſegetes pernicioſa qualitate inficiant, & ad interitum deducant; quam vim maleficam aniculas mulieres maximè habere deprehenditur, quas viſu nocere vbique compertum eſt: De Eriphyla enim venefica legitur, quod quęcunq; animalia eſſet intuita, veneno ſtatim lethifero afficiebantur, ex quo illud adagium emanauit, Anus Eriphus. Iſogonus tradit referente Plinio, in Triballis, & Illirijs eſſe familias quaſdam effaſcinantium pręterea eſſe qui viſu effaſcinent, interimantque, quos diutius intuentur, iratiſque præcipuè oculis, & puberibus potiſſimum nocere, huius generis fœminas in Stythia, quæ vocantur Bythiæ, Appollonides prodit. Prætereà Tibios olim Ponti accolas in oculorum altero gerentes geminam pupillam, in alio equi effigiem, non pueris modo, ſed adultis quoque exitioſos fuiſſe, ſcriptum reliquit Phylarcus, tabeſcere enim, & morbis implicari, qui eorum obtutum, anhelitum, aut loquelam ſuſtinuiſſent, quod mali ſenſerũt mercatores aduenę, qui emptitios inde ſeruos educere ſolebant. Fęminas quoque omnes vbique nocere, quæ duplices pupillas habeant, Ciceronem auctorem Plinius citat. Veneficiorum quæ uiſu inferri ſolent, mille hiſtoriæ leguntur, inter alias tamen, vnam dumtaxat ab auctoribus grauibus, & certis relatam libet hic tranſcribere, cuiuſdam videlicet mercatoris, qui cũ in partibus Suetiæ extra quoddam caſtrũ duobus famulis comitatus, perambula

Lib. 7. ca. 2.

ret,

ret; malefica quadam muliere vnus ex conſeruis à longè cognita, adhortatus eſt mercatorem, vt ſigno ſanctæ crucis ſe muniret, quoniam illius ditionis precipua venefica, quæ ſolo intuitu maleficia inferre ſciret, ipſis obuiam veniret, quod monitum ipſe paruipendens, & iſta nunquam ſibi timorem incuſiſſe aſſeuerans, cum vix illa protuliſſet verba in pede ſiniſtro illatam læſionem expertus eſt, ità vt cum pedem è loco amouere non poſſet, & dolore lancinaretur, ad caſtrũ equo fuerit deductus, vbi per triduum doloribus auctis, accerſito quodam villico, qui huiuſmodi mala curare profitebatur facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aqua ſupra pedem illum proiecto, morbum ex maleficio ortum eſſe deprehendit, illumq; quibuſdam prolatis verbis, & tacto pede per aliud triduum curauit. At non ſolum oculi hominum tanta pernicie, verum etiam brutorum animalium præditi ſunt, quidam enim feratum ſcriptores, & præſertim Plinius memoria
Lib. 29. cap. 4. prodiderunt, Baſiliſcum eſſe ità exitioſum, vt ſolo oculorum intuitu, homines, cæteraque animalia interimat. Gallorum quoque oculis ſemina quædam, ac ſpiritus ineſſe ferunt, quibus leonibus dolor, ac mœror incredibilis incutitur. Nec diſſimilem naturam lupi habere perhibentur, qui ſi priores obuiam quempiam conſpexerint, illico illi vocem adimunt, vt ne ſonum quidem emittere poſſit, tantum abeſt, vt vociferari, aut fari valeat. Teſtudines etiam fouere oua, & fœtus excutere oculis dicuntur. Quid autem mirum, quod natura tantam vim oculis indiderit? cum videamus menſtruatas mulieres ſpecula intuentes ea ſanguinea nube maculare, & amoris ægritudinem ſit à viſu pendere, vt amans diffluat, ac liquetur quoties

ama-

Digitized by Google

amaſiam ſpectat, vel in illam commigrans ex mutuo illo aſpectu, & quod ex oculis emanat, ſiue lumen, ſiue profluuium quoddam quod amantes conficit, atque interimit, permixta dolori voluptate. Qui tangunt, qui audiunt, nō perinde vulnerantur, afficiunturue, vt ij, qui fixis oculis ſpectantur, & viciſſim ſpectant, tanta ex obtutu in intima viſcera penetratio, tantuſque ardor naſcitur. Nonne & admiratione dignum eſt, quod de Galgulo ſcribit Plinius, quæ regiū morbum icterum dictū ad ſe attrahat, ipſumque per oculos effuſum hauriat, homo vero qui tali morbo erat correptus, ſic ab alite viſus ſanatur, & ales morietur. Inter reliqua morborum genera lippitudo à græcis ophtalmia dicta, ſolo intuitu cōtrahitur, adeo momentaneam, pernicioſamque vim viſus habet, vt alter affricare mali originem, & inijcere poſſit. Nec ſolum corporis, verum et animi affectiones per oculos noxā in viſos transfundere poſſunt. Quotieſcunque enim inuidia tabeſcentes liuidos in aliquem oculos defigunt, animi ſimul venenum vibrant, & quaſi iaculis virulentis inuiſum confodiunt, ac vulnerant: cōplura alia Plutarchus adducit ad comprobandam veneficiam hanc in oculis vim, quæ prudens lector ex ſe legere poteſt. Equidem veneficia per viſum inferri inficias ire non debemus, cum & plurimis experimentis, auctoritatibusque res hæc ſit comprobata, ſed qua ratione ex ſola viſione inferantur, difficillimum eſt percipere, cum enim oculus ſit à natura duplici facultate donatus, vt teſtatur Galenus, motrice videlicet, & viſoria; prior multis alijs particulis communis eſt, altera verò ipſi peculiaris, cuius ratione ad exactam rerum, ac ſcientiarum cognitionē facile

Lib. 30. cap. 10.

peruenimus, vitam conſeruamus, vtilibus electis, & ipſam tuemur noxijs vitatis, ideo in parte ſublimiori fuit collocatus, vt eſſet tanquam cuſtos, & ſpeculator, ne pedes declinarent à recta via, & ne manus apprehenderent nocua, & ne ipſe extrinſecus irretiretur periculis: cum autem præter has duas actiones nullam aliam ſit ſortitus, ſequitur venenandi, & interimendi vim ab ipſius natura multum abeſſe, cum ad multas rerum differentias oſtendendas, non autem ad res ipſas abolendas, & exterminandas procreatum eſſe dixerit Ariſt. Quod ſi veneficia inferri intuitu ſolo videantur, ex natura, & oculi proprietate nequaquam emanare poſſunt, ſed eſt neceſſe aliam indagare cauſam nobis, & naturæ occultam. & quamuis de videndi modo inter antiquiſſimos etiam philoſophos fuerit controuerſia; cum aliqui dixerint vt Galenus fieri per radiorum emiſſionem ab oculo ad rem viſam, Ariſtoteles verò per actionem obiecti in organum viſus per medium conſpicuum. Plato verò in Thimæo ex concurſu, & vnione radiorum ab oculis extramiſſorum, & ſpecierum viſibilium ab obiectis delatatis in medio aere: neutri tamen ob alium finem viſum homini eſſe datum dixerunt. Nam cum ad videndum duo præcipuè ſint neceſſaria, videndi facultas, & ipſius obiectum idoneum; ex horum nullo veneficium originem ducere, probare enitar. Non ab obiecto ipſo, quod, cum viſibile eſſe debeat ex Ariſtotele in lib. de anima; erit vel color, vel lumen, ſi videndi obiectum colorem ſpectemus, nequaquam per eum ueneficium immitti poteſt: ſiquidem omnis coloris natura eſt, vt luce irradiatus actu diaphanum moueat: cum enim vide-

re ſit quoddam pati, vt ait philoſophus; & color ſemper à ſenſu diſtet, medium aliquod intercedere neceſſe eſt, per quod color in ſenſum agat; quod quidem medium, diaphanum ipſum eſt: nam, vt idem Ariſt. docet, agens, & patiens oportet eſſe ſimul: quare color diaphanum mouet, qui color ſpetiem ſuã in eiuſmodi medio lumine affecto intentionaliter multiplicat, diaphanum autem coloris ſpeciem ad oculos defert: & ità vidẽdi actio abſoluitur: Vnde ſi ex parte obiecti quidquam incommodi, vel læſionis orietur, nulli niſi oculis ipſis noceretur: id quod fieri videmus quã do excellens obiectum illis offertur, quod ſenſum corrumpit, vt cùm oculos radijs ſolis obijcimus. Non ergo ratione obiecti per oculos quiſquam veneficia inferre poteſt. Nec etiam ratione poteſtatis, quæ ſiue paſſiua ſit, vt Ariſt. ait, ſentire eſt quoddam pati, quantum ad organum: ſiue actiua quatenus ſcilicet, apprehendit, & de obiecto iudicat, per viſum veneficium inferri non poteſt: non quidem vt actiuus: quoniam, vt actiua virtus eſt hoc ſolum obtinet, vt in ipſo oculo formã obiecti viſibilis exprimat, ſiue actũ viſionis, quæ ſublato viſibili trãſit, & deſinit, eliciat; vnde impropriè actiua dicitur. Quod ſi ita eſt, paſſionẽ alijs inferre nõ poteſt, ſed ipſe ab alijs patitur: Nec quatenus paſſiua, quia vt Ariſt. in 1. de gener. ait, ſenſatio ſpeciẽ recipiendo fit, at, dum à re obiecta ſpeciẽ recipit, in alios veneficiũ iaculari nõ poteſt; ſpecies .n. viſibiles ab obiecto diffuſę, & in ſentiẽdi parte receptę, ſentiẽdi actũ abſoluunt. Quod ſi vis paſſiua quatenus patitur, & recipit, agere; & cõmunicare nullo modo poteſt; neq; virtus oculi, quaten⁹ paſſiua eſt, paſſionẽ alijs inferre, neq; venena fundere poterit. Quinimò ſi viſus, ſpecies quas recipit, 7. phyſ.

in alios iaculari poſſet; etiam tunc faſcinare non poſſet, ſiquidem ſpecies non eſt res, ſed rei veſtigium, & ſimulacrum, quod omnis actionis eſt expers, vt Themiſtius, & Alexander inquiunt, & tantum viſum ad videndum excitat: quod inde roboratur, quia viſus immanens, & non tranſiens actio appellatur: Per tranſeuntem actionem ſemper aliquid fit, quod actione abſoluta manet, vt ædificatione perfecta domus ædificata relinquitur; ſed deſiſtente viſione, nihil ſupereſt, vt Alexander, & Ariſtoteles fatentur; ergo immanens actio eſt, vt idem in lib. diuinorum fatetur, & ad externa obiecta nihil iaculari poteſt, Reliqum modo eſt, vt his, quæ in oppoſitam partem fuerunt adducta ſatisfaciam. Et ad illud primo, quod aiunt, ex oculis ſpiritus, & defluuia quædã emitti, quę cùm veneficandi ſecum deferant ad corpora viſa, dico cum Ariſtotele, viſionem non fieri ſpirituum emiſſione, ſed ſpecierum receptione: quod ſi ſpiritus ex oculis exire concederem, animalia parum viuerent, ex continua enim ſpirituũ ab oculis effuſione eorum corpora languida, & imbecilla redderentur, & tandem etiam nõ magno temporis interuallo interirent: quod tamen non euenit: nam ex magna, vel longa inſpectione oculus quidem, ac vis viſiua debilitatur, ſed totum corpus nullam virium imminutionem patitur: Quanta verò virium eneruatio, atque imbecillitas fiat ex conſummatione ſpirituum patet in ſectione venæ, & in congreſſu venereo. Præterea, ſi ſpiritus ex oculis veneficorum egrederentur, & ad corpora veneficio afficienda peruenirent, quis eos ad rem viſam comitabitur? num rationis participes ſunt? quomodo flantibus ventis ab eorum impetu diſſipati, & ab eccellenti calido,

lido, vel frigido conſumpti, ad rem viſam peruenire, & eam veneno inficere poſſent? Nec mulierculis, vetuliſue, hæc veneficandi vis adſcribi debet, eo quod in aniculis menſtruus ſanguis cohibitus in corpus redundet, vt nonnulli perſuadere contendunt: cum enim menſtrua purgatio vetulis ex ætate, & naturæ præſcripto deficiat, neque ipſis, neque alijs aliquid mali eſt allatura: quin etiam eæ, quibus ex morbo ſuppreſſi ſunt menſes, multo vehementius pueros faſcinarent: quod non oculis modo, verum etiam habitu, & expiratione vis efficacior eſſet. Accedit, quod cum in anibus cornea tunica adeo rugoſa ſit, & talem craſſitiem membranæ omnes contrahant: vt aliæ quidem prorſus nihil, aliç verò malè, aut vix videant (& ideo Ariſt. aſſerit, facultatem animæ iudicatiuam, & animam ipſam per ſenium non debilitari, ſed ſolum organum corporeum) & cũ oculus in ſene ſit factus terreſtris, ac minus perſpicuus; hinc fit, vt minus aptus ſit ad lumen, & ad colores recipiẽdos; officium enim organi eſt recipere, & animæ iudicare: ideo ſi ſenex acciperet oculum iuuenis, videret vtique, vt iuuenis, præterquam quod ſpiritus ſuperne parcior in aniculis adfluit: ex quo viſio debilior efficitur, & ideo, cum aniculç parum, ac diminutè videant, & exiles ſpiritus ab oculis emittant; fieri non poteſt vt maxima faſcinandi vis in ipſorum oculis vigeat, Imò, eſto qpod ſpiritus huiuſmodi virtutem haberet, tamen ob ipſius inopiam, tum quia ipſç ſiccæ ſunt naturæ, veneficio minimè afficere poſſent. Si quis verò ſolo intuitu aliquando mala inferre putamus, vnde homines, & pueri potiſſimum ad tabem, vel aliam affectionem deueniant, equi macreſcant, & emoriantur, ſegetes

1. de anima tex. 65.

langueſcant, arbores areſcant; pecudes lacte deſtituantur, ac deniq; alia malorum genera infligantur, non oculorum naturæ, non totius vitiato temperamento, ſed dæmonum virtuti adſcribendum eſt, qui virulentam qualitatem, & contrariā illi rei, quam peſundare volunt, iaculantur quæ qualitas odore ſolum, aut rerum adhibitarum vapore humores corrumpit, & morbos procreat, quos poſtea nulla medicorum vis cognoſcere; nedum ſanare potis eſt: nam, vt D. Baſilius cognomento magnus teſtatur in homilia de inuidia, dæmon vtitur inuidorum hominum oculis, vt inſtrumento quodam ad lædendum: nam ex pacto inito inter primum veneficum, & ipſum dæmonem, vt quoties voluerit veneficus aliquem veneficio afficere, eum eo animo inſpiciat, & ſicuti dæmon ex appoſitis quibuſdam rebus, vel in lectulis, vel in liminaribus domorum ijs vtitur tanquā inſtrumentis ad lædendum ex pacto inito: ità & oculis veneficorum eadem ratione: ipſe verò eſt ille, qui ſtatim virus eiaculatur, vel humores cōmouet, vel ſoluit continuum, vt varias inferat ad nutum veneficorum ægritudines. Quod verò id naturę vi effici non poſſit, hinc clarum eſſe poteſt. Primum ſi maleficiorum effectus conſiderentur, non niſi multo tempore, & multis præuijs diſpoſitionibus perfici poſſe videntur, ſi à natura ſint; vt in ſimilibus obſeruamus, deinde quod hominibus nocet, ſegetibus, arboribus, ac brutis animalibus officere non ſolet: & nihilominus, quæ per viſum inficere putantur, eodem intuitu, & nulla interpoſita mora, vt ſuperiori exemplo patet, quæcunque volunt, faſcinant, ac interimunt. Ex dæmonum igitur actione, & maleficarum prauitate accidunt; & ideò omnes auctoritates, quibus

bus per oculos veneficium exerceri demõſtratur, hoc pacto ſunt interpretandæ. Verùm quia non omnes nouerunt, tali facultate dæmones eſſe præditos, ideo huiuſmodi cauſam oculorum naturæ aſcripſerunt. Interdum tamen accidere conſueuit, vt pueri, & homines imbecillæ naturæ, quos facile infectio penetrat, viſu, & exhalatione inficiantur: ex ſordidis enim, & male affectis corporibus vapores tetri, ac inſuaues, tanquam ex palude quadam limoſa exhalare ſolent; ex quibus alij facile inficiuntur: Vt cum quis phtiſi, lepra, peſte, vel alio contagioſo morbo affectus alios inficit: idque non maleficium, ſed contagium dicendum eſt? ſicuti etiam ophtalmia laborantibus viſu euenire conſueuit, ex quorum oculis lippis in alterius oculos lippitudinẽ transfundi poſſe ex Galeno, & ipſa experientia didicimus, ac ſimilẽ infectionẽ inferri, quæ tamẽ viſio nõ eſt, ſed vaporũ prauorũ extramiſſio, qui ad oculos ſanos delati, ipſos inficiunt; tales aũt putridi, ac corrupti ſpiritus à contagioſis morbis, & male affectis corporib. exeuntes, virtuti corporũ nõ obediunt, nec certum, determinatumq; potius hominẽ, quam quemlibet obuiũ ſine diſcrimine lædunt: ſi .n. corporis virtuti parerent, eoſq; natura regere poſſet, ac eiſdẽ dominari, in corruptionẽ, vel putredinẽ abire nunquã pateretur: nec rationi conſentaneũ videtur, vilem, ac bonum, quem natura à putredine vindicare nõ potuit, putridũ iã, & exitialẽ gubernare, & quorſumlibet porrigere poſſe. Profectò ſi halitus ſeipſos ad præfinitũ locũ conferendi, & res imperatas faciendi vim haberent, nemo eſſet, qui rationis particeps eos non arbitraretur; & ſi animati forent, talia p ſpiritus fieri, cõcedere poſſem᷑: ſed cũ animę expertes ſint, & ſui itineris

7. de dif. feb. ca. 3.

ducem nullum habeant, ad præfinitam rem lædendam deferri nequeunt. Quod ſi fiat, dæmonibus, vt dictum eſt, aſcribi debet. Verum quidem eſt, quandoque contingere, vt ex tetris, ac fœdis irati hominis, aut aniculæ oculis, tenelli pueri, & ad morbum parati, ex huiuſmodi intuitu perterrefacti, in varios morbos incidant; in quos fortaſſe ob aliam cauſam paulò poſt incidiſſent. Quæ quidem ratio veneficij nomen non meretur. Cur verò Tryballi, & Illyrij, quædam Bythiæ fœminæ, Thibijque viſu multa mala inferant, Plutarcus prauę corporũ diſpoſitioni cauſam aſcribit, itàut, ex contrectatione, ac contagioſa ipſorum coniunctione, morbis exitioſis aduenæ implicentur; quod probat exemplo pennarum aquilæ, quæ adhærentes pennis reliquarum, halitum, ipſas abſumant. Plinius verò arbitratus eſt, in oculis horum à natura fuiſſe genitum venenum, quo cæteros homines lædant; cui opinioni ſubſcribens Fernelius, ait, id raro, & quaſi miraculo priuatis quibuſdam naturam irrogare]: Quæ tamen omnia figmenta quædam, ac nugæ ſunt, vt ex ſuperioribus patet: & vera cauſa eſt, vt ex inito antiquitus cum dæmone pacto hi viſu mala inferre ſciant. Nec quia nonnulli oculos cæſios, aut glaucos, aut virides, aut diuerſi coloris habent aut duas pupillas, in ijſque modo equi, modo alterius rei ſpeciem geſtent, faſcinare dicuntur, hæc enim colorum in oculis varietas, ex humoris vincentis, vel caloris, ſiue amborum commiſtione in cornea tunica oritur: ſed potius quia cum dæmone, fœdus inierunt. Quod etiam de Baſiliſco circumfertur, falſum eſſe cenſeo, vt virulentis radijs ex oculis emiſſis, quoſcunque intuetur, interficiat: ſed potius per venenoſos habitus necem infert,

fert, fortaſsè per ſibilum virulentam expirationē efflans. Quod verò aſſerunt, ſi ſeipſum in aqua, vel ſpeculo intueatur, illicò emori: nullo pacto verum eſſe poteſt, cum quia ſpiritus ex oculis exire nō poſſunt, tum ſi id admitteremus, exitioſi Baſiliſco non forent, cum ei venenum congenitum familiare eſſe dicatur: & quamuis ſciam aliquos doctiſſimos viros aſſerere Baſiliſcum non reperiri, auctoritatibuſque, ac rationibus id probare, affirmantes ea, quę de ipſo ſcribuntur, præſertim à Plinio, eſſe fabuloſa: cum tamen horum opinio deroget auctoritati ſacrarum litterarum ſanctorumque Doctorum illas explicantium; hanc diſputationem omittere, ſatius duxi. Ad illud de gallis, qui per oculos dolorē leonibus incutiunt, vt Lucretius ait, diço inter bruta animalia conſenſum, ac diſſenſum eſſe: vt de muſtella, quæ miro eiulatu in bufonis os ſe deuorandam ingerit: Sed his, hominis proprietatem longè diuerſam arguere non poſſumus, cum maior diſſimilitudo inter hæc, quàm ſimilitudo inueniatur. Quod verò de lupis voce priuantibus, quem viderint, ni ipſi antea videantur, quid ſentiam, in tractatu de vitijs vocis Deo dante, explicabo. Nec teſtudo oculis oua fouet, ſed illa cuſtodiendi ſtudio ſpectat, vt ab eis nociua remoueat, & hac ratione ea fouere dicitur, non quod per oculos calorem eis communicet: ad fętus enim excutiendos terræ calor ſufficit: Id autem quod de menſtruatis mulieribus fertur, nos mouere non debet, quod leuigata ſpecula ſi aſpiciant, ex oculis emiſſa ſanguinea nube aſpergant; viſionem ſiquidem non ſpirituū emiſſione fieri, ſed ſpeciem receptione, iam dictū eſt. Si vero ſpecies ex oculis exire concederem, quo pacto tanta ſpirituum copia elabi poſſet? inſuper

Libr. 8. nat. cap. 21.

ſi

ſi cũ aliquid intentè inſpicimus, tot ſpecies emitterentur, animalia parum viuerent: cum ſine ſpiritibus anima in corpore permanere haud poſſit. Non igitur ſpecula ex ſpiritibus ab oculis emiſſis tinguntur; ſed potius à uaporibus ab ore, & naribus exeuntibus maculæ in ſpeculis fiunt, ut cuiq; periculum facere uolenti notum eſſe poteſt. Quod autem non amantis intuitus, ſed animi libido amãtem in uarias inſanias rapiat; hinc clarũ fiet, quia plurimi ſunt, qui ſeu uideant, ſeu uideantur, nunquam tali ueſania afficiuntur: At ſi ſpiritus ab amatæ oculis exeuntes quempiam afficiendi uim haberent, in cunctis hominibus eundem effectum parerent: Verum quia per multos inhoneſtos amãtes eandem mulierẽ inſpicere uidemus, à qua & ipſi uidentur, & nihilominus in ſe amoris nihil ob eiuſmodi aſpectum recipiunt; hinc eſt, quod ad animi turpitudinem, & non ad intuitum amorem referimus: Non igitur per oculorum ſpiritus amor communicatur, ſed potius amans cũ rem amatam intuetur, illius pulchritudinis imaginem in uirtute imaginandi recipit, ex qua, ob continuum imaginandi actum, concupiſcendi uis afficitur, unde totius corporis alteratio, & commotio naſcitur. Id quoque, quod de aue ictero dicitur, fabuloſum eſſe exiſtimo: utcunque tamen ſit, ex brutorum animalium proprietate hominum iures expendere non debemus, cum inter ſe diſtent maxime, ut ſæpe ſignificaui.

Ex tactu veneficia fieri non poſſe, probatur. Cap. III.

PEr tactum quoque maleficos homines, & præſertim mulierculas, & obſtetrices uenena ſua

fundere, morbos inferre, & abortus facere, literis proditum eſt, & compluribus exemplis comprobatum; mulier enim quædam nobilis cum uterum gereret, ab amica monita eſt, ne ex Caſtro exiret, quia ueneficam celebrem nouerat, quæ ſolo tactu ueneficia inferebat, & abortus parabat, illa oblita conſilij uiſitãdi gratia alias mulieres ad conuiuiũ congregatas, prodijt è caſtro, dum autem ſederet, & confabularetur, acceſſit ad illam ſimulatè ſalutandi gratia quædam alia mulier, quæ miro quodam artificio nobili illi blandiẽdo, manus uentri admouit, ex quo contactu alterata fętus motum inſuetum ſtatim ſenſit: Domum igitur reuerſa fętum in fruſta comminutũ ſummo cum diſcrimine uitæ eiecit. Quædam alia mulier in Argentorati ditione vterum gerens, enixè rogata à quadam obſtetrice, vt ad ſuſcipiendũ infantẽ partus tẽpore accerſiret: ſciens ipſam maleficam eſſe, blandis verbis, ac pollicitationibus dimiſit, & aliam inſtante partu aduocari iuſſit, quo factum eſt, vt hæc infœlix mulier, volens, vt adagio circunfertur, vitare Carybdim, in Syllam inciderit: malefica enim id moleſte admodum ferens, nocte quadam cum duabus alijs mulieribus domum ingreſſa, & ad cubile puerperę acceſſit, cuius aſpectu puerpera timore affecta conatur clamare, & virum, qui in altero cubiculo dormiebat, vocare, ſed illam protinus vox defecit, & vires adeò concidunt, vt ne pedẽ quidẽ mouere poſſit. Venefica uerò maledictis prius ipſam laceſſendo, & obiurgãdo, quod ipſam uocare renuiſſet; dixit ſe quaſdã res in aluũ eius inijcere uelle, quæ quidem innoxiæ per ſex menſes illi erant futuræ, ut aliqua ex parte morem gereret alijs mulieribus pro ea eſſlagitantibus, ijs tamen peractis ingentes cruciatus ipſi illaturæ.

turæ.

turæ. Acceſſit ergo, & ventrem manu tetigit, & mox ea egreſſa, cum vocem, vireſque puerpera recuperaſſet, virorem prout geſta erat, narrauit, cui tamen fidem non adhibuit, vaporibus vterinis, ac imaginationibus puerperarū id aſcribens; nihilominus tamen ſex menſibus peractis; grauiſſimi cruciatus circa ventrem inferiorem ità ipſam torquere, & lancinare cœperunt, vt diù ac noctu clamare cogeretur. Quoniam autem fide, ac deuotione multum pollebat erga ſacratiſſimam Virginem, ad cuius auxilium implorandum ſingulis diebus Sabbati panem tantùm cum aqua ſemel aſſumebat in die; hac neceſſitate compulſa, ſpem ſuam erga Deiparam amplius auxit; ità vt quadam die, cum aluum exonerare vellet, ſpinas, oſſa, ligni fruſtula, ac multa alia per inferna reiecerit, magna tum viri, tum aliorum ſpectantium admiratione; & à torminibus libera facta fuerit. Quæ quamuis difficilia creditu videantur; vnica tamen marina torpedo ad id credendum nos inducere poteſt; cui tanta vis ineſt, vt ſi fuſcina, vel haſta attingatur à piſcatore: manus, & lacertos ipſos ſtupore non modico afficiat; vt fateri neceſſe ſit, qualitatem aliquam ei ineſſe, cuius facultate membra afficiat: eodem modo veneficio affectis accidere conſueuit; qui, ſimulatque ab aliqua malefica pertacti ſunt, ſtatim male ſe affectos eſſe percipiunt. Hyenæ quoque vmbræ contactu canes obmuteſcere auctor eſt Plinius, & quibuſdā artibus magicis omne animal, quod ter luſtrauerit, in veſtigio hærere. Vt interim multa alia miranda de hoc animali fero, ac crudeli ſilentio inuoluam. Serpens quernis frondibus contactus moritur, & in veſtigio greſſus hæret, iniecta Ibidis penna: & vipera arundine percuſſa torpet, ac

Libr. 8. cap. 10.

fagi

fagi ramulo contacta ſtatim obſtupeſcit. Quare non videtur vanum, quod de veneficio per humanum tactum eiaculato circunfertur. Echeneis Semipedalis piſciculus, remora appellatus, eo quod nauem, cui annixus fuerit, remoretur; ruant venti; licet, & ſæuiant procellæ imperat furori, viresque tantas compeſcit, & cogit ſtare nauigia, reſtenat ventos, & domat mundi rabiem non retinendo, aut alio modo, quàm adhęrendo. Aquilarum pennis miſtæ aliarum alitum pennæ, vt tradit Plutarchus, abſumuntur, quod minimè fit, ſi cum alijs teneris ac mollibus, etiam putreſcentibus, miſceantur. Ità nihil prohibet, quin alicuius hominis contactus ſit ſalubris, alterius verò noxius, exitioſusque. Quæ omnia vt veritati conſona concedam: uim enim maximam in rebus naturalibus habere latentem conſenſum, ac diſſenſum, quem ſympathiam, & antipathiam dicunt, omnes docti norunt: tactus verò ſolius facultate maleficos homines morbos, & neces inferre poſſe, à veritate alienum eſſe iudico, qui .n. fieri poteſt, vt tactus, qui ad animalis ſalutem, & non ad perniciem à natura eſt factus, quique malefico ſalutaris eſt, alijs perniciosſus, poteſtateque veneficia eiaculandi ſit præditus? nam & quæ ſolo contactu afficere videntur, ea ſunt, quæ marceſcere conſueuerunt, vt fructus aliqui, ſi fructui adhæreat: ſic nanque aliena caliditas, atque humiditas, quæ euaporationis principia ſunt, commiſcentur; quod de hominibus dici non poteſt: quippè qui ab huiuſmodi accidentibus alieni sũt. Accedit, quod, cum non eadem omni animantiũ generi ſunt commoda; & incommoda, vt ſcribit Hippocrates; & differat corpus à corpore, natura à natura, nutrimentum à nutrimento; ità etiam mala,

Libr. 5. ſymp. prob. 7.

Lib. de flatib.

mala, quæ per infectionẽ communicantur, multiplicia ſunt; quoniã aliquid arboribus, & ſatis nocet, quod animaliũ nulli obeſt. Contrà verò, quiddam animalia infeſta, & ſatis, arboribuſque parcit; & inter animalia, hoc homines, illud boues, vel equos, vel alia carpit, quin & in eadẽ ſpetie, quod ſenibus nocet, pueris, & iuuenibus non obeſt: & ſic contra, nec quod mares, ſemper mulieres tangit; alij certas peſtes ſenſerunt, alij non: alij inter peſtilentes illæſi verſantur. At cum per veneficarum tactum; omnia, quæ corruptioni obnoxia ſunt inficiantur, eiuſmodi infectionis cauſã ad alium; quàm ad hominem; ad dæmonem videlicet referendam, cenſeo. Adde opus eſſe, vt mala, quæ per contagium medio contactu contrahuntur, vt corpora diu etiam medio ſudore, vel inſigni caliditate ſimul adhæreant, & coniungantur: cum non protinus ſanus ex contactu infici poſſit; ſed multa, vel aliqua ſaltem mora interpoſita: at ex leuiſſimo maleficorum contactu etiam ſolis indumentis facto, ſubitò exitiales, ſæuiſſimique effectus fiunt, quæ nonniſi ab inſigni, ac præſentaneo veneno fieri poſſent: ita vt à ſolo contactu illos proficiſci non poſſimus aſſerere. Præterea ſi malefici per contactum propria facultate mala alijs inferrent, neceſſe eſſet, vt ipſi prius tali morbo laborarent: nam morbi per contactum alia ratione contrahi non poſſunt. corpus enim ſanum ægrotationem in alios immittere nequaquam poteſt. Videmus tamen huiuſmodi maleficas mulieres, cum ſanæ ſunt, varia veneficia alijs inferre medio contactu. Poſtremò ſi tactus malefici tactus eſſet exitioſus, in omnibus æqualiter ageret, qui eſſent tacti; ſed quibuſdam dumtaxat eſt noxius, quos maleficus malè

afficere,

Digitized by Google

afficere, vel perdere intendit, quare non ex propria ſui natura, ſed dæmone operante ob pactum initum fit noxius. Quare fatendum eſt, eiuſmodij contagij cauſam in alium, quàm in hominem eſſe reijciendam, & quamuis venenum peſtiferum conſeruari poſſit in excrementis, & in indumentis hominum ſine ipſorum læſione: nequaquam tamen poteſt in viuentibus particulis; quia ſi vapor; vel venenum in viuentibus particulis conſeruaretur: vel eſſet efficax, vel inefficax; ſi primum, cum ſit in corpore calido; proculdubio, & in agendo, & in repatiendo aliquam læſionem faceret: ſi autem eſſet inefficax, quemadmodum non ageret in particulam viuentem, ita etiam non ageret in proximos. At veneficæ mulieres non per fomitem, non per aerem, ſed per contactum morbum inferunt, quare ſi tale venenum alios inficit, ac interimit: ipſas etiam lædere, ac iugulare eſſet neceſſe. Ad ſimilitudinem verò, quæ de maxima torpedine, ſerpente hyena, vipera, ac reliquis adducitur, dico eam roboris nihil prorſus habere; quia cum homines à brutis ſpecie differant: proprietatibus quoque diuerſis præditi ſunt: nec rectè à brutis, ad hominem argumentatur: in brutis enim proprietates illæ manifeſtæ, & euidentes ſunt, nequaquam autem in hominibus: eiuſdem farinæ eſt exemplum de Echeneide remora dicta, quam, vt huiuſmodi proprietate nauem ſiſtendi præditam eſſe, concedam, quid tamen commune cum homine habet? quo pacto ex ipſius natura, hominum virtutem, ac proprietatem metiri poſſumus? quamuis non deſint, qui nauium retentionem magnetis montibus adſcri-

adſcribant, & non remoræ; quæ cum circa montes illos degat, ac victitet, nauium retentionem oſtendere, efficere autem non poteſt: non enim veriſimile eſſe volunt, tam paruũ piſciculum ſua natura ea virtute præditum eſſe, vt tam vaſta nauigia remoretur, ac tantas vires, tantoſque ventorum impetus compeſcat. Quod ſi etiã (vt cuidã placet,) id magnetis montibus aſcribi non debeat; ad aliquod ignotũ & ex accidenti obiectũ impedimẽtũ referendũ eſt, & dato, quod ex magnetis ingenti copia in montibus quibuſdam latente retardarentur ratione ferri, cuius ingentem copiã in ſe continent: non propterea ex hoc exẽplo à magnete ſumpto, maleficia per tactũ fieri inferendũ eſt: cum ſimilitudo nulla ſit: De eiuſmodi Echeneidis effectu alij etiam aliter ſentiunt aſſerentes, quemadmodũ à torpedine ſtupor manibus inijcitur, etiam ſi non tangatur, per lineam ſubiens, ita & motui nauis ab illo piſciculo: quẽadmodum enim quædã immobilia ſemper ſunt, vt poli, quædam ratione loci, veluti terræ pars, quæ in centro eſt: contrà vero quędam officio ſuo ſemper mobilia, vt cælum, quædam natura loci, vt flumina: ita quibuſdam mouendi poteſtatẽ, vt magneti; alijs contrariam facultatem videlicet ſiſtendi tributam eſſe, vt echenei. Ratio verò eſt in principijs, quia ſicut motus, & quies ſunt contraria, ſic hæc efficiunt quædam cauſæ contrarię, vbi quies violenta, motus verò naturalis ſit, vel contrà, quies ſecundum naturã, motus contra naturam. Quicquid tamen ſit, an ex latenti cauſa id fiat, vel ex manifeſta, hoc exemplo nequaquam veneficia tactu inferri poſſe, probabitur. De aquilarum verò pennis, quid ſit reſpondendum, iam ex ſuperioribus ſatis ſuperque conſtat.

Nullum

Digitized by Google

Nullum hominem ex proprietate naturæ veneficio afficere poſſe, ſed ex peculiari nequitia à dæmone adiuta proficiſci. Cap. IV.

RErum inſitis proprietatibus tantum nonnulli tribuunt, vt etiam homines ex naturę proprietate venena in alios fundere, ac interitus facere arbitrentur. Quemadmodũ enim, aſſerunt, multa ſunt ſimplicia medicamenta, herbæ, lapides, animalia, quæ facultate nobis ignota, varios morbos efficere idonea ſunt, ſicut apium aquaticum, iecur hircinum eſitatũ, cornuceruinũ, gagates lapis, qui ſuo odore comitialẽ morbũ excitat, vt ſcribit Plinius, ità etiã aliqui homines reperiũtur, qui vel per inſenſibilẽ alterationẽ, vel vaporẽ aliquẽ emittendo, alijs noxij fiut, & infeſti. Cũ .n. homo ſit quodamodo omnia per participationem cũ ſuperiorum, tùm inferiorum: non eſt inconueniens, aliquos eſſe homines, qui cũ animalibus, vel alijs rebus in aliqua proprietate conueniant. Accedit, quod cum cæterorum animaliũ, quędã viſu, nonnulla anhelitu, alia tactu mortem alijs, non tamẽ ſui generis inferre ſoleant, homini quoque, qui in quęcunq; genera ſęuit, & pręſertim in indiuidua, quæ ſub ſe continentur, nullum veneni genus à natura negatum eſſe, creditur. Si Antropophagi, brutorum animalium more, humanis carnibus veſcuntur; quid prohibet, alijs & veneficia inferendi vim à natura inditam eſſe? pręſertim ſi uerũ eſt, quod Agatarchides de Pſyllis teſtatur, eorũ corporibus virus exitiale ſerpentibus ingenitum eſſe, cuius odore eos ſopirent? Mulieres cũ menſtruis laborant, eorũ acceſſu, muſta aceſcunt, ſterileſcunt tactæ fruges, moriuntur inſita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborũ, quibus inſedere,

Plinius lib. 7. ca. 15.

decidunt, ſpeculorum fulgor aſpectu ipſo hebetatur, aluei apum emoriuntur, æs, ac ferrum rubigo protinus corripit, canes eo guſtato in rabiem aguntur, & inſanabili veneno morſus inficitur, & homines cum ipſis venena agẽtes, ſęuiſſimis morbis corripiuntur. Si igitur per hęc ſordida excrementa tot admiranda mulieres faciunt, veriſimilius erit, cùm viros, tùm mulieres natura per occultam veneficandi vim maiora efficere poſſe. At hæc quamuis ſatis veriſimilia videantur, nihilominus cum homo nec per imaginationem, nec per viſum, nec per tactum, vt iam oſtenſum eſt: & nec per verba, nec ratione atrębilis vti inferius probabitur, veneficia inferre poſſit: minus rationi conſentaneum eſt, vt vim illã ex natura adipiſcatur. Quia ſi homines naturali aliqua facultate, id eſſent adepti, omnibus hominibus datum eſſet. Sed plurimi hominum hęc proprietate carent, vt clarè experimur; ideò non à natura homini eiuſmodi poteſtas venenãdi ineſt. Vſu enim euenire ſolet, vt alicuius naturæ diſpoſitio efficacior in vno, quàm in alio eiuſdem naturæ indiuiduo inueniatur, veluti diſciplinæ habilitas ad humanam naturam ſe habet, cuius naturæ ſuppoſitum nullum extat, in quo eiuſmodi affectionis aliquæ ſcintillæ non reluceant. Quod tamen de facultate faſcinandi aſſerere non poſſumus: cum maior pars hominum tantum abeſt, vt per veneficium quippiam efficere poſſit, vt ne maleficio quidem habendam eſſe fidem arbitretur. Nam quamuis pro regionis temperie genere, & educatione homines ſolertiores, agreſtiores, aut mitiores eſſe ſoleant, proprietatem tamen naturam conſequentem, omnes eandem habeant, quamuis ex accidenti, alius alio promptiorem, &

uiua-

viuaciorem. Quod tamen de omnibus hominibus ratione maleficij dicere non poſſumus. Quod ſi quis obijciat, hanc facultatem non eſſe quidem omnibus hominibus datam ratione principiorum eſſentialium ſpeciei, ſed quibuſdam dumtaxat: ità vt hæc malefica vis ſit indiuidua ex prauo indiuidui temperamento, & ideò per accidens intenta à natura, perinde ac monſtrorum, ac mulæ generatio: nec tributam eſſe homini, vt illam in homines alios exerceret, ſed in alias res ex aliqua rationabili cauſa. Reſpondeo primum in quæſtione propoſitum eſſe, hominem ex proprietate naturæ vim hanc maleficam obtinere non poſſe, cum proprietates naturales omnibus inſint, & naturam ipſam conſequantur; ex quo fit; vt ſi aliqui hac facultate eſſent inſigniti, neceſſario & omnes alij. Quod verò per accidens, & ex peculiari tēperamento venefici homines hanc nō poſſideant facultatem, hinc patet, quod videmus homines ſanos, ac etiam temperatos, & alios cuiuſcunque complexionis, ætatis, & ſexus, hanc peſſimas exercere vim, & eam non à natura, ſed ex diſciplina, ac induſtria adipiſci; prætereà, cum, quæ fiunt præter naturæ intentum, ac per accidens, de rarò eueniant, ac in paucis, vt monſtra, omni autem ætati, & in nonnullis regionibus, vt annis ſuperioribus in Gallia Ciſalpina, & etiam noſtris temporibus alibi non vnus, vel alter, ſed plurimi reperti fuerint, & reperiantur huius maleficæ artis periti, non eſt aſſerendum hanc vim ex temperamenti proprietate maleficos poſſidere, ſed ex propria nequitia, à dæmone adiuta. Prætereà, illius actionis in nobis naturale principium ineſt, quæ nobis connaturalis ſit, hoc eſt naturæ conueniens, ità enim viſionis principium à natura habemus,

quoniam viſio nobis conueniens, & naturalis eſt; ſed actio veneficia connaturalis nobis non eſt, ergo nullum illius naturale principiũ in nobis ineſſe poteſt; ſi quidem veneficium deſtruit naturã, & ideò à natura eſſe non poteſt. Quoniam natura in ea re ſemper intẽta videtur eſſe, vt vnũquodq; ſeipſum cõſeruet, ac ſibi ſimile procreet, quo ſaltem in ipſis indiuiduis, ac ſingularibus, ſpecierum proprietas propagaretur. At ſi homini venenandi facultas à natura tributa eſſet, non eius conſeruationi, ſed deſtructioni conſuluiſſet: quod de homine omnium animaliũ præſtantiſſimo credendũ non eſt; qui etiam auctore Cicerone, hominum cauſa generatus eſt, vt ipſi homines mutuò ſibi prodeſſe poſſent; non igitur ex natura ortę ſunt, ſed ab homine, auctore diabolo, excantationes, & maleficia fiunt. Quinimo cũ homo ſit ad ciuilem ſocietatẽ natus, vt ait idẽ Cicero; ſi venenũ, vt maleficij vim ei natura tribuiſſet, quam conſuetudinem, familiaritatem, comitatem, & lenitatẽ, cum cęteris hominibus habere poſſet? nullã profectò, imò ſimilis viperis procreatus eſſe videretur, quæ quoniã innatũ venenũ reliquis animantibus contrariũ, & lethale habent, cũ illis conuenire, ac viuere non poſſunt. Adde ex D. Thoma facultas agẽdi per diſciplinã nõ acquiritur, ſed cognitio dumtaxat agendi, at venefici vt plurimũ per diſciplinã addiſcunt huiuſmodi veneficia inferre: ideò à natura nullam ad id vim ſunt ſortiti. Tandẽ cum venefici effectus ſuos nõ ſolum per ſe ipſos faciant, ſed, quaſi quædam dictata alijs tradentes, eadem per illos perficiant, & plurimi eorũ vim ignorantes, an illa ſint à dæmone tradita, an magicis excogitata, illis tamen vtẽtes, admirãda multa faciant; manifeſtũ ſit, hanc vim ex natura ipſos non eſſe adeptos.

Lib. 1. de leg.

Libr. 3. cõt.[1] gen. ca. 105.

adeptos. Similitudo vero quarundam rerum naturalium, facultatem noxiam habentiũ, nulla eſt: cum enim ſpecie differant, quod vni inditum eſt, alteri poteſt eſſe denegatum; quare ab illis recta argumentatio nõ procedit ad hominẽ; cũ in illis proprietates manifeſtæ, ac euidentes ſint, in hominibus verò nequaquã, cum verò dicitur, hominẽ participare cum cæteris rebus creatis, quia vt ſcribit D. Gregorius, omnis creaturę aliquid habet homo: cum lapidibus enim habet eſſe, cũ arboribus, & plantis viuere; cum animalibus, ſentire, & cum angelis intelligere; ob hoc tamen non eſt dicendũ, proprietatibus, & facultatibus aliarũ rerum hominem eſſe à natura inſignitum, ità vt in ipſo cęterarum rerum proprietates omnes reperiantur. Prætereà, quod vni homini, quia homo eſt: cuilibet & ſemper conuenit: ſi igitur ex eo quod homo cum cęteris rebꝰ participet, facultate venefica eſſet prędìtus, id omnibus omninò eſſet datum, quod tamen eſt à veritate alienũ. & quamuis alia animalia viſu, vel anhelitu, tactuue necem inferant: ob id non ſequitur, & hominem à natura veneniferũ eſſe genitum. Quod verò obijcitur de Pſyllis, ac de multis alijs, quorum corporibus virus ſerpentibus exitiale ingenitũ fuit: & ſic de plurimis alijs proprietatibus homines quoſdam comitari ſolitis, dicendum eſt, huiuſmodi affectiones nullo pacto à natura hominibus innaſci, ſed, aut diuina virtute communicari, aut induſtria acquiri, vel dęmonum auxilio exerceri. Ad ſimilitudinẽ mulierum menſtruo laborantiũ, dicendum eſt, naturam humanę ſpeciei propagationi proſpicientem, mulieres tanto ſanguine abundare voluiſſe, quantũ alendo fœtui ſufficere poſſet, qui ſanguis, quamdiu vterum non gerunt ſuperuacaneus cum ſit,

ſtatutis quibuſdam temporibus per vterum innoxiæ excernitur, & in corporibus ſanis, ac temperatis nulla praua qualitate eſt affectus: nec mala relata, ac portenta facere poteſt: imo ex aliquorũ medicorũ ſententia ad complures morbos vtile eſt remedium: quod ſi in aliquibus mulieribus vitioſus, ac exitialis eſt, id accidit ex permixtione humorum vitioſorum, ac prauorũ, quos ad vterũ tanquã ad cloacã, & ſentinã natura deponit. Cum igitur ex naturæ inſtituto ſanguis ille abundet, & excernatur, ex accidentique vitioſus, ac exitialis quibuſdam fiat: ex hoc colligere non poſſumus, & ipſas mulieres vim veneficam ſortitas à natura eſſe; vel per vim veneficam his maiora facere poſſe: illud enim ſpeciei humanæ propagationẽ, & ſingulariũ conſeruationem reſpicit: iſtud verò abolitionem, & interitum. Nec ſimilitudinẽ negare poſſum, quod homines ſi à natura hanc veneficam vim haberent, maiora facere poſſent, quã quæ à menſtruatis mulieribus dicuntur fieri. ſed primum à veritate alienum eſt, quare & alterum tanquam falſum erit.

Voces, ac verba ſua natura veneficiorum cauſam eſſe non poſſe, ſed ſigna, ac pacta tantum dæmonum. Cap. V.

VOces, ac verba virtutem inſignem obtinere, ac venificij cauſam potiſſimam eſſe, nõ pauci arbitrantur. Cum enim anima ſit vocis primũ efficiens ſiue in capite, ſiue in thorace primũ vigeat: cui propinqua ſunt vocalia inſtrumenta, in cerebro recurrentes nerui, in thorace aſpera arteria; quoties per voces ſuos promere conceptus voluerit, prius per muſculos ſemper aerẽ in thorace

con-

contentũ ſurſum per arteriã cũ impetu impellere cõtendit ad laryngis lingulã, vt pote congruũ, & appoſitum vocis inſtrumentũ, vbi ſonus paſſionũ animi index effingitur; quando ad hunc ipsũ effectum ab ipſa permotus fuerit, at aer, qui ab anima pellitur, animę quoque qualitate afficitur; qui cum vocis naturam ingrediatur, quocunqoe dirigitur, omnia illa perficiendi virtutẽ, ac poteſtatẽ habet, quæ in animo concepta erant: imo voces, & verba inter alios effectus mirabiles, quos producere poſſunt; animos hominum flectunt, immutant, ac varie afficiunt, præſertim adiuncta decenti, conuenientiq; actionis, & pronunciationis ratione: ita ut Plutarchus dixerit, orationis poteſtate, omnia perfici, ac mitigari, ideò non eſt mirandum, ſi Cæſar in defenſione Quinti Ligarij, quã Cicero apud ipſum egit, extra ſe poſitus fuerit, & ità mente alienatus, vt toto corpore excuſſo, libellos, quos manu tenebat, abiecerit. imò & bruta animalia etiã vocibus mouentur: aues nanque deceptæ capiuntur, cantu oua dum incubantur, aptius fouentur, atque meliores fiunt partus, ſerpentes à Pſyllis, & Marſis mitigantur, mures, & locuſtæ, & alia nociua animalia à ſegetibus, iuncis, ac viridarijs, verbis, ac ſcriptis arcentur, tauri ferociſſimi quibuſdã verbis in aure prolatis ad terram proſternuntur, ac domantur: verbis venſtris tineæ interficiuntur, ſanguiſq; vndecunq; manans ſiſtitur; & omnes ferè morbi ab humanis corporibus depelluntur. Quid dicam de muſicis, ac cytharedis? quandoquidem cantibus, ac inſtrumẽtis ſuis, homines modo ad iram, modo ad miſericordiam, modo ad arma, modo ad tripudia, & alia ſimilia etiam inuitos irritant, & quaſi cogunt: vt de Orphæo, ac Timothæo, ac multis alijs fama

In vita demoſt.

eſt: Animis autem immutatis, & corpora immutari apertum eſt: cum animi paſſiones in corpus redundent: ità vt ex ipſis quam ſæpiſſimè homines ægrotare, & diem ſuum obire videamus. Et ex lethiferis etiam morbis bona ſpe de valetudine, ac medico concepta, priorem recipiant ſalubritatem. Nonnulli voces ex verborum coniunctione, ſicut res materiales vires adipiſci exiſtimant, quã rẽ ex præſenti ſiderum poſitione, aut ex hominis genitura, aut ex ſingulari animæ poteſtate prouenire arbitrantur; nec referre aiunt, quęnã verba à venefico proferãtur, & an laudib⁹, vel maledictis rẽ deprauãdã proſequatur, barbaro ue, an diſerto ſermone vtatur: quocunq; modo venefic⁹ obmurmuret, ac uocẽ emittat; dũmodo ad rẽ quã piã veneno afficiẽdã vehemens deſideriũ habeat; rẽ illã nulla interpoſita mora infici aiunt, iuxtà veneſici voluntatẽ. Hinc fieri poteſt, ut verbis quibuſdam ab aniculis, peſſimiſq; maleficis prolatis, pueri aliqui ægrotent, alij intereant, vterũ gerentes abortũ faciant, & nonnulli hominis macie cõficiantur, vel ſæuis quibuſdã doloribus cruciẽtur, alijſq; ægritudinibus corripiantur. Plinius verborum genera tria facit, alia enim ſunt impetrantis, alia depellentis, & alia commentantis. Impetrantis ſunt illa verba, quib⁹ à ſuprema natura aliquid orando obtinemus: quo quidẽ modo Tuciæ veſtalis precatio extitit, quæ aquã cribro, eiuſmodi precatione, tulit: Aliæ etiã veſtales mancipia fugitiua nondũ egreſſa vrbe, loco precatione detinuerunt; Depulſoris verò verba ſunt, quibus in depellendis, & auertuncandis nociuis, & moleſtis vtimur, quo modo luxatis mẽbris carmen auxiliari Cato prodidit, & Marcus Varro podagris. Priſci olim primũ anni diẽ lætis precationibus inuicẽ fauſtũ

omina-

ominabantur: veneficijs etiam odoramento peculiari occurrebant: quibuſdã etiam carminibus cõtra grandines, morborumq; genera, contraq; combuſtiones vtebantur: commentationis verbis aliquid futurũ interpretabantur: & ideò impares numeros ad omnia vehemẽtiores, credebant; ſternutantes fauſtis verbis ſalutabant; abſentes aurium tinnitu de ſe ſermones præſentiebant: tãtam vim verbis olim adſcribebant. Quamuis autẽ verũ ſit, ꝑ maleficos quibuſdã verbis prolatis, multa admirãda fieri; morbos immitti, ac eoſdem depelli: eſt tamen falsũ huiuſmodi effectus à vi, & potẽtia verborũ, & carminũ prouenire: cum .n. voces, & verba ab arte formentur, & ſint ſigna tantũ paſſionũ, & conceptuũ animæ; ipſa nihil amplius efficere poſſunt, quàm ea, quæ mente concepta ſunt, palã facere: contingit autem animorum perturbatio, & corporum immutatio in auditoribus, vel ex ipſa notionum, & rerum, quæ ſignificantur, intellectione, aut ex ſuaui modo, & pronunciatione verborum, & vocum moderatione: at venefici ſine arte loquuntur, & qualiacunque verba proferunt, ideo per huiuſmodi voces, ac verba, tanquam per cauſas naturales, veneficia minimè efficere poſſunt. Accedit, quod actio, quæ à natura eſt, neque inchoatur, neque abſoluitur, niſi agens, corpore vel virtute, & qualitate aliqua, ſubiectum paſſionis tangat. at verba, res, & præſertim abſentes, nullo pacto tangere poſſunt, cum ad res non deferantur, ergo. Præterea ſi qua vis verbis ineſſet, aut ex forma, aut ex materia illam haberent, ſed neque ex forma, hæc enim ſignificatio, & ratio ſigni eſt; venefici autem quaſdam barbaras voces, vt plurimum aſſumunt, quas non illi tantum,

ſed

ſed nec vlli hominũ intelligere poſſunt, virtute ergo formę non poſſunt per verba maleficia inferre. Adde, illos tantum ſaltẽ poſſe affici, qui verba audirent, & intelligerent, quomodo igitur abſentes, bruta animalia, & inanimata veneficium ex verbis experiuntur? vnde ſequitur, vt dęmonũ deceptiones ſint eiuſmodi verba: nec ex materia, quia cum ſpiritus ſit, & ex thorace per aſperã arteriã in larynge effingatur, vim aliã habere nõ poteſt, quã reliqui noſtri corporis halitus, qui ſimulatque extra corpus emiſſi ſunt, diſperguntur. Quod ſi expirationis materia peculiarẽ vim haberet, eandem ſub quacunque artificiali forma poſſideret; ideò quibus verbis vterentur, non referret: imò ne verbis quidẽ opus foret: ſola enim efflatio ſatis eſſet, quæ tanto maiores vires haberet, quanto vberius effunderetur. cum igitur verba cauſæ eſſe non poſſint maleficorũ effectuum; quis non videt, ea eſſe dæmonũ pacta, ſigna, & conuẽta, & ex hominũ credulitate dæmonibus prædocẽtibus, & ſuggerentibus, inuenta eſſe? & ſi aliqua videamus verbis intermedijs fieri, ſerpentes conſopiri, animalia nocua ab agris pelli, tauros furibundos miteſcere, varios morbos ſanari: hæc, & alia ſimilia per dæmones fiunt; ij ſi quidẽ conãtur quàm maximè, vt nobis impoſturam faciant; & ideo verba effingunt, quib⁹ quaſi pactionis ſigno, quædã hominibus euenire curent. Qui autẽ huiuſmodi verbis ad ea conſequenda vtuntur, tacitum, vel expreſſum cũ dæmonibus pactũ habent. & aliqui, licet tale pactũ ignorent, & verbis illis vtãtur, nihilominus tamen efficiunt; quoniã is, cui primo dæmon ea verba dictauit, ea lege habuiſſe exiſtimatur, vt quicunque illis vteretur, tacitè dęmonem inuocare intelligeretur; ideò qui hæc faciunt,

Digitized by Google

ciunt, veluti Sacramentis quibuſdam, dæmonibus ſe obſtringunt; quamuis illud imprudenter agant, nec ea intentione exequãtur, & ab illis verbis præcipuè cauendum eſt, quę à Mauris, Turcis, & à quibuslibet infidelibus traduntur, quibus ſi vtamur, dæmonibus aſſentire cogimur, & quoniã nulla eſt corporis infirmitas, quæ à dæmonibus, Deo permittente inferri nõ poſſit, hinc eſt, quod tunc dæmones ſanare dicuntur, cum à malo inferendo deſiſtunt, vel, cum rerum naturaliũ qualitates, quæ nos latent, adhibent, vel in priſtinum, ac naturalem ſtatum, ſiue ſitum corporis membrã locali motu reſtituunt. Qui vero multo plura ad rem hanc facientia ſcire cupiunt, legant Frãciſcũ Valleſium in cap. 3. ſacræ philoſophiæ, ibi enim noſtram hanc doctrinam veram eſſe egregiè demonſtratur.

Cæli, ſiderumque obſeruatione, ac eorum fauore veneficia vim ſuam non ſortiri. Cap. VI.

QVi dæmones veneficiorum auctores de medio tollere, vel eorum operationes omnes, ad cauſas naturales referre conantur, varia ſunt commenti: neque ſolum imaginatione, viſu, tactu, voce, vel naturę proprietate; verum etiam cœli, ac ſiderum obſeruatione maleficia perfici volunt: idque plurimis rationibus probare nituntur; ac primo quidem, cum venefici in aliqua corporis parte, vel circà aliquam affectionẽ veneficio lædere fatagunt; illud in hora ſigni, & planeta rei efficiendæ conuenienti efficere conantur; ex quo apparet, veneficia penes ſignorum: & planetarũ diſpoſitionẽ regulari. Accedit, quod ſicut omnis multitudo reducitur ad vnum: ità omne multiformè

me refertur in aliquod vniforme principiũ: actiones verò humanę variæ ſunt, ac multiformis, tam ad vitia, quam ad virtutes: ergo uidetur quod reduci debeant ad aliqua principia vniformiter mota, & mouentia. Sed talia non poſſunt aſſignari, niſi ex motibus cœleſtius corporum, qui ſunt vniformes: ergo illa corpora ſunt earum actionum cauſæ. Inſuper, ſi cęlum, ac ſidera non eſſent omnium humanarum actionum cauſæ, Aſtrologi nõ adeò frequenter bellorum exitus, ac alios hominum euentus prædicerent. hominum autem actiones futuras præſagiunt, cum id ex motibus aſtrorum, ex quibus huiuſmodi effectus habent oriri; addiſcant, & ſciant, cognita enim cauſa, facillimũ eſt, & effectus ipſius cognoſcere. Præterea cũ globi cœleſtes in dæmonis agere poſſint ad quædam facienda: ergo multo magis in homines; videmus enim quoſdam dęmoniacos magis in quibuſdã lunæ reuolutionibus contorqueri, ac miſerrimę afflijgi, quàm alijs temporibus: quod argumentum certiſſimum eſt, tunc dæmones magis ex huiuſmodi, motibus cogi ad moleſtiã inferendam, quàm alijs temporibus. Nam ſi dæmones ex quibuſdam herbis, lapidibus; ſoniſque, ac vocibus, vt ſcribit D. Auguſtinus exercẽtur, multo magis ex actionibus cœleſtium corporũ agitari, ac exerceri poterunt.

Lib. 10. de Ciuit. Dei.

Aiunt inſuper quædam eſſe fortunata, quædam infortunata ſidera, & pro veneficij inferendi qualitate, ſidera ſe eligere poſſe aſſeuerant. Et quoniã homo ex duplici natura eſt compoſitus, ex anima ſcilicet, & corporę, in vtramque ſidera, & cœlorũ vires fato quodam agere poſſe non dubitant. Quo fit, vt, ſi venefici lædere quempiam, aut in anima, aut in corpore cupiunt, nullo modo is ab huiuſmodi maleficio ſeſe defendere valent. Nec deficere,

qui ſe iactent, iuxtà planetarum obſeruationem, quoslibet ſe veneficio afficere poſſe: eo quod hominum ætates cum ſint ſeptem, à ſeptem etiã planetis, iuxtà Chaldæorum doctrinã gubernantur, & quæcunque in vita aguntur, ea ſtatis, certisque temporibus planetæ ipſi efficiunt. Quando igitur inficere quempiam volunt, eius ætatem animaduertunt, & illi aptum, & idoneum planetã eligunt in cuius hora maleficiũ moliuntur, quo ipſum faciliorem effectum ſortiatur. Hæc tamen omnia, & multa alia ſimilia, quæ pro hac firmanda ſententia adducuntur, cũ vana ſint, ac futilia nec modo à Chriſtiana pietate, ſed etiam à philoſophorũ ratione, ac diſciplina longè remota, nullo pacto credi, aut concedi debent. Etenim cum cœlum ſit diuinæ virtutis vniuerſale inſtrumentũ, quo hæc inferiora gubernat, ac diſponit: à veritate alienum eſt; ab ipſo veneficia emanare poſſe. Et licet cœleſtium corporum motus, & configurationes, hominem ad aliqua propenſiorẽ, & inclinatiorẽ reddere poſſint, & non tantũ ad vitia, prauaſq; actiones, ſed multo magis ad virtutes, & ſanctiſſimos mores nos propenſos cœleſtes virtutes, & cęleſtiũ corporũ in nos deſcendentes influxus faciant: ab eiſdem ad malũ, & vitium vllũ homines adigi, ac cogi non poſſunt, nec per eoſdẽ veneficia procurari: Si .n. cęleſtia corpora auctore Ariſtotele hęc inferiora gubernãt, & gubernare eſt idẽ ac dirigere, ſtatuere, & ordinare: q fieri põt, vt inficere, lædere, ac faſcinare poſſint? Firmamẽtũ dicebat Ariſtoteles, eſſe cor uniuerſi, locũ, & habitationẽ Deorũ, & omniũ, quæ cernũtur, maximè diuinũ: ſi igitur firmamẽtũ eſt orbis uniuerſi pręſtãtiſſima pars, ſi cor eſt, ſi quid diuinũ, ſi Deorũ habitatio: nonne quẽadmodũ cor in animali, fons illius uirtutis eſt,

qua

qua animalis integritas, ordo, & mixturæ nexus ſeruatur, morborumq; inuadentiũ iniuria propulſatur; ità exiſtimandũ erit, hoc firmamentum, & cęleſtia corpora, & ſtellas integritatem conſeruare; propulſare verò, quæ totius orbis integritati, & eius partium, hoc eſt rerum in ipſo contentarũ incolumitati aduerſantur; alioqui, nec quid diuinum, nec Deorum habitationem, nec cor cœleſtiũ corporum philoſophi nominaſſent. Origenes eos acriter damnat, qui ſtellas maleficas affirmant; eo quod nulla ſtella à Deo malefica ſit facta. ea propter docte, & admodum luculenter à Ioanne Pico probatum eſt, à cœleſtibus luminibus nihil noxij, & mali emanare poſſe. Sanctus Bonauentura obſeruationes aſtrorum, illuſiones, ac deceptiones dæmonum eſſe, à Deoque maledictas, & ab eius ſacroſancta Eccleſia interdictas, ſcriptum reliquit. Obſeruant verò iſti malefici quorundam ſiderum exortum, plenilunia, ac nouilunia, non tanquam cauſas, ſed tanquam ſigna temporis, in quo aduocari dæmon ad agendum cupit, & affectat. Addamus his, quod quæcunque ex corporũ cęleſtium influxu, ac virtute eueniunt, ea naturaliter contingunt, ſi igitur hominum actiones ex cęlo emanarent; propoſitum quod eſt immediata cauſa humanarum actionum, auferetur; omniaque à natura fierent; quæ tamen ſententia Chriſtianæ veritati, nedum peripateticæ doctrinæ aduerſatur. Inſuper ſi veneficia ex obſeruatione conſtellationum, ac planetarum, & eorum applicatione ad varias partes, & ætates, quibuſdem tẽporibus perficiuntur: neceſſe eſſet, veneficos plãnetarum, influxuũ, corporis humani particularũ, ætatum, temporum adamuſſim habere ſcientiam. ſed vt plurimum malefici ſunt mulierculæ rudes,

tr. 4. ſup. Matth.
lib. 4. contra aſtrol.
in 1. par. centiloq.

ac

ac homines plebei, omnium rerum ignari: qui igitur fieri poteſt, vt ex obſeruatione cæli, ac ſiderũ veneficia ſciant inferre? imò ſceleſti iſti homines, vt experientia quotidiana docet, nullo habito diſcrimine, obſeruatione dierum, horarum, ætatumque, quandocunq; datur occaſio, & ipſorum prauus appetitus irritat, & impellit; incantationes ſuas, & maleficia exercent, & effectum cõſequuntur: ex quo manifeſtum eſt, cęlum, vel ſidera, nullum auxilium illis præſtare. Pretereà, cũ corpora cęleſtia, & influxus ab eis deſcendentes, eorum effectuum, qui in his inferioribus fiunt, communes cauſæ exiſtant, non poſſunt particularium effectuum eſſe particulares cauſæ, vt paſſim hæc alterent, illa vero nequaquam: quod in morbis fieri manifeſtum eſt. Qui enim ob cœli ſtatum fiunt, populos, & prouincias inuadunt, qui autem ſparſim, & variè infeſtant, non ob eã cauſam, ſed ob prauam victus rationẽ ſingulorum propriam contingunt, vt optimè Hippocrates, & Galenus animaduertunt; ideò planetas huic parti influere poſſe, à veritate alienum eſt: imo ęqua ratione ſingulis corporis membris, & omnibus denique rebus ſuam communicant virtutem. Poſtremò omnia, quæ influxu, & operatione ſuperiorum corporum fiunt, ac generantur, non continuo fiunt, ſed paulatim, & conuenienti temporis interſtitio. at maleficorum operationes, ſtatim ad eorum nutum, & placitum effectum ſortiuntur. ità vt quam primum intuitu malefico aliquem inſpexerint, vel tactu tetigerint, & quacunque alia ratione ſatanica, ſæuiſſimis doloribus crucietur, & alijs morbis, grauibus implicetur, quare ex influxibus cæleſtibus, aut vi ſiderum nequaquam fieri poſſunt. Sed neceſſe eſt, auxilio alicuius ſpiritualis ſubſtan-

tiæ

Digitized by Google

tiæ huiuſmodi mala ſuum ſortiri effectum:& quã uis D. Baſilius magnus, ridiculum exiſtimet eſſe, aſtrologis his cõtradicere, cum omnia eorũ dicta ſint ignorantiæ, & impietatis plena: vt autem omnis ſcrupulus ex animis leuiter credentium eximatur: potioribus eorum rationibus erit ſatisfaciendum. Et ad illud primò, quod in maleficiis ſceleſti homines, obſeruent ſigna, & planetas, quoniam planetæ in affectionibus quibuſdam humanis, & particularibus humanorum corporum mẽbris dominentur, & ob hoc per ipſos veneficia inferri; falſum eſſe dicimus; cum cęleſtia corpora, eorumque influxus, vt iam eſt animaduerſum, effectuum, qni hic fiunt vniuerſales & non particulares cauſæ ſunt: nec ad hunc, vel illum ſpeciale effectum determinari poſſint: cum particulares effectus, cauſarum particularium vi, ac virtute egeant. Ad ſecundum dico, cum actus humani ſint liberi, ità vt nec ſubſtantijs ſpiritualibus, nedum corporeis ſubdantur, eos nullo pacto ad motus cœlorum reduci, aut referri poſſe, & ſi reduci ad aliquod principium debent, ad voluntatem hominum debent referri. Ad illud de Aſtronomorum prædictionibus, dicimus eſſe falſum actiones humanas, quæ à libera hominis volũtate ꝓueniunt, & omnia quæ contingenter fiunt, & eſſe, & nõ eſſe poſſunt, ab aſtronomis poſſe præſagiri, quod ſi multa prædicunt, id non acquirunt à ſignis cœleſtibus, ſed à dæmonibus, qui conſueuerunt prænunciare futura, vel quæ ipſimet ſunt facturi, vel actiones humanas, & alia contingentia, quæ vel ſignis, & infinitis experimentis nonnunquam pro ſua ſagacitate præcognoſcunt, vel reuelatione Dei per bonos angelos eis facta: eaque aſtrologiã iudiciariam profitentibus: alijſue patefaciunt, vel ſug-

ſuggerendo quæ ab eis diuinentur; vel formatis in aere vocibus, vel in corpore aſſumpto, vel per inſomnia, vel p immiſſa phantaſmata. Ideo Theologi ſacri conueniunt, triplex eſſe genus effectuũ, qui ex cęleſtium corporum obſeruatione, & conſtellationum pręcognoſci poſſunt: primo ſunt naturales effectus, qui ſubijciuntur ſiderũ motibus, & ab eis fiunt, ſicut ſunt defectus ſolis, ſiccitates, imbres, & ſimilia, & hos effectus Aſtronomi præcognoſcere ex aſtrorũ conſideratione poſſunt. Alij ſunt effectus fortuiti, qui nequaquã eadẽ via præſciri poſſunt: quia cũ virtus corporum cęleſtiũ ſit naturalis terminata ad vnũ effectũ producendũ, ſi quidẽ natura vnũ intẽdit; illi verò effectus poſſint euenire, & non euenire, vt in paucioribus, & rarò oueniunt. Tertio loco ſunt illi effectus, ſiue act⁹ ex libera hominis volũtate ꝓuenientes, quos velle pręcognoſcere ex cõſtellationib⁹, eſt vanũ, & falsũ plerumq; liberũ .n. arbitriũ, & volũtas nõ ſunt corporeę facultates, nec act⁹, ſeu potẽtiæ corporeis organis affixæ: cũ aũt corporeũ nõ poſſit in incorporeũ agere, impoſſibile eſt, actiones humanas ſubijci diſpoſitioni cęleſtiũ corporũ de neceſſitate; ità vt ſint ipſorum cauſæ, vt aiunt, per ſe: quamuis autem influentiæ horum poſſint aliqua ratione inclinare, ac diſponere ad huiuſmodi actiones, id tamen efficiunt media corporis diſpoſitione, ac potentijs ſẽſitiuis; quæ ad actus inclinant quidẽ rationem, ſed nõ cogunt. Quod verò corpora cęleſtia agere poſſint in dæmones, eſt falsiſſimũ: cũ corporeũ in ſpirituale, & inferior natura in ſuperiorẽ agere nequaquam poſſit, vt pluries eſt probatum. Nec quia in plenilunijs, & nouilunijs, & quibuſdam alijs conſtellationibus arreptitij maiorem moleſtiam, ac vexationem percipiant; poſſumus arguere illam

cęleſtium corporum actionem in ipſos dæmones à cum id ex induſtria fiat ab ipſis dæmonibus, vt corporibus cœleſtibus à Deo ad conſeruationem vniuerſi creatis infamiæ notã quandam inurant: vel, vt tanquam numina quædam ab hominibus colantur in maiorem Dei contumeliã, aut in huiuſmodi aſtrorum motibus lunæ potiſſimum, magis infeſtant dæmoniacos, cum tunc temporis inueniant maiorem humorum, ac corporum diſpoſitionem ad effectus ſuſcipiendos, pro quibus aduocantur & dæmones, pro inferendis morbis, inſtrumentis naturalibus vtantur. Conſueuere etiam dæmones in lunæ reuolutionibus huiuſmodi magis affligere, vt cauſam medicis, & alijs in lunam refundentibus, ipſi à calumnia vindicentur, nec de corporibus exire cogantur; & maiora mala per maleficos patrarę poſſint. Qua autem ratione ab aliquibus externis dæmones exerceantur, inferius ſuo loco erit declarandum. Nec verum eſt, dæmones cogi à maleficis in quibuſdam conſtellationibus: ſed ſimulant ſe cogi tunc, vt hominem inducant ad credendum aliquod numen eſſe in ſtellis. Falſum præterea eſt, corporum cœleſtium, aliqua eſſe infortunata, & malum ab ipſis promanare. Ex ſententia enim omnium philoſophorum, cęlũ diuinum eſt, & veluti cor, virtutes in animalis partes diffundit, ſalutareſq: influxus, ac vires in hæc inferiora immittit. Multis alijs iſtorum nugis, ac mendacijs ſatisfacere poſſum eiſdem argumentis, quæ, ne idem ſæpius repetatur, conſulto omitto.

In-

Intelligentias cœleſtes maleficiorum non eſſe au-ctores. Cap. VII.

CVM ex corporibus cœleſtibus veneficia minime vim ſuam adipiſciſcantur, multo minus ab ipſis intelligentijs corpora cęleſtia mouentibus maleficia effectum ſuum ſortiri poterunt: cũ natura, ac dignitate ipſis præſtantiores ſint. Qua enim ratione ad patranda mala ipſæ conſpirare poſſunt cum, & ex natura, & ex propoſito ſint excellenti bonitate præditæ; & præſtare auxilium in his, quæ bonitati, ac virtuti cõtradicunt, alicui intellectui ad bonum diſpoſito non conueniat? ſi ab intelligentijs illis cęleſtibus veneficia, & alijs nephandi maleficorum effectus prodirent, ſequeretur ipſas ſceleſtis hominibus fauere, ac patrocinari ijs, qui peſſimis artibus operam dant, & veneficia procurant. Inſuper, cum venefici in ſuis faſcinationibus vtantur quibuſdam ſupplicationibus, adorationibus; & alijs ſimilibus, quæ non niſi ad ſpiritualem aliquam ſubſtantiam diriguntur, vt ipſius fauore, & auxilio, voti compotes fiant, nequaquam dicendum eſt, ad beatiſſimos illos ſpiritus dirigi; quia improborum hominum in prauis operibus ſupplicationes, & vota exaudirent. Cum autem ipſi diuino amore exardeſcant, neque patiantur honores ſoli Deo debitos, ſibi ipſis deferri: imò ſint ipſius fidiſſimi miniſtri, cuncta ad diuinum cultum referre procurantes; neceſſariò fateri debemus, has ſupplicationes dirigi ad ſubſtãtiam ſpiritualem prauam, dæmonem videlicet, qui, quamuis natura ſit bonus, ex prauo tamen ſuo propoſito malus euaſit, & ad malum ſemper eſt paratus.

Occulta indicare, ac futura prędicere, ad conuentus nocturnos deferri, alieno ſermone loqui, non ratione melancholiæ, vaporum terræ, vel in ſomnis fieri, ſed arte dęmonum. Cap. VIII.

NOn defuere philoſophi, ac medici, qui maleficorum, ac dæmonum effectus, aliquos potiſſimum, vt per aera homines vehi ad ludos nocturnos, aliena lingua loqui, occulta indicare, pręterita enunciare, ac futura prædicere, in vapores noxios, ac humorem melancholicum reijciant. Transferri enim ad conuentum maleficarũ, aiunt eſſe mæra referentium quorundã melancolichorũ ſomnia: eo quod melancholici aliqui ea, quæ vehementiſſimo affectu per diem cupiunt, ſperant, abhorrent, vel timent, adeò fixè per noctem ſomniant, vt eadem ſtatim per diem vigilantes veriſſimo videre ſibi videantur. Et quò ad occultorum, & futurorum præſcientiam, Ariſtoteles in lib. de Inſomnijs, & de Diuinatione per ſomnium, corporis naturam ad futurorum præcognitionẽ conducere exiſtimauit; & primo loco melancholicis diuinandi virtutem aſcribit. ideò in 1. probl. ait, Sect. 30. multi incaleſcente humore melancholico, quia calor ille ſedi mentis eſt propinquus, morbo veſaniæ implicantur, aut inſtinctu lymphatico efferueſcunt; ex quo ſybillæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur: cum videlicet id non ex morbo, ſed naturali intemperie in hicticis etiam melancholicorum recta, ac ſubita eſſe inſomnia: & ſapientibus, ac prudentibus diuinandi vim ineſſe ab eodem philoſopho

pho

pho oſtenditur: & quoniam diuinandi vires ſecum imaginatio affert, & ideo aliqua re excitante indiget anima: tot terrarum halitus, & euaporationes, locaque diuerſa, tamque inter ſe ſitu ſuo, ac cœli poſitura diſtantia, ad id conducere arbitrantur: quibus hominum animi ad futurorum præſagia ſuapte vi proni, & ad diuinum furorem procliues, concitentur, & veluti diuinitus inflammentur. Nec ſolum terræ halitus ad hoc iuuare credunt: ſed & herbas, & lapillos: vt de chelidonia Plinius narrat, & de theangelica, qua pota, magos diuinare, ait. quibus, alijsque plurimis eorum inuentis, cùm dæmones, tum artes magicas de mundo deturbare, ac tollere conantur. Quòd autem hæc medici ſentiant; minime mirũ videri debet: vt qui auctore Pſello, nihil nouerint præter ſenſum, & corporibus dumtaxat incubuerint cognoſcendis. Et Ariſtoteles ea tantum ſcriptis tradiderit, quæ principijs rerum naturalium conueniunt. Quantum verò à veritate medici, & philoſophi aberrauerint; plurimis experimentis, & exemplis patefacere poſſem. Quibus tamen omnibus omiſſis, ſat erit in medium afferre hiſtoriam à Ioanne Fernelio medico, ac philoſopho præſtantiſſimo traditam. Quidam nobiliſſimus iuuenis, (inquit ille,) trium menſium ſpatio à dæmone vexatus, à medicis, propter frequentes motus conuulſiuos, quibus corripiebatur, curatus eſt, vt epilepticus: & omnibus in vanum adhibitis; tandem dæmon quidam, menſe tertio, totius mali auctor, voce, inſuetiſque verbis, ac ſententijs, cùm latinis, tùm græcis, quamquam ignarus linguæ græcæ laborans eſſet, ſe prodidit; qui multa aſſidentium, ac maximè medicorum

Lib. 2. de abd. mor. cauſ. cap. 16.

ſecreta deſegebat; ridens, quod eos magno periculo circumueniſſet, quodque irritis pharmacis iuuenis illius corpus penè iugulaſſent. Quoties pater laborantem inuiſebat, is procul à conſpectu inclamabat: Appellentem hunc arcete, & ab inpreſſione propulſati, aut torquē è ceruice detrahite, ex hoc enim, vt Gallorum torquatis equitibus eſt in more, Diui Michaelis imago propendebat: ſi ſacra, diuinaque verba coram legebantur, ferocius ſubſultabat, & inhorreſcebat. Cum intermiſſio erat ferociæ, laborans inquiete omnium meminerat, quæ inuitum ſe protuliſſe; fatebatur, & dolebat. cæremonijs, & execrationibus compulſus dæmon, negabat ſe crimine damnatum, & ſpiritum ſe nuncupabat. Interrogatus quis eſſet, aut quo modo, aut qua hæc poteſtate moliretur, dixit, multa eſſe intus domicilia, in quibus ſe recondat, ſeque in quiete ad alios commigrare, in hoc autem corpus intectum à quodā, cuius nomen nō efferret, à pedibus ingreſſum in regia, & à pedibus egreſſurum, cum ſtatus dies aduenerit. De alijs nō paucis diſſerebat, quæ etiam ex alijs dæmoniacis audiri ſolent. Ex qua quidem narrata hiſtoria tria apertè deprehenduntur, morbos à dæmonibus immitti, inſtantibus maleficis; neque ſolum morbos, verumetiam dæmones ipſos corpora ingredi, perditis hominibus ex pacto à dæmone poſcentibus; & aliena lingua loqui, vel ea quæ ignorantur, patefacere, eſſe opus dæmonis: vt etiam D. Hieronymus teſtatur de quodam demoniaco, qui loquebatur admodum eleganter lingua græca, arabica, hebræa, & chaldæa, omnibus ijs à ſua vernacula diuerſiſſimis. & Pſellus quandam græcam mulierē armenicè reſpondiſſe ſcribit. Petrus tamen Aponenſis Conciliator nuncupatus, aduerſus chriſtia-

nam

nam veritatem teſtatur, ſe multos vidiſſe, qui quãquam pro dæmoniacis haberentur, & pleraque facerent vires humanas ſuperantia, atra tamen bile purgata, omninò curati ſunt, ſanæque menti reſtituti, præſertimque ſe audiuiſſe à quodam fideli medico, mulierem quandam ignaram, ac rudem melancholico morbo depræhenſam, latinè congruè fuiſſe loquutam, & poſtquam ſanata fuit, primo ſtatui reſtitutam. Petrus etiam Pomponatius, qui nedum dæmonum, maleficarumque operationes, verumetiam Prophetarum, & ipſius Chriſti Saluatoris noſtri ad cauſas naturales reducere impie, & vane eſt nixus: teſtatur & ipſe, ſe cognouiſſe mulierem, quæ cum eodem morbo correpta, ſecundum diuerſa idiomata loqueretur, à medico tamen, perfectæ ſanitati fuiſſe reſtitutam. Eraſmus Roterodamus refert, Panaſæum medicum, quendam nomine Phylarium, patria Spoletanum facili, paratoq; remedio, menti reddidiſſe: qui, ex vermibus in nouum maniæ genus inciderat, ita, vt in morbo probe Teutonicè loqueretur, quod ſanus nunquam potuerat. Hieronymus etiam Cardanus, qui Pomponatij, & Eraſmi hac in re veſtigia eſt ſequutus, ad euertendam hanc veritatem, affecit idem Eraſmi exemplum medici nomine mutato, cuiuſdam lingua germanica ei penitus ignota loquentis, cui cum Calceranus medicus quandam potionem dediſſet, eius vi magnam lumbricorum copiam eum deieciſſe, & morbo liberatum integroque mentis habitui reſtitutum fuiſſe: ex quo Cardanus ſtatuit, morbos eſſe; ſed occultioris cuiuſdam naturæ. Quæ omnia vt his concedam, quorum teſtimonia in quæſtione propoſita multis de cauſis valdè ſuſpecta eſſe debent: minimè tamẽ conſequuntur quod volunt: neque euertitur, quod

pro veritate tueri debeo. Non enim oſtendunt, qua ratione humor melancholicus ſermonem anteà homini incognitum, poſſit in his ſine diſciplina excitare: nam ſi intellectus humanus teſte Ariſtotele non poteſt intelligere, niſi phantaſmata intueatur: nec in ipſo aliquid eſſe poſſit, quod prius in ſenſu non fuerit, cùm anima rudis hominis nullum, vel minimum vnquam conceperit hæbraici, ſiue græci, ſiue alterius idiomatis phantaſma, impoſſibile eſt, vt illius intellectus abſtructiſſimas phraſes alieni, & incogniti ſermonis haurire poſſit: & quamuis intellectio animæ rationalis ſit actio propria, & quam citra organa corporea exercere poteſt, vnde, & ſeparabilis eſſe cognoſcitur: dũ tamen eſt in mortali corpore, citrà corporalia phantaſmata nequit: & ideo quorum nulla vnquam concepta ſunt phantaſmata, nulla poteſt eſſe intellectio: Iam verò, vt intellectio eſſe non poteſt eorum, quorum nulla fuerunt phantaſmata; ità neque recordatio, quorum non fuerit imaginatio, neque imaginatio, quorum non fuerit ſenſus, ergo ſermonem incognitum antea, & quæ alibi aguntur, vel fieri debent, nemo ſcire poteſt: cum talium nullus antecesſerit ſenſus: ſuperioribus verò exemplis, ſi modo vera ſint, vel prout geſta ſunt, integrè, ac fideliter relata, & nihil omiſſum, ſic reſponderi poteſt: cum dæmones huiuſmodi humori libere commiſceantur (qui quod amarus, triſtis, ac turbulentus ſit, locus dæmonum naturæ congruus iudicatur) cum eodem etiam humore medicamenti vi deiecto, ſua ſpontè ceſſiſſe: vel etiam ſimulaſſe ſe cogi ad cedendũ medicamento, vt hominibus, & præſertim his philoſophis imponant, ſuamque naturam, aut modũ, ſecundum quem in nonnullorũ animis dominan-

minantur; magis occultent. Itaq; cedit aliquando medicamentis dæmon, nonnunquam verò, ac ſæpius reluctatur: & in his propinandis medicorum laborem irridet: quemadmodum aliquando lenioribus execrationibus deijcitur: alias verò, vel omnium efficaciſſimis reſiſtit. Quis vero chriſtiana veritate imbutus, hanc dæmonis in conſtantiã mirabitur; quem omnes ſciunt, omnis mutabilitatis, atque mendacij eſſe auctorem? ideo aſſerere ea, quæ recenſuimus, vel per vim imaginandi, vel per varia hilituum genera fieri, abſurdum eſt: nam qua ratione per humores in imaginatione effingi poſſunt rerum imagines; & idiomatum verba, & nomina ex hominum inſtitutione prodeuntia, quæ nunquam ad ſenſum illius hominis delata ſunt: neque enim ea in anima præexiſtunt, cùm ex ſententia Ariſtotelis, omnibus formis ſit denudata, nec per halitus, ſeu humores manifeſtantur, cum in eis non ſint huiuſmodi imagines, & præſertim rerum futurarum, & vocum ex hominum inſtitutione pendentium. Adde, quòd ſi ſuccus melancholicus ſermonẽ anteà omnino incognitũ excitaret in ijs quos à dæmone obſideri exiſtimamus: excitaret neceſſario interueniente naturali motu inſtrumentorum voci famulantium: at huius modi homines plerunque, non modo lingua immota, vel in mentum prominente, ſed & ore omnino clauſo loquuntur: quare falſum eſt, quod de hoc humore iſti aſſerunt. Inſuper ſi opera maleficarũ, ac dæmoniacorum à ſuuo melancholico ortũ ducerent: ſequeretur frequentius viros, rarò vero mulieres his morbis vexari: cùm tamen oppoſitum quotidiana experientia oſtendatur, ex ſecentis enim fœminis laborantibus hoc morbo, vix vnus reperitur

homo,

homo, qui eadem affectione implicetur, & tamen auctore Cornelio Celſo viri ſunt magis parati, quam mulieres, ad melancholiam: ſiquidem mulieres ex natura ſunt temperamento frigido, & humido conſtitutæ; difficilius hiſce morbis corripi poſſunt: cum qualitates primæ in eis prædominantes humori melancholico, & præſertim atræ bili ſint oppoſitę, & repugnent ipſius generationi: è conuerſo autem, cum homines calidam, ac ſiccam naturam ſint ſortiti, majorem habent ad hujuſmodi humorem diſpoſitionem: & ideo facilius à morbis veſanię poſſunt corripi: quod etiã Galenus affirmat, homines calidos, & ſicci temperamenti, in regione calida, & ſicca, ac in æſtate facillime à melancholiæ morbo detineri: cum tamen non ignoremus; in nonnullis regionibus frigidis, humidiſque, vt in Germania, & Sabaudia, alias harum veneficarum ingentem fuiſſe copiam, vt Prierius, ac Sprenger teſtantur: quorum tamen locorum incolæ, & præſertim mulieres pituitoſo humore magis, minus autem melancholico abundant. Præterea, ſi malefici homines melancholico delirio laborarent; cum gaudio, & oſtentatione, vt facere conſueuerunt melancholia correpti, ſuas artes, & mirabilium faciendi ſcientiam omnibus prædicarent: at nihil palam proferunt, & apud illos duntaxat ſecreto ſuam peritiam patefaciunt, quos ſperant in ſocietatem maleficij pertrahi poſſe. Quod verò corruptam imaginationem non habeant, nec delirent: patet, quia ſciunt referre, quid egerint, cũ quo egerint, quomodo, præſentia, præterita, & futura: in omnibus etiam alijs mente conſtant, aptè reſpondent, & nullum ſignum talis affectus, vt plurimum in eis depre-

Libr. de atra bile.

deprehenditur, ità vt eos melancholię morbo detineri, nullo pacto aſſerere poſſimus. Tandē quid reſpondebunt ad auctoritates Sacrorum Euangeliſtarum, qui apertè aſſerunt multos dęmoniacos, & lunaticos à Domino noſtro, eiectis ſpiritibus malis, ſanatos eſſe? fortaſsè audebunt reſpondere, hos ſumma quadam melancholia abundantes homines fuiſſe, cum id veritati repugnet, fidei Chriſtianæ certitudinem diuinamq; Ieſu Chriſti ſeruatoris noſtri poteſtatem auferant, negentque; quo enim pacto dæmones in eorum corporibus loquuti eſſent, vt ſacræ teſtantur literæ, & magno cum impetu è corporibus obſeſſis exiuiſſent clamātes, membraq; eorum lacerantes, ſi iſta mera animi ægroti ſomnia, & imaginationes, & morbi tātum melancholici acceſſiones fuiſſent? Quod verò ad conuentus illos ſatanicos reuera venefici deferantur à dæmone, nec ſint dormientium ſomnia; hinc patet: quoniam eſt ferè impoſſibile, vt multi homines vna nocte eiſdem plenè ſomnijs inuoluantur, & ea peruigiles referre ſciant, cum enim varia ſint hominum temperamenta, ætates, mores, animi paſſiones, & ſtudia, quorum ratione varij progignantur ſucci, & in corporibus predominentur; hinc fit, vt tam multiplex, & inaudita viſorum copia obuerſetur, & ſomniorum varietas ortum habeat. Eapropter Hippocrates, & Galenus præceperunt in ſomno ſomnia eſſe animaduertenda, cùm ſæpiſſimè ex in ſomnijs corporum affectus, & quales intùs lateant ſucci noxam illaturi, præcognoſcamus. Cum autem malefici ſexu, ætate, temperamento, animi affectibus, ac ſtudijs inter ſe diuerſi ſint; fieri non poteſt, vt eadem penitus ſomnia habeant, cum diuerſa phantaſmata

ta.

ta; ac ſpectra ex illorũ diuerſitate eliciantur: nihilominus tamen cõſtat ex teſtimonijs peritiſſimorũ virorum, plures maleficas in diuerſis regionibus, ac locis in carcerem coniectas in ſuis narrationibus circà diem, locum, horam, numerum, delationem, reditum, occurſum hominum in itinere, & alia ſimilia, eadem penitus retuliſſe, & illos etiam, quos obuiam habuerunt, interrogatos rem eſſe, vt ipſæ narrarunt, teſtatos fuiſſe: quare non eſt aſſerendum, huiuſmodi delationes eſſe inſomnia, ſed reuera fieri. Quod verò non ſint vigilantium deliria, quæ maleficæ narrant, de huiuſmodi conuentu, vt aſſerunt: eadem ratione comprobari poteſt: quoniam ſi inſaniæ morbo laborarent hæ, fieri non poſſet, vt tot maleficæ omnibus ſeculis, ac in diuerſis, remotiſque locis captiuatæ, perpetuo conſentirent, vti manifeſtum eſt, & quamuis melancholici incredibilia nonnunquam ſibi perſuadere conſueuerint; eorum tamen deliramenta ſunt adeo multiformia, vt ſcribit Aetius Amidæus, vt vix multis ſeculis duo reperti fuerint, qui eadem ratione, & eiſdem delirijs laborauerint. Quare falſiſſimum eſt, maleficas melancholico ſucco, vti muſto, obrutas, imaginationes tantum, & fabulas narrare. Inſuper melancholiæ morbo obnoxij, ex Galeno, ſunt homines macri, graciles, habitus nigri, hirſuti, qui ſicciores carnes habent, & calidi, & ſicci ſunt temperamenti. at, qui ad has artes alliciuntur, ſunt varij admodum inter ſe temperamento, ætate, habitu, & cæteris relatis, ità vt multi etiam calido, & humido temperamento præditi ad hunc morbũ minus cæteris apto, ſeducantur; quo autem pacto fieri poteſt, vt, prolibito cuiuſque ſtatim immutentur

Lib. 3. de loc. aff. c. 7.

tur

tur eorum temperamenta, & apti fiant ad melancholiam; cum opus ſit, vt cauſæ hunc affectum facientes, per multum temporis ſpatium agant; nec ſtatim ex præſentia cauſarum, malum fieri poſſit; & ideo Hippocrates dixit; ſi metus, & mœſtitia diù perſeuerauerint, eſſe inditiũ melancholiæ. Præterea, cum, vt plurimum, qui ad huiuſmodi conuentus accedunt, ſint ab alijs in arte hac ſatanica profeſſis edocti, quid ſibi faciendum, quidque omittendum ſit: quid ſtatutis locis agere debeant, vt munire ſe crucis ſigno abſtineant; Deum, illius genitricem, aliosuè ſanctos non inuocent; ſic enim multis eos voluptatibus venereis, ac bacchanalibus, alijſque ab ipſis maximoperè optatis rebus potituros: qui poſtea aſſentientes monitis, & peruerſis ſuaſionibus obtemperantes, eadem, prout fuerunt promiſſa, experiuntur ac fruuntur; quò pacto aſſerendum eſt, iſthæc eſſe ſomnia, & delitia? Deinde quæ homini ſunt magis poſſibilia, & factu facilia, ea minus à cauſis ſupernaturalibus oriri, credendũ eſt: quæ vero ſunt ipſi impoſſibilia; illorum cauſam in perditis ſpiritibus ſitam eſſe, ſed comedere, bibere, ſcortari, aliquid momento temporis longiſſimè proijcere, quemadmodum per inſtrumentum bellicum fieri ſolet, homo per ſe ipſe præſtare poteſt: formare verò ſibi ſomnia, & efficere, vt per imaginationem ea percipiat, quæ ipſe optat habere, eſt homini impoſſibile: ergo hæc, & his ſimilia dæmoni potius, quàm homini, aut eius imaginationi tribuenda ſunt. atque ità etiam maleficos ab eodem dæmone corporaliter deferri ad conuentus illos & cibaria, aliaque ipſis parari; quam in eorum phantaſijs, horum imaginationes,

&

& ſpectra generari ; vt videantur talia peragere, quæ reuera non peragant. Tandem, cum melancholici omnes ſemper timeant, ac triſtentur, ex Hippocrate, & Galeno, odio habeant homines, frequenter cogantur in lacrymas, deſerta, & ſolitaria loca appetant, in ſomnijs turbulentis & triſtibus afficiantur : Venefici verò iſti ſint hilares, lætentur, de rebus iucundis verba faciant, ament valde huiuſmodi conuentus, & ſemper alios allicere tentent : non eſt dicendum ſomnia, & melancholica deliria eſſe horum narrationes. Non eo tamen inficiat, poſſe etiam in ſomnis, vel per ecſtaſim tantummodo talia ſic apparere : vt; dum ità ſomniant, vel potius à ſenſibus abſtrahuntur, verè illa contingere, vt & alijs ſomniantibus, & in ecſtaſim poſitis accidit, exiſtiment. vnguentorum enim vi, quę arte dæmonum parantur, malefici obliniti, aut per alia ſigna, & verba ludificati, vehementi ſomno conſopiuntur, vel à corpore auocantur, in quo per dæmones ſimulachris, imaginibus, ac phantaſmatibus ſubminiſtratis, & accommodatis, ea, reipſa, agere putant, quæ vigilantibus in animo erant : ſed à ſomno poſteà excitati, vel ſenſibus reſtituti, cognoſcunt verè talia fuiſſe inſomnia, & phantaſmata arte dæmonis ipſis immiſſa : Ideo, ſi contingat eos de peccatis pęnitere, & ad Deum conuerti ; ſe in ſomnijs, vel ecſtaſi talia percepiſſe, libere fatentur. quemadmodum & phrenetici, ſanitati reſtituti, cognoſcunt illuſiones, & deceptiones ea eſſe, quæ vera ægrotantes credebant, quamuis igitur, & talia per ſomnium, vel per mentis exceſſum malefici experiri poſſint arte dæmonum,

non

non eſt tamen negandum, multo magis reipſa, & corporaliter iſta fieri: cum ſit facilius dæmoni, corpora de loco ad locum deferre, cibaria, & potus, & alia adminiſtrare, quam imaginationes, ſimulachra, & phantaſmata ipſarum rerum in animas dormientium, ſeu à ſenſibus ſemotorum immittere, atque commouere.

✠

DE

DE MORBIS VENEFICIS, AC VENEFICIIS

BAPTISTAE CODRONCHI MEDICI.

LIBER TERTIVS.

Veneficij recta definitio traditur. Cap. I.

QVantum à veritate aberrauerint philoſophi, & nonnulli alij in tradenda veneficij definitione, ex diſcuſſione ſuarum partium ſuperiori libro innotuiſſe mihi videtur. Quare reliquum eſt, vt quæ germana, & apta ſit ipſius definitio, explicare modo aggrediar. Veneficium ergo eſt praua quædam commutatio corporis, virtute dæmonis, ex pacto cum homine inito, eiuſdemq; hominis miniſterio, ad improbam aliquam cupiditatem explendam, iuſto ſemper, quamuis occulto, permittente diuino iudicio, facta. In qua definitione, praua commutatio, locum generis habet: reliqua vero, differentię. Et ſi veneficij vocem conſi-

deremus nihil aliud, quàm venefica actio eſt: vt actio quidem ſit, quatenus ab agente eſt, paſſio autem quatenus recipitur in ſubiecto, & patiente quomodo illud hoc loco conſidero; videlicet vt paſſio quædam eſt corporum naturali conſtitutioni minimè congruens. Primum igitur, praua commutatio locum generis habet; cùm per eam, quamlibet mutationẽ aut peruerſam, ac vitioſam bonum naturæ peruertentem, & rectum ipſius ordinem impedientem, aut conſtitutioni naturali aduerſantem, intelligam. Secundo dicitur, corporis, vt eius primũ ſubiectum explicem. Corporis autem nomine compoſitũ naturale intelligo: animus enim ipſe afficitur cõſequenter, quatenus mala corporis animum attingere ſolent. Ponitur, dæmonũ virtute; quoniã valdè differunt affectiones, ac commutationes, quæ à dæmone ſunt ab ijs, quę ſponte, & hominum iniuria fiunt: illæ enim cùm ex occultis qualitatibus, cauſisq; latentibus dicantur eſſe, difficillimè cognoſcuntur, ac difficilius ſanãtur: iſtę verò magna ex parte peritioribus medicis cũ ſuis cauſis innoteſcunt, & curantur. Quartò dicitur, ex pacto ſcilicet, aut expreſſo, aut tacito ex quo præſtigia, & illuſiones ſalutatorum hominũ, quos vocant, valde diſcrepant à præſtigijs, ac illuſionibus veneficorũ: pactũ autem eſt, quod dæmon pollicetur, ſe maleficio præſtò futurũ tacitè, ſeu expreſsè à venefico vocatus: & venefic⁹ tacitè; vel expreſsè, cultũ, & honorẽ dæmoni exhibere, vel contrà legẽ Dei facere, ſe obſtringit. Et quoniã ex fędere inito inter dęmonẽ, ac veneficũ, venefic⁹ ad ſua flagitia patranda vtitur quibuſdam verbis, ſeu rebus, aut ſignis, vel ſuperſtitioſis quibuſdam operationibus; propterea additur in definitione pars illa, eiuſdem hominis miniſterio &

H Cùm

Cùm autem omne agens propter finem agat: veneficus etiam opus ſuum malum incohat alicuius intentionis gratia, hoc eſt, ad praua deſideria ſaturanda: ideò additum eſt: ad aliquam improbã cupiditatem explendam. Quia vero in huiuſmodi facinoribus diuina virtus nullam partem habere videtur, quoniam malum operari non poteſt, & maleficorum nequitiæ ſuffragari: ponitur illa particula, iuſto ſemper &c. Cuius, & aliarum partium, ex ſequentibus, perfectior cognitio habebitur, & quoniam tam multi, ac varij ſunt maleficorum effectus, de quibus ſingillatim inferius ſum verba facturus, vt vno genere comprehendi haud poſſint; varias etiam, ac complures, definitiones, ſeu deſcriptiones ſcriptis mandare operæ pretium eſſet. Eas tamen omittere volui, vt quæ fortaſsè ab alijs haberi poſſint: & mea intentio ſit, de præcipua mala veneficorum operatione, de veneficio nempè ipſo, quo homines, vel bruta afficiunt, potiſſimum ſcribere.

Veneficorum morborum cauſæ indagantur: inſtrumenta maleficorum nihil agere in ægrotantes, chararcteresque, ac imagines nullam vim à cælo ſortiri, & ea, quæ ab ægrotantibus euomuntur, vel deijciuntur, vt claui, naturalia eſſe, & non fictitia. Cap. II.

Libr. 1. poſt c. 1. CVM rerum ſcientia ex cauſarum cognitione, ac principiorum comparetur (ſcire enim, vt dixit philoſophus, eſt rem per cauſam cognoſcere) morbi, vt cognoſci, ita & curari non poſſunt, niſi eorum cauſæ cognoſcantur: & hinc fit, vt ſi veneficorum effectuũ cognitionẽ conſequi, malaq;

ab

ab ipſis illata, profligare optamus; opus ſit, vt à quibus cauſis morbi illati ortum habeant, in hoc capite diſtinctè perquiramus, quamuis id præſtare ſit difficillimum, cùm multiplices fuerint de hac re ſcribentium ſententiæ. Dimiſſa itàque cauſarum conſideratione, prout diſtinguntur ab Ariſtotele, & Platone, in materialem, formalem, finalem, & efficientem: cùm ſatis ſuperq; ex tradita veneficij definitione ſint apertæ: medicorum veſtigia ſequutus, eas ad duo capita redigam, ad externas videlicet, & internas. Cauſæ igitur externæ veneficorum morborum ſunt, maleficus, dæmon, mala medicamenta: quibus accedit quoque Deus ipſe, diuerſa tamen ratione. Veneficus eſt cauſa externa, ac dæmon etiam, verum ille remota, iſte vero propinqua. Cum enim dæmonum conatus ad hoc tendant, vt homines à Deo auocent, atq; à virtutis, pietatis, & caritatis ſtudio auertant; inprimis homines inter ſe infenſos, & inimicos reddere ſtudent. Quò fit, vt nunc ob odium, & maleuolentiam, ſæpe ob inuidiam, & ſuperbiam, aliquando ob auaritiam, interdum ob luxuriam, ad veneficia quærenda, ac procuranda homines impellant, quibus, vel mortem, vel diuerſa morborum genera, vel alias calamitates, & graues iacturas afferant. Porrò hæc mala ità moliuntur, vt, cùm illorum auctores, & cauſæ ſint: hominibus tamen, quos maleficos deinde dicimus, omnia a ſe ſibi velint, vt cùm aggrediantur aliquod facinus ipſi malefici ità agant, quaſi per ſe ad illud abſoluendum ſint potentes: vere tamen dæmon ille eſt, qui ſua virtute veneficia infert: veneficus verò inſipienter putat ſe inferre, cùm tantum efficiat, vt à dæmone inferantur. Cùm .n. veneficus vtitur inſtrumentis, vel inſtitutis, ex pa-

Li. 2. phy. tex. 28. & 29.

In thimeo.

ſto tacito, characteribus pro infligendis maleficijs, vt plurimum ab ipſis ſignis, ac inſtrumentis vim illam prodire exiſtimat. Quare & à dæmone ipſo circumuentus, ac deceptus, irridetur: cùm maleficium immediatè fit, non ab inſtrumento, & ſuperſtitioſo illo charactere. Cęterum ambo ad veneficia, dæmon, & maleficus neceſſariò conueniunt; ità vt, ſi vnius horum opera deſit, veneficiũ non ſit verè appellandum: vbi enim dæmon ſine precibus malefici aliquod malum, Dei permiſſu, hominibus infligit, illud non dicitur veneficium, ſed peculiari nomine noxa illa explicatur. Ideò in antiquioribus ſacris litteris proditum eſt, Iob patientiæ exemplar inſigne, peſſima plaga, ſeu peſſimis vlceribus fuiſſe à dæmone affectum, nõ autẽ veneficio, cùm ſolo Dei iuſſu, abſque venefici alicuius conſenſu, ac voluntate, id malum Iob fuerit inflictum. Quemadmodum etiam mala, quæ iniuſtè, ac impiè à ſolo homine ſine dæmonum auxilio inferuntur, non veneficia appellantur; ſed talia, qualia in ſpecie, ſeu peculiariter fuerunt perpetrata: vt ſi ferro, vel inſtrumento bellico aliquem perimat, dicitur homicidium, & non veneficium. Maleficus ergo non ex propria, ac naturali facultate, ſed dæmonum auxilio, mediantibus ſignis, & pactis; ſed ipſi dæmones vi peculiari, vel rerum naturalium adminiculo veneficiorum ſunt cauſæ. Deus autem dicitur cauſa veneficiorum permiſſiua; neque enim quæcunque dæmones facere poſſunt, exequuntur, ſed quantum eis per diuinam prouidentiam permiſſum eſt: habent enim potentiam à Deo reſtrictam, & quaſi ligatam; quam eis interdum laxare conſueuit Deus, vel ad exercendos bonos, vel ad puniendos malos: quemadmodũm & homines multa mala

patra-

patrarent, quæ tamen ſumma Dei pietate frequenter prohibentur: tametſi ſinat eos, vt lubet, delinquere, ne arbitrij libertate priuentur: cùm non ſolum homo, ſed & dæmon ſint agentia voluntaria; permittit Deus, ſicut & alia agentia, ex præſcripto naturæ operari: ad diuinam etenim prouidentiam ſpectat, & vnumquodque in ſua natura relinquatur, & in ſuis operibus naturalibus non impediatur: quoniam, ut aſſerit D. Dionyſius, prouidentia non deſtruit naturam, ſed conſeruat: & ſicut bonum Ciuitatis acquirere, & conſeruare, quàm bonum vnius, quid maius, ac diuinius eſt, ut aſſerit Ariſtoteles: & ità & bonum uniuerſæ ſpeciei pręſtat bono ſingularium præferre: bonum autem naturæ intellectualis, & rationalis, libertas arbitrij, & electionis eſt: præſtat ergo, ut diuina prouidentia maleficia huiuſmodi ad interitum indiuiduorum quorundam permittat, quàm ſi penitus prohibeat, & totius ſpeciei libertatem uel impediat, uel euertat. Adde, quòd non debet penitus impediri illud, ex quo apparet Deus laudabilis: &, ut ſcribit D. Thomas, in malefactis etiam Deus laudabilis apparet, cùm per miſericordiam parcit, & per iuſtitiam pœna afficit. Ideò peccatum, & per conſequens ueneficium non impedit, & ideo merito Deum cauſam ueneficij permiſſiuam dixi. Inter externas cauſas, etiam mala medicamenta recenſui, quoniam dæmon ad infligenda mala conſueuit uti quibuſdam linimentis uel per ſe, uel per maleficos, qui noctu, ianuis, ac feneſtris clauſis abſque ullo ſtrepitu à dæmone reſeratis, & ad lectulos eorum, quos ueneficio afficere uolunt, clam, & nemine uidente traducti, linimentis illis

De Diuin. nom. cap. 4.

Lib. 1. moral. c. 2.

2. diſt. 23. art. 2.

prauis à dæmone exhibitis, vel monſtratis, illinunt partem aliquam, ex quo breuiori, vel longiori tempore grauior, vel leuior noxa infertur, prout magis, vel minus inſignis eſt vis medicamēti: nec eſt dæmoni difficile, in determinata aliqua parte, morbum, ac dolorem excitare; nam, cùm multa ſint venena, quæ à tota ſubſtantia habent facultatem lædendi aliquam partem, vt cantarides veſicam, lepus marinus pulmones, hyoſciamum cerebrum, & inter ſtirpes, metalla, animalia, innumera alia, quæ varios effectus, & in diuerſis partibus excitare poſſunt; quorum, ſicut & aliarū rerum naturalium proprietates perbellè dæmon ſciat; & vbique locorum lateant, quibus componi, miſceri, ac temperari debeant, nouerint, quó tempore tempeſtiuè, & opportunè ad operandum adhiberi oporteat, paruo negotio eſt illi varia conficere medicamenta: quæ, & diuerſos morbos, & cruciatus, & in diuerſis partibus progignere poſſint. Scit enim dæmon materiam ſeligere diuerſam, cui naturalis facultas inſit alterandi, frigefaciendi, calefaciendi, necnon aperiendi, obſtruendi, diuidendi, trahendi, euacuandi, vrendi: ex quibus varij effectus emanant: &, cùm corpora, in ſua craſſitie inepta ſint ad penetrationē in quálibet partem; rationi conſentaneum eſt, ut ex rebus ipſis tenuiorem ſubſtantiam eliciat, effectui accommodam: & quemadmodum medici ſuccos eliciunt, ita dæmones ſpirituoſam ſubſtantiam ſeparent, ueluti formam à materiæ craſſitie purgatam, & ea halituoſa parte utantur tanquam proximo animæ inſtrumento, quo affectiones quaſcunque ferè momento temporis inducant: ſpiritus enim undequaque penetrat, & breuiſſimo tempore agit, ut patet in peſtilenti aeris ſtatu, ſerpentum

pentum uenenis, & omnibus contagioſis morbis. ſpecificam uerò, ac particularem rerum proprietatem cognoſcere cùm hominibus ſit difficile, nec dæmon aperire alicui conſueuerit, quibus rebus ueneficorum ope mala inferat, hinc fit, ut ne medici quidem ſpecificam ueneficij affectionem unquam potuerint certa coniectura conſequi. Nam ſi particularem ueneficij qualitatem medici ſcire poſſent, remedia quoque eiuſmodi ueneficã uim deſtruentia non ignorarent, cùm nullum, uel rarũ admodum auxilium, niſi diuinum, uel ſatanicum, eiuſmodi morbo laborantibus prodeſſe quotidie experiamur: & quamuis uarias ægritudines, ac cruciatus, linimentis induſtria paratis, excitari non dubitem, fieri tamen etiam poſſe arbitror, ut maleficus ceratis illis uti ſignis, ac maleficij inſtrumentis nihil agentibus, utatur, & dæmon ipſe uel ſua ui, uel medicamentis prauis, ac deletorijs intromiſſis, morbos, ac necem ægrotantibus inferat. In hoc medicamentorum externorum genus non poſſunt referri res illæ, ſeu, ut appellant exorciſtæ, inſtrumenta, quibus frequentiſſime, ac paſſim ad ueneficia iaculanda uenefici utuntur: ut ſunt cortices iuglandium, fruſta, uel ſtipites ipſarum, leguminum, ac uariarum plantarum ſemina, plumæ, artificio quodam inſertæ, acus, claui, uitra, oſſa, capilli, ungues, fila quædam ueſtium, uel caligarum particulæ ab ægrotantibus deſumptæ, particulæ mortuorum iam ſepultorum, & eorum præcipuè, qui laqueis ſuſpenſi ſunt, fruſta funium, auium, uel ferarum inteſtina, uel aliæ particulæ, ſeræ ipſæ, & præſertim ſerpentes, characteres quidam, imagines cereæ, uel plumbeæ, uel alterius rei, modo ſimplices, nonnunquam acubus, uel clauis transfixæ, & nonnulla alia incognita, quæ

dæmon ob fœdus cum maleficis initum, abſcondetere conſueuit in lecti puluinaribus, culcitis, ac ceruicalibus, vel in liminari oſtiorum, ac in multis alijs locis, aut etiam in chlamide, alijsue veſtimentis ægrotantis conſueuere abſque vlla manifeſta; chlamidis, veſtimentorum, puluinarium, aliorumue locorum apertione, ac iactura: imagines vero acubus, vel clauis transfigunt in illis partibus, in quibus decernunt homini læſionem aliquam, & præcipuè inſignem facere, experientia enim compertum eſt, ſimiles læſiones eos perpeti, quales in imaginibus fuerunt deſignatę: & quibus puſtulæ in toto corpore obortæ fuerunt, reperta ſunt ſemina diuerſa milij, aut cerialium, puſtulis ijs, quibus ſcatebant ſimilia, & lineis recondita; quæ omnia nihil agere in homines, vel animalia bruta poſſunt, cùm naturali virtute careant: qua etiam ſi pollerent, agere non poſſent, cùm ab ægrotante ſint remota: actio enim, quæ fit à natura, effici non poteſt, niſi agens corpore, vel virtute, & qualitate aliqua rem, quam vult efficere, tangat, vt ſæpius dictum eſt. Nec ſicut magnes trahit ferrum, & torpedo infert ſtuporē, ità res illæ, ac inſtrumenta morbos progignere, necemque inferre poſſunt, cùm illa ex occulta ſua natura, ac proprietate illos effectus producere poſſint, iſta vero nequaquam, ſiquidem adhibita cum quibuſdam ceremonijs, & obſeruationibus, mirandos effectus edunt; nulla verò adhibita ſuperſtitione, nullius ſunt efficaciæ. Et quamuis inſtrumenta hæc nihil ex ſe agere poſſint, vult tamen dæmon apponi: vt hac ratione malefici ſeruitutem, ac obſequium illi preſtent: & vt ijs, veluti ſignis quibuſdam allici, vel cogi dæmon videatur ad agendum ob pactum cum maleficis

con-

Digitized by Google

contractum? nam apud illos, qui huiuſmodi fœdus explicitum non inierunt, aut quibus diſſolutum illud deinde fuerit, eadem verba, & reliquæ ſuperſtitioſæ obſeruationes, irritæ redduntur. Et quoniam venefici quidam, Aſtronomiam profitentes, vnicuique metalli ſpeciei planetum aliquem præſidem, ac dominum præficiunt, cùm aliquid perficiendi deſiderio tenentur, metallum planetæ illi conueniens, ſub eiuſdem planetæ dominio ſumunt, & quoſdam characteres, & imagines in metalli lamina inſculpunt, in qua corporis cœleſtis virtutem, & influxum recipi, receptumque miros effectus præſtare affirmant. Quidam verò alij, imagines illas effingunt, ſine vlla ſiderum obſeruatione, quæ necromanticæ appellantur. Ac vtræque quidem dæmonum fraude conficiuntur; diuerſo tamen pacto: Aſtrologicæ, cum tacito, necromanticæ vero, cum aperto, Et cùm necromanticæ etiam ipſo nomine, ſint exoſæ, & apertum ſit eas ex maiorum ſpirituum technis, ac fraudibus eſſe repertas, non eſt, cur quidquam amplius dicam, ad eorum confutandam opinionem. Aſtrologicæ verò, cùm neque planè perſpicuum ſit, an à corporibus cœleſtibus aliquam vim habeant, & nihilominus id aſſerere à veritate ſit alienum, confutari debent; & vt res impia ad credendum, ab animis hominum, eximenda eſt huiuſmodi opinio: qui enim fieri poteſt, vt cùm cœlum ſit vniuerſalis cauſa, & indeterminata, vniuerſalemque vim omnibus largiatur, ab eo imagines illæ particularem virtutem adipiſcantur? particulares enim vires, quibus res inter ſe

ſe differunt, non à cælo rebus inferuntur, ſed omnibus pro ſua cuiuſq; natura inſunt. cũ enim vnã, & eandem omnibus qualitatem cęlum imprimat, eaq; res ſingulas confirmet, & tanquam ex ſomno excitet, vt pro ſuæ quæque naturæ viribus actiones exerceat: ideò cęlum nihil propriũ imaginibus dare poteſt. Rurſus, cùm actio, & paſſio in illis dumtaxat reperiantur, quæ ad id genus pertinent: naturalia verò, & artificialia genere omnino diuerſa ſint; eapropter naturalia corpora in artificialia, quatenus artificialia ſunt, agere non poſſunt; nulla enim eſt aſtronomicarum imaginum conuenientia cum cęlo, neque ſecundum naturam, neq; motũ, neq; qualitates, & quemadmodum res naturales ſine figuris, nõ ſunt idoneæ ad cęleſtes illos influxus accipiendos: inſignitæ, ac inſculptæ hiſce imaginib⁹ nihilo magis aptæ erũt. Adde, quod ab arte imaginibus nihil aliud tribui poteſt, quam ordo, compoſitio, & figura, quæ agendi principia eſſe non poſſunt. Præterea, cùm inſignia viſu, effectuq; ſidera ampliora ſint, quam vniuerſa terra, (vt eſt à mathematicis demonſtratum) quomodo eorum influxus ad paruam, & ſingularem figuram coarctatur, ac reſtringitur, vt nõ etiam per alias res, plurimas tali figura carentes diffundatur? Quando verò per eiuſmodi imagines, & characteres aſtronomicos tot ſcelera committi, & tot mira effici contingit; non imaginibus, ſed dæmonibus, qui talia perpetrarunt, adſcribẽda ſunt: imagines enim nil aliud efficere poſſunt, quàm ſigna maleficorum, ac dæmonũ pacta oſtẽdere. Et hęc de cauſis externis veneficorum morborum dixiſſe ſufficiat. Quò vero ad cauſas internas erunt pariter, primùm quidem dæmon, deinde mala medicamenta, vel res aliæ, vt acus, capilli,

Digitized by Google

li, claui, & alia ſimilia: ac dæmon quidem ipſe per ſe, quoniam per notiones ſibi inditas maximam omnium rerum ſcientiam habet, quam propter peccatum non amiſit: virtutes enim cœlorum, ſtellarum, volucrum, piſcium, arborum, herbarũ, metallorum, lapidum, elementorum, optimè callet, occultaſq; & admirandas rerum facultates, hominibus ignotas, ipſarumque rerum inter ſe ſympathiam, vel antipathyam, & quemadmodũ applicari inuicem, & temperari debeant, quo tempore tempeſtiue ad operandum adhiberi ſit opus, & quid homini prodeſſe, aut obeſſe poſſit, non ignorat: quid morbos, cruciatus, mortem, aut alia quæuis nocumenta afferre queat, optime nouit, & quibuſcunq; rebus opus habeat, eas vndecũq;, & quocunq; vult maxima facilitate, ac celeritate clã hominibus transferre poteſt; omnia enim corpora ei, quò ad motum localem, obediunt: ideo quarundam rerum, vel totam ſubſtantiam, vel potius ſpirituoſam elicitam partem in corpora maleficis id poſcentibus, immittit: vt eorum deleteria, ac praua facultate varij affectus, ac dolores ad libitum veneficorum excitentur, vel interitus ſequatur. Præterea, cum dæmon ſit ſubſtantia ſpiritualis, quæ inſtrumentis corporeis non impeditur, ex ſua inſita vi, in quodlibet corpus etiam inuiſibiliter, inſinuare ſe poteſt, vtiles humores exagitare, noxios in principes partes potiſſimũ, necnõ alias ignobiliores partes traducere, aut hiſce venas, alioſue ductus obſtruere, vel inſtrumentorũ ſtructuram permutare, aliarumq; partium vnitatẽ ſoluere, ac ſeparare. Quorum ratione innumerabiles morbi, hique grauiſſimi, cruciatuſq; acerbiſſimi excitantur, ſicut in his, qui ab ipſo dæmone torquentur, cernere licet: itàut, & propria vi, & auxilio,

Digitized by Google

auxilio, vſuque rerum naturalium effectus veneficij à dæmone exerceantur: nam ſi aliquem melancholia morbo dæmon afficere velit, melancholicum ſuccum auget, vel iam genitum, aut auctum commouet in cerebrum, atque in internorum ſenſuum ſedes vapores atros defert: quod ſi apoplexiam, catochum, & alios ſimiles affectus excitare ſtatuerit, craſſos ſuccos ad cerebrum defert, quibus venas cerebri, vel eius uentres, vel neruorum origines obſtruit: ſi cæcitatē, excrementa ad oculos traducit, vel neruos viſorios ità comprimit, quominus facultas animalis viſiua per eos tranſmittatur, vel etiam humorem aqueum chryſtallino oppoſitum agitat, uel craſſefacit, ut ſpiritus viſiui permeare non poſſint: ſimili ratione ſurditatem infert, uel excrementa aceruando, uel neruum auditorium comprimendo, uel retinendo aerem congenitum, quo minus moueatur. Vtrum autem dæmon clauos, acus, carbones, ſulphur, & alia ſimilia in corpora ægrotantium immittere poſſit, quibus diuerſimodè lædantur; ſunt, qui fieri non poſſe credant, quòd iſta vel per orſophagum, uel per anum, aliamue partem abſq; uulneratione, uel ſenſibili ſaltem læſione illarum tranſire nequeant. At cùm experientia compertum ſit, & omnibus ferè notum, complures ueneficio affectos, uel à dæmone obſeſſos, in adiurationibus, & ex alijs remedijs diuinis, talia, uel per uomitum, uel per ſeceſſum reijcere, ſanitatique protinus reſtitui, aliqui arbitrati ſunt, ea, quę ab hiſce dæmoniacis euomuntur, uel deijciuntur, non eſſe ſpecies uerè naturales, ſed apparentes, eò quòd breui temporis ſpatio, ut puta duorum, uel triū dierū uel paulò plus, reſoluantur, ac pereant; quamuis à principio ueræ, ac naturales appareant, & hæc fieri

ri à dæmone, ut magis homines decipiat, ac deludat. Quidam alij dixerunt, illas quidem res eſſe ueras ſpecies, ac naturales, non reijci tamen uerè ex corporibus; ſed dæmonem in ipſo uomitu, uel deiectione citiſſimè, ac inuiſibili modo aliũdè delatas ita immiſcere, & abſcondere; ut cùm uomitione, & alijs excrementis eductæ eſſe uideantur. Nonnulli uerò alij rem hanc diligenter perſcrutantes, ratione, & experimẽtis innixi, affirmarunt, inſtrumenta illa reuera à dæmone in corpora immitti, & extrahi, & eſſe ſpecies ueras, ac naturales: nec aliunde in actu reiectionis delatas; cùm dæmon nullo negotio res illas in minutiſſimas partes, & puluerem etiam frangere, ac cõterere poſſit, ut ſenſim in hominũ corpus ingerat, & ingeſtas rurſus compingere: &, cum è corporibus eximere eas cogitur, idẽ efficere, ob imperium quod, permittente Deo, in naturam, naturaleſq; res habet, ut ſuperius dictum eſt: quod iſti experimentis etiam plurimis, & proprijs, & ab alijs relatis, magis certum, ac uerum faciunt: res nempè ipſas è corporibus ueneficio affectis, uel à dæmone obſeſſis, pluribus diebus, menſibus, & annis ſeruatas fuiſſe: ut cernere eſt in monte Brandone apud Picenos, quo loco ad honorem Sanctiſſimæ Dei genetricis eſtructum eſt delubrum, in quo hæc, & maiora è laquearibus pendentia, omniũ conſpectui ſunt expoſita: quæ ex varijs ægrotantibus, ob merita Sacratiſſimæ Virginis, necnon Beati Iacobi, franciſcanæ familiæ, in eorum curatione eiecta ſunt. Quæ opinio, cùm ſit quorundã doctiſſimorum Theologorum, ratione, ac experimẽtis firmata, mihi probatur: vt meritò inter cauſas internas res illæ adſcribi poſſint.

Plures

Plures fœminas, quàm maſculos veneficis artibus eſſe imbutas: & quibus nominibus inſignitæ fuerint, de eorumque ratione. *Cap. III.*

VEneficijs magis mulieres, quàm viros incumbere, maioremq; numerum veneficarũ mulierum, quàm virorum ſemper fuiſſe, omnes fatentur: experientiaq; rerum magiſtra docet; ità vt ex quinquaginta veneficam artem exercẽtibus vix vnum maſculum reperire liceat. Hoc etiam teſtantur Hiſtorici, Poetæ, alijq; complures de hac re agentes; qui de plurimis, ac innumerabilibus penè veneficis mulieribus, de pauciſſimis verò hominibus verba faciunt. Et ideò Plinius memoriæ prodidit, fœminarum ſcientiam in veneficio præualere. Quintilianus latrocinium in iure facilius, veneficium verò in fœmina reperiri cuius quidem rei nonnullæ rationes afferri poſſunt. Primum quidem, quòd cùm mulieres ſint fragiliores, imbecillioreſq;, facilius illecebris flectuntur, minuſq; ratiocinib. valent: & ideo minori etiam negotio à dæmone decipiuntur, alliciuntur que. Prætereà, cùm mulieres ſint magis vanę, curioſæ, credulæ, ad malumq; proniores, & ad quædam aptiores; vt ad ea, quę obſtetricum miniſterio patrantur: ideò dæmon facilius eas ad has artes trahit. Adde, quod cùm fęminæ propter lubricitatẽ ſuę linguę neſciant tacere, quod norunt, & ſciunt; multas alias inſtruunt, malarumque artium magiſtrę fieri geſtiunt. Inſuper, cùm fœminas magis laſciuire, & venereis ſtimulis laceſciri dæmon ſciat: & tamen præ verecundia, neue ſibi infamię

nota inuratur; ſua deſideria explere non audeant: clandeſtinis artibus, ac lenocinijs, facillimè ad ſua vota trahit. quaſdam enim vetulas maleficas inſtruit, ac impellit, vt has, viſitandi gratia, alijſue honeſtiſſimis titulis adeant, & paulatim modos proponant, quibus abſque ſuæ famæ iactura, venereis congreſſibus vacare poterunt: & ità ad cõmercia dæmonum, formas venuſtorum iuuenum, eorumque præcipuè, quos ab ijs amari ſciunt, aſſumentes, trahunt, ac ad alia flagirioſa facinora cogunt. Ad hæc, cùm mulieres aliqua iniuria ſunt affectæ, & præſertim quædã iuuenculæ, quæ, cum ſui corporis amatoribus copiam fecerint, ſpe, ac pollicitationibus futuri cõiugij: ab amaſijs derelinquuntur, conceptaque ſpe fruſtrantur: iniurias vlciſcendi cupidæ, ſummopereque exoptantes, nec ob animi, ac virium exiguitatem id conſequi valentes, ad veneficia, ſatanicaque auxilia ſtatim confugiunt, & inimicum, irriſoremque amatorem, vel illius ſponſam, vel aliam, quam amare, & qua potiri eum, ſciant, maleficijs grauibus, ac lethalibus afficiunt. Ideò cum plures fœminæ, quàm viri, veneficij peſte correptæ inueniãtur: ex conſequenti venefici morbi, alijque effectus, veneficarum, non autem veneficorum nuncupantur, cũ denominatio à potiori fieri debeat: & cùm multa, variaque ſint ſcelera, ac opera, quæ ab hiſce malis fęminis fiunt, propterea varijs etiã nominibus ipſæ ſunt à ſcriptoribus nuncupatæ: quorum nominum rationes afferre non ab re erit: cùm, hac via, earum ſcelera magis aperiantur. Primo loco communiori nomine, Magę appellantur: quia auxilio dæmonum apertè, vel occulte ſcire aut facere ſe poſſe profitentur, quę uiribus humanis perfici non poſſunt: Sagæ etiam dicuntur nõ

ob

ob id ſolùm, quod ſatis agant, & in officio ſuo peſſimo diligentes nimis ſint, vt Acron iudicabit: ſed multo magis à ſagiendo denominatæ: ſicut Ciceroni viſum eſt: quia videlicet multa ſcire volunt: etenim ſibi perſuaſerunt, ſe & ſcire, & facere poſſe, quæ ſecundum naturam ſcire, aut facere nemo poſſit: & ſic à Magis differre nõ uidentur. Attamen ſagæ, vel magæ deberit dici illæ, quæ abiurato prius Deo, & religione vera, dæmoni manifeſta ſeſe ſtipulatione mancipàrunt: vt ab eo doceantur, & adiuuentur, carminibus, herbis, rebuſq; alijs per ſe innoxijs, elementa turbare, tempeſtates ciere, hominibus, iumentis, agris, frugibus nocere, aliaq; mirabilia, & vires ſuperantia naturalium corporum facere: quòd ſi putantur ſola certarum rerum vſurpatione, abſque vlla verborum admurmuratione, res ſuas agere: non faciunt tamen quicquam talium, abſq; dira imprecatione, ac diaboli inuocatione. Lamiæ verò vocantur, propter ſimilitudinem aliquam, quæ ipſis eſt cum lamijs antiquorum, quorum lamiæ, ſpectra, ac phantaſmata erant, in formoſarum mulierum ſpecie cùm inſigni ſplendore apparentes, quę ſeſe amore iuuenum captas mentiebantur, & cum ipſis conuerſabantur, dùm eos perderent, atque deuorarent. Empuſas, ac marmolicias à quibuſdam, ab alijs verò laruas, & lemures nuncupatas ſcribit, vna cùm Philoſtrato, Cœlius Rhodiginus.

Lib. 29. cap. 5. Quoniam verò, ſagæ noſtræ, non quidem ſpectra ſunt, ſed cum ſpectris conuiuantur, colludunt, negotiantur, libidinem exercent, ac infantum nõnunquam ſuccos, carneſq; expetunt; lamiæ ſunt vocatæ, ideo Horatius de eis ſcripſit.

Heu pranſæ lamiæ puerũ viuũ extrahat aluo:

Striges etiam metaphoricè vocantur, ab aue huius

nominis,

nominis, quæ ueteribus credita fuit noctu infantium labris vbera immulgere. Et quia Sagæ aliquę infantum ſanguinem, carnes, & pinguedinem appetunt, vt eis ad res peſſimas peragendas abutantur, ſtriges ſunt vocatæ. De ſtriga aue, Q. Serenus.

Præterea ſi fortè premit ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exertis vbera labris.

Vel ſtriges ſunt vocatæ, quia ſicut aues iſtæ, noctu huc, & illuc vagantes ſtrident, ità mulieres iſtæ noctu in ſuis maleficijs oblectari ſolẽt, & huc, illucq; permeare. Veneficæ verò dicuntur, quod venenis, vel venenatis rebus noceant vt plurimum, & græcè pharmaceutriæ, ſeu pharmacides. Sicut enim pharmacum, ità venenum, bonum, & malũ eſſe poteſt. Accedit, quòd, quæ exhibent, tametſi ſemper venena mala non ſint, venena tamen putant eſſe, & tanquàm venena propinant. Incantatrices, vel excantatrices dicuntur; quia verba quędam concepta, quę carmina vocant ſcriptores, muſſitant: quorum viribus magna, & admirabilia ſe efficere poſſe exiſtimant, & dicunt. Hic verò modus veneficij ἐπῳδὴ græcis, excantatio latinis dictus eſt, vetuſtiſſimus: cùm antiquiſſimi græcorum eius meminerint, præſertim Hippocrates in libro de Sacro morbo. Plato in 2. de Republica, & Xenophon lib. 2. de dictis, & factis Socratis. Huc pertinent omnes, qui verbis, vel carminibus, aut ſolis, aut alijs rebus inſuper adhibitis, ſanguinem ſiſtere, vulnera curare, dolores dentium ſedare, ac morbos quoslibet pellere ſatagunt. Excantatricum verò duo ſunt genera, alia enim manifeſta pactione cum dæmonibus inita, ſuas incantationes inſtituunt: aliæ, neſcientes verba, ſeu carmina illa ex fœdere cum diabolo facto valere; ca-

ſic recitant, ac ſi in ipſis verbis, aut carminibus vis illa tanta ineſſet. Et quoniam ſupraſcripta nomina ſunt ſimplicia, non videntur Syluestro Prierati, naturam totam harum mulierum explicare: cùm enim ſint adeò voluptuoſæ maleficæ, vt vt etiã in propria pignora ſæuiant: & noctu diuq; ſua exerceant facinora, à nocturna aue, & à veneficijs, ſtrigimagas vocandas eſſe Sylueſter voluit.

De pactis tam expreſſis, quàm tacitis, quæ cum dæmone maleficæ contrahunt: ac de modo profitendi in earum ſecta. Cap. IIII.

VEneficia, arteſque magicas ex commertio dæmonum cum hominibus, cõtracto inter eos fędere aliquo, ortum habuiſſe D. Cyprianus, D. Auguſtinus, Angelicus Doctor, ac cęteri Theologi vno conſenſu ſcriptum reliquerunt. Et innumerabiles veneficarum publicæ confeſſiones, vim omnem veneficiorum à dæmonibus proficiſci patefaciunt. Aſtutiſſimi, ac fraudulentiſſimi dæmones, vt complures ad veneficia ſcelera flectant, ac præcipitent, varias excogitarunt rationes cum hominibus paciſcendi, vel tacite, ſeu implicitè, vel expreſsè, vel publice, vel priuatim: vel per ſe, uel per alias maleficas; & hoc, vel illo modo vtũtur, prout opus eſſe, pro varia hominum diſpoſitione, cognoſcunt. Pactum igitur tacitum, ſeu implicitum eſt in duplici, vel vbi quis ad ſuaſiones, & deceptiones alterius in ea profeſſione prouecti, aliquid labefactat eorum, quæ ad diuinum cultũ pertinent; præcipuè ſacramenta; vel cum ſacris verbis, vel in celebratione diuinorum, verba aliqua vana,

vana, vel profana intermiſcet, vel geſtus aliquos facit; aut corpora quædam, vbi ſacra adminiſtrantur, quibus vtatur in ſuis operibus, abſcondit: & ità paulatim aſſueſit, vt ad grauiora etiam manus porrigat; vel cum filij, vel nepotes, & quicunque alij iuramento, ac fœderi per progenitores, vel maiores dæmonibus præſtito, mediante aliquo ſigno, conſentiunt. Et eò magis ſi matres naſcentes filios ea intentione dæmonibus conſecrarunt, vel ex nefando matris cum filio concubitu nati ſunt, parum, vel nihil dæmones ſollicitantur, ut alio ceremoniæ interponantur. Et hinc eſt, quòd per dæmonum miniſterium pro initi fęderis ſigno, nonnulli venefici binas pupillas in oculis innatas: quidam in vno oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem habeant: Dæmones enim tenelli embrionis carnem his, & ſimilibus lineamentis, & ſignis fingere, & effigiare poſſunt. Vt autem dæmonum pactis, ac promiſſis ſeſe ſtare demonſtrent, quotieſcunque faſcinare, aut quid ſimile patrare volunt, verba proferunt, quæ à dæmonibus dictata fuerunt maioribus, vel eadem ſcripta ſuperſtitiosè geſtant, vel ſimilia alia faciunt: expreſsè vero conſueuerunt maleficæ profiteri, vel dæmone, vel antiquiori malefico in priuatis ædibus, aut in publicis concionibus, ac conuentibus ſuadente. Dæmon enim cùm aliquas uidet paupertate oppreſſas egere, alias aliquos deperire, nec ratione verecundiæ, ac famæ, audere optatis frui, nonnullos graui, ac diuturna affectione moleſtari, ac multis remedijs adhibitis, priſtinæ non reſtitui ſalubritati, vel iniurijs affectos ulciſci non poſſe: hos omnes cùm paratos cognoſcat ad omne flagitium patrandum, vt optatum finem conſequantur, vel ipſe, per ſe in forma viri, vel

per mediam aliquam maleficam, alloquitur, & ſuadet: & ſi monitis, & præcipiendis ab eo obſequi velint, optata conſequuturos pollicetur, congreſſus venereos, diuitias, ſanitatem, & vltiones: nullum autē eſt obſequium, quod à dæmone hiſce non præſtetur pacta ſeruantibus. Et quamuis in Italia exempla rara ſint: extant tamen nonnulla. At in Germania, & Britannia frequentiſſima, ac multo magis in inſulis ad Aquilonem ſpectantibus: referunt enim, vbiq; obuios dæmones haberi, qui ad omnem famulatum inſeruiant, vt etiam alicubi, eorum opera, metalla è ſubterraneis fodinis eruantur. Efficiunt autem hæc, aliquando inuiſibiles, nonnunquam famuli, aut alterius perſonam aſſumentes. Idcircò, & maleficæ mulieres frequentiſſimè in prædictis locis reperiuntur, ac viri magicis artibus addicti. Qui vt delerentur, ac exterminarentur, ab Innocentio Octauo, Theologi Inquiſitores, duo in Germania cōſtituti fuerunt, quorum alter breui temporis curriculo quadraginta veneficas, alter quinquaginta condemnarunt igne comburendas; ex quarum publicis in iuditio confeſſionibus, plurima eorum, quæ hic ſcribuntur, deſumpta ſunt. Expreſſus, ac ſolemnis modus paciſcendi, vel profitendi in hac ſacrilega profeſſione eſt; vt qui iam initiati fuere, ducti ab aliquo ex profeſſis in publicum locum, in quem certis diebus conuenire conſueuerunt, dæmone vti rege in forma humana in quodam reſidente throno ſolemnibus quibuſdam cęremonijs adhibitis, fidem catholicam abnegent; Saluatorem noſtrū Ieſum Chriſtum, eius beatam Virginem matrem, Eccleſiam ſanctam, omneſq; Sanctos deſpectui, ac contemptui habeant, crucem ſanctam pedibus conterant, Sanctiſſimæ Euchareſtiæ latentes digitis

gitis inferant calumnias, dæmoni in alto ſolio ſedenti litent, ſacra faciant, munera offerant, & pro vero domino agnoſcant, baptiſmo renuncient: quo facto, dæmon vnguem illis in frontem inijcit fingens ſe chriſma abradere, & baptiſmi characterem abolere, & fictè illos nouo tingit lauacro baptiſmatis: & negato priori nomine, nouum illis indit. Præterea, vt patrinis, & matrinis abnegent, quibus nouos alios aſſignat: ipſi fruſtum aliquod veſtimenti exhibent dæmoni, & iuſiurādū pręſtant ſuper circulo in terra ſculpto; petuntq; ſe deleri de libro uitæ, & inſcribi in libro mortis. His poſteà dęmon in aliqua corporis parte, & pręſertim latente ſtigma, ſeu characterem ſuum imprimit, quod eſt inſenſibile, uel perforatum: ſic ſignati complura præter relata pollicentur, nunquam Euchareſtiam adoraturos, ſanctorū quaſuis reliquias, ac imagines deſpecturos, & confracturos, ſigno Crucis, aqua luſtrali, ſalé benedicto, & reliquis ab Eccleſia benedictis, conſecratiſque, ſe abſtenſuros, confeſſionem peccatorum integram ſe nunquam manifeſtaturos Sacerdoti, iſtudque comercium cum dæmone pertinaci ſilentio obuelaturos, & quæ illic peragenda erunt, non ſegniter parituros: denique quotquot poterunt, dæmonis ſeruitio adiuncturos. Quibus viciſſim poſteà dæmon integram obſeruantiam pollicetur, recepturos ab eo quicquid petierint, & poſt mortem illos beaturos. His peractis, dæmonum princeps, his particularem quēdam dæmonē præficit, qui eas inſtruat, cuſtodiat, in omnibus aſſiſtat, ac inſeruiat, & optata exhibeat, & præſertim ad conuentus nocturnos in forma hirci, ſeu alteri⁹ animalis ſtatutis noctibus transferat, quem quidē dæmonē, Magiſterulū, ſeu martinellū appellant.

Cui quidem magiſterulo, ſeu, vt alijs placet, dæmonum principi, miſeræ illæ ſeductæ animæ ſuæ, ac corporis dominum cum iuramento pollicentur: quod homagium præſtare dicunt; quam promiſſionem ſcriptis tradere, & etiam proprio ſanguine nonnunquàm iubent. Vbi verò in ſcelerata profeſſione confirmatos toto corde agnoſcunt dæmones, ad nefandiſſimos ritus, & crudelia ſcelera trahunt. Nam iubent infantes rapi, cæremonijs quibuſdam immolari; poſteà decoqui, donec tota caro in liquorē contabeſcat: ac de ſolidiori materia vnguēta parari, quo peruncti, transformari, & per aerem ferri poſſint: liquorem verò in vtre ſeruari, vt illius potu, paucis ceremonijs adhibitis, conſcij totius portentoſę artis reddantur. Tanta tamen auiditas, vel poti⁹ rabies ijs inaſcitur humanæ carnis, vt è ſepulchris, cùm alia non ſunt ad manus, cadauera furentur, & proprios etiā filios mactent, ac deuorent. Ex hac ſecta, Cyclopas, & Læſtrigonas fuiſſe in Italia, & Sicilia, memoria eſt, humanis carnibus veſcentes: vnde & hodie vulgo ſtriges, & ſtrigones uocantur. Dæmones poſteà, ut diximus, his pollicentur blandiſſima, ac deſideratiſſima quæque, & opera admiranda, quæ recenſuimus eas præſtare poſſe: tùm maleficia inferre, ac ſoluere, & uaticinari, prout libuerit: amplius, terrorem, incutere, & tremorem ſatellitibus, qui apprehendere eas tentauerint: uel, ſi captæ fuerint, quocunque tormento ueritatem ab eis extorqueri non poſſe: inſenſibiles enim eas, ac taciturnas reddi; & iudicem, ſi priores aſpexerint, ad miſericordiam flecti: quædam etiā igni adiudicatæ cremari non potuerunt, donec ueneficij inſtrumentum intra cutem clauſum, & conſutum, manifeſtaretur. Experimento etiam compertum

tum eſt, ueneficas coram iudice lachrymas effundere non poſſe quocunque tormento. Et in ueſte, aut capillis, uel pilis corporis, uel etiam pudēdis abſconditum eſſe inſtrumentum, quo mediante, dæmon eas reddit taciturnas. Quod ut facile agnoſcant rerum capitalium, & huiuſmodi ſcelerum Iudices, id inprimis curant, poſtquàm iſtæ ſunt captæ, ut toto corpore tondeantur; nouaculaque abradantur, ne ſignum maleficij aliqua in parte celetur: quamuis aliqui hoc eſſe ſtigma quoddam a dæmone impreſſum arbitrentur; non ſolum pro taciturnitate paranda, ſed ut iſtæ in ſuę addictionis fidem hanc quaſi notam, ac ueſtigium geſtent. Quarum aliquæ ſub oculorum palpebra, aliæ inter nates ipſas, nonnullæ in oris palato abſcondunt, ut ea ratione alijs ſint occulta. In quacunque enim parte ſine earũ ſenſu integra acus, vel ferrum aliud abſcondi poteſt. Alij uerò dixerunt, non omnes ueneficas, ſtigmate à ſatana eſſe notatas; ſed illas dumtaxat, de quarum fide dubitat. Quæ autem recenſuimus, confeſſæ ſunt, aut prius pęnitentia ductæ, ad fidem reuerſæ catholicam, quæ non ſcilicet toto corde in ſacrilegam profeſſionem fuiſſent ingreſſæ, aut remedijs contrà uim taciturnitatis, uel tormentis, coactæ ſunt ueritatem fateri. Alia etiam ratione expreſsè malefici cum dæmone paciſcuntur, ut notat Martin⁹ Delrius tom. 1. diſquiſ. mag. lib. 2. q. 4. per libellum ſcilicet ſupplicem, quem dæmoni offerunt: & ſic noſtris temporibus Martinenſes in Normandia magos librum compoſuiſſe, quem oblaturi erant Sybillis magiæ Necromanticæ pręſidibus, cuius ſumma erat: ſe orare dominas uti dignarentur libros ſuos magicos conſecrare ad eum effectum, ut mali ſpiritus ipſis promptè per omnia

obedirent iuxta formulas coniurationis in libris contentas: & ut uocati, ſine noxa appareant in forma pulchri iuuenis: & ne eſſet neceſſe circulum facere, aut ſubire in domibus, aut agris: ſecundò, ut Sybillæ libris ſuis ſignum, ſeu characterem imprimerent; ut plus efficaciæ, & dominij libris ineſſet in prædictos ſpiritus. Tertiò, ut ſupplices redderentur tuti à iudicum inſidijs, & punitione. Quartò, ut cępta omnia, & ſtudia illis proſpere in aulis, & amicitijs principum ſuccederent: in ludis quoque ſemper quandocunque uoluerint, lucrentur. Quintò, ne inimici ipſis ualeant nocere. Pro his uiciſſim polliceri ſeſe prędictas sybillas pro dominabus, ac principibus ſuis perpetuò eſſe habituras; & quotannis ſingulas animas ſe eis oblaturas, hoc eſt necaturas, & ſacrificaturas; uel certè ad hunc perfidiæ ritum iniaturas hominem unũ quãdiu uiuerent hoc ipſo conſecrationis librorũ die: hac tamen lege, ut Sybillæ hæc poſtulata eis bona fide præſtarent.

Veneris impotentiam matrimonio coniunctis potiſſimum, ſterilitatemque inferre: genitalia præſtigioſè auferre: abortus facere: lac exiccare: vrinæq; retentionem, necnon pariendi difficultatem veneficos poſſe facere. Cap. V.

QVamuis dæmon ad varia veneficarum ſcelera præſto ſit, ſuamq; vim libenter impartiatur illis; pro impedienda tamen matrimonij copula, libentius illis opitulatur; & fauet: cùm ex hoc hominum propagatio maximè impediatur; quod ipſe potiſſimum in votis, optatiſque habet: quò prædeſtinatorũ numerus tardius expleatur: amor

mutuus

mutuus coniugatorum aboleatur: adulteria multa committantur: & quandoq; aliquorum neces ſequantur. Vnde plures in cubili, Aſmodæum luxuriæ principem, quàm in conuiuio Mammonam interfeciſſe ferunt. Conſueuerunt itaque malefici homines coitus impotentes reddere, modò ad omnes mulieres, modò ad vnam tantùm, & eos potiſſimum, qui matrimonij Sacramento ſunt coniuncti: vt erga vxorem propriam frigeat venus; erga verò alias neqnaquam. Quod genus veneficij ligatura etiam antiquitus eſt appellata, & eſt omnium veneficiorum frequentiſſima. Ideò Virgilius rerum experientia edoctus, ſcripſit. Eclog. 8

Necte tribus nodis trinos Amarylli, colores
Necte Amarylli modo: & veneris, dic, vincula necto.

Libentiſſimè verò à dæmone exercetur hoc veneficium inter coniuges: vt tàm viros quàm mulieri, peccandi occaſionem ſuggerat: & ſic excitationem libidinis ad vnam tollere, & in aliam incēdere vi ſua, aut externa virtute poteſt. Nam, etſi in omnibus peccatorum generibus homines ſollicitat: in carnis tamen peccata maiorem tentandi ſolertiam adhibet: cùm per hanc viam originis culpam contrahamus; qua præcipuè dæmoni ſubditi facti fuimus, vt ſcribit S. Doctor in 4. ſent. d. 34. art. 3. ad 4. Mattrimonij igitur copulam multis modis impedire poteſt: primò, excitando in vno odium, ac faſtidium in alterum coniugem: ac deformem, ac infeſtum ſuadendo. Secundò, vim generandi, ſeu ſemen eliciendi vim, varijs medicamentis adhibitis, tollendo. Tertiò, coniugum corpora per interpoſitionem alterius corporis, ne mutuò adhereant, diſtrahendo, & amouendo:

ſicut

ſicut de quodam iuuene litteris proditum eſt, qui & Idolum, & iuuenculam deſponſauerat: quam tamen cognoſcere nequibat, ſe in aſſumpto corpore dæmone interponente, Quartò, coeundi voluntatem diuertendo à coniuge, & in aliam, vel alium inflammando, Quintò genitalis membri rigorem reprimendo, ſeu auferendo: ſicut etiam motum localem vniuſcuiuſq; organi impedire poteſt: vel alia via membrum inutile reddendo. In muliere etiam pudendi arctationem, vel talem affectionem inferendo, vt viri acceſſum ferre non poſſit, Sextò ſpirituum emiſſionem, in quibus eſt mouendi vis ad membra, prohibendo, vel ſeminis vias intercludendo ne ad generationis vaſa deſcēdat, neuè emittatur. Comes quidam, vt Pierius ſcribit, in Argentinenſi ditione, cùm vxorem duxiſſet, per triennium veneris officium complere non potuit: caſu autem de veneficij inſtrumento certior factus, liberatus eſt. Cùm enim peregrè profectus, mulierem offendiſſet, quam pro ſcorto anteà habuerat, poſt mutuas ſalutationes, interrogatus de valetudine ſua, ac ſuorum; proſperè in omnibus reſpondit: quo turbata mulier iterum interrogauit, vtrum filios adhuc ex vxore habuiſſet: annuit Comes triennio tres habuiſſe: cum adhuc magis vultu conturbata eſſet mulier; cur, inquit Comes, turbaris? fortè meam mihi inuides fęlicitatem? non, inquit mulier, ſed vetulæ ſuccēſeo, quæ putauit ſuo maleficio vim procreandi liberos ſe impedituram; in cuius ſignum, ait, puteus, qui in medio clauſtri eſt, ollam in fundo continet, in qua res quædam clauduntur veneficij inſtrumēta: gaudeo autem, illa irrita eſſe, ac tuæ fęlicitati gratulor: quibus auditis Comes, in patriam reuerſus, repurgato puteo, ollam inuenit, quàm prædi-

xerat

xerat mulier, & combuſtis inſtrumentis illis, in poſterum nullo impedimento vxore ſua vſus eſt. Similem huic hiſtoriam, ſed multis præſtigijs refertam, ſcribit Paulus Ghirlandus, ex quibus conſtat, eos qui non dæmonibus, ſed vel naturali cauſæ nobis occultæ, aut hominum artibus, coitus impotentiam adſcribendam eſſe dixerunt, malè ſenſiſſe: cùm tali, ac tanta virtute dæmones præditos eſſe non crediderint; qui nihilominus ſeptẽ viros Saræ non coeundi dumtaxat virtute, ſed vita quoque priuarunt. Nam, ſi à cauſis naturalibus impedimentum illud oriretur; cùm omnibus mulieribus eandem difficultatem haberent homines: verùm quoniam experientia compertum eſt, multos eſſe, & fuiſſe, qui cum vna, uel cum omnibus rem habere poſſunt; & cum alia commiſceri non poſſunt: viciſſimque multas fœminas à proprijs maritis auerſas, cęteris verò addictas: propterea dæmonis aſtu, & ſolertia id fieri haud negandum eſt. Imò quàm antiquum, nedum verum ſit hoc veneficium; ex antiquioribus hiſtorijs depræenditur. Inter quas, Herodotus teſtatum reliquit, Amaſim Aegypti regem, veneficio, veneris impotentẽ factum eſſe ergà laidiceam vxorem ſuam: quouſq; quibuſdam carminibus, precibuſq; ſolennibus ad priſtinam redactus eſt conditionem. Præterquam quod id conſtat ex omnibus legibus, præſertim in iure Pontificio, in 33. q. 1. ſi per ſortiarias, ac maleficas artes, occulto, ſed nunquam iniuſto Dei iuditio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur: &c. omnes etiam Sacri Theologi id manifeſtè ſentiunt, & probant; præſertim D. Thomas in 4. ſent., vbi ſcribit, hominem ligari, vt eius verbis vtar, ad unam, & non ad alias. Notandum, tamen quod aliqui referunt plures eſſe modos,

In tr. de ſortil. q. 6 nu. 15.

Tob. c. 6.

Lib. 2.

Diſt. 24.

modos, quibus huiuſmodi veneficia fiunt; & non ſolum pro impedienda copula; verùm etiam ad tollendam, vel impediendam generationem. Cui etiam veneficio omnes non ſubijciuntur, ſed magis, & vt plurimum, gratia Dei deſtituti, vt probat Iacobus Sprenger. Quæ veneficia, vel ſtatutis diebus, menſibus, vel annis: vel in perpetuum conſueuerunt inferre. Impotentes verò ad exercendam venerem magis redduntur viri, quàm mulieres: cùm cauſæ huiuſmodi defectus facilius in viris, quàm in mulieribus inueniri poſſint: & plures mulieres veneficæ ſint, quàm viri: & ideo magis viros allicere, quàm mulieres; ac de illis vlciſci, cùm aliqua iniuria fuerint laceſsitæ, cupiunt. Cur verò venereus actus reſpectu vnius, & nõ alterius mulieris interdum præpediatur; D. Bonauẽtura reſpondet: ideò eſſe, aut quia venefica reſpectu determinatæ perſonæ diabolum aſciuit, vel cũ eo fœdus inijt: vel quia Deus, reſpectu cuiuslibet, impedire prohibuit, cuius occultum iudiciũ hic latet, vt liquet de uxore Tobiæ. Nonnulli etiã reperti ſunt, ex veneficio, mutone priuati, vt ex multis hiſtorijs patet: quarum unam dumtaxat hæc loco referre, liceat. Iuuenis obſcuro loco natus, diu quadam iuuencula potitus, uolens eã deſerere, reperit ſe genitalibus priuatum. Cùm verò triſtis cellarium uinum empturus adiuiſſet, ſuperuenienti cuidam mulieri, cauſam triſtitiæ aperuit, & effectũ ipſi inquirenti monſtrauit: quamq; maleficam in hoc negotio ſuſpectam haberet, dixit. Cui mulier, uel blandiſſimis uerbis, ac pollicitationibus, uel minis, & ui, opus eſt, ut eam ad priſtinum tibi ſtatum reſtituendum cogas, & impellas; qui monitis parens, obſeruato tempore in noctis crepuſculo, opportuno loco eã comprehendens,

2. par. mal. 6. p. c. 27.

dens, cùm preces eam flectere non potuiſſent, iniecto ad collum panniculo lineo, quo clamare mulier prohiberetur, penè ad mortem eam compreſſit, nec eam ante, quam ſanitatem promitteret, laxauit; quæ tactu manus inter fęmora, præſtigiũ omne abſtulit. Quærunt modo Doctores, an dæmon uerè, ac reipſa pudendum uirile poſſit auferre? Et quamuis nonnullis argumentis id eſſe poſſe probabile uideatur; nihilominus, in eam probabiliorem ſententiam ueniunt, id potiùs fieri præſtigioſa, ac illuſoria dæmonis arte, quam multis modis exercere poteſt, ut apud ipſos legere eſt. Nec hominibus tantum ſterilitatem, uerumetiam, & iumentis maleficia inferre, ex confeſſionibus ipſarum ueneficarum patet. Et quod eſt magis impium, abortus etiam facere, & lac exiccare experimentis plurimis innoteſcit. Quidam enim ueneficus captus, in iudicio confeſſus eſt, ſuis ſe ueneficijs effeciſſe, ut quędã mulier p multos annos abortũ faceret: fętu ſepties in utero enecato: idẽq; etiã contigiſſe pecoribus, ac iumentis omnibus utero gerentibus tunc temporis. Inſtrumentũ uero, quo utebtaur, fuit ſerpens in limine oſtij reconditus: quo perquiſito, & puluere tantum, aliquibuſque ueſtigijs ſerpentis, ob diuturnitatem temporis inuentis, igneq; concrematis, fœcunditatem fuiſſe reſtitutam. Et quoniam urinæ ſuppreſſio à græcis iſchuria dicta, grauiſſimum malum eſt: lotio enim ſuppreſſo, ueſica, ac lumbi diſtenduntur ægrotantium; ſimiliterque pecten, & femora tumeſiunt: &, cùm lotium non excernitur, ſubiecta membra mortificantur; & inde paulò poſt moriuntur: hanc ideo ſęuam ægritudinem, quam ipſi uenefici, coarctare, ſeu inchiodare uulgo nuncupant, etiam inferre ſciunt; ex qua iuuenis

quidam

quidam ferè obijt. Cui malo, vt dedecus etiam adderet veneficus; in publico loco vrinam ipſum emittere, coegit, ac etiam colludendo, impedimẽtum abſtulit: qui tamen veneficus, non poſt multum tempus, maniacus, ac rabioſus interijt. Sex iſtis veneficijs, ac præſtigijs aliqui ſeptimum addunt; pariendi ſcilicet difficultatem, ac etiam perpetuam nixi auctoritatibus Pauſaniæ in Poeticis, & Apulei lib. 1. aſi.

Amorem effrenatum, ac odiũ inteſtinũ dæmones, per ſe, aut per veneficos inducere, & homines ſua vi dementare poſſe. Cap. VI.

Licet dæmones libero hominis arbitrio vim inferre nequeant, minimèque noſtram mentẽ contingere poſſint, vt hunc odio, & illum amore proſequamur, libertati enim in qua Deus hominem creauit, repugnat, iuxtà illud Eccl. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui: inferiores tamen animæ vires, & inter alias, phantaſiam præcipuè, variè afficere poſſunt: & in ea quidquid voluerint, menti proſpiciendum proponere. Quamobrem ad affectus, ne dicam defectus, & cupiditates noſtras, ad amorem, & odium excitandum, peritiſſimorum pictorum arte, & officio fungantur: qui res omnes, quas pingunt, nunc hac ſpecie & figura, nunc illa, non pro eorum natura, ſed pro arbitrio ſuo, effingunt. Qua profectò arte, ſi nos ad amorem incitare, & inflammare cupiunt rem, quam nobis cogitandã & intellectu contemplandam offerunt, omnium formoſiſſimam, & maximè delectabilem, atque amabilem depingunt; licet turpiſſima, & fœdiſſima

Cap. 7.

Digitized by Google

ma illa ſit: &, pro ſua libidine, eandem rem nunc pulcherrimam, nunc maximè deformem, in noſtram perniciem, nulla interpoſita mora, effingũt: noſque ad amorem, vel odium inſtigant, & inflãmant. Quibus accedit, quod, vt D. Hier. in illa verba: Virtus eius in lumbis eius, dæmones, inquit, naturali iuuenum calore, & cupiditate ad eorum laſciuiam abutuntur. Quem quidem calorem, flatu, ac ſuggeſtionibus adeò incendunt; vt eos, hoc incendio, deuorent; atque conſumant. In cuius rei teſtimonium, illud Pygmalionis Cilicis filij, qui in eburneam ſtatuam exarſit, facere videtur; de quo apud Aelianum ſic legitur. Adoleſcens ſummo natus loco, ſtatuam bonæ fortunæ deperibat, & ſæpè in amplexus eius ſe inſinuãs, oſcula dabat: atque inde in furorem raptus, propter cupiditatẽ in ſenatum veniebat, & enixè rogabat, vt ſibi liceret eam emere. At cùm nihil proficeret, multis regijs ſertis imagine coronata, oblato ſacrificio, ipſaq; veſtitu prætioſo exornata, ſibi mortem lacrimis conſciuit: adeo praua dæmonum vis in eũ potuit: flatu enim, & ſuggeſtione, ſatis per ſe incenſũ animum ad mala procliuem inflammant; inflammatumq; in peccata, & in excidium præcipitant. Hoc pacto carnis appetitus, vbi accenſus fuerit, ità volontatem ipſam ſollicitabit, vt eam in ſuam ſententiam trahat: eòq; magis, ſi uitioſis affectibus, & cupiditatibus, quæ à carne ortum habent, luxus, crapula, & cibi, uenerem excitantes, accendant: Vel, ſi dæmones clam in eorum corpora aliquid ingerant, uel exterius apponant, eorum quæ ad ſtimulandam uenerem idonea ſunt. Vel, ſi in ſpiritus eorum agendo, phantaſmata uaria in eorum ſenſibus forment, quibus ad amorem alliciantur: & turpiſſimarum etiam, ac infamium mulierum

amore

amore exardeſcant; cuius rei plures hiſtoriæ apud auctores de ueneficijs agentes, leguntur: ex quibus unius tantum meminiſſe uolo. In quodam Hetruriæ oppido, iuuenis quidam adeò perditè ueneficam mulierē adamauit, ut formoſam alioqui, & honeſtam uxorem, una cum filijs reliquerit, & cum pellice ſuorum immemor, uitam cõuſque traduxerit, donec uxor, de maleficio monita, eò conceſſiſſet: & clam maleficij inſtrumento perquiſito, inueniſſet ſub lecto buffolem olla inclusum, conſutis oculis. Eo igitur abrepto, &, ſolutis oculis, poſteà igni concremato, cõfeſtim uir, ſuorum recordatus, tanquam à ſomno ſurgens, ad uxorem, & filios reuerſus eſt. Et hæc quamuis dæmon per ſe facere poſſit; nihilominus, ob fœdus cũ maleficis initum, ſæpè, ac ſæpius pro earum arbitrio, & uoluntate, operatur: ut medijs quibuſdam inſtrumentis (ut in explicata iam hiſtoria cõſtat,) & ueneficijs, quoquo pacto cogi uideatur: ſolent enim ſatanicæ mulieres, pluribus rebus, & potiſſimum diuinis Sacramentis, ac Sacramentalibus, alijſq; ad diuinum cultũ ſpectantibus, abuti. Ideò profanam quandam clauiculam Salomonis dictã, in deteſtandos uſus uſurpant. Lapidem magnetē aqua ſacri baptiſmatis impiè abluunt, & (ut ipſi exiſtimant) ſacram faciunt. Imagines cereas ad ignem adurunt, & liquant, adhibitis quibuſdam nepharijs precibus, & execrationibus, quas commemorare animus exhorreſcit: exiſtimantes ad calefactionem, & liquefactionem imaginis, cor faſcinandi, amore inflammari, ac ardenter feruere: uel menſtrua ſua excrementa propinant, quibus ſe cogere ad ſui amorem poſſe iactant. Quib⁹ medijs, & inſtrumentis nihil agentibus in ueneficio affectum, dæmon tamen uim ſuam ità exercet,

ut

ut homines veluti dæmentes, ac maniaci fiant: qui quidē arreptitij propria ſignificatione vocari debent; eò quod ab eminētiori natura corripiantur. Similiter quando dęmones ad odium aliquē excitare ſatagunt, in illius phantaſia, (vt diximus,) omnes opportunas odij cauſas pingunt, ac veluti ob oculos ponunt, & ad memoriam reducunt, miris amaritudinis modis, eiuſmodi cauſas augendo; corporis etiam humores turbant, omneſq; ad melancholicum; & colericum tendere cogunt. Quibus humoribus conturbatis, & triſtitia cum odij cauſis accenſa, diſſenſionis quoq; fomentis diſſeminatis, adeò cor cum toto corpore contrà hominem illum odio, & furore afficitur; vt ignē euomere, & contrà illum furere videatur. Quòd quidem eò facilius dæmones exequuntur, ſi maleficarum opera res quaſdā odio excitando, (vt ipſi exiſtimant,) idoneas adhibeāt, vt ſerpentū capita, ac pelles alicubi repoſitas, vel res alias complures, quas recenſere non eſt opus. Cuius quidē rei exemplū memorabile referam. In oppido Sepino ditionis Neapolitanæ, erat quidam Iacobus nomine, cuius vxor tantū odiū cum eo exercebat, vt à primo die, quo inter ipſos matrimoniū cōtractū fuit: ſimul habitare nunquā potuerint; tātū abeſt, vt ſeſe inuicē copulauerint: & ſi quando Iacobus ad vxorē accedere voluiſſet, tāto furore, ac rabie pcita uxor erat, ut ſe per feneſtrā potius præcipitē dare, quā illū pati poſſet. Quod cū cuidā religioſo ab ipſis, hoſpitio recepto, relatū eſſet, de hac re dubi⁹ ille, & ad fidē pręſtandā difficulter ſe habens, experiundi gratia, illicò mulierē accerſiri iubet: eiuſq; maritus in interiorem ædium partem ſeſe abdidit, ne eius preſentia vxor ingredi renueret. Venit mulier, quæ de odij cauſa contrà coniugem interrogata,

K ſuam

exiſtimantur. Quæ tamen ſi accuratè explorentur: non modo euidentia, verumetiam factu facilia apparent. Et quamuis hominum tranſmutationes in varias brutorum formas ſint non ſolùm à Poetis, qui multa his fabuloſa etiam admiſcuerunt, decantatæ: verumetiã ab hiſtoricis plurimis cùm antiquis, tùm recentioribus, deſcriptæ. Nihilominus, qui vim dæmonũ naturalem, & quot miranda, ſola hominũ arte effici poſſe ignorant, id negare audent. Inter multas enim magorũ operationes nulla eſt magis prodigioſa, admirationeq; digna, quàm tranſmutatio corporũ in varias animalium effigies: vt in ſeipſis, ac in alijs iſti malefici, prout libuerit, facilè auxilio dæmonum experiri ſciunt. Quæ tamen transformatio nõ eſt formalis, (eam enim ſolus Deus efficere poteſt;) ſed accidentalis, qua vel forma naturalis viſui perſpicua mutatur: vel alia ei extrinſecus præſtigioſa arte aduenit. Poteſt enim dæmon, ex aliquo morbo quàm citiſſimè inflicto, corporis ſpeciem mutare: de qua, ſicut de priori, non loquimur; ſed de ea, quę de foris aduenit: quæ non vno dumtaxat modo; ſed innumeris propè vijs effici poteſt. Prima, ſenſuum vires obnubilando, ne ad rem, quę ſenſuũ obiectũ eſt, pertingat. Secundo obiectũ ipſum occultando, & eius loco rem aliam oſtendendo: & ſic, pro homine, nonnulla nobis obijciunt, quæ bruti formam referant. Tertia, vim oculorũ impediendo, ſicut Vitoſtus Helſingorum princeps, ſuis præſtigijs, quos volebat, ità officio videndi ſpoliabat, vt propinquas ædes nec proſpectu capere, nec certis veſtigijs indagare poſſent. Quarta, aerem, intermedium inter nos, & rem, quam nobis occultare volunt, condenſando, illiq; rei ſimilem reddendo. Quinta, nubem ad alicuius rei ſimilitudinem redactam,

dactam, lineamentis fingendo, quæ res illa nobis videatur, quam oſtendere cupiunt. Sextà, ex ſubtilioribus elemẽtis corpora effingẽdo, & quibuslibet rebus ſimilia reddendo. Septima rerum, quarum ſimulachra in hominum imaginatione recepta ſunt, immutationes dæmones faciunt: non ſecus, ac ſomniorũ apparitiones fiunt: quorum Ariſtoteles cauſam reddens, ait: animali dormiente, & ad ſentiendi principium plurimo ſanguine deſcendente, impreſſiones, ex ſenſibilium motionib9 factæ, deſcendunt: ac periude, ac ab ipſis externis rebus phantaſia, immutaretur, apparitiones fiunt. Humorumq; dictorum tanta commotio, atq; agitatio cũ ſpirituũ eleuatione eſſe poteſt; vt huiuſmodi apparitiones etiã vigilantibus appareant, idque quo pacto fieri queat, in phreneſi laborãtib9 animaduertere poſſumus: & veluti per humorũ agitationẽ hoc vſu venire cõtingit: ità p dæmonũ vim, quibus omnis ſublunaris materia obtemperat, effici poſſe nõ dubitamus. Quo quidẽ modo dæmonũ arte parato, illud quod Solinus de Neuris populis aſſerit, intelligendũ puto, æſtatis tempore in lupos mutari: deinde, fatali hoc tẽpore exacto, in priſtinã faciẽ, ac formã reuerti ſibi videntur. Cùm enim phantaſia eorũ immutetur, exiſtimant, ſe in lupos conuerſos. Ad ſtatum autẽ naturalẽ redacti videntur priorem formã recepiſſe. Sic illud Plinij intelligi poteſt, quod Euanthes tradit, ex gente Anthæi unum hominem ſorte electum ad ſtagnum quoddam eius regionis duci, veſtituque in quercu ſuſpenſo, tranare, & in deſerta abire, atque in lupum mutari, per annos nouem cum cęteris eiuſdem generis animantibus congregari: quo tempore ſi ab hominum carne abſtinuerit, ad idẽ ſtagnum reuerti, & cũ tranauerit, priſtinam formam,

Libr. de ſomno, ac vigilia.

Cap. 20.

Lib. 8. cap. 22.

ſicut de quodam iuuene litteris proditum eſt, qui & Idolum, & iuuenculam deſponſauerat: quam tamen cognoſcere nequibat, ſe in aſſumpto corpore dæmone interponente, Quartò, coeundi voluntatem diuertendo à coniuge, & in aliam, vel alium inflammando, Quintò genitalis membri rigorem reprimendo, ſeu auferendo: ſicut etiam motum localem vniuſcuiuſq; organi impedire poteſt: vel alia via membrum inutile reddendo. In muliere etiam pudendi arctationem, vel talem affectionem inferendo, vt viri acceſſum ferre non poſſit. Sextò ſpirituum emiſſionem, in quibus eſt mouendi vis ad membra, prohibendo, vel ſeminis vias intercludendo ne ad generationis vaſa deſcēdat, neuè emittatur. Comes quidam, vt Pierius ſcribit, in Argentinenſi ditione, cùm vxorem duxiſſet, per triennium veneris officium complere non potuit: caſu autem de veneficij inſtrumento certior factus, liberatus eſt. Cùm enim peregrè profectus, mulierem offendiſſet, quam pro ſcorto anteà habuerat, poſt mutuas ſalutationes, interrogatus de valetudine ſua, ac ſuorum; proſperè in omnibus reſpondit: quo turbata mulier iterum interrogauit, vtrum filios adhuc ex vxore habuiſſet; annuit Comes triennio tres habuiſſe: cum adhuc magis vultu conturbata eſſet mulier; cur, inquit Comes, turbaris? fortè meam mihi inuides fęlicitatem? non, inquit mulier, ſed vetulæ ſuccēſſeo, quæ putauit ſuo maleficio vim procreandi liberos ſe impedituram; in cuius ſignum, ait, puteus, qui in medio clauſtri eſt, ollam in fundo continet, in qua res quædam clauduntur veneficij inſtrumēta; gaudeo autem, illa irrita eſſe, ac tuæ fęlicitati gratulor: quibus auditis Comes, in patriam reuerſus, repurgato puteo, ollam inuenit, quàm prædixerat

Digitized by Google

xerat mulier, & combuſtis inſtrumentis illis, in poſterum nullo impedimento vxore ſua vſus eſt. Similem huic hiſtoriam, ſed multis præſtigijs refertam, ſcribit Paulus Ghirlandus, ex quibus conſtat, eos qui non dæmonibus, ſed vel naturali cauſæ nobis occultæ, aut hominum artibus, coitus impotentiam adſcribendam eſſe dixerunt, malè ſenſiſſe: cùm tali, ac tanta virtute dæmones præditos eſſe non crediderint; qui nihilominus ſeptẽ viros Saræ non coeundi dumtaxat virtute, ſed vitá quoque priuarunt. Nam, ſi à cauſis naturalibus impedimentum illud orit etur; cùm omnibus mulieribus eandem difficultatem haberent homines: verùm quoniam experientia compertum eſt, multos eſſe, & fuiſſe, qui cum vna, uel cum omnibus rem habere poſſunt; & cum alia commiſceri non poſſunt: viciſſimque multas fœminas à proprijs maritis auerſas, cęteris verò addictas: propterea dæmonis aſtu, & ſolertia id fieri haud negandum eſt. Imò quàm antiquum, nedum verum ſit hoc veneficium; ex antiquioribus hiſtorijs depræendi-tur. Inter quas, Herodotus teſtatum reliquit, Amaſim Aegypti regem, veneficio, veneris impotentẽ factum eſſe erga laidiceam vxorem ſuam: quouſq; quibuſdam carminibus, precibuſq; ſolennibus ad priſtinam redactus eſt conditionem. Prætérquam quod id conſtat ex omnibus legibus, præſertim in iure Pontificio, in 33. q. 1. ſi per ſortiarias, ac maleficas artes, occulto, ſed nunquam iniuſto Dei iuditio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur: &c. omnes etiam Sacri Theologi id manifeſtè ſentiunt, & probant; præſertim D. Thomas in 4. ſent., vbi ſcribit, hominem ligari, vt eius verbis vtar, ad unam, & non ad alias. Notandum, tamen quod aliqui referunt plures eſſe modos,

In tr. de ſortil. q. 6 nu. 15.

Tob. c. 6.

Lib. 2.

Diſt. 34.

modos, quibus huiuſmodi veneficia fiunt; & non ſolum pro impedienda copula; verùm etiam ad tollendam, vel impediendam generationem. Cui etiam veneficio omnes non ſubijciuntur, ſed magis, & vt plurimum, gratia Dei deſtituti, vt probat Iacobus Sprenger. Quæ veneficia, vel ſtatutis diebus, menſibus, vel annis: vel in perpetuum conſueuerunt inferre. Impotentes verò ad exercendam venerem magis redduntur viri, quàm mulieres: cùm cauſæ huiuſmodi defectus facilius in viris, quàm in mulieribus inueniri poſſint; & plures mulieres veneficæ ſint, quàm viri: & ideo magis viros allicere, quàm mulieres; ac de illis vlciſci, cùm aliqua iniuria fuerint laceſsitæ, cupiunt. Cur verò venereus actus reſpectu vnius, & nõ alterius mulieris interdum præpediatur; D. Bonauẽtura reſpondet: ideò eſſe, aut quia venefica reſpectu determinatæ perſonæ diabolum aſciuit, vel cũ eo fœdus inijt: vel quia Deus, reſpectu cuiuslibet, impedire prohibuit, cuius occultum iudiciũ hic latet, vt liquet de uxore Tobiæ. Nonnulli etiã reperti ſunt, ex veneficio, mutone priuati, vt ex multis hiſtorijs patet: quarum unam dumtaxat hæc loco referre, liceat. Iuuenis obſcuro loco natus, diu quadam iuuencula potitus, uolens eã deſerere, reperit ſe genitalibus priuatum. Cùm verò triſtis cellarium uinum empturus adiuiſſet, ſuperuenienti cuidam mulieri, cauſam triſtitiæ aperuit, & effectũ ipſi inquirenti monſtrauit: quamq; maleficam in hoc negotio ſuſpectam haberet, dixit. Cui mulier, uel blandiſſimis uerbis, ac pollicitationibus, uel minis, & ui, opus eſt, ut eam ad priſtinum tibi ſtatum reſtituendum cogas, & impellas; qui monitis parens, obſeruato tempore in noctis crepuſculo, opportuno loco eã comprehendens,

2. par. mal. 6. p. c. 27.

dens, cùm preces eam flectere non potuiſſent; iniecto ad collum panniculo lineo, quo clamare mulier prohiberetur, penè ad mortem eam compreſſit, nec eam ante, quam ſanitatem promitteret, laxauit; quæ tactu manus inter fęmora, præſtigiũ omne abſtulit. Quærunt modo Doctores, an dæmon uerè, ac reipſa pudendum uirile poſſit auferre? Et quamuis nonnullis argumentis id eſſe poſſe probabile uideatur; nihilominus, in eam probabiliorem ſententiam ueniunt, id potiùs fieri præſtigioſa, ac illuſoria dæmonis arte, quam multis modis exercere poteſt, ut apud ipſos legere eſt. Nec hominibus tantum ſterilitatem, uerumetiam, & iumentis maleficia inferre, ex confeſſionibus ipſarum ueneficarum patet. Et quod eſt magis impium, abortus etiam facere, & lac exiccare experimentis plurimis innoteſcit. Quidam enim ueneficus captus, in iudicio confeſſus eſt, ſuis ſe ueneficijs effeciſſe, ut quędã mulier p multos annos abortũ faceret: fętu ſepties in utero enecato: idéq; etiã contigiſſe pecoribus, ac iumentis omnibus utero gerentibus tunc temporis. Inſtrumentũ uero, quo utebtaur, fuit ſerpens in limine oſtij reconditus: quo perquiſito, & puluere tantum, aliquibuſque ueſtigijs ſerpentis, ob diuturnitatem temporis inuentis, igneq; concrematis, fœcunditatem fuiſſe reſtitutam. Et quoniam urinæ ſuppreſſio à græcis iſchuria dicta, grauiſſimum malum eſt: lotio enim ſuppreſſo, ueſica, ac lumbi diſtenduntur ægrotantium; ſimiliterque pecten, & femora tumefiunt: &, cùm lotium non excernitur, ſubiecta membra mortificantur; & inde paulò poſt moriuntur: hanc ideo ſęuam ægritudinem, quam ipſi uenefici, coarctare, ſeu inchiodare uulgo nuncupant, etiam inferre ſciunt; ex qua iuuenis

quidam

quidam ferè obijt. Cui malo, vt dedecus etiam adderet veneficus; in publico loco vrinam ipſum emittere, coegit, ac etiam colludendo, impedimẽtum abſtulit: qui tamen veneficus, non poſt multum tempus, maniacus, ac rabioſus interijt. Sex iſtis veneficijs, ac præſtigijs aliqui ſeptimum addunt; pariendi ſcilicet difficultatem, ac etiam perpetuam nixi auctoritatibus Pauſaniæ in Poeticis, & Apulei lib. 1. aſi.

Amorem effrenatum, ac odiũ inteſtinũ dæmones, per ſe, aut per veneficos inducere, & homines ſua vi dementare poſſe. Cap. VI.

Licet dæmones libero hominis arbitrio vim inferre nequeant, minimèque noſtram mentẽ contingere poſſint, vt hunc odio, & illum amore proſequamur, libertati enim in qua Deus hominem creauit, repugnat, iuxtà illud Eccl. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui: inferiores tamen animæ vires, & inter alias, phantaſiam præcipuè, variè afficere poſſunt: & in ea quidquid voluerint, menti proſpiciendum proponere. Quamobrem ad affectus, ne dicam defectus, & cupiditates noſtras, ad amorem, & odium excitandum, peritiſſimorum pictorum arte, & officio fungantur: qui res omnes, quas pingunt, nunc hac ſpecie & figura, nunc illa, non pro eorum natura, ſed pro arbitrio ſuo, effingunt. Qua profectò arte, ſi nos ad amorem incitare, & inflammare cupiunt rem, quam nobis cogitandã & intellectu contemplandam offerunt, omnium formoſiſſimam, & maximè delectabilem, atque amabilem depingunt; licet turpiſſima, & fœdiſſima

Cap. 7.

ma

ma illa ſit: &, pro ſua libidine, eandem rem nunc pulcherrimam, nunc maximè deformem, in noſtram pernitiem, nulla interpoſita mora, effingũt: noſque ad amorem, vel odium inſtigant, & inflãmant. Quibus accedit, quod, vt D. Hier. in illa verba: Virtus eius in lumbis eius, dæmones, inquit, naturali iuuenum calore, & cupiditate ad eorum laſciuiam abutuntur. Quem quidem calorem, flatu, ac ſuggeſtionibus adeò incendunt; vt eos, hoc incendio, deuorent; atque conſumant. In cuius rei teſtimonium, illud Pygmalionis Cilicis filij, qui in eburneam ſtatuam exarſit, facere videtur; de quo apud Aelianum ſic legitur. Adoleſcens ſummo natus loco, ſtatuam bonæ fortunæ deperibat, & ſæpè in amplexus eius ſe inſinuãs, oſcula dabat: atque inde in furorem raptus, propter cupiditatẽ in ſenatum veniebat, & enixè rogabat, vt ſibi liceret eam emere. At cùm nihil proficeret, multis regijs ſertis imagine coronata, oblato ſacrificio, ipſaq; veſtitu prætioſo exornata, ſibi mortem lacrimis conſciuit: adeo praua dæmonum vis in eũ potuit: flatu enim, & ſuggeſtione, ſatis per ſe incensũ animum ad mala procliuem inflammant; inflammatumq; in peccata, & in excidium præcipitant. Hoc pacto carnis appetitus, vbi accenſus fuerit, ità volontatem ipſam ſollicitabit, vt eam in ſuam ſententiam trahat: eòq; magis, ſi uitioſis affectibus, & cupiditatibus, quæ à carne ortum habent, luxus, crapula, & cibi, uenerem excitantes, accendant: Vel, ſi dæmones clam in eorum corpora aliquid ingerant, uel exterius apponant, eorum quæ ad ſtimulandam uenerem idonea ſunt. Vel, ſi in ſpiritus eorum agendo, phantaſmata uaria in eorum ſenſibus forment, quibus ad amorem alliciantur: & turpiſſimarum etiam, ac infamium mulierum

amore

amore exardeſcant; cuius rei plures hiſtoriæ apud auctores de ueneficijs agentes, leguntur: ex quibus unius tantum meminiſſe uolo. In quodam Hetruriæ oppido, iuuenis quidam adeò perditè ueneficam mulierē adamauit; ut formoſam alioqui, & honeſtam uxorem, una cum filijs reliquerit, & cum pellice ſuorum immemor, uitam eouſque traduxerit, donec uxor, de maleficio monita, eò conceſſiſſet; & clam maleficij inſtrumento perquiſito, inueniſſet ſub lecto buffonem olla incluſum, conſutis oculis. Eo igitur abrepto, &, ſolutis oculis, poſteà igni concremato, cōfeſtim uir, ſuorum recordatus, tanquam à ſomno ſurgens, ad uxorem, & filios reuerſus eſt. Et hæc quamuis dęmon per ſe facere poſſit; nihilominus, ob fœdus cū maleficis initum, ſæpè, ac ſæpius pro earum arbitrio, & uoluntate, operatur: ut medijs quibuſdam inſtrumentis (ut in explicata iam hiſtoria cōſtat,) & ueneficijs, quoquo pacto cogi uideatur: ſolent enim ſatanicæ mulieres, pluribus rebus, & potiſſimum diuinis Sacramentis, ac Sacramentalibus, alijſq; ad diuinum cultū ſpectantibus, abuti. Ideò profanam quandam clauiculam Salomonis dictā, in deteſtandos uſus uſurpant. Lapidem magnetē aqua ſacri baptiſmatis impiè abluunt, & (ut ipſi exiſtimant) ſacram faciunt. Imagines cereas ad ignem adurunt, & liquant, adhibitis quibuſdam nepharijs precibus, & execrationibus, quas commemorare animus exhorreſcit: exiſtimantes ad calefactionem, & liquefactionem imaginis, cor faſcinandi, amore inflammari, ac ardenter feruere: uel menſtrua ſua excrementa propinant, quibus ſe cogere ad ſui amorem poſſe iactant. Quib⁹ medijs, & inſtrumentis nihil agentibus in ueneficio affectum, dæmon tamen uim ſuam ità exercet,

ut homines veluti dæmentes, ac maniaci fiant: qui quidẽ arreptitij propria ſignificatione vocari debent; eò quod ab eminẽtiori natura corripiantur. Similiter quando dęmones ad odium aliquẽ excitare ſatagunt, in illius phantaſia, (vt diximus,) omnes opportunas odij cauſas pingunt, ac veluti ob oculos ponunt, & ad memoriam reducunt, miris amaritudinis modis, eiuſmodi cauſas augendo; corporis etiam humores turbant, omneſq; ad melancholicum; & colericum tendere cogunt. Quibus humoribus conturbatis, & triſtitia cum odij cauſis accenſa, diſſenſionis quoq; fomentis diſſeminatis, adeò cor cum toto corpore contrà hominem illum odio, & furore afficitur; vt ignẽ euomere, & contrà illum furere videatur. Quòd quidem eò facilius dæmones exequuntur, ſi maleficarum opera res quaſdã odio excitando, (vt ipſi exiſtimant,) idoneas adhibeãt, vt ſerpentũ capita, ac pelles alicubi repoſitas, vel res alias complures, quas recenſere non eſt opus. Cuius quidẽ rei exemplũ memorabile referam. In oppido Sepino ditionis Neapolitanæ, erat quidam Iacobus nomine, cuius vxor tantũ odiũ cum eo exercebat, vt à primo die, quo inter ipſos matrimoniũ cõtractũ fuit: ſimul habitare nunquã potuerint; tãtũ abeſt, vt ſeſe inuicẽ copulauerint: & ſi quando Iacobus ad vxorẽ accedere voluiſſet, tãto furore, ac rabie pcita uxor erat, ut ſe per feneſtrã potius præcipitẽ dare, quã illũ pati poſſet. Quod cũ cuidã religioſo ab ipſis, hoſpitio recepto, relatũ eſſet, de hac re dubi⁹ ille, & ad fidẽ pręſtandã difficulter ſe habens, experiundi gratia, illicò mulierẽ accerſiri iubet: eiuſq; maritus in interiorem ædium partem ſeſe abdidit, ne eius preſentia vxor ingredi renueret. Venit mulier, quæ de odij cauſa contrà coniugem interrogata,

K ſuam

ſuam vicem prius, miſerumq; fatum cùm deploraſſet, ſe nullam, inquit, eius rei rationem reddere poſſe: quin abſentis mariti tanto deſiderio, & amore ſe flagrare dicebat: vt id uerbis exprimere non poſſet. Cùm autem ad illum alloquendum, & videndum accedere vellet, illicò imaginationi ſuæ tot deformitatibus, & turpitudinibus, totque horribilibus monſtris maritum apparere; vt mortem prius ſubire velle ſe, quàm illum ferre aſſeueraret: quod eius anima tota, omneſq: vires, ac ſpirituum partes, in maritum tanquam in oblatum malum, & ſui perniciem ferebantur: rurſus eo abſente eiuſdem deſiderio æſtuare ſe aiebat. De cuius mulieris verbis, cùm bonus ille ſacerdos periculum facere vellet: dixit mulieribus eam comitantibus, vt illam circum pedes, & bracchia, ſuper lectum, valido fune in crucis modum vincirent: quò maritus omni repugnantia remota expeditũ acceſſum ad eam haberet: verebatur enim ille Sacerdos, ne ob deformitatem aliquam celandã, mulier ſe ità affectam ſimularet. Vxor denique ob mariti deſiderium, ſe ligandam tradidit, rogans, vt ad ſe maritum admitterent: quo ingrediẽte, nullæ vnquam furiæ tàm immanes viſæ ſunt, nulla fera ita efferata, nulla belua tanta rabie, & furore concitata, quæ cum ea conferri poſſet: ſpumam ex ore emittebat, dentibus fremebat, oculos contorquebat, totumq; corpus veluti furijs agitatum, ac dęmonibus plenum videbatur. Mulieresq; ibi aſſidentes retulerunt, eius ventrem, ac ſtomacũ funibus contortis, quós ipſæ tangebant, refertum viſum eſſe, totamq; cutim, vt flagris cæſam redactam. Nec furendi finis factus eſt, donec maritus concertationis labore defeſſus, & illius miſericordia motus, illinc exijt. Et tandem poſt tres annos

mulier

mulier quædam in veneficijs verſata, quæ Iacobi matrimonium cum illa vxore grauiter, moleſtèq; tulerat, maleficium, quod patrauerat, ſoluit: & ità Iacobus vxore potitus eſt: & inde in ſumma pace, atque otio tranquilliſſimè vixit. Ecce quomodo dæmones ad veneficatum vota, odij cauſa eſſe poſſunt, humanum corpus atro, turbidoq; ſanguine, & quadam obſcura melancholia afficiendo, in nonnullos frigus inducendo, in alijs humores exurendo; vnde inſolentes, inuidos, tumidos, ac miſanthropos homines efficiunt. Adde, quòd ipſam quoque hominis imaginationem varijs ſpectris, phantaſmatibusq; ad eam rem depingunt. Sæpè etiam corpori illabuntur, animæq; potentijs corpori affixis adhærent: ex qua actione intellectus turbatur. Et quia voluntas rem oblatam ab intellectu ſub boni ſpecie accipit, hinc fit, vt dæmones in voluntatem, ex accidenti agere dicantur, quam ea via grauiſſimo odio incendere aduerſus aliquem poſſunt. Qui quidem odij, & inimicitiæ modus inter matrimonij Sacramento coniunctos potiſſimum à dæmonibus exerceri cōſueuit, vt in adulterij crimen eos impellant, & ad alios luxuriæ turpes actus habiles reddant.

Maleficos ope dæmonum ſeipſos, vel alios in apparentem, aut imaginatam brutorum, aut aliorum rerum figuram mutare, dæmoneſq: corpora aſſumere poſſe hominum, brutorum, aliarumq; rerum formas effingentia. Cap. VII.

MVlta ſunt in rerum natura, quæ, quoniā auditu ſunt, vel viſu noua, vel ſupra captum cogitationis ardua videntur, à pleriſq; mendacia

exiſtimantur. Quæ tamen ſi accuratè explorentur: non modo euidentia, verumetiam factu facilia apparent. Et quamuis hominum tranſmutationes in varias brutorum formas ſint non ſolùm à Poetis, qui multa his fabuloſa etiam admiſcuerunt, decantatæ: verumetiã ab hiſtoricis plurimis cùm antiquis, tùm recentioribus, deſcriptæ. Nihilominus, qui vim dæmonũ naturalem, & quot miranda, ſola hominũ arte effici poſſe ignorant, id negare audent. Inter multas enim magorũ operationes nulla eſt magis prodigioſa, admirationeq; digna, quàm tranſmutatio corporũ in varias animalium effigies: vt in ſeipſis, ac in alijs iſti malefici, prout libuerit, facilè auxilio dæmonum experiri ſciunt. Quæ tamen transformatio nõ eſt formalis, (eam enim ſolus Deus efficere poteſt;) ſed accidentalis, qua vel forma naturalis viſui perſpicua mutatur: vel alia ei extrinſecus præſtigioſa arte aduenit. Poteſt enim dæmon, ex aliquo morbo quàm citiſſimè inflicto, corporis ſpeciem mutare: de qua, ſicut de priori, non loquimur; ſed de ea, quę deforis aduenit: quæ non vno dumtaxat modo; ſed innumeris propè vijs effici poteſt. Prima, ſenſuum vires obnubilando, ne ad rem, quę ſenſuũ obiectũ eſt, pertingat. Secundo obiectũ ipſum occultando, & eius loco rem aliam oſtendendo: & ſic, pro homine, nonnulla nobis obijciunt, quæ bruti, formam referant. Tertia, vim oculorũ impediendo, ſicut Vitoſtus Helſingorum princeps, ſuis præſtigijs, quos volebat, ità officio videndi ſpoliabat, vt propinquas ædes nec proſpectu capere, nec certis veſtigijs indagare poſſent. Quarta, aerem, intermedium inter nos, & rem, quam nobis occultare volunt, condenſando, illiq; rei ſimilem reddendo. Quinta, nubem ad alicuius rei ſimilitudinem redactam,

dactam, lineamentis fingendo, quæ res illa nobis videatur, quam oſtendere cupiunt. Sextà, ex ſubtilioribus elemẽtis corpora effingẽdo, & quibuslibet rebus ſimilia reddendo. Septima rerum, quarum ſimulachra in hominum imaginatione recepta ſunt, immutationes dæmones faciunt: non ſecus, ac ſomniorũ apparitiones fiunt: quorum Ariſtoteles cauſam reddens, ait: animali dormiente, & ad ſentiendi principium plurimo ſanguine deſcendente, impreſſiones, ex ſenſibilium motionib⁹ factæ, deſcendunt: ac perinde, ac ab ipſis externis rebus phantaſia, immutaretur, apparitiones fiunt. Humorumq; dictorum tanta commotio, atq; agitatio cũ ſpirituũ eleuatione eſſe poteſt; vt huiuſmodi apparitiones etiã vigilantibus appareant, idque quo pacto fieri queat, in phreneſi laborãtib⁹ animaduertere poſſumus: & veluti per humorũ agitationẽ hoc vſu venire cõtingit: ità p dæmonũ vim, quibus omnis ſublunaris materia obtemperat, effici poſſe nõ dubitamus. Quo quidẽ modo dæmonũ arte parato, illud quod Solinus de Neuris populis aſſerit, intelligendũ puto, æſtatis tempore in lupos mutari: deinde, fatali hoc tẽpore exacto, in priſtinã faciẽ, ac formã reuerti ſibi videntur. Cùm enim phantaſia eorũ immutetur, exiſtimant, ſe in lupos conuerſos. Ad ſtatum autẽ naturalẽ redacti videntur priorem formã recepiſſe. Sic illud Plinij intelligi poteſt, quod Euanthes tradit, ex gente Anthęi unum hominem ſorte electum ad ſtagnum quoddam eius regionis duci, veſtituque in quercu ſuſpenſo, tranare, & indeſerta abire, atque in lupum mutari, per annos nouem cum cęteris eiuſdem generis animantibus congregari: quo tempore ſi ab hominum carne abſtinuerit, ad idẽ ſtagnum reuerti, & cũ tranauerit, priſtinam formam,

Libr. de ſomno, ac vigilia.

Cap. 20.

Lib. 8. cap. 22.

nouẽ annorum ſenio addito, recipere. Ita, & multæ aliæ tranſmutationes poſſunt intelligi. Hanc verò in lupi figuram, tranſmutationem, nequaquam eum morbum eſſe duco, quem medici græci, Paulus, Aetius, Oribaſius, & Actuarius, Lychantropiam, & Lycaoen Latini verò lupinam, ſeu caninam inſaniam nuncupant. Nàm præter quam quòd hæc affectio eſt illa quidem pręternaturalis; non tamen eſt ſupra naturam; ſed ortum ducit ab atra bile, imaginationem, ac cogitationem ipſorũ lædente: illæ verò fiunt dæmonum arte: & affecti hoc morbo, exiſtimant ſe lupos, vel canes eſſe: vel in lupos, vel canes conuerſos: ideòq; ſolitudines, ac deſerta loca quęrunt, præſertim verò in Februario menſe, noctu domo egreſſi, lupos in rebus omnibus imitantur; & donec dies eluceſcat, circà defunctorũ monumenta plerunq; vagantur; eaq; etiam aperiunt, & ſæpè luporum more vlulant: maleficio verò correpti, quamuis oculis ſuis lupi formam præſeferant, ſic à dæmone faſcinati; cognoſcunt tamen, & ſciunt ſe eſſe homines, nec ſenſus interiores illorũ ſunt læſi, vt clarè ex hiſtorijs ſcire poſſumus: inter quas hanc ab omnibus ferè recentioribus receptam recenſere libet. Referunt enim in Salaminæ Cypro, cùm nauis eò applicuiſſet, commeatus emendi gratia, iuuenem è naui egreſſum, à muliere quadam oua emiſſe, quæ cùm in littore comediſſet, poſt horæ ſpatium, vocẽ amiſiſſe, ac ſemiſtolidum redditum: cùmque nauim conſcendere tentaſſet, repulſum à ſocijs fuiſſe, illum non agnoſcentibus, ſed aſinum putantibus: cùm autem miſer nequicquam verbis ſignificare poſſet, ac nauim iam è portu ſolutam conſpiceret; anxius, & conſilij inops ad mulierem reuertitur, cuius maleficio ſe detineri ſuſpicabatur: quę

Lib. 3. ca. 16. Ser. 6. 11. Lib. 8. Synop. c. 10. Lib. 1. meth. ca. 16.

cùm

cùm nullum auxilium impetraret, occaſionem expectans, per trienniũ ruri manſit: interdiu quidem more aſinorum onera portans, noctu verò viri officio fungens: continuè autem mutus, vt nemini communicare poſſe, ueneficæ præſtigium perſtitit. Cùm autem caſu in oppidum ductus eſſet, & ante templum pertranſiſſet, viſus eſt à mercatoribus quibuſdam Genuenſibus aſinus poplitibus poſterioribus flexis, & anterioribus ſublatis, Euchariſtiæ eleuationem, quæ tunc fortè celebrabatur, adorare. Quo perſpecto prodigio, mercatores rati mulierem aſinum ducentem, maleficam eſſe: (nàm id genus præſtigij in Aſia erat frequẽs) vrbis præfecto rem denunciant: cuius iuſſu mulier depræhenſa, & veneficium confeſſa, ſpe ueniæ, iuuenem in priſtinum ſtatum reſtituit: qui confeſtim ad patriam redijt, ipſa autem condemnata, pœnas luit. Ex quibus patet non omninò fabuloſuin eſſe, ut nonnulli arbitrantur, quod de Circe, magica arte ſocios Vlyſſis in beſtias conuertente, à Virgilio, videlicet in Pharmaceutria, & ab Homero ſcribitur: cùm hæc hiſtoria & à Plutarcho in Gryllo. & coniugalibus præceptis, necnon à S. Auguſtino in lib. 18 de Ciuit. Dei referatur: addente, quaſdam ſtabularias mulieres conuertiſſe hoſpites ſuos in iumenta, necnon Diomedis ſocios in aues conuerſos: & quod poſteà longo tempore circà templum Diomedis volarunt, quæ tamen ſecundum imaginariam apparentiam, & non reipſa contingerunt. Quibus verò ſuperſtitionibus malefici ad hæc efficienda vterentur, ſiue vnguentorum vi, ſiue verborũ prolatione, non habetur clare. Ouidius tamen de Circe, quæ Picum regem in auem ſui nominis mutauit, hęc affert.

Cap. 6. & 16. & 18.

Lib. 14 Metam.

Tum bis ad Oceanum, bis ſe conuertit ad ortũ,
Ter iuuenẽ baculo tetigit, tria carmina dixit.

Qui hominum artem, & agilitatem obſeruant, quos ſciunt dæmonibus inferiores natura longè eſſe, non mirantur præn rrata ab impuris illis ſpiritibus fieri. Sunt enim quidam præſtigiatores, qui mira manuum celeritate nõnulla faciunt, quibus mortales in non mediocrem admirationem inducunt. Et inter alia vini cyathum ſeruo bibẽdum præbent; deinde terebella ſerui frontem ſe perforare ſimulant, & tota, quanta eſt terebella, in ſerui caput ingredi videtur: poſteà illa, ſe extrahere ſimulant, ac tantum vini ex illius ſerui frõte in cyathũ profluere conſpicitur, quantũ ſeruus biberat. Qua præſtigioſa arte nunc excellere hybernos, nouiq; orbis incolas tradunt ſcriptores. Quod ſi manuum, & aliorum membrorum dexteritate, celerique actione rem vnam pro alia nobis homines demonſtrant, quid de dæmonibus cenſendum eſt? quibus ad nutum corporea materia omnis ſubijcitur. Nec ſolum dæmones ſenſus noſtros præſtigiando homines in beſtias conuerſos eſſe nobis indicare; uerum & ipſi verè corpora aſſumere poſſunt, humanam, vel brutorum figurá præſeterentia: quod hinc facile ſcire poſſumus. Quicquid enim Angeli ſua naturali uirtute efficere, eadem & dæmones agere poſſunt; cùm eorũ vis naturalis, ex lapſu peccati, nõ ſit illis imminuta. Ex ſacris autem litteris patet, angelos aſſumere corpora: quare, & dæmones ad libitum varia effingere poterunt: libro enim Iudicum habetur, Angelum Domini vxori Manuæ apparuiſſe, cui ortũ Sampſonis prædixit, & lib. Tobiæ eidem Tobiæ ſub forma iuuenis ſplendidi ſtantis, præcincti, &

Cap. 13.
Cap. 5.

quaſi

quaſi parati ad ambulandum, quem ignorans Angelum Domini eſſe, ſalutauit, & interrogauit. Hoc idem manifeſtum eſt per apparitionem duorum Angelorum Lot ſedenti in foribus Ciuitatis, quos hoſpitio ſuſcepit. Sed, & ex eiſdem Sacris literis, ac hiſtorijs manifeſtum eſt, dæmones varia aſſumere corpora poſſe: ſicut Satan fecit, quando auſus eſt Chriſtum Dominum noſtrum illis tribus ualidiſſimis tentationibus aggredi: id enim feciſſe ſpecie alicuius venerabilis perſonæ nonulli interpretes arbitrantur. Quòd ſi humanam speciẽ dæmon effingere nouit: magis ac facilius brutorũ quorumcunque, aliarumq; rerum formã aſſumere poterit: cùm ad corpus humanum effingendum multo plura organa, pluresq; diſpoſitiones requirantur. Et ſi in angelum lucis, vt D. Paulus teſtatur, nouit Satan ſe transferri; quantò magis poterit in viliſſimam ſpeciem animalium, cęterarumq; rerũ ſe transformare? Quod ſatis conſtat perſpicuè ex Athanaſio Alexandrino Epiſcopo in vita S. Antonij, dæmones enim illi quandoq;, vt draco teterrimus, nonnunquam vt puer horridus, & niger, illi apparebant: ſæpè ſerpentium formas induentes, omnem protinus locum repleuere formis leonũ, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, necnon & pardorum, atque vrſorum, eaque ſingula ſecundum ſuam naturam fremebant: multaq; contra D. Antonium minantes, dentibus ſuis frendebant, quod nullus eorum tentationes ſequeretur effectus: vt interim apparitiones alijs ſanctis factas, vt D. Margaritæ, Catherinę Senenſi, ſilentio inuoluam.

Libr. geneſ. cap. 19.

Vene-

Veneficarum aliquas per mentis exceſſum cognoſcere, ac ſcire omnia, quæ in conuentu ſatanico fiunt: alias verò corporaliter deferri ad eos. Cap. VIII.

QVò deteſtabilis veneficarum factio in multas ſerperet, augereturq; earum numerus, lex apud eas ſancita eſt, vt ſtatutis noctibus conueniant profeſsæ in publicam concionem, aut in corpore per aerem à dæmonibus translatæ: vel, ſi magis placet, à ſenſibus ſemotæ, recumbentes. Ità enim ſciunt, ac percipiunt ea, quæ in conuentu illo fiunt. Quod non eſt illuſio, uel ſomnium; ſed vera mentis à corpore abſtractio. Iacent enim veneficæ vti mortuæ, præſentia corpora etiã patẽtibus oculis non uident, nec vllas voces audiunt; &, ſi vellicentur, vel pungantur, aut urantur minimè ſentiunt. Cuius rei etiam multa extant tùm veterum, tùm recentiorum exempla. D. enim Auguſtinus refert, quendam Sacerdotem Calamenſem, ſolitum ſe ſuo arbitratu à corpore auocare; iacebat, inquit, ſimillimus mortuo, ſine halitu, & cum vreretur, & ſecaretur, non ſentiebat. Plinius etiam tradit, Hermotomi Claromenij animam relicto corpore vagari ſolitam, & multa vera è longinquo nunciare, quæ niſi à preſenti, ſciri non poſſent &c.: quod tamen falſum, ac commẽtitium exiſtimare debemus: cùm non ſit in noſtri animi poteſtate, deſerere corpus, & iterum ad illud ipſum reuerti; ſolus enim id Deus infinita poteſtate pollens, efficere poteſt. Cornelium etiam Sacerdotem ſcribit Aulus Gellius, Patauij mente motum fuiſſe eo tempore, quo Cęſar, ac Pompeius in

Lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 24.

Lib. 7. cap. 52.

in Theſſalia cõfligebant; adeo, vt tempus, & ordinem, & exitum pugnæ videret. Vt interim Epimenidis Cretenſis. Pythagoræ, Zoroaſtri, Socratis, Platonis, Xenocratis, Archimedis, Syracuſani, Plotini, Porphyrij, Heracliti, Democriti, Ariſtęi, Proconneſij, & aliorum exempla ſilentio inuoluam, quæ vnuſquiſque apud Marſilium Ficinum legere poteſt, & apud Ioannem Bodinum, & Patres Inquiſitores, qui vbiq; locorum ex confeſſionibus veneficarum accepta referunt, quàm ecſtaſim vulgus etiam exploratam habuit: nec Platonem latius ſcribentem, eum, qui ab humanis ſtudijs ſegregatus diuino numini ſemper inhæret, vulgo credi quaſi extra ſe poſitum: ſed ipſe Deo plenus vulgus latet. Qua verò ratione veneficæ ſe à corpore ſecernere poſſint, variæ ſunt hominum ſententiæ, aliqui aſſerunt id humana induſtria aſſequi, & nonnullis, ex relatis exemplis probant: alij, ex virtute quarundam plantarum, ac lapidum extra ſe poni: Ariſtot. quandam melodiam raptum facere aſſeuerat: nonnulli mentis motum melancholiæ, vel apoplexiæ, vel epilepſiæ, Syncopę, vterinæ ſuffucationi, phrenitidi, ac alijs huiuſmodi morbis aſcribunt, alij, ex facultate medicamenti narcotici, animi abſtractionem fieri: & aliqui, in ſomnis iſta percipere maleficas exiſtimant. Fracaſtorius lib. 2. de Intellectione cauſam, ecſtaſim aſcribit fixæ imaginationi, quàm facit, vel melancholia, vel fides multa, vel ſanctitas, quoniam incredibilis eſt, vt, ipſe ait, ſpecierum vis in mouendo animum, animæ verò in mouendo corpus per ipſas ſpecies: vt quaſi audeat dicere, poſſe hominem ſuper aquis incedere, ſi ingenti quadã phantaſia, & ſpetie agitaretur: cuius rei ſubdit tenue quoddam ſignum præbere voluntatẽ, quę homi-

Lib. 13. Theol. Pla. ca. 2. li. 2. Dæmon. c. 5. in Phed.

Car. 199.

nem

nem à terra tollit ſaltu,& librat per certum temp⁹, nullo alio tantum pondus ferente, quàm ſpecie: longè tamen maiorem eſſe vim earum ſpecię, quæ à natura fiunt, quàm quæ à voluntate: quorũ omnium ſentẽtias minimè probare poſſum in ecſtaſi veneficatum;& quamuis nõ inficias eã, nonnullos ex lunga induſtria, ac diuturna meditatione animis abſtrahi; id tamen facere poſſe ſtatim,& quãdocunq; voluerint, & quæ magis optant in mentis exceſſu cognoſcere poſſe, vt malefici aſſequuntur, à veritate alienum eſſe duco. Et allata exempla effectũ dumtaxat,& nõ cauſam probant. Quòd autem nonnulla ſint, (quod tamen fabuloſum eſſe ſuſpicor,) quæ quidem admiranda quædam videatur facere,& à ſenſibus auocent; dicendum, illã nõ eſſe veram abſtractionem; ſed ſenſuum obſtupefactionem, vt dicit S. Thomas: fit enim abſtractio ex defectu propriæ virtutis: deò ea, quæ in conuẽtibus geruntur, cognoſcere nõ poſſunt. Quòd autẽ aliqui, ex ingenti timore, mente percutiantur, non ob id, quæ in longinquis regionibus,& opera dæmonum fiunt, ſcire poſſunt. Nec maleficæ antequam ecſtaſim patiantur, aliquo timore ſunt correptæ, imò hilariter expectant talia experiri:& dęmon illis omnia læta procurat. Nec ſuccus melancholicus, mentis raptum in veneficis aptus eſt facere: quoniam ad motum tantum humoris à corpore euocarentur veneficæ, & non ad earum voluntatem, ſtatutumq; conuentibus tempus,& omnes malefici eſſent, vel ex natura, vel ex accidenti melancholici; quod à veritate alienum eſſe in alio capite eſt demõſtratum. Et quamuis phrenetici, ac alij delirantes, mente moti ſint; id eis non accidit ex ſenſuũ abſtractione, ſed ex defectu virtutis: vt ſẽſuũ potiùs ſit depreſſio, quã eleuatio: præterquã

In q. diſp. q. 13. de rapt.

quòd

Digitized by Google

quod phrenetici perpetuò febriunt, abſurda, & inania loquuntur: nec quæ in ludis nocturnis peraguntur, nequaquã ſcire, ac dicere poſſunt. Apoplectici motu quidẽ, ac ſenſu deſtituuntur; ſed vt plurimũ vitã cũ morte commutare ſolent: vel paralytici fieri: necquicquã ſciunt referre, vt etiã de acceſſione nõ recordentur, nec cognoſcant. Veneficæ verò ad libitũ ſe abſtrahunt: & poſt abſtractionẽ, nullo morbo ſunt correptę & viribus ſunt valẽtibus. Idẽ dicendum eſt de alijs affectionibus. Nec à narcoticis medicamentis à ſenſibus ſe moueri eſt dicendũ: cũ ſoporifera remedia ſenſus hebetent, ſtupefaciant, & quandoq; auferant; tantũ abeſt, vt abſtrahant: imò anima ita conſopita eſt, & ſomno profundo obruta, vt nihil percipere poſſit; & excitati nihil referre ſciant; ſi quid enim eſt, quod obliuionẽ parere poſſit, ſunt narcotica ipſa medicamẽta; quæ & mentis ſtupiditatem quandã faciunt, & homines pallido, ac cineritio colore infectos: necnõ ex frequenti vſu ad lethales cerebri affectiones deducunt. Cũ autẽ malefici à corpore abſtrahantur frequenter: ſi ex ſoporiferis fieret mentis eleuatio, morboſi fierent, & ex caloris extinctione citiſſimè interirent: cùm tamen ex hiſtorijs compertũ ſit, hos ſpatio multorũ annorũ, & complures vſq; ad vltimũ ſeniũ ad cõuentus illos ſathanicos ſpiritu eſſe delatos. In ſomno quidem phantaſmata, ac ſimulacra illarũ rerũ, quę in conuentibus gerũtur, à dęmonibus immitti poſſe veneficis, & voluptuoſos affectus excitari, nõ eſt negandũ. Sed, ſi is ſomnꝰ eſſet, altiꝰ vocati, vellicati, uel pũcti, à ſomno illo excitarentur faciliimè, nec reſpiratione ſenſibili, noctuq; omni deſtituerẽtur, nec vt mortuę iacerẽt. Quare neceſſe eſt fateri, veneficos extrà ſe poſitos eſſe a cauſa nõ phyſica; ecſtaſis .n. ex D. Thomà

alijſque

Digitized by Google

In q.diſp. de rap. q. 12. & in 2.cor.ca. 12.

alijſq; Theologis, eſt auocatio ab eo, quod eſt ſecundum naturam, in id, quod eſt ſupra naturam, vi ſuperioris naturæ: quæ ſuperior natura, vel eſt Deus, vel angelus, aut dæmon. Deus conſueuit electos, & charos ſuos à ſenſibus abſtrahere ad aliqua ſupernaturaliter videnda, ſiue imaginaria viſione, vt accidit Danieli, Petro, & Ioanni Euangeliſtæ: ſiue intellectuali, ad videndum Deum ipſum per eſſentiam, vt D. Paulo conceſſit: ſiue ad videndum Deũ per aliquas intelligibiles immiſſiones: qualis fuit ecſtaſis Adæ, vt placet D. Auguſtino. Dæmon etiam, qui ſemper Dei opera eſt æmulat*, adnititur & ipſe ſua mancipia à corpore ſeducere, non ad ſupranaturaliter videnda, ſed ad ea intelligenda, & percipienda, quæ ſine abſtractione percipere cum voluptate, ac rectè, haud poſſent. In tali verò mentis exceſſu, animas maleficarũ à corporibus ſeparari, & in aſſumptis felium formis ad conuentus illos accedere, vt rude vulgus exiſtimat, eſt merum figmentum, & à veritate fidei noſtræ alienum: anima enim, quæ ſemel è corpore migrauerit, niſi virtute diuina, corpori reſtitui non poteſt: Catti verò, qui videntur circa eorum corpora, ſunt dæmones, qui huiuſmodi brutorum formas ſimulant: vel aſtantium corruptæ imaginationi talem figuram imprimunt, vt homines deludant, & in hanc hæreſim inuoluant, poſſe veneficas ad libitum vi quorundam vnguentorum, vel ipſius dæmonis, animam ſuam ponere, & ſumere. Quòd ſi corpore transferri, ex inito fœdere, iſtæ miſeræ mulieres ad conuentus illos velint, priùs per biduum à magiſterulo admonitæ, & hora ſtatuta, voce humana vocatæ, abijcientes ſtatim veſtimẽta omnia, illiniunt totum corpus ex pinguedine infantium, quos ob eam cauſam atrociter iugulant,

Lib. 5. queſ. ſup. Gen. 27.

gulant,

gulant, & dæmonem in forma hirci inequitantes non ſecus ac paleæ turbine quodã per diuerſa locorum interualla deferuntur: donec tandem perductæ ad ſatanam, quem ſummam maeſtatẽ alto inſidentem ſolio, præſeferentem, miſerrimæ cernuæ, flexis poplitibus adorare non verentur; diuerſo tamen, quàm nobis conſuetum eſt, ritu: non faciem, ſed terga illi obuertentes, caputq; non in pectus, ſed in ſcapulas inclinantes. Quod, vel ex is præſcripta lege, aliter non permittente, vel etiã ex hoc, eorum nobis contraria natura innoteſcat, faciunt: quo ab alijs, diſtincti domini videantur. Hinc plures varijs rhythmis, cantilenas, altius tũ inſtructæ canunt, diuerſorumq; generum pro libitu choreas à noſtris penitus abſimiles ducunt: fęminæ nanque poſt dorſum maſculis inhærentes, retrocedendo ſaliunt, terga dando inclinant, caputq; non ante, ſed retro: ſic pedem tanta cum agilitate eleuant; vt altiore arte, quæ humanã tranſcendat, doctæ facilè videantur. Atq; ſic ſaltantes, genioq; indulgentes, multis lautis, opiparis, & quibuſcunq; optatis epulis, edulijſque expletæ, fœminæ tum dæmone in forma viri; vel mares, ſi adſint, cùm eodem in ſimulata mulieris forma, ſceleſtas libidines explent. Poſt hæc de male geſtis vnuſquiſq; reddit rationem: officia ſingulis diſtribuuntur; obſtetricibus præcipuè, vt infantes ſtatim natos, antequàm ſacro baptiſmate renaſcãtur, dæmoni, quibuſdam cęremonijs adhibitis, deuoueant; vt ad opera ſatanica propenſiores fiant, & numerus maleficarum augeatur: cuius rei extat exemplum. Quidam, cùm vxori inſtaret tempus pariendi, nulla autem mulier, præter filiam, ad excipiendum fœtum, in condaue intromiſſa eſſet: clam quid intus fieret, rimari cœpit. Cum igitur

infans

infans in lucem ueniſſet, vidit filiam obſtetrium puerulum, ex acrationibus quibuſdam adhibitis, in oblationem principi dæmonum ad focum tuliſſe, & ad foci catenam ferream applicaſſe. Tunc rem inauditam uidit: nam puerulus, nemine ſuſtentãte, aſcendebat ſuper catenę anulos, quo perſpecto, tacitus quamprimum curauit, vt ab eadem filia ad templũ infans ferretur, quò ex baptiſmate renaſceretur. Cùm autem in via pons quidam pertranſeundus eſſet, adductis teſtibus, experiri voluit filiæ profeſſionem: quare euaginato gladio in filiam irruens, præcepit, vt filium deponeret, faceretq; ſua arte, vt per ſeipſum pontem pertrãſiret, aut à dæmone deportaretur in alteram fluminis ripam, quomodo effecerat, vt ſuper foci catenum aſcenderet; alioqui ſubmerſurum ſe tunc illam in flumen proiectam. Filia, quanquam reſiſteret, patrem redarguens amentiæ, his tamen perterrita inuocato dæmone effecit, vt puer quàmprimũ in alteram ripam ſit translatus. Puero igitur baptizato, & matre à partu repurgata, pater, coniuratis teſtibus, rem iudici aperuit, qui confeſtim matrem cum filia apprehendi iuſſit, & ueritate inuenta vtranque igni adiudicauit. Maxima eſt inter doctores controuerſia de translatione ueneficarũ per aerem ad huiuſmodi conuentus, quos ludos Dianæ appellare iamdudum conſueuerant. Nonnulli enim ex Cęſarei iuris peritis id à dæmonibus præſtari poſſe negant, & maleficarum imaginationem à dæmonibus moueri, & agitari putant, nõ quidem nouam formam in organis imprimendo; ſed formas in ſenſuum inſtrumentis receptas, localiter ad uim apprehenſiuam tranſmittendo; ut inde tales apparitiones, ac uiſa in ſomnis fiant, quales ab illis deſiderantur, & à dæmonibus infe-

runtur.

Digitized by Google

runtur. Sacri verò Theologi in diuerſam, ac ma-
gis veritati conſonam ſententiam abierunt, nō mo
do hominum, ſed quarumlibet rerum corpora ad
quām remotiſſima loca breui temporis ſpatio à dæ
monibus deferri poſſe. Vt S. Auguſt. D. Thomas, Lib. 1. c.
Ioannes de Turrecremata, S. Bonauentura, Sylue- pe., & li.
ſter Prier. in tractatu de ſtrigib., Iacobus Spren- 2. c. 1. p. 2.
ger in Malleo maleficarū, Thomas Barbantinus in q. 1. c. 3.
lib. de Apibus, Alphonſus de Caſtro lib. de iuſta
hęreticorū punitione; vt ſexcentos alios omittam,
quibus, & celebres quidā iuris periti adhæſerunt,
& Paulꝰ Ghirlādꝰ in tract. de ſortilegijs. Ad quod
probādū, ſcire expedit, cū ſubſtātiæ ſimplices, quæ
corpora cęleſtia mouent, ſua natura ipſis cęleſtibꝰ
corporibus præſtantiores: ac digniores ſint: necnō
dæmones communē, & eandē naturā cū illis cęle-
ſtibus mētibus habeant, apertū relinqui; dæmoni-
bus, quò ad motū localē, vniuerſa corpora obedire
quod etiā Theologi Sacri, S. Auguſt. S. Thomas, & Lib. 3. de
alij affirmant: quoniā dæmones naturalia poſt pec trin. 1. q.
catū nō amiſerunt, vt aſſerūt D. Dionyſ. & D. Tho 110. art.
mas: & ideò tā Angeli, quā dæmones, abſq; vlla 2. & 7.
difficultate, homines deferre in diuerſa loca corpo Libr. de
raliter poſſunt: idq; ea ratione fieri cenſere debe diu. nom.
mus. Nā dæmonū actio per virtutē contactus fit: c. 4. 1. q.
qui cōtactus per applicationē cognitionis rei agē 64. art. 1.
dæ, & ipſius actionis, atq; efficacē agendi volunta & 2. d. 7.
tē perficitur: vt quādo dęmon de loco ad locū cor q. 2. art. 1.
pꝰ aliquod trāsferre vult, vehemēti deſiderio cōſi & in qu.
derat locū a quo, & ad quē, & ēt corpꝰ trāsferēdū, de dæm.
& actionē, quā efficaci volūtate cōprehēdens pfi-
cere cupit: & illico actio abſoluitur: corpuſq; dæ-
moni volūtati, niſi secꝰ Deꝰ iubeat, obtēperat: quā
ſententiā p rationē à S. Auguſtino ſumptā corro Lib. 3. de
borare poſſumus; quia idē eſt motus totiꝰ, & partis trin.

 Li. 3. phy.

Digitized by Google

vt Ariſtot. fatetur: ſed dæmones ex diuerſis mũdi partibus quædam ſemina colligunt, & transferunt, quæ ad certos, ac determinatos effectus perficiendos adhibent: igitur huiuſcemodi effectus, qui vel corpora, vel corporis partes ſunt, ab vno ad alium locum portare poſſunt. Vt autem huius perplexę dubitationis veritas habeatur, cũ duorum temporum diſcrimine dæmones cum maleficis conſiderandi ſunt. Primò, reſpectu poteſtatis, qua antè Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri aduentum potiebantur: tunc enim non ſolum corpora trãsferre, verùm multo maiora, & peiora efficere poterant. Et, quò diuinum honorem ſibi vſurparent, homineſq; ſic deceptos tenerent, humanũ ſanguinem ſibi immolari faciebant, quos quidem dæmones, lemures, lares, faunos, Satyros, laruas, manes, penates, Lymphas, Dryades, panes, Syluanos, faunos, incubos, ſuccubos, pygmeos, ſemideos, & multis alijs nominibus antiquitas appellabat: tantaq; dæmonum cum hominibus erat familiaritas, vt binos vnicuiq; deputatos arbitrarentur, quos genios appellabant. A quibus bona, & mala ſibi cõtingere putabant, laxaſque adeò eis poteſtatis habenas Deus reliquerat, vt, non ſecus, ac equi alati, homines ad longiſſima loca per aerẽ portarent: vt de Paſete, Exogono, Circe, Medea, Canidia, Tynadate, Apuſcoro, Tarato, & innumeris alijs ſcriptũ inuenimus; qui veluti volucres, dæmonum ope, aduolaſſe perhibentur. Secundò, poſt Saluatoris noſtri aduentum, dæmonum poteſtas eſt conſideranda, quæ hoc tempore multo minor fuit, quia poſt eius aduentum, vetuſtatis tenebræ ceciderũt. Dum enim in Aegypto cũ Ioſeph, & matre fuit, eo temporis ſpatio ſimulacra Deorum, quos gens ſtulta, & errorum plena coluit, ſua ſpontè conci-

diſſe,

Digitized by Google

diſſe, dicuntur. Dæmones enim, vt dicunt Doctores, ante Chriſti aduentum, duplicem manũ habere dicebantur; attrahentem vnam, impellentem alteram: manus attrahens viros Deo charos ad limbum trahendi poteſtas erat: impellens autem erat facultas, quæ homines per innumeros fallendi modos præcipites dabat. Primæ manui, ob fortitudinem, qua prędita erat, nemo reſiſtere poterat: & hæc à Domino noſtro penitus amputata fuit: quia per eius cruciatum, ac mortem Adæ peccatũ deletum eſt, cęlorumq; portæ patefactæ: & ille locus, qui limbus Patrum dicebatur, deſtructus eſt. Manum verò impellentem ità ſtrenuã habebat: vt ei quiſpiam vix reſiſtere poſſet: & hæc à Domino noſtro non penitus ſublata eſt, cùm ſic expedierit: verùm eneruata, ac debilitata fuit ità, vt palam ſacrificia, & oblationes toto orbe terrarum, vt olim, non habeant; hominum immolationes non fiant; & Idolorum cultus in noſtris regionibus, in quibus Chriſtus innotuit, omnino deſierit: fieri tamen huiuſmodi aſportationes reuera crediderim; cùm maiora mala Deus, quæ ſuperius recenſuimus, iuſtiſſimo quidem, nobis verò occulto iudicio, fieri permittat. Quinimmo innocentes, etiã inuitos, ad varia loca transferri ſinit Deus: vt de puerulis, Guglielmus Pariſienſis teſtatur: quãto magis ſceleſtos homines, qui ſpõte princip tenebrarum deuouerunt ſe, transferri permittet? (Libr. de vniuerſo p. vlt.) Olonus magnus teſtatur, apud populos ſeptẽtrionales multis locis huiuſcemodi ludos, ac conuentus frequentes eſſe; (Libr. 3. cap. 11.) & Pomponius Mela in monte Atlantico vſitatiſſimos eſſe affirmat. (Lib. 3.) Sed quid amplius moror? nonne de hac re habemus plurima exempla clariſſima, eorum videlicet; qui tàm bonis, quàm à malis Angelis per aera fuerunt

 delati?

delati? Et vt à Chriſto ſalutis noſtræ auctore initium ſumam, nonne ipſe à tentatore dæmone, ſuprà templi faſtigium, ac ſublimem montem portandũ ſe permiſit? vt D. Gregorius ſcribit. Quid? nonne Angelus Domini rapuit Philippum, atq; in Azotum tranſtulit? idem de Abacuc Sacra teſtatur hiſtoria, quẽ angelus ſui ſpiritus impetu à Iudæa in Babilonem cum alimento portauit ad Danielẽ: nullaq; interpoſita mora, in locum ſuum reſtituit. Simonem magum etiam per aerem ſublatũ eſſe artibus magicis, & Petri precatione præcipitem actum eſſe, D. Maximus Epiſc., D. Hieron., S. Linus, & S. Clemens cum alijs ſcribunt. Huic exẽplo, non admodum diſſimile eſt illud, quod Vincentius in ſpeculo hiſtoriæ ſcribit, Anglicanam fæminam arte magica illuſam à dæmonibus, poſt dira tormenta, ad aera cum clamoribus horrendis fuiſſe raptam. Idem de Hermogene, & Phileto in hiſtoria S. Iacobi legitur, qui Hermogenes iuſſu Apoſtoli, manibus poſt terga reuinctis, à dæmone p aerẽ adductũ. Philoſtratus de Apolonio Thyaneo ſcribit, ipſum pauciſſimis horis, ex Aethiopia Romam translatũ eſſe, & aliàs Roma Corinthũ: & ex Smirna Epheſum. Idem etiã legimus de Pythagora, qui ex Thuna in Metapontũ translatus eſt: & de Empedocle, Agrigento, Cratonem ad ipſum Pythagoram translato. Abarim quoque Hyperboreum, ex Taurica Cherſoneſo, & Cœnobitam quendam Nouergium rectà ſub polũ arcticum à dæmone traductum, aſſeuerant nonnullæ hiſtoriæ boreales. In hiſtorijs etiã gentiliũ proditũ eſt, nõnunquã viſos eſſe ſerpentes, dracones, & homines per aera volantes. Quod etiã verum eſſe, per eorũ probatur conuiuia: ad quæ annis ſuperioribus quidam in agro Sabino, ſicut refert Paulus

in Matth. cap. 5.

Lib. 25. cap. 26.

lus Ghirlanda tract. de ſortil. curioſitate magis, quàm ſuperſtitione adductus, acceſſit, vt nùm ne vera eſſent, quæ vxor eius in eodem crimine depræhenſa, affirmarat, ſuis ipſius inſpiceret oculis. Hic dæmonum miniſterio ſub hirci forma vectus, ante tamen vnctus pinguedine, vti ab vxore ſua edoctus erat, ad locum tandem conſuetum peruenit, ubi conuiuiorum, fetculorumque apparatus erat, magnoperè miratus miſer, vnà cum Satanæ mancipijs, cùm aſſediſſet menſæ, ciboſque omnis generis, at nullo ſale conditos deguſtaſſet, ſalem crebro efflagitat: tandemque allatum, quaſi admirans, dulce nomen Ieſu nuncupando, fuit in cauſa, vt cuncti conuiuæ, cum toto eorum conuiuio, vel in momento euaneſcerent. Ille verò nocturno tempore, in profundiſſimis tenebris, indumento quodam horribili, multis milliaribus à domo ſua diſtans, ſemiuiuum relictum ſe tandem videt. Diuina tamen virtute ſubleuatus, angelorumque adiutus miniſterio, biduo poſt domum reuerſus eſt; auctorq; fuit, vt plurimi homines, plures tamen mulieres; quaſi ex ſiniſtro latere profectę, vt nonnulli dicunt, aut vaſa fragilia magis, vt ſuperius diximus, vna cum ſua coniuge, igne concremarentur. Idem refert Ghirlanda de quadam lamia nomine Lucretia à proprio dæmone, ob auditum ſub auroram campanæ cuiuſdam ſonum, deſerta ad ripam fluminis, & à iuuene quodam inuenta: qui, re cognita, & ſi miſeræ ſilentiū pollicitus, iudici tamen rem detulit: ex quo, & ipſa ad ſuppliciū rapta eſt. Cęterū cuncta ea loca, quæ veneficæ frequētant, (cùm minimè in omnib⁹ ob benigniorem cęli influxū, regioniſq; Angeli cuſtodiā, talia mala patrare poſſint,) vt plurimū, q. 7. n. 25.

& ferè ſemper, aliquo inſigni facinore, ac piaculo, antea nobilitata fuere, in quibus, quòd Angelorum quodamodo deſtituantur tutela, magis præualent, atque bacchantur. Horum fumoſa nux apud Samium, aliaq; ſimilia loca varijs in regionibus: quò omnes ſtrigmacas dæmonum opera transuehi vulgò, & teſtimonijs plurimis creditur. Proinde hæc negantes, ſatis errare perſpicuè patet.

Ex veneficio, dæmones immitti in corpore poſſe. Et quibus de cauſis, & quomodo in ipſis inhabitent. Cap. VIIII.

A Dæmonibus multis modis homines, cęteraq; animantia lædi, ac vexari poſſe, compertum eſt. Non enim bona, reſq; omnes externas tantummodo peſſundant, ac euertunt; ſed & varijs grauiſſimisq; malis eorum corpora afficiunt, ac miſerrimè torquent, varijſque deliramentis, deſipiẽtijſque animos implicant, ac infatuant. Per breuiſſimum etiam temporis ſpatiũ diuerſa tentamẽta tùm exterius, tùm interius inferre conantur: ſemperque deceptionum ſuarum laqueis irretire, ſatagunt. Inter alia mala, quæ infligere poſſunt, illud videtur potiſſimum, cùm in corpora humana illabantur: eo enim pacto miſerando in modum carnem contaminant, Dominum aſpernantur, diuinamque execrantur maeſtatem: ſpiritus cerebri uitiant, corporis actiones vel impediunt, vel lædunt: vt his obnoxia corpora, facilè ex oculorũ, cæterarumque partium diſtorſionibus, rigoribuſque ab alijs diſcernantur. Cùm itaque dæmones nullo interpellante, per ſe multa inferre mala, & ſciant,

ſciant, & poſſint, quanto ea, efflagitantibus maleficis, libentius præſtabunt? cùm cooperantibus ueneficis, magis Maeſtas diuina offendatur, ac maior facultas in homines ſęuiendi ipſis concedatur: non enim amittunt vim vocati, ſed magis excitantur. Hinc eſt, quod impij hi malefici, Deo permittente, nonnunquam dæmones in corpora immittere poſſint, ex pactis initis inter ipſos, & ſatanam, ſicut doctores quidam, ac Sacræ Theologię profeſſores teſtantur, nonnullis exemplis eam rem probantes. Cùm dæmones intrà corpora illabuntur, ſpiritus aliquis externus cum ipſis intromittitur, ex cuiuſdam docti viri ſententia, cuius motu, organa quædam moueantur corporis, præter obſeſſi voluntatem: ità enim dæmoniaci nonnunquam loquuntur non proprios conceptus, ſed dæmonis; quod etiam percipiunt, & referre ſciunt: & motus alius præſtant, vt in conuulſionibus, palpitationibus cęteriſq; huiuſcemodi motibus contingit, ob cauſam inuolontariè mouentem. Qua verò ratione plures ſpiritus in eodem eſſe poſſint, immò innumerabiles, vt dæmonum legio inhabitare aliquando dicatur; non leuis eſt dubitatio: nam in animæ ſede minimè eſſe poſſunt: quia neq; in ſpiritu animato plures animæ ineſſe poſſunt, quamuis plures ſint vnius animæ potentiæ, neq; vt dicunt Sacri Theologi, dæmon ſubſtantialiter animam poteſt inhabitare; ſed ſolus Deus illabitur menti: inhabitat verò in corpore. non tamen ſecundum eius eſſentiam, ſed ſecundum quantitatem, quia ſi in corporis eſſentia illaberetur; eſſet, vel illius pars, vel virtus: pars eſſe non poteſt: quia corporis, & dæmonis varia eſt eſſentia: neq; virtus, quaſi dans eſſe, quia ſuũ eſſe habet corpus ab anima, ab eaque habet in-

trinſecam eſſentiæ rationem, & conſeruationem, quandiu placuerit diuinæ pietati vitam conſeruare: quando itaque dæmones operantur circà corpus, & partes eius; ſuper terminos videlicet quātitatis, & quantitatiuas potentias exercent ſuam vim: latitant verò plerunque circà articulos, aut in ſpatijs inanibus, quæ intrà cutem ſunt, & vexant, aut neruos petendo, vel cerebrum, vel partes ſentientes, vt ventriculum, & cętera huiuſmodi: nonnunquàm verò inhabitant corpora, & diù etiam, ſine vlla corporis obſeſſi læſione, & hoc pluribus de cauſis. Plures igitur, ac innumeros ſpiritus malos in animalis corpore inhabitare ratione dicta non eſt abſurdum: & quàmuis plures ſint cauſæ, ob quas Deus permittit dæmones corpora hominum obſidere; duę tamen, vel tres ſunt potiſſimæ: quarum prima eſt, vt in iuſtis, ac ſanctis hominibus, ex tali vexatione, meritorum cumulus augeatur: altera eſt, vt vlciſcatur Deus peccati modo capitalis, modo venialis ab energumeno, vel ab alijs patrati; vel etiam, vt ſic Dei gloria, & immenſa eius bonitas magis innoteſcat; vt de cæco nato Chriſtus dixit: quarum cauſarum varia exempla Prierius, & Sprenger referunt, quæ, breuitati conſulens, omitto.

✠

Dæmo-

Digitized by Google

Dæmones per incubum, & Succubum venerea cùm hominibus tractare, & qua ratione. Item quid differat morbus incubus ab incubo dæmonio.

Cap. X.

CVM dæmones ſint ſubſtantiæ ſpirituales, ideoq; carnibus, ſanguine, membriſq; corporeis careant; voluptatibus venereis propriè potiri non poſſunt; nihilominus, vt homines ad libidinem, carniſq; illecebras ſatis pronos, ad interitũ æternum ducant: eos teтris, ac fędis congreſſibus polluere nituntur; corpora enim quædam ficta, ex aeris ſubſtantia, terreiſq;, ac craſſis vaporibus compacta, aſſumentes, nunc ſpecie maſculi incumbunt mulieribus; modo ſpecie fęminæ ſuccumbunt maſculis pro agenda re venerea. Eapropter incubi, & ſuccubi appellantur; quales apud Poetas fauni, ſyluani, ſatyri, ac nymphæ traduntur: ex quorum nefandis congreſſibus, proles etiam nonnunquam dæmoniaca progignitur. Qui incubi, & Succubi venerea tractantes, quamuis viſibili, ac tangibili corpore conſtent; per ſe quidem prolem gignere non poſſunt, cùm anima careant vegetatiua, ac naturali corpore; ſed ſemen iaculantur aliunde collectum; vt ex hominibus, qui in ſomnis polluuntur, vel impia quadam libidine manibus ipſum, aut alia ratione, excernunt: & hoc, cùm, vt plurimum, maiori cum oblectamento, quàm in ſomnis defluat; magis prolificum eſſe poteſt, aut dæmones, ſub ſpecie mulierum hominibus ſuccumbentes, eorum ſemen recipiunt, & fouent: quod poſteà in vterũ mulierum

imit-

imittunt, quibus in forma virorum incumbunt. quòd ſi ſemen ſit prolificum, ſuamq; innatam caliditatem, ac qualitatem retineat: quod dæmon poteſt facere, tùm velocitate motus, tùm adhibitis aliquibus fomẽtis, vt ſcribit S. Doctor, vteruſq; mulieris ſit benè diſpoſitus, necnõ mulier annuat dæmoni ad concipiendum; aliquando grauida efficitur: & hac ratione Gigantes natos eſſe multi arbitrantur: ſic Heroes, ex Iouis: ac reliquorum Deorum concubitu cum mulieribus natos perhibent, Aeneam ex Venere, & Anchiſe; Bacchum ex Ioue, & Semele: ex Marte Romulum: totque alios antiquorum Heroes ſexcentos: retinent .n. hi vim dæmoniacam magis, quam cęteri. Huius rei gratia mulieres maximè ſtimulantur à dæmone, vt incubo vtantur: & commercia cum eo magna ex parte ex amore duxerunt. Hinc nomen Heroum ab amore dictum, qui Heros græcè dicitur: hunc etiam in modum ortum eſſe Alexandrũ Magnum tradunt. Iapponij ſuum Sacam: pluresq: prætereà, qui Idolatriæ, ac hæreſum auctores fuere: vt & lutherum Hereſiarcham, ac Mahumethum: ſic etiam Merlinum Britannicum Necromantiæ maximum profeſſorem, fuiſſe genitos, nonnulli teſtantur: qui tamen falsò filij dæmonũ dicebantur; cùm ex ſemine alicuius hominis, dæmonum opera, fuerint procreati. Si verũ eſt quod Auerroes ſcriptum reliquit, mulierem ſine viro cõcipere poſſe, dummodo illius vterus ſemen aliqua ratione attrahere poſſit; vt probare nititur exemplo cuiuſdam mulieris, quæ in balneo conceperat ſine viri concubitu, in quod balneum ſperma viri proiectum erat: & hoc ratione attractricis facultatis vteri: in quam ſententiam videtur & Plinius ire, qui non abſimilem narrat hiſtoriam

Lib. 2. collec. c. 10.

Lib. 30. cap. 27.

hiſce

Digitized by Google

hiſce verbis. Tarquinio priſco regnante, tradunt, repente in eius foro apparuiſſe genitale è cinere masculini ſexus, eamque, quæ inſederat ibi Tanaquillis reginæ ancillam Octiſiam; captiuã conſerrexiſſe grauidam: ſi itaque mulier ſine viro cõcipere poteſt; quantò magis dæmonis ope, & arte: qui ſua ſagacitate, & vi, nouit ſemen receptum in ſua naturali diſpoſitione conſeruare, ne ab aere extrinſeco quidquam alteretur; aggrediens mulierem ſub ſpecie viri, ac pertractando ſenſibiliter, & etiam cum maiori obiectamẽto pudendũ illius, quàm homines cõſueuerint; ac in illud ſemen imittendo, prolem illa ſuſcipere potuerit: & quamuis nonnulli philoſophi exiſtiment incubos, & ſuccubos eſſe falſas imaginationes, & ſomnia dormientium hominum, qui admodum ad libidinem ſunt proni: decipiuntur tamen, & contradicunt auctoritati Theologorum, necnon experimento ipſi: cui innixi multi doctiſſimi viri id faſſi ſunt: ſexto enim Geneſeos legitur: videntes filij Dei filias hominum: vbi interpres linguæ ſecretioris ait, non eſt incredibile, non ab hominibus, ſed à quibuſdã dæmonibus, qui mulieribus ſunt incubi, eiuſmodi homines, ideſt, Gigantes eſſe procreatos; de quibus eodem in loco legitur. Gigantes autem erant ſuper terram, qui cùm eſſent fortiores, & maiores cęteris, ex tali dæmoniaco congreſſu genitos eſſe credendum eſt: nam, vt ſcribit D. Thomas ex hac via homines fortiores generari, & maiores: quia dæmones volentes in ſuis effectibus mirabiles videri, obſeruando determinatum ſitum ſtellarum, & viri, ac mulieris diſpoſitionem: poſſunt ad hoc cooperari: & præcipuè ſi ſemina, quibus vtuntur ſicut inſtrumentis, per talem vſum aliquod augumentum virtutis conſequantur. Iſaias etiam Propheta

In q. diſp. q. 6. de miracul. ar. 9.

pheta deſertionem Babylonis prædicens, & monſtra in ea habitanda; habitabunt, inquit, ſtrutiones, & piloſi ibi ſaltabunt, gloſſa interpretatur verbum, piloſos, ſyluestres homines hiſpidos: qui incubi, vel ſatyri, certa genera dæmonum ſunt. Idem Propheta deſolationem terræ Idumorum, qui perſequebantur Iudæos, prædicens, ait; erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, & occurrent dæmonia, gloſſa interlinearis interpretatur, monſtra dæmonum ad inuicem. Et S. Iſidorus, Piloſi græcè, Panes latine ſucubi appellantur: vnde & incubi dicuntur ab incubando, hoc eſt, ſtuprando, ſæpè enim incubi exiſtunt mulieribus, & earũ peragunt concubitũ; quos dæmones Galli duſios nuncupant, quia aſſiduè hanc peragunt immunditiam; quẽ autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani faunum ficarium dicunt, ad quem Horatius dixit.

Lib. 8. & hi. cap. vlt.

Faune Nympharum fugientium amator
Per meos fines, & aprica rura
Lenis incedas.

S. Auguſtinus, impudentiæ vitio eos arguit, qui concubitus hos dæmoniacos refellunt: ſcribit .n.: Et quoniam creberrima fama eſt, multiq; ſe eſſe, expertos, vel ab eis, qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe confirmant, Syluanos, & faunos, quos vulgò Incubos vocant, improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe, & peregiſſe concubitum: & quoſdam dæmones, quos Galli duſios nuncupant, hanc aſſiduè immunditiã & tentare, & efficere; vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Huius Sanctiſſimi, ac doctiſſimi viri ſententiæ omnes Theologi, ac iuris Pontificij periti ſubſcripſerunt. S. Thomas 1. parte

Lib. 15. de Ciui. Dei cap. 23.

q. 25. & in ſecundo diſtin.8. & quolibet. 6. q.10. alijſq; in locis.S. Bonauĕtura in 2.ſent.diſt.8 q.11, art. 2. Scotus eodē lib.diſt.7.qu.vnica. Richardus diſt.8.q.6.Henricus Inſtitor, Sylueſter Prierates,& Iacobus Sprenger,in ſuis tractatibus, in quibus rē hanc multis exemplis illuſtrarunt: quibus omiſſis admirabilem tantū hiſtoriā ab Hectore Boethio in hiſtoria Scotica lib.8. relatam hic affere volumꝰ. Accidit,inquit ille,in Marrea regione, vt puella natalibus altis,forma conſpicua, cùm pluriū nobilium auerſata connubiū in infandam cū cacodæmone conſuetudinē inciderit,quæ cū vterū ferret parentū rigore coacta edere ſtupratorē, adoleſcentē mira pulchritudine frequentius ſecū nocte, interdiù nonnunquā cōueniſſe, vnde veniſſet, quoue abijſſet inde, neſcire ſe reſpondit: parentes rē accuratius aduertentes, conſilio quis eſſet, qui gnatæ expugnaſſet pudicitiā, explorādi, cognito; poſt tertio die, indice ancilla, ſtupratorē adeſſe; recluſis foribus accenſo ingēti tędarū numero, ingreſſi cubiculū horrendū monſtrū figura ſupra humanā æxiſtimationē terribile in filiæ amplexus conſpicati ſunt: currere ocyus cōplures ad fœdū acciti ſpectaculū, & inter eos ſacerdos probatę vitę, ſacræ diſciplinæ haud ignarus, qui cęteris timore perterritis abeuntibꝰ, vel terræ illiſis, cū initiū Euāgelij S.Ioānis recitare orſus ad eū locū, verbū caro factū eſt, perueniſſet, malus dæmon, horrēdo ſublato clamore, cubiculi tectū ſecū aſportans omni ſuppelectili incēſa, abijt; fęmina periculo ſeruata poſt triduū enixa eſt monſtrū vndequaq; fędū aſpectu quale nuſquā anteà inter noſtrates viſū: id obſtetrices, ne ſeruatū in cōtumeliā eſſet familię, accenſa ingenti pyra citiſſimè cōcremarūt. Eapropter incubꝰ Theologorū, valdè differt ab incubo Medicorū: vnus

enim

enim eſt effectus dæmonum, qui ex minimis, infimæque ſortis angelis malis, ſunt; alter verò, crapulæ, & cruditatum ſoboles: ſed propter ſimilitudinem, quàm ſortiti ſunt, eodem etiam nomine ſunt inſigniti: Incubus medicorum, & incubo à latinis, à Græcis verò Ephialtes dictus, & quē Plinius nocturna ludibria, ſeu nocturnas ſuppreſſiones appellat; nil aliud eſt, quàm grauis corporis oppreſſio, & ſuffucatio quædam, reſpirationem, motumque offendens, necnon vocem intercipiens, & ſomni initio, ex vaporibus craſſis, ac frigidis ſurſum elatis inuadens, quem morbum Virgilius perbellè deſcripſit his carminibus.

Lib. 12. Aenei.

Ac veluti in ſomnis oculos, vbi languida preſſit
Nocte quies: ne quicquã auidos extẽdere curſ⁹
Velle videmur, & in medijs conatibus ægri,
Succidimus: non lingua valet, nõ corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Incubus verò Theologorum, eſt Dæmon concumbens in ſpecie humana cum aliqua fęmina: dicitur incubus à medicis, quod hi, qui in hac affectione conſtituti ſunt; aliquem ſibi inſilire, & incumbere imaginantur; ideo Themiſon, Pingalionem, ideſt, ſuffucatorem appellauit: & quoniàm hoc morbo detenti, imaginãtur ſe ab aliquo premi, & ſupetequitari: & fœminæ prauę re uera à dæmone ineantur, iure optimo factum eſt, vt & affectio iſta, & dæmon fuerit incubus appellatus: ille tamen inſidet cum moleſtia, & diſcrimine corporis: iſte verò cũ oblectatione, & manifeſto animæ detrimento. Nõ defuere tamen, qui arbitrati ſunt, hunc morbum nomen ſumpſiſſe à quodam viro hunc morbum pati ſolito, quem Incubonem appellabant, cuius

natura

natura erat poſt epulas perpetuò dormire, ad accipiēda reſponſa, cuius etiam meminit Virgilius, dicens. Lib. 7. Aen.

Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſq; petiuit.
Multa modis ſimulacra videt volitantia miris.
Et varias audit voces, fruiturq; Deorum
Colloquio, atq; imis Acheronta affatur auernis.

Vulgares homines, & pręſertim mulieres, arbitrātur incubum eſſe dęmonem, quem folletum nuncupant, nocte ambulantem; qui dormientes inuadat, & opprimat; ità vt moueri non poſſint: quod etiam verum eſſe quidam recentior ſcriptor aſſerit; & id in ſeipſo, ac in alijs expertum ſe eſſe teſtatur: in his præcipuè locis, in quibus habitare eiuſmodi dæmones creditur. Nefario etiam congreſſu dæmones nonnunquam inuitis quibuſdam fæmellis, ſtuprum violentum inferre conſueuerunt; vt ijs, quę impuris cogitationibus in mente locum dant, & indulgent: exterioribuſque geſtibus tandem produnt in comis varias in formas concinnādis omne ſtudium ponentes, in exornando corpore facieque fucanda, & ſupercilia varijs modis componendo: & quantò magis hoc modo comptæ, & fucatæ in publicum prodeuntes, alios ad ſui amorem allicere ſtudent: tantò potius hæc dira ſpectra dæmonum in pęnam ſibi attrahunt. Quamuis etiā permittat Deus, aliquos ſanctitate conſpicuos, ab incubis, & ſuccubis agitari: quibus ipſi ſtrenuè renuentes, & alacriter obſiſtentes, ſuam probitatē, & morum integritatē patefaciant, vt vberius etiā præmijs afficiantur, ſicut de nonnullis ſanctis legimus.

Aliquos

Digitized by Google

Aliquos arte dæmonum theſauros, furta, ac amiſſa indicare, præterita, ac futura prædicere, & agenda, an bona, vel mala ſint dicere. Cap. XI.

NOn deſunt ex hac veneficorum ſecta, qui occultorum manifeſtationē pollicentur: theſauros in terra abſconditos, furta, reſq; amiſſas indicare, & quaſcunq; vitæ actiones cùm præteritas, tū futuras, noſſe. At cùm in arte magica ſemper adſit aliqua dæmonis deceptio, & illuſio, tùm maximè in his ſeſe oſtendit, quot enim theſauros abſconditos per magicam facultatem indagare tentarūt, & multa perpeſſi ſunt; & tandē rei difficultate victi, ab opere ceſſare ſunt coacti, & fine exoptato fruſtrati? Qui autem furta, & amiſſa eadem arte inueniunt: vario ſuperſtitionis modo id præſtant. Nam alij aqua vtuntur, alij chriſtallo, alij vngue, & alij alijs corporibus, in quibus acceſſito dæmone, puerum, aut puellam impuberem aduocant, vt inſpiciat: intuetur autē, veluti in ſpeculo, omnia quæcunq; geſta fuerint circà res, quas quærunt; ſæpè & vocem audiunt loquentem, quæ reliqui aſtantes neq; videre, neq; audire poſſunt. Alij annulo incluſum vel vngue dæmonem ſe gerere dictitant; quamuis verè non ſit incluſus ibi dæmon, ſimulat tamen ſe incluſum eſſe, cùm ex annulo, vel vngue vocatus, præſto ſit venefico, cui res, quas cupit, manifeſtat. Hoc modo apud exteras nationes, ſtatuas, ac idola reſponſa dediſſe, & Apollenis oracula, quæ ſcribuntur, reddita fuiſſe, putandum eſt. Sunt qui conſcriptis ſine præmeditatione punctis figuras eliciunt, ex

quibus

quibus iudicant de agendis, bona, vel mala ſint. Alij conſcriptos de bona, vel mala fortuna, libros, conſulunt, fortuitò in libelli particulam incidentes, in qua explicatur, quod quæritur. Sed hæc, vt plurimum apud cęteros vana reperiuntur; vera autem apud eos, quibus dæmon cooperatur. Tametſi humanarum actionum, quæ ſuſcipiendæ ſint, certum iudiciũ nec dæmonibus cõceſſum ſit.

Pluuiam, grandinem, tonitrua, ac fulmina veneficos poſſe concitare, alienas fruges peſſundare; vel alio transferre, ſagittis quoſcunq; velint interrimere, ſeipſos inuulnerabiles reddere; vel arma inuicta facere; ſibique, & alijs carceribus incluſis taciturnitatem imperare. Cap. XII.

QVamuis hæc inferiora generabilia, ac corruptibilia, Angelis, ſiue bonis, ſiue malis, quò ad formarum ſubſtantialium ſuſceptionem non ſubijciantur; ſed vim Deo illatum creatori: quò tamen ad motum localem, & ad earum formarum ſuſceptionem, quæ ex motu locali ſequuntur, ipſis obtemperant: ideò quæcunque ex locali corporũ motu fieri poſſunt, eadem inet quiſque Angelus, etiam malus, ſua naturali virtute efficere poteſt, permittente Deo; cùm autem ventus, pluuia, grãdo, fulmen, & aliæ aeris impreſſiones, ſolo vaporũ motu, qui ex aqua, & terra attrahũtur, fieri poſſint, ſequitur ad hæc excitãda, ſolã dæmonũ virtutẽ eſſe ſatis: ꝙ ẽt apertis verbis. D. Thomas fatetur, dicens; dęmonẽ, aeris perturbationẽ, ventos, & ignis è cęlo casũ poſſe inducere: quemadmodũ .n. animus humanus ſe habet ad corpꝰ ſibi vnitũ mouẽdũ; ità In com. Iob.

M ſpiritus

ſpiritus illi tanquam nobiliores, & eleuatiores, ad omnia inferiora corpora mouenda ſe habent, vt S. Auguſtinus, ac cęteri Eccleſiæ Doctores ſentiūt: niſi quod, totam terram mouere, aut à ſuis locis elementa extrahere non poſſunt; cùm naturæ ordinem deſtruere nequeant: at domum, montem, turrim, ſyluam facillimè mouere poſſunt. Quòd ſi dæmones, imperante, vel permittente Deo, hæc efficere per ſe ipſi poſſunt: quanto libentius à veneficis vocati, & requiſiti, ea omnia, & alia etiam in perniciem, ac ruinam hominum excitabunt? hoc enim maximopere dæmones optant; vt mediis his inuocationibus, ac malis diuina lædatur Maeſtas, & ad vltionem irritetur: & hinc ipſis maior facultas veneficos puniēdi tribuatur. Manifeſtum autem eſt ex maleficorum libidine pluuias, grandines, & fulmina in hæc inferiora immitti, quæ in mortalium egeſtatem, atque exitium cadunt. Nam in Conſtantienſi Dioceſi cùm grando quædam ſæuiſſima cecidiſſet: quæ, & ſegetes, & vineas contriuerat, in multam regionis amplitudinem (quemadmodum fuit illa, quę annis ſuperioribus demiſſa in potiorem Flaminiæ partem, præſertim in agrũ Imolenſem, cum huius, aliarumq; Ciuitatem iactura,) ſuſpectæ quædam maleficæ captæ ſunt: quarum duæ faſſæ ſunt, ſua opera id contigiſſe, ſed ſeorſum altera alterius nequaquã conſcia; nam altera earum de modo interrogata, reſpondit, dæmonem ſibi familiarem apparuiſſe, & imperaſſe, vt aquæ parum extrà oppidum ferret, quia pluuias concitare vellet: tuliſſe igitur ſe quamprimum aquam ad locum ſibi deſignatum, ibique reperiſſe dæmonem ſub arbore ſtantem, qui præcepit effodi paruam foueam, & in eã aquã effundi, & digitum intromitti, more ſolito, verbis adhibitis

In lib. 3. de Trin.

adhibitis quibuſdam: quo facto, confeſtim aquã in ſublime cum dæmone elatam fuiſſe, & aerem turbatum:& non multo poſt grandinem cecidiſſe: interrogata autem, vtrum aliæ mulieres huic operationi interfuiſſent, uidiſſe ſe quidem alteram ab altera parte arboris ſtantem; ſed, cuius rei gratia, ignorare. De ijſdem igitur altera à priori nominata, cùm interrogaretur, eadem reſpondit: Idcircò vtraq; non ſolum propter hæc, ſed multa alia facinora, igni ſunt adiudicatæ. *Sed mirum magis* eſt, quòd in Sueciç partibus contigiſſe peſpicuum eſt, puellam octo annos natam, cùm à patre, qui villicus erat, ad viſendos agros manu duceretur, conqueſtuſque ille eſſet de nimia temporum ſiccitate, dixiſſe, ſe citò concitaturam pluuiam, ſi ea opus eſſet: admiratus pater interrogauit, vtrum id facere ſciret: annuit ipſa, non ſolum pluuias, ſed & grandines, cùm libuiſſet; iterum interrogata, vnde didiciſſet, reſpondit, à ſua matre: magiſtros autem horum præſtò eſſe, quandocunq; vellent. Vt igitur experimento certior fieret, an puella vera narraſſet: præcepit, vt pluuiam accerſiret ſupra agrum ſuũ, ad id puella ait, opus eſſe aquæ modico: cùm igitur ad riuulum quendam proximum eam duxiſſet, puella iuxtà doctrinam matris, aquam digito commouit in nomine dęmonis: ſtatimq; turbatus eſt aer, & pluuia deſcendit, vt prædixerat: præcepit iterum pater, vt grandinem accerſiret ſuper agrum quendam ſolum: quod cũ puella præſtitiſſet; pater rem Iudici communicauit, vxorem accuſans: qua capta, & igni tradita, filia vero Eccleſiæ reconciliata, Deoque dicata, ea amplius efficere non potuit. Pontanus teſtatur: cùm Galli in Aruuca ditionis. Neapolitanæ ab Hiſpanis obſedione teneretur, & ob inopiam aqua-

M a rum

rum ex ingenti ſiccitate ad extremum eſſent redacti, quoſdam ſceleſtos maleficos repertos eſſe, qui ſacratiſſimam crucifixi imaginem noctu per vias publicas trahentes, ac mille improperijs, ac maledictis afficientes, eam in mare proiecerunt: & poſt nonnulla excantamina, ac deteſtabiles blaſphemias, exortam eſſe pluuiam ità grandem, vt diluuio, ſimilis eſſet: ex quo Hiſpani coacti ſunt recedere. Quòd vero poſſint venefici eſt nonnunquam alienos fructus, ac ſegetes diripere, & aliò trahere, hoc non eſt nouum dictu: nam in Decem uiralibus tabulis apud veteres, ſancitum fuit, eos capitis reos fore, qui alienas ſegetes excantaſſent, aut vllis veneficijs, & carminibus pellicere auſi eſſent; ità enim in his relatum eſt. Ne pelliciunto alienas ſegetes excantando. Ne incantato, ne agrum defraudato. Hac de cauſa Furnius in iudicium vocatus à Spurio Albino, cùm non haberet, vnde poſſet ab calumnia vindicari eo, quòd ſemper illius fructus erant, quàm aliorum vberiores; boues, aratra, currus & ſeruos in frequentem ſenatum adduci iuſſit: aſſerens ſe nulla alia excantamina habere, quā iſta: & abſolutus eſt, ſicut teſtatur Liuius; quamuis Plinius hoc C. Iulio Creſino accidiſſe ſcribat; qui Plinius alibi portentum, ac prodigium maximum ſuo tempore accidiſſe ſcribit; vniuerſum ſcilicet oliuetum in agro Marrucino Vectij Marcelli, viam publicam tranſgreſſum: atque ipſa prædia ex eo loco in contrarias ſedes profecta eſſe. Reperti ſunt quidam homines, qui non ſolū grandines; ſed & fulmina concitabant; quę tamen lædere nō poſſe, fatebantur quoſcunq; vellent; ſed ſolummodo Dei fauore deſtitutos. Modus erat iſte in campis principem dęmonum inuocabant, orabantque, vt aliquē ex ſuis mitteret, qui

deſi-

Digitized by Google

deſignatũ à ſeipſis fulmine percuteret: cui poſteà in biuio pullũ nigrũ immolabãt, & in aerẽ proiicie bant: quẽ cũ dęmon aſſumpſiſſet, procellã acerrimã cõcitabat cũ fulmine: quod tamen rarò in deſignatum cadebat. Omniũ verò atrociſſimus eſt modus, quo efficiunt, vt iacula à ſe proiecta, infigãtur quibus voluerint; ẽt ſi in abſcondito delituerint loco: dũmodo anteà niſi fuerint: tot aũt ſingulis diebꝰ hoc modo interficere ſe poſſe affirmãt, quot ictꝰ ab initio direxiſſent, cũ execrabile facinꝰ mollitẽtur. Iidẽ baliſtis, aut alijs bellicis inſtrumẽtis attingere poſſunt minimũ quodcunq; ſignũ, vt experimẽto cõpertũ eſt apud quoſdã Germaniæ principes, qui ijs in bello vtebãtur; cũ .n. caſtrũ quoddã obſideretur, quidã ex ijs celeberrimꝰ ſingulis diebꝰ ternos homines trãſfixurũ ſe eſſe ꝓmiſerat ſuis iaculis: nã, poſt tres iactꝰ nõ ampliꝰ præſtare ſe poſſe, quã cęteros milites: breui autẽ tẽpore effecit, vt caſtrũ illud deſolaretur, vnde direptũ eſt. Idẽ iuſſu cuiuſdã Magnatis coactus eſt ſagittã dirigere in paruũ quoddã ſignũ, capiti ꝓprij filij impoſitũ; vt illud amoueret, intacto filio: quod & magna aſtãtiũ admiratione effecit: miraculo autẽ quodã repertũ eſt huiꝰ tãti ſceleris nefandiſſimũ principiũ: quidã .n. ex ijs, cũ ſanctiſſimã Saluatoris noſtri imaginẽ ſuis ſagittis transfigeret, miraculo ſanguis exijt è vulnere: quo viſo, immobilis redditur miſer, pedẽ ex eo loco auellere nõ valens: cũq; à prætereuntibꝰ in hoc ſtatu repertus eſſet, in biuio .n. erat, vbi ſacellũ fuerat conſtructũ: res præſidi denunciatur: cuius iuſſu in carcerẽ rapitur, & ratione patefacta, ſupplicio traditur. Simile flagitiũ eorũ eſt, qui ijſdẽ imaginibus vtuntur, vt ſeipſos inuulnerabiles præſtent, aut armaturas impenetrabiles: quam .n. imaginis partẽ abſtulerint, & cõtriuerint; ſimilem

ſui corporis partem, promittente dæmone, inuulnerabilem reddunt. Sunt tamen, & alij modi, per carmina, & ſigna geſtata. Nonnulli horum improborum hominum non verentur multa flagitia clandeſtinè committere: cum taciturnitate ſeipſos, ne tormentis expoſiti facinora ſua detegant, munire arte ſatanica didicerint: imò iactent, ſe etiam grauiſſima tormẽta ſibi inflicta à Iudicibus, ne ſenſu quidem percipere: ideò in grauibus delictis, cùm iudices ſuſpicantur de maleficio taciturnitatis, captos nouacula abradere, capillos tondere, & omnia illorum cooperimenta auferri iubent; imò clyſteres etiam acres nonnunquã inijciunt: vt, ſi veneficijs inſtrumentum in inteſtina eſſet incluſum, eximatur clyſtere. Domitianum Imperatorem cùm vinctum in carceribus haberet Apollonium Thianæum, illum exui, & in totum abradi iuſſiſſe tradit Philoſtratus: & hæc non ſolũ in ſeipſis, quando opus eſt, exercent; verumetiam & alijs facinoroſis hominibus, pro criminibus detentis, taciturnitatem inferre ſciunt; vt ſua ſcelera videlicet detegere vi tormentorum nequaquam poſſint. Si quis igitur à capite definitionis veneficij cętera tradita rectè perpendat, in his ſingulas definitionis particulas explicatas eſſe, intelliget: & hactenus de re propoſita dictum ſit.

Quibus ſignis veneficio affecti, ac dæmoniaci dignoſcantur. Cap. XIII.

ET ſi de pluribus veneficorum effectibus verba feci; cùm tamen de morbis ab ipſis illatis dæmonum ope, potiſſimum agere inſtituerim; inutilis profecto eſſet ſuſceptus labor, niſi ſigna, quibꝰ cognoſcantur hi morbi, ſcriptis traderem: nam profli-

Digitized by Google

profligari; ac depelli nequaquā poſſunt, niſi per-ſpecti ſint: quòd ego libentius præſtare conabor, quòd videam tot doctiſſimos viros, qui de veneficijs luculenter egerunt, hanc partem intactam reliquiſſe: & annis elapſis mihi contigerit, multos veneficio affectos videre, & curare, & cum quodā peritiſſimo Exorciſta ſæpius verba facere. Præter notas igitur à Sacerdotali Romano traditas, & ab omnibus neotericis de verbo ad verbum receptas: multas alias, quæ egomet obſeruaui, & ab exorciſta illo didici, tradam; ad duo præcipuè capita illas referens: alię enim erunt communes: & aliæ particulares; & rurſus communes, alię erunt veneficio affectorum, aliæ verò à dæmone obſeſſorum. Signa ergo cōmunia veneficio affectis, erunt, quòd morbi ex maleficio illati difficillimè cognoſcuntur: ità vt medici hæſitent; huc, illucq; impellantur animo, nec certi quicquam de ipſis proferre audeant: & quamuis multa remedia ex arte adhibeantur; tantum abeſt, vt profligentur, ſeu imminuantur, vt potius magis exacerbentur, & in dies augeantur: præterea naturales morbi, ſenſim vt plurimum, vires acquirunt, donec ad ſtatū perueniant; adeo vt incipientis vix ſenſu percipiatur noxa, vel dolor aliquis: huius autem oppoſitū morbis à dæmone illatis vſu venit; cùm frequenter ſtatim ab initio, nullis peccantibus humoribus in cauſa exiſtentibus, eiuſmodi morbi cū grauiſſimis ſymptomatibus, ac doloribus ſe prodant: quàmuis inconſtantes ſint, & periodicorum naturam referāt, rarò tamen periodos ſeruant: videtur ſimiles præternaturalibus morbis: in aliquibus tamen differunt, ſi rectè conſiderentur, multoties eiuſmodi ægrotantes dolent, & in qua parte doleant, proferre neſciunt: complures ſuſpiria, etiam luctuo-

ſa appellata frequenter emittere abſq; manifeſta cauſa. experiētia didici: aliquibus appetitus deijcitur: alij cibos reuomunt, & ventriculum ità malè affectum habent; vt & ſæpiùs adſtrictione laborent; vel etiam pondus quoddam in ipſo, necnon rem quandam per oeſophagum, modo aſcendere, & modo deſcendere, percipiant; & in ſuperiorem partē elatū deglutire conentur, omnem laborem effundunt, cùm ipſa poſteà ſponte deſiliat: in regione cordis punctiones quaſdam, ſeu dolorem punctorium patiuntur, & ipſum aliquando laniari aſſerunt. In quibuſdam circà collum arterias manifeſtè pulſare deprehenditur; vt tremore etiā affici videantur: alij ſæuo ipſius colli, ſeu renum afficiuntur dolore, vel circà ventrem inferiorem torſiones acerbiſſimas, & ſæpè flatum quendam frigidiſſimum per ventrem permeantem citò euaneſcentem, & citò etiā redeuntē: vel vaporē vti flammam ignis calidiſſimū ſimili modo eos infeſtantem percipiunt: quidam veneris impotentes redduntur. Conſueuere alij ſudoribus quibuſdā leuibus, præcipuè circa noctem corripi, quamuis etiam temporis conſtitutio frigida vigeat. Alij particulas corporis veluti nexibus deligatas habere videntur; & multa alia inſolita ſymptomata, ac morbi obſeruantur, qui fortaſsè adhuc in arte medica ignorantur. Morbi verò, quibus, vt plurimum, laborare huiuſmodi ægrotantes conſueuere, ſunt quædam totius corporis macies, ſeu extenuatio, virium imbecillitas cum ſummo languore, mentis quædam ſtupiditas, varia melancholica deliria, diuerſa febrium genera, quæ medicis multum negotij faceſcunt, motus quidam cōuulſiui, vt Epileptici videantur, membrorum rigiditas ſpeciem conuulſionis præſeferens: quorum

cauſas

cauſas medici modo cerebri vitio, modo vaporibus à ventriculo, vel ab vtero, lumbriciſue elatis aſcribunt: aliquando omnes capitis partes tumore afficiuntur; aut talem circa totum corpus laſſitudinem percipiunt, vt vix, vel nullo pacto moueri poſſint: plerunq; tota cutis, ſed præſertim faciei, flauo, ſeu citrino colore ſuffunditur: aliqui habent oculorũ palpebras ità adſtrictas, vt eas vix aperire poſſint: oculi ſunt perlucidi, & tranſparentes, vti ſunt Cercopithecorũ oculi, & nonnunquã quędam ſpectra, vel nubeculã inſpicere videntur: & nonnulli toruè intuentur. Eſt tamen animaduerſione dignum, non eſſe neceſſarium, vt omnia relata ſigna in hiſce ægrotantibus reperiantur: ſed ſatis eſſe, ſi qua dumtaxat, pro diuerſitate morbi, & maleficij adſint. Non potui adhuc obſeruare ſignum aliquod, quod omnibus conueniat; quãuis aliqua ſint magis frequentia: nec ſolum prædictis notis, verumetiam quibuſdam experimentis, veneficio affecti magis cognoſcuntur, nam faciem Sacerdotis vix inſpicere poſſunt, nec oculis intentis: album oculorum varijs modis mutatur: in combuſtione inſtrumentorum veneficij, ęgrotantes conſueuerunt in deterius mutari, vel noxam quandam percipere maiorem, vel minorem, pro ratione ſæuioris, vel leuioris veneficij: ità vt quandoque formidabiles rugitus, ſeu clamores emittere cogantur: quòd ſi nullam mutationẽ, vel læſionem percipiant, erit de ſalute ægrotantis ſperandum, paruo negotio conualiturum eſſe. Adde, quòd ſi forte veneficus ad viſendũ ægrotantẽ accedat, ſtatim infirmus ingẽti moleſtia afficitur, aliquo terrore, ſeu tremore corripitur: & ſi ſit puer, ſtatim plorat, oculi ad fuſcũ colorẽ mutantur, vel alia notatu digna mutatio in ægrotis obſeruatur.

Vbi

Vbi pro curatione, quædam linimenta ſacra ad oculos, aures, frontem, & aliàs quaſdam partes ſacerdos adhibet: ſi in partibus illis ſudor, vel aliqua mutatio appareat, ſignum eſt veneficij. Nonnulli ſuperſtitioſa quadam ratione docent explorare, an morbus ſit ex veneficio necne; nã plumbum liquefactum in aquam fundunt, opus hoc peragentes ſuper ægrotum, & præſertim ſupra particulam affectã, interim verba quædam obmurmurantes, & in plumbo coagulato maleficiũ inſpici, ac maleficij genus aſſerunt: pro varia figurarum compoſitione. Verũ, vt modus ſuperſtitioſus eſt, ſic & dęmonem cooperari eſt credendum; quamuis non deſint, qui exiſtiment à Saturno vim hanc eſſe plumbo inditam, vt maleficia prodat, quod tamen eſt à veritate alienum. Nec laudare poſſum aliud experimentum quod à quodã didici, vt ægrotans cum decoctione verbenæ, vulgò herba Sancti Ioannis dictæ, abluatur: in qua ablutione, ſi nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore, infirmum non eſſe veneficio affectum; quod ſi magna copia pilorum, & præcipuè ſuorum inueniatur, eſſe argumentũ efficax nõ ſolum veneficij, ſed & grauiſſimi, minimèq; curã ſuſcipientis: quòd ſi pili ſint pauciores, morbũ eſſe mitiorem, & curationem admittere. Prætereà audiui, ſi decoctum illud ad nigrum colorẽ mutetur, ſignũ eſſe præſentiæ dæmonis: & ſi ad alios colores mutetur, alia indicare. Quis verò nõ percipit hunc etiã modũ eſſe ſuperſtitioſum? cùm illi pili virtute verbenæ ablutionis, elici, vel procreari non poſſint; ſed requiratur maior potentia, vt eſt illa dæmonis; qui & morbum inferentes, & morſum curantes, peccatis, & ſuperſtitionibus fędare ſatagit. Quoniam verò in obſeſſis non ſolũ

eſt

eſt affectio; verum & dæmon ipſe in ſpirituali quadam ſubſtantia immunda aliunde intromiſſa, aut etiam ex proprijs humoribus genita inhabitans; quamdiù hæc ſubſtantia latitat in aliqua parte, difficile eſt cognoſcere dæmoniacos: ſæpè enim præter eius particulæ affectum naturalem functiones lædentem, aliud quid nõ oſtenditur: plurimis tamen horum prauæ ſunt imaginationes, præcipuè in ſomnis, quæ dæmonem produnt: nec tamẽ ob id ſolum aſſerere licet, eſſe malignum ſpiritũ: eadem enim ac ſæpè melancholicis contingunt: at verò ſpiritu locum mutante, quem obſedit: iam parte ex aliqua manifeſta fit dæmonis inhabitatio; nam tanquam animata res per corpus perambulat, ità vt obſeſſi ſentiant veluti formicas ſub cute repentes, ſeu permeantes; vel partes, quas petit, palpitatione quadam commouet, aut puncturis quibuſdam moleſtiam ingentem infert: vel vti flatus quidam modo à capite vſq; ad pedes deſcẽdit; & modo à pedibus ad caput reſilit. Obſeruatũ eſt in aliquibus veſiculá in lingua excitari, & confeſtim euaneſcere: aliquando plures apparere, nõnunquã innumerabiles, minutis granulis ſimiles, ex quibus numerus ſpirituum habitãtium arguitur; ad gulam dumtaxat aſcendens, eam in tumorem attollit, ac ſiccam tuſſiculam mouet: linguam petens, eam præter voluntatem obſeſſi mouet, aliquando exerens incredibili oris hiatu, aut contorquens, inflat: aut impellit ad loquẽdum, nõ ægrotantis, ſed ipſius dæmonis conceptus. Et ex his maximè patefiunt opera ſatanica: aut cum alienis linguis loquuntur: aut alios loquentes incognita ægrotanti lingua, intelligunt: vel cum de doctiſſimis, ac ſummè arduis ſermonem habent, cùm alioqui ſint rudes, & litterarum ignari: aut præ-

teriſa,

terita, aut occulta renunciant, aſſidentiumq; arcana, vel peccata aperiunt, eoſq; multis conuicijs impetunt: & vſque adeo nonnumquã his immundorũ ſpirituũ furijs agitati, conturbantur; vt vix vn⁹ à tribus, vel quattuor licet robuſtiſſimis hominibus, ne damnum alijs dent, coerceri, aut ligari poſſint. Quidam ex his, cùm à vexatione conquieſcunt, referunt ſe vocem quidẽ loquentis dęmonis in ſuis inſtrumentis ſentire: at ſententiam percipere non poſſe, vt putè quibus mens detineatur. Alij ſi interrogentur quid egerint, vel dixerint, fatentur, ſe nullorum meminiſſe, quandiu ſpiritus in capite exiſtat. Signum verò ſatis certũ dæmonis inhabitantis, &, vt etiam aliqui credunt, inſeparabile, cùm energumeni impediuntur à diuino cultu, vt neque vllatenus aqua luſtrali ſeu benedicta aſpergere ſeipſos, neque audire, neque proferre diuina verba poſſint; ſi tamen cogantur ceremonias Eccleſiæ peragere, vel diuinis ac potiſſimum Sacratiſſimo altaris ſacrificio intereſſe, tunc magis infeſtantur. Cùm mente conſtant obſeſſi, teſtantur ſe quidem velle ritus Eccleſiæ peragere, & rerum ſacrarum optare auxilium: eſſe autem in eorum membris quid inſitum, quod repugnat: propter quam cauſam nonnulli dæmoni obtemperantes omnino propter incontinentiam, vexari quidem deſinunt, ſed miniſtri multorum facinorum redduntur. Alij quoque interdum ità aſſidue exagitantur, vt nonnunquã deſperatione ducti mortem ſibi conſciſcant. Effectus dęmoniacorum, qui in ſacris litteris enumerantur, ſunt plurimi: nàm aliquando obſeſſi fiunt obſtinati, ac inobedientes: nonnunquàm lunatici, vel muti, vel ſurdi, vel cęci, pręſertim in ipſa cõiuratione; vel alliduntur, vel ſtrident dentibus, vel

are-

areſcunt, vel eliſi in terram volutantur, vel ore ſpumam emittunt, aut in ignem, vel aquam proijciuntur, aut ad tempus fiunt maniaci, ſiue furioſi, qui quandoq; in homines inſilientes, ipſos atrociter vulnerant, vel percutiunt: quibuſdam etiam grauiſſimis, ac incurabilibus affectibus corripiuntur: quorum omnia exempla in diuinis litteris facile eſt inuenire. Experimentis etiam quibuſdam conſueuere Exorciſtæ depræhendere dæmonis præſentiam; nam ſi latenter reliquiæ ſanctorũ; vel ſchedula verba Dei cõtinens, vel agnus Dei cereus à ſummo Pontifice benedictus, vel quid aliud ſacrum obſeſſo apponatur; dæmoniaci conſueuere quid noui proferre, vel agere: quod tamen experimentum probabile eſt, & fallax: ſi tamen ſacerdos capiti energumeni manum imponat, & ſacra proferat verba; ſolent tremore, vel horrore quodam corripi, ac uarijs tormentis, ac motibus præternaturam in diuerſis partibus moleſtari: nam ſi dæmon caput petierit; dolorem grauatiuum, & pungitiuum perſentiunt; vel caput vnà cum facie inſigni rubore perfunditur, cum calore igneo: ſi oculos petat, eos diſtorquet: ſi dorſum, conuulſiones; tùm in poſteriora, tùm in anteriora; aliquando toto corpore rigentes, & inflexibiles reddit, ut quacunq; ui adhibita, inflecti nõ poſſint: nonnunquam ueluti mortui cõcidunt, ac ſi eſſet illa tertia Epilepſia ſpecies ex aura quadã ad caput irruente, & ad imperiũ ſacerdotis releuantur, aura remeante, unde diſceſſit. Si fauces petat, adeò conſtringuntur, ut ſtrangulari uideantur: ſi in partes nobiliores feratur, ut propè cor, aut pulmonem, anhelationes, palpitationes ac ſyncopas excitat. Ad uentriculum uerò, ſingultũ, & uomitus, ut aliquando cibũ aſſumere nequeant, uel aſſumptũ continere;

motum cuiuſdam rei ad inſtar paruæ pilæ circà os ventriculi: necnon rugitus excitant, & circà præcordia torſiones, vel inflationes. Ferunt quidam in huiuſmodi morbis deprehendendis exercitati, dæmoniacos roſarum odorem nequaquam perferre poſſe, vt ne cogi etiam poſſint iuxtà roſariũ pertranſire: odore quoque ſulfuris, & alijs ſuffumigijs ſpiritus concitari experimento didicerunt: & ſicut epilepſia odoribus quibuſdam, gagatis lapidis præcipuè depræhenditur, ita ſpiritus latitãs huiuſmodi odoribus exagitatur. Qua autem ratione id effici poſſit, inferius erit declarandum. Tandem cùm ſuſpitio habetur de dæmonio, aliquando ex interrogatione ægrotantis, in ipſum illapſum fuiſſe, percipitur. Conſueuerunt enim dęmones, antequam humana corpora ingrediantur, in aliqua formidabili, deformi, ac horribili forma, tàm hominum, quàm brutorum, luporum prę ſertim, vel canum nigerrimorum, ac prægrandiũ, apparere; qui licet ſtatim euaneſcere videantur, in eorum tamen corpora ingrediuntur: quod quidẽ noctu, in locisq; opacis, & obſcuris contingere conſueuit: vel ſomnia terribilia dormientibus immittunt, quibus deterriti, cùm euigilarunt, cum ſignis dæmoniacis reperiuntur. Quandoq; dæmones ingredientes humana corpora, magna cum ſæuitia eorum membra lacerant: & nonnunquàm in dorſo præbent ſenſum aquæ frigidiſſimæ, quæ confertim per dorſum proiecta; rurſum, ac deorsũ percurrit. Coitus verò impotentia, ex veneficio, cognoſcitur, ſi abſint ſigna aliarum cauſarum; ſi præceſſerit aliqua occaſio, cuius ratione de veneficio probabilis ſit ſuſpitio: ſi vir fuerit prius potens, & amore mutuo coniuges ſe diligant, venerẽ tamen exercere non poſſint: vel, cum antea coniu-

ges

ges mutuo ſe amarent, tunc verò citra euidentem cauſam odio ſe habent incredibili: quod ſanè multis modis contingere poteſt. Primò quidem, ſi vir priuetur coeundi potentia cum propria vxore, cũ alijs tamen vim obtineat, & efficaciam: ſecundò, cùm vxorem habet exoſam, nec ipſam poteſt cognoſcere. Tertiò, ſi non habeat exoſam, & velit eam cognoſcere, cęterum membri vigore careat. Quartò etiam ſi membri vigorem habeat, cũ hoc tamen ſemen emittere non poſſit. Macies, ſeu extenuatio veneficio illata, cognoſcitur primo cõmuni ſigno, ſi nullis remedijs naturalibus ex arte adhibitis ſuperari potuerit: ad hoc ſi nulla alia adſit cauſa aut interna, aut externa, neq; ex parte nutricis, ſi ſit infans; neque ex parte infantis, ſeu alterius.

Quinam ſint, qui veneficijs ſunt magis obnoxij, & quibus malefici obeſſe non poſſint.

Cap. XIIII.

Magnam vim in morbis excitandis habere corporis diſpoſitionem, ac præparationem, auctor eſt Galenus: quidam enim vni affectui, alij verò magis ſunt obnoxij: qui enim ex caritate tixturæ corpora habent molliora, ac laxiora, morbis, qui ab aere, externiſq; cauſis originẽ ducunt, facilius corripiuntur: & ij, qui ex cutis denſitate corpora duriora ſortiti ſunt, à cauſis internis prõptius leduntur; & qui calidiore natura ſunt, in calidos morbos, & qui frigidiore in frigidos magis incidunt; ſimilibus enim morbis, vt ſcribit Galenus, maiori ex parte tentamur. Sed quamuis in morbis pręter naturam facilè ſuſcipiendis aptitudo

1. de diff. feb. lib. de opt. nor. corp. l. 5. de ſanit. tuen. cap. 2.

tudo corporum ſit animaduertenda; ſecus eſt in morbis extrà naturam: pro quorum faciliori ſuſceptione, animi, & non corporis diſpoſitio eſt cõſideranda: cùm ab huiuſcemodi affectibus nulla ætas, nullum temperamentum ſit immune: ſed ſine diſcrimine tàm pueri, quàm iuuenes, ac ſenes: tàm frigidi, quàm calidi, & qui duriore corpore, & qui rariore ſunt prædici, ueneficis morbis ſunt obnoxij. Illi itaque, qui habent ex peccatis, & potiſſimum grauiſſimis, animam ualde labefactatam, omnium maximè ueneficijs afficiuntur, Cùm enim à Dei gratia deſtituantur: facillimè in dæmonum, ac ueneficarum poteſtatem, ac iura incidunt; qui dæmones circà illos ueluti circà rem ſuæ poteſtati ſubiectam, tum in corpore, tum in rebus externis, quæ uolunt efficiunt. Et hinc eſt, ut nonnunquam homines ſęuiſſimis doloribus affici uideamus; mares progignendi, fœminæ concipiendi, quidam coeundi ui, ac facultate priuētur: hinc etiam mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, oues, boues; ac reliqua animalia, peſſum ire uidentur: qui enim alienæ uxoris, aut cuiuſuis fœdæ libidinis cupiditate tenetur, mirum non eſt, ſi à ſua per ueneficium auertatur, aut procreandi uirtute, aut prolis ſolatio priuetur: ideo apud Tobiam ſcriptum habemus; qui coniugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini uacent, ſuper eos dæmones poteſtatem habent. Quæ tamen enarrata mala, pijs, ac probis uiris dæmones inferre non magnoperè ſatagunt: ſed raro eadere eos infeſtant, cùm optimè calleant, mala, ac damna iuſtis uiris illata, illorum merita atq; præmia augere. Porrò ſi quis in fide titubet, & de Eccleſiæ catholicæ ritibus nõ benè ſentiat, quo pacto à ueneficis tutus erit? &

qui

Digitized by Google

qui prauam iurandi, detrahendi, maledicendi, cō-cupiſcendi, vlciſcendi, & alia ſcelera patrandi cō-ſuetudinem contraxere, à maleficijs ſibi cauere non poſſunt. Et quamuis vniuerſum ferè hominum genus in tot ſceleribus inuolutum reperiatur; ſi paucos veneficijs affectos videamus, hoc diuinæ clementiæ, ac bonitati eſt aſcribendū: quę dæmones pro voluntate in nos ſæuire nō patitur. Tria tamen ſunt hominum genera, quibus venefici homines obeſſe minimè poſſunt. Primū quidē, qui in eiuſmodi mancipia dæmonū, publica animaduertunt pœna iuſtitiæ diuinæ, vel officio aliquo publico contrà illos inſiſtunt. Nā quos Deus ad aliquod opus, & officiū elegit, ac mouet, illis etiam neceſſaria tribuit ad illud opus, & officium peragendum, & munus obeundū. Cùm autē publicam iuſtitiam exercētes, talem à Deo facultatē adepti ſint, omniſq; poteſtas, teſte D. Paulo, à Domino Deo ſit, auxilium ſuum illis libenter impertitur, illoſq; tuetur, ne à dæmone, dæmonum uè miniſtris lædantur, & iuſtitiam erga ſceleſtos illos exercere valeant. Si enim in hos aliquid iuris haberēt dæmones, in ipſum Deum, cuius officio funguntur, (quo nihil abſurdius,) id & habere viderentur. Et hæc vera ſunt, ſi rectâ intentione, & ex iurium Canonicorum præſcriptis, vt decet Chriſtianum iudicem, ſic fungantur officio: qui enim temerè præeſſe volunt, curioſitate aliqua ducti, vel praua intentione, aut aliquo graui facinore fœdati, diuino fauore deſtituuntur, & à dæmonibus crebro ſic excipiuntur, ac impetuntur; vt, & mortem ipſis interdum inferant, quemadmodum nonnullis accidiſſe aiunt. Deinde quidam alij etiam veneficorū laqueos, & mala euadunt, qui ſanctis Eccleſiæ remedijs ſe muniūt,

peccata ſua libenter, ac frequenter confitentur, ſacram Euchariſtiam reuerenter ſumunt, ſacroſancto altaris ſacrificio deuotè aſſiſtunt, verbum Dei hilari animo audiunt, & cuſtodire conantur, angelorum, ſanctorumq; Cęli ciuium auxilium implorant, luſtrali ſe aqua, cum animi pietate cōſpergunt, & alijs ſacris, ac benedictis rebus à Sacroſancta Eccleſia ad imminuendam, compeſcendamq; dæmonum vim inſtitutis, ritè vtuntur. Quamobrem Philo, ac Ioſephus referunt, Magũ quendam celeberrimum, quem rex Balaces ex Meſopotamia acciuerat, vt eius execrationibus Hebreos contra quos bellum gerebat, deſtrueret: retuliſſe, veneficos, ac dæmonum artes, aduerſus populum illum, nihil valere: quippè qui, ob legis ſibi datę obſeruantiam, Deo chariſſimus eſſet: Regiq; ſuaſit, vt hæbreos ad legis contemptum impelleret, hac enim vna ratione expugnabiles fore. Quod & exemplo Iuſtinæ virginis magis apertum fit; cùm enim eam, referente Gregorio Naziangeno, Cyprianus magus, ac in dæmonum deceptionibus admodum verſatus, ardenter amaret, & veneficijs ad ſuæ libidinis aſſenſum allicere conaretur; conſulto dæmone, quanam re id conſequi poſſet, reſponſum accepit, nullam ei artem profuturam contrà eos, qui verè Chriſtũ colerent; qua reſponſione commotus Cyprianus, de vitæ ſuperioris inſtituto vehementer dolere cępit, &, magicis relictis artibus, ſe totum Chriſto tradidit. Qui denique à maleficijs lædi haud poſſunt, hi ſunt, qui à Deo interius per gratiã, & ab Angelis exterius per cuſtodiam muniuntur, ac proteguntur. Licet enim animæ noſtræ Deus per ſemet gratiam infundat, iuxtà illud Prophetæ: Gratiam, & gloriam dabit Dominus; cùm tamen

munus

Digitized by Google

munus aliquod inſigne impartiri ſtatuit; diſpoſitiuè Angelo bono cooperante vtitur. Et ideò Dionyſius ſcripſit. Hæc eſt lex diuinitatis immutabiliter ſtabilita, vt ima à ſummis per media perficiantur; ità vt quidquid boni à fonte totius bonitatis in nos emanat; totum bonorum Angelorũ miniſterio poſſideamus: & Dauid, Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te, in omnibus vijs tuis. At huius generis hominũ nonnulli ab omni penitus veneficio ſunt immunes, alij verò à quibuſdam tantum, vt experientia docuit.

De di. no. cap. 4.

DE MORBIS VENEFICIS, AC VENEFICIIS.

BAPTISTAE CODRONCHI MEDICI.

LIBER QVARTVS.

De præſeruatione à morbis veneficis, pro qua remedia ſuperſtitioſa reijciuntur, & vera, Chriſtianaque proponuntur.

CAP. I.

CVM medici finis ſit ſanitatis cuſtodia, ſeu adeptio: quicquid enim in arte ſua molitur medicꝰ, ob id facit; vel vt preſentē ſeruet, quæ ſecundū naturā eſt, conſtitutionē, quā ſanitatē dicimus; vel, vt amiſſam illā ſedula manu recuperet, atq; reficiat. Eapropter primo loco, qua ratione ſani, ne à veneficiis morbis corripiantur, deinceps quibus remediorum generibus ægrotantes, à veneficijs vindicari poſſint, explicare aggrediar. Antiquiores Idolis ſer-

uientes, pro ipſa præſeruatione, quibuſdã vanis, ac ſuperſtitioſis, quæ Amuleta dicuntur, vtebantur: quæ tamen neq; à temperamẽto, neq; ab alijs manifeſtis qualitatibus, neq; à tota ſubſtantia, neq; à diuina, vel magica poteſtate vires habent. Ideo ſtyllam in limine ianuæ ſuſpenſam, mali medicamenti, veneficiorumq; noxam pellere tradũt Dioſcorides, & Plinius, qui antiquiores credidiſſe L. 2. c. 168
ſcribit, roſtrũ lupi, ſeu pellem è ceruice ſolidã, ve L. 20. c. 9.
neficijs reſiſtere, villarũ portis pręfixã. De ramno L. 28. c. 10
teſtatur Dioſc. ex vulgi opinione, illius ramos, val L. 1. c. 102
uis, feneſtriſuè impoſitos, veneficia arcere: A lyſsũ L. 13. c. 4.
in domo ſuſpenſum, ſalutare amuletũ hominibus & quadrupedibus eſſe, refert Plinius, qui, & libr. Cap. 20.
26. ait, alteram Satyrionem orchem cognominatã fæminam credi faſcinis eſſe vtilem, & Ariſtot. ſec. Prob. 24.
20. Rutam faſcinationis remedium eſſe. Palmarũ lignum in pomo oſſeũ, dente limatũ, expolitum, necnõ fõtis hyernę cornũ, faſcino reſiſtere: ipſiuſque neruos potos in vino cũ thure fęcunditatẽ, veneficio ademptã, reſtituere; & ſanguine tactis poſtibus vbicunq; magorũ infeſtari artes, idẽ Plini⁹ Lib. 28.
aſſerit, Lentopodij radix appẽſa, ad amatoria prodeſt, ex Dioſcoride: Rubetæ ẽt oſſiculũ amorẽ cõ- cap. 8. Lib. 4.
citare, & iurgia; additũ in potionẽ, venerẽ adli- ca. 126.
gatam adſtimulare, teſtatur Plinius. Betonicã ani Lib. 32.
mas hominum, & corpora cuſtodire, & nocturnas cap. 5.
ambulationes à maleficijs, & periculis, memoriæ prodidit Antonius Muſa clariſſimus Auguſti Cæ Lib. 25.
ſaris medic⁹. Cyclamanis radix vbi ſata, nihil ma- cap. 4.
la medicamẽta nocere poſſe, teſtatur Plini. Moly, ex eodẽ, laudatiſſima herbarũ eſt Homero, qua sũma veneficia arcẽtur, oſtẽſa Vlyſſi aduers⁹ Circes inſidias: & hæc cõtra oẽs magicas artes præcipua habetur; deinde Mithridation, ſcorditis, ac cętau-

tiū. Argentū viuū Vpupæ auis cor, leporis etiā cor in aluta, Aetitem lapidē geſtatū veneficiorū amuleta eſſe tradunt. Amiantus lapis veneficijs omnibus reſiſtit, priuatim magorū. Antiphanē gemmā contrà faſcinationes auxiliari, ex magorum opinione, recenſet Plin. Saphiro, ſi lunæ, ac ſolis nomen inſcribatur, & è collo ſuſpendatur pilis cynocephali, vel plumis hirundinis, reſiſtere veneficijs idem ſcribit: Chryſanthemnoa ſi eruas è terra ante ſolis ortum, & corpori circum liges, vel ſuſpendas è collo, veneficas mulieres, & faſcinationes cunctas auertit: Democritus Abderites catholitis lapidis gæſtatione, vel oſtenſione frequenter contrà faſcinum vtebatur: quo etiam explorabat occultam naturæ vim in certaminibus, quæ contrà magos habuit. Prætermitto, amuleta, quibus venatores vtebantur: innumera enim propè ſunt: præcipuum verò eſt illud, cùm quercum fructicem ſcinderent, ac per ipſam cùm canes, tùm venatores ipſi tranſirent: ea enim ratione veneficium ſe dirimere opinabantur. Contrà amatoria quoque veneficia diuerſa à multorum genera parari cōſueuerunt. Athenis inualuit vſus, vt antequam noua nupta mariti domum ingrederetur, oleo, & adipe ſuillo, vel lupino, poſtes inungerentur; ne quid perniciosæ peſtis in domū irreperet: ſemen felicis vulgus colligi haud poſſe credit, niſi nocte feſtum diui Ioannis præcedente, ſuperſtitioſis quibuſdam admurmuratis verbis, quibus fugari dæmones cenſet, qui filicis ſemen cuſtodire creduntur. In dextero Ruberæ latere oſſiculum inueniri aiunt, quo amor inhibetur. Chamæleontis iecinore, amatoria diſſolui, ex Democriti ſententia traditur. Compluribus alijs artibus vanis ac ſuperſtitioſis vſi ſunt Idololatræ ad

Lib. 37. cap. 10.

Cap. 9.

veneficia depellenda; quæ ſilentio præterire ſatius eſſe duxi. At quibus medicamentis, quibus potionibus, quaue arte poterimus nos ab incantationibus, ac veneficijs præcauere? Certè præſeruationis rationem facile conſequi poſſumus, ſi cauſas facientes veneficia inhibebimus: cum pręſeruationis tota vis, in cauſarum efficientium remotione, & ſubiecti præparatione inſit: adhibenda ergo erunt remedia, quę dæmones, veneficosque horum malorum auctores arceant, noſq; validos, ac munitos ad oppugnandum, & reſiſtendū efficiant. Ideò antè omnia, Dominum Ieſum Chriſtum confiteri, & ex animo diligere oportet: ſi quidem nemo dæmones vincere poteſt, qui illis validior non ſit: ſed nemo non dicam ſuperior, ſed neq; par illis reperitur, niſi Dei filius, à quo longè ſuperātur; qui ob hanc cauſam in hunc mūdum venit, vt dæmonum opera deſtrueret: cuius virtute adiuti, dæmonum artes facillimè euadere poterimus: Deinde peccatorum occaſiones vitare debemus, cùm dæmonibus admodum familiare ſit, à prauis occaſionibus, ad maxima mala nos præcipites dare: quàm maxima celeritate omnis praua cogitatio retundenda eſt, cùm primū animi fores pulſat, antequam affectus aliquis praui amoris ſcintillas in concupiſcendi vi excitet, quæ ſemel accenſa, mentem incendio ſui vrit: & non paruo labore posteà extinguitur. Otium, vti noxiū venenum, vitare debemus, ex eo enim dæmones tentandi occaſionem ſumunt; maiorq; vitiorum pars ex eo ortum habet Improborum etiam hominum conſuetudo fugienda: obſcænorum librorum lectio vitanda, cùm ex ea animus inficiatur, ac ſæpe numero lenocinio verborum, mellitaq; oratione allectus peſtifera dogmata, quaſi

venenũ ſaccaro conditum hauriat: & ob id, cùm primum eiuſmodi libros in manibus dęmones vident, ad nos tentandos irrumpunt, & ſuo quiſq; loco, animæ noſtræ mœnia varijs oppugnationibus inuadit. Quocircà toto pectore in piorum librorum lectionem incumbendũ eſt; qui præter alia bona, quæ nobis præſtant, dæmonũ laqueos detegunt, armaq; contrà illorum fraudes, ac maleficia parant. Addenda huiuſmodi lectioni, diuinorum beneficiorum memoria, quæ ad alia beneficia nobis præſtanda Deum quodamodo allectat; nec quicquam efficacius eſt, ad mentis aciem purgandam, & veneficia auertenda; quã Chriſti uulnerum, mortiſq; aſſidua meditatio: quemadmodum enim Chriſti cruciatus peccatũ ſuſtulit, & dæmones ſubegit: ſic aſſidua de eo cogitatio ad vtrunq; plurimum confert. Quibus, ſi peccatorum confeſſionem ſinceram addamus, nihil eſt, quod magis dæmones in fugam vertat, & ab illius poteſtate immunes nos faciat. Et quoniam; quod peccatorum deteſtatio, & confeſſio facit, auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum perficit, & auget; ideò ipſa ſacra communio eſt humiliter frequentanda. At inter alia præcipua prędidia, quib' ab inſidijs dęmonũ ſeruamur; eſt oratio ipſa, per quã omnes ipſorũ fraudes, ac veneficia deſtruuntur, ab omniq; illorũ moleſtia, atq; impetu homines liberi, ac immunes ſeruantur: quod ſi orationi ieiuniũ etiã addamus; validiora arma contrà dæmones ſtatuemus, qui ad noſtrarũ animarũ interitũ carne tanquã familiari, ac domeſtico adminiſtro vtuntur; quippe in qua cupiditatũ noſtrarum radix exiſtit: ideò per ciborũ abſtinentiã attenuãda eſt: vt ipſius affectus, ac impetus exiles, ac debiles reddantur, animuſq; robuſtior ad certamina

cum

cum dęmonibus obeunda efficiatur: vt que noſtri corporis abſtinentia Deo grata fiat: quod corpori ſubtrahimus, pauperibus erogemus; nam ſicut per bonorum largitionẽ, egenis ſubueniẽdo, à peccatis, & ab animæ interitu liberamur, vt Tobias ait: ità dæmonũ deceptiones, ac veneficia per eandẽ franguntur. Et ſi cum his etiã cerea illa imago. Agnus Dei vocata, aut folia oliuarũ benedicta, ſal exorcizatũ, aut orationes ſacræ circà collũ ſuſpenſæ pietatis ergo geſtentur; aqua luſtrali ſæpius aſpergamur: & ad omnẽ progreſsũ, aditũ, exitũ, veſtitũ, ad lauacrũ, ad menſã, ad cubile, & deniq; ad omnẽ actionẽ, crucis ſigno frons rectè muniatur. Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri quoq; nomẽ in corde, & ore habeatur; oĩa maleficia, ac dęmonũ impoſturę euaneſcẽt, & nobis neutiquã obeſſe poterũt. Tob. c. 4. & 12.

De curatione morborum veneficorum, ac veneficiorum, & primò de Magica, ſecundò de humana agitur. Cap. II.

PRo curatione horum morborum, & dęmonũ corpora obſidentiũ expulſione, tres inuenio rationes inter ſe maximè diſtantes: quarũ vna ex magica arte, alia ex Religione, & tertia ex arte humana deſumitur: ità, vt curationẽ diuidere poſſim', in magicã, diuinã, & humanã; magica vtens remedijs ſuperſtitioſis, incantationibus, ac dęmonũ opera: diuina verò ritib' ſacris, diuinis nominib', ac Dei auxilio; humana aũt adhibet herbas, radices, gummata, lapides, metalla, terras, ſuccos, liquores, animalia, animaliũq; partes, diuerſis verò rationib': vel quia ſuis manifeſtis qualitatib' vel ex ignotis, & à ſubſtãtiali forma emanãtib', prodeſſe poſſunt. Cũ antiqui diuinã, ac dęmoniacã rationẽ

veneficia

veneficia ſoluendi, diſtinguere ignorarent; vtramque magicam appellabant, & ſacram, diuinamq; exiſtimabant, ac in religione habebant: vnde Hippocrates diuinum vocauit, quod in morbis habetur, cùm potius dæmoniacum eſſet dicendũ. Magica curatio vtitur quibuſdam vanis, ac ſuperſtitioſis rebus, ac verbis, quæ vt ſuperius fuit dictum, amuleta dixerunt; & incantationibus, adiurationibuſq; dæmoniacis. Inter amuleta, quæ veneficijs reſiſtere, & ea remouere credidit antiquitas, præter ſuperius explicata, multa alia recensẽtur: ſcribit Thraſyllus, referente Stoboro, in Nilo Aegypti fluuio, lapidem fabæ conſimilem naſci, quem canes intuiti, non latrant; & optimè facere ad uexatos à dæmonio; quàmprimum enim naribus appoſitus fuerit, dæmonẽ egredi. Hypericon herba ſimilem facultatem habere videtur, cùm ea à quibuſdam recentioribus, fuga dæmonum dicatur: Arthemiſiam manu contentam, nocentes feras, ac dæmones fugare, arbitrati ſunt. Pendattylon etiam ſolis ortu, luna creſcente euulſam ad faſcinationes, & dæmonia valere; Buphthalmũ collectũ creſcente luna dæmones, mala medicamenta, ac faſcinationes demoliri: Peoniam legi flagrantiſſimam æſtate ſub canis ortum, antequã ſol oriatur, & ſuſpenſam malis medicamentis, ac faſcinationibus eſſe aduerſam; ac dæmones, incurſus nocturnos expellere. Morbos curari in vniuerſum, incantationibus, monumentis litterarum tradidere Plato, ac Plinius: peculiariter autẽ Plato ſcribit: ad capitis dolentis medelam, foliũ quoddam, addita incantatione certa ad libitum, ſanitatem reſtituere; abſque verò incantatione, folium nil conferre. Homerus ſcriptum reliquit Antolici filij ſanguinem è vulnere manantẽ, carmine

Lib. 4. de Repub.
Lib. 28. capit. 2.
In charmide.

mine repreſſum, vulnuſq; curatum. Heliodorus teſtatur, ſanguinem perfluentem ex Oreondate, carminibus, & incantationibus immobilem reddi: cuius curationis etiam meminit Q. Serenus ſic

Odyſſeæ lib. 19.
Lib. 9. hiſtor. ethiop.
Cap. 31.

Hæc ſimul incantans ſiſti debere cruorem,
Vt lapis ille viæ ſolitos, iam deſtitit orbes.

Theofraſtus, referente Plinio, iſchiadicos carmine ſanari aſſerit: de qua re etiam Cœlius Aurelianus: alij, inquit, cantilenas iſchiadicis adhibēdas probauerant; qui modus curandi ità familiaris eſt, & frequens noſtris temporibus, vt villici paſſim eo vtantur, ſpretis medicorum auxilijs. Adrianus Imperator medicinæ periciſſimus, (vt tradit Dion. Caſſius) aquam omnem intercutem incantationibus, eduxit. Alij ſcribunt, Synalum illum Hannibalis medicum, incantationibus ferrũ è corpore, & vulneribus eduxiſſe. Et Antonius Beneuenius aſſerit, ſagittã ſiniſtræ ſcapulæ cuiuſdam militis ità pertinaciter inhærentem, vt nullis artis medicæ auxilijs, inde auelli poſſet; carminibus quibuſdam vulneri inſuſurratis, ex oſſe receſiſſe, militemq; paucis diebus conualuiſſe. Marcellus ſcribit, quibuſdam carminibus ſordiculas in oculum ingreſſas, erui: et hordeolis oculorum, carmina auxiliari, & ſi quid faucibus adhæſerit. Præterea litteris proditum inuenimus, incantationibus cancrum mortificari, lumbricos interimi, acceſſionem epilepticam ſiſti, magicis nominibus in aure prolatis, dentium dolores mitigari, ſtrumas, & laxiorem columellam quibuſdam precibus ſaneſcere, vt ſcribit Aetius. Inſuper vomitiones conquieſcere, ceremonijs, ac verbis quibuſdam, quæ curaturi vel abſentes pronunciant: ſa-

Lib. 28. cap. 2.
L. Chronic. ca. 1.
Lib. de abd ac mir mor. cauſ. cap. 21.

tis

tis fore rati, ſi modo laborantis nomen cognitum habeant. Ad febres ſanandas quàm multæ circũferuntur preces, quas Fernelius recitat, & cum his multorũ aliorũ morborũ curationes ſuperſtitioſas ac magicas: quas, ne faſtidio lectorẽ afficiã, omitto. Nicolaus Myrepſius auctor Græcus, qui multis medicamentorum compoſitionibus medicinã auxit, nonnulla magica, ac ſuperſtitioſa miſcuit: aſſerit enim antidotum Cyphi, ſuffitu malũ ſpiritũ abigere; lunaticos reſtituere: ſi cum ſpuma tauri ab ortu ſolis vſq; ad ortum lunæ diebus triginta adhibeatur: recenſet, adiurationẽ quandã ad fluorem ſanguinis narrũ, quæ ob ignota quædam verba, & obſeruationes vanas, magica cenſenda eſt: ad extirpandas mariſcas adhibet ſenecionis radicẽ quibuſdã cũ varijs obſeruationibus: pro tumoribus verò, cùm internis, tùm externis ſanãdis: ad viſum deperditum recuperandũ, ad os deuoratũ, & ad malũ ſpiritũ fugandũ, nõnulla proponit magica remedia. Præter applicationẽ herbarũ, radicũ, & aliorũ medicamentorum, cũ ſimpliciũ, tùm compoſitorũ. Pro curatione veneficorũ morborũ, non deſunt ſexcenti alij modi iſtis maleficis. Nõnulli prius experiuntur, an morbus ſit opera dæmonis, vel ſponte genitus, cũ quadã plumbi colliquati, in aquam immerſione; & poſtquã deprehenderint, morbũ eſſe maleficũ, tot diebus egrotũ viſitant, quot ægrotauerit, inſpiciendo partem læſam, tangendo, & verba quędã ſubmiſſè proferẽdo. Alij columbũ per mediũ ſciſſam ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla alia verba obmurmurando. Qui modi, & alij conſimiles, manifeſtò magici ſunt: cùm prorſus virtute naturali careãt: & quemadmodũ variæ ſunt magicæ curationes: varij ſunt etiam huius artis profeſſores: aliqui .n.

Sec. 2. ant. 298.

ant. 405.

ant. 419.

Sect. 12. 21. 24. & 37.

veneficia inferre ſciunt; ſed ſanare neſciunt: alij maleficia auferre poſſunt, immittere verò nequaquam: & nonnulli vtrunq; præſtant, Eorũ verò, qui maleficia auferre ſciunt, aliqui id præſtare non poſſunt, niſi alteri, ſeu priori maleficio veneficium inferant: aliqui morbos, maleficos omnes vocant: nonnulli complures, & alij vnum tantũ: vt pro varietate morborũ veneficorum, varij etiã medici malefici reperiantur: quæ facultatũ varietas, ex diuerſitate fœderis cũ dæmone initi oritur. Extitit in Germania quondã, vt referunt Auctores Mallei maleficarũ, famoſiſſima quædã in ſoluendis maleficijs mulier, cuius domus nõ ſolũ ab indigenis, ſed etiam à remotiſſimis populis eius gratia frequentabatur magis, quàm apud nos tẽpla; adeò vt Comes quidam Caſtri Thelonei, incredibilẽ quæſtũ extorſerit, vectigali indito, vt quicunq; mulierẽ adiret, denariũ ſolueret. Et hæc ars nefanda pluribus modis medicinã labefactauit: primò, quòd nõ ſolũ eos, qui ex maleficio ortũ duxerunt, morbos; ſed & cęteros ſanare promittat: vt apud pleroſq; medicina ludibrio habeatur; quod ſalubriores, ac certiores eueni⁹ nõnũquã ex muliercul is inueniãt, quã ex medicis: deinde, quoniã hominũ curioſitate poti⁹, quã doctrina, remedia multa, tãquã arcana, ex arte magica in medicinã trãslata sũt; qđ multi Arabũ ſectatores fecerũt, vti Michael Sauonarola in ſua practica, & quidã Bartholome⁹, q̃ practicã, & experimẽta, cũ q́buſdã itroductionib⁹ in lucẽ edidit; ſic.n. multis modis medicinæ ſciẽtia vndiq; cõſpurcata de remediorũ vanitate ſæpè coarguitur. At horũ ſatanicorũ hominũ curationes fallaces, ac incertę sũt, ac ſęp᷑ præſtigioſę, vt videãtur p modicũ tẽporis ſpatiũ ſanare: & ſeuera nõ ſanẽt; præſertim cũ ſint

 nonnulla

nonnulla maleficia, quæ à nullo venefico quamuis perito, diſſolui poſſint, vt nonnulli arbitrantur. Num verò Venefici etiam affectiones, quas naturales vocant, ſanare poſſint, non modicam habet difficultatem. Ioannes Budinus in ſua Dæmoniania arbitratus eſt, minime eos poſſe: nihilominus experientia, ratio, & auctoritas oppoſitum ſuadere videntur: quidam enim, qui de maleficijs ſcripſerunt ex profeſſo, in eam ſententiam abierunt, vt quoſcunq; morbos oblatos venefici curare ſciant: quod nos etiam quotidie experimur: oculorum enim lippitudines, iſchiadicum dolorem, & nonnullos alios morbos ſimplices abſque veneficio nonnunquam aliqui ex veneficis ſanant: ſicut & veneficos morbos curare profitentur: quod & ratio ſuadet: ſi enim dæmon poteſt vi ſua noxios exiſtentes in corpore humores educere, ac reſoluere, prauam eorum qualitatem auferre, obſtructiones tollere, intemperies validas ad ſtatum naturalem reducere, & alias cauſas ab eo in veneficis morbis introductas auferre, cur, & eaſdem ſponte genitas compeſcere non poterit, cùm vt ſuperius dictum eſt, dæmonis imperio omnis moles corporea ſubijciatur, ac pareat? Vtrum modo remedijs vanis, ſuperſtitioſis, ac magicis, homo Chriſtianus illæſa animi pietate, & conſciētia vti poſſit, & ad veneficos pro ſanitate recuperanda confugere: variæ ſunt cùm Iuris Cæſarei, ac Pontificij conſultorum, tùm Theologorum ſententiæ: Iuris ciuilis periti, arbitrati ſunt licere vti maleficis, & eorum opera pro communi, uel priuato bono. Quæ ſententia à ueritate eſt aliena, & penitus reijcienda; cùm id non poſſit fieri abſq; mortali peccato. Quidam Doctores aſſerunt, non licere cuiquam ad maleficos accedere,

ut

utmaleficium alio maleficio ſoluant, ſine infidelitatis crimine: ſi quis tamen actu eſſet paratus ad ueneficium perpetrandum, eo uti licere, quę pariter ſententia, ut prior, eſt explodenda, cùm nulla ratione liceat adducere aliquem, quantuncunque paratum, ad offenſionem diuinam: neque etiam liceat aſſentiri peccanti. Alij uerò ſummariè ſcribentes dixerunt nullum ſequi peccatum, ſi ueneficia deſtruantur per opera uana, ac ſuperſtitioſa: eò quòd liceat retundere uana uanis: quod tamen rectè ſentientibus non placet. Sanctus Thomas, D. Bonauentura. Scotus, necnon Ioannes maior ſtatuunt nulla ratione nos poſſe implorare auxilium ueneficorum pro ſanitate adipiſcenda: imò debere potius omnia mala, & mortem ipſam ſubire: quàm uti eorum auxilio; quia dicunt, non eſſe facienda mala, id eſt peccata, ut eueniant bona. Extat demum ſummus omnium Iuris Pontificij conſenſus, nequaquam licere, pro ſalubritate corporis recuperanda, diabolica, ac ſuperſtitioſa remedia adhibere, ſeu quærere, quamuis alia ratione ſanitas obtineri non poſſet. Idem dicunt Doctores de remedijs ſuperſtitioſis, ligaturis, & apendiculis, quæ fiunt per ipſos maleficos ad ſanandum; prout fuſius ego in meo ſecundo libro de Chriſtiana, ac tuta medendi ratione declaraui: ubi ex profeſſo litem hanc in medium attuli, & ex Doctorum ſententia, diremi. Quoniam uerò, ut dixi in ſuperiori libro, ueneficia curare, uel abolere haud poſſumus, niſi corũ cauſas amoueamus, cùm uenefici ad infligenda ueneficia utantur quibuſdam rebus, ut cereis, uel plumbeis imaginibus, charecteribus quibuſdam, & alijs iam relatis, quæ cùm ſint ſigna fęderis inter dęmonem, & ueneficos, ac inſtrumenta ueneficij, quandiù permanent,

In 4. ſent. diſt. 34. q. 3. eadem diſt. art. 2. q. 2. q. vnica q. 2. ad 3. dub.

manent, tandiu dæmon in noxa, & moleſtia infe-
renda durat: Ideò controuertitur, vtrum fas ſit ad
veneficos confugere, & rogare, vel cogere, ſi fieri
poteſt, vt deſtruant opus veneficij, ſignum fœde-
ris amouendo: vel hæc ſigna, ac inſtrumenta quæ-
rere, inuenta amouere, deſtruere, ſoluere, ac com-
burere, cùm ad eorum ablationem, ſolutionem, &
combuſtionem, ex pacto inito cum ſatana, ipſe dę-
mon deſinat à læſione inferenda. Solus Io. Bu-
dinus inter eos, qui libros ediderunt, in libro de
Magorum demonomania, & quidã Ioannes Heſ-
ſels à Louanio, teſte Martino Delrio tom. 3. diſq.
lib. 6. cap. 2. ſec. 1. q. 3. in ſuis prælectionibus li.
4. ſent. manuſcriptis, arbitrati ſunt, nulla ratio-
ne licere aliquid harum rerum facere: quam opi-
nionem Heſſels multis rationibus ab eodem Del-
ria relatis, probare conatus eſt. Ego tame in 2.
lib. de Chriſtiana &c. cap. 3. oppoſitam ſententiã
ſequutus ſum, licere videlicet ad veneficos con-
fugere, ijs ſuadere, ſeu rogare, vt veneficij opus
deſtruant, non ex noua cum dæmone pactione;
vel medio alio veneficio; ſed ſignum fœderis, vel
inſtrumentum veneficij amouendo: & pariter fas
eſſe cuilibet talia inſtrumenta, ac ſigna quærere,
ac reperta auferre, ſoluere, ac deſtruere: nec dum-
taxat eſſe licitum; verumetiam mercede dignum
Satanæ opera delere: nec hac in re vlla infidelitas,
vel vllum commercium, vel aſſenſus cum dæmo-
ne intercedit: quoniam diruens, ac euertens non
acquieſcit prauis operibus, ſed exiſtimat, dæmo-
nem poſſe, & velle fatigare, dum ſignum perma-
net, & ablationem, deſtructionemq; illius ſigni
finem imponere vexationi: & eſt ſententia Sco-
ti, & Io. Maior in 4. ſent. d. 34. q. vnica, & omniũ
ſummatum ſcribentium: Hanc ſententiã Delrius
probat

Digitized by Google

probat exemplis, auctoritatibus alijs, validiſſimis rationibus, & ex communi praxi omnium ferè vbiq; etiam bonæ conſcientiæ, & ſcientiæ, qui hac ratione curare veneficio affectos ſuſcipiunt: & cum vix alius curandi modus in hoc veneficij genere reperiatur. Verum quidem eſt, ac animaduerſione dignum, vt ibi ſcripſi: quòd ſi quis talia inſtrumenta quæreret, arbitrando omnẽ vim læſionis, & interitus in illis exiſtere, grauiter peccaret, & eſt ab omnibus reiectum, vt docet Nauarrus, qui ait: quòd, qui credit effectum illlum, qui ex operibus magorum procedit, etiã ſi ad ſanitatẽ perueniatur, virtute verborum, vel rerum, quas aplicat, effici, peccare: quoniam huiuſmodi res iuxtà naturam ſuam ad ſimilem effectũ producẽdum tali virtute carent: quoniam talem effectum dæmon efficit per alias cauſas naturales, quas ad id, ob pactum expreſsè, vel tacitè cum excantatore conuentum, applicat ex S. Thoma ſecunda ſecundæ 22. q. 96. art. 2. & S. Antonius 2. par. t. 12. c. 1. Multa alia ad hanc rem facientia docet Delrius: quem, vt legat, lectorem hortor, vt ab omni dubio ſe eximere diſcat. Vtrum verò medicamẽtis, ac remedijs ex medica facultate deſumptis, huiuſmodi morbi curari poſſint; aliquid certi ſtatuere difficillimum eſſe iudico: quod enim arte medica poſſint ſuperari, nonnullæ rationes vidẽtur ſuadere: nàm cùm hæ affectiones fiant immediatè ab eiſdem cauſis, à quibus & cæteræ progignuntur, quamuis efficacioribus, vt plurimum, ac magis abditis, peritus, ac expertus medicus ſolerti adhibita indagatione poterit, & morbum, & cauſas cognoſcere: vel ad alium ſimilem reducere morbum. Quibus cognitis, paruo negotio adhibere poterit ea remedia, quæ ſatis eſſe poterunt,

vt cauſæ remoueantur, & ſanitas reſtituatur. Cũ enim dęmones ad inferenda mala medijs naturalibus vtantur, varias obſtructiones, ac intemperies modo mitiores, modo validiores procreando, cõtinuum ſoluendo, noxios humores concitando, vel vtiles putrefaciendo, ac deleteria, prauaque qualitate coinquinando, ac ad principalia, vel ignobilia traducendo: poterit & medicus obſtructiones tollere, intemperiẽ corrigere, vnitatem reſtituere, humores compeſcere, quod putridum eſt educere, & prauam, ac venenoſam qualitatem debellare: & eò magis cùm medicina ſit donum Dei, ab eo originẽ habens, ſicut, & cuncta medicinę ſubiecta ab eo creata ſunt; & ex ipſa miros effectus quotidie prodire experimur. Inſuper, cùm dæmones, vt plurimum, vtantur quadam ſubtiliori, ac tenuiori ſubſtantia è rebus naturalibus elicita ad inſligendos morbos, aut homines obſidendos, rationi conſentaneum eſt, vt etiam aduerſus illam remedia quoq; extent naturalia, eaque inter alexipharmaca: & quamuis cuilibet particulari veneno, peculiare antidotum inſtitutũ fuerit: & huiuſmodi particularia venena nos lateant, vt etiam particularia alexipharmaca adhibere nobis facultas non ſuppetat: nihilominus ſunt quædam antidota, quæ ad omne venenũ extinguẽdũ, & omnẽ prauã facultatẽ ſuperandã longo vſu, & experientia comprobata ſunt: ex quibus ea maximè opportuna ſunt cenſenda, quæ vaporoſam, & multam exhalant huiuſmodi vim, & quia magis interius penetrant, & cum ſpiritibus conueniunt: ſic enim permiſceri, atq; eos alterare poſſunt. Idcircò aromata, & ſuffimigia obſeſſis maximè proſunt; Ruta pueros circumuallatos ea ratione à veneficijs defendi, aiunt, ſclaræam, ac fęniculũ

oculos

Digitized by Google

oculos præcipuè tueri ab ingreſſu maligni ſpiritus: efflat enim ex his cum odore halituoſa quædā ſubſtantia: balſamum flagrantiſſimum odore, & ſubſtantiæ proprietate, immunditiam, ac ſorditiē ſpiritualem, tùm inunctione, tùm potu vincere, quidam eruditiſſimus vir arbitratur: quæ recipiunt odorata quæquæ, vt ambram, muſcum, cinamomū, nardū, lignum aloes, & cętera huiuſmodi, multum poſſe proficere putandum eſt: theriaca, ac Mitridatium, vt aduerſus omnia venena fuerunt inſtituta, ſimiliter in hoc genere opem ferre poſſent, præcipuè ſi aliquo ſpirituoſo diluta liquore propinentur: cuiuſmodi eſt vinum potens, & aqua ardens; citiſſimè enim ad omnes partes vim medicamenti ferunt, & vires adaugent. Adde, ſi ars medica inualida, ac inutilis eſſet ad hos curandos morbos, Exorciſticam artem profitentes, illius remedijs nō vterentur: cùm autē vomitoria multa, varia linimēta, complures ſuffitus, nōnullos pot⁹, quędamq; balnea procuratione veneficiorū proponāt: ſequitur remedijs medicis ipſa ſuperari poſſe. Inſuper, cū dęmones humori melācholico facilè cōmiſceātur, qui cū amar⁹, triſtis, ac turbulent⁹ ſit, locus dęmonū naturæ cōgruens creditur, ſi ſena, lapide laculi, veratro, vel alio ſimili medicamēto ex toto educatur, dęmon ēt corpus deſerere cogitur, vt in quibuſdā dęmoniacis experiētia cōprobatū eſt. Ex oppoſito tñ experimur remedia naturalia his morbis nihil ꝓdeſſe, & medicos fruſtra laborare in huiuſmodi affectionib⁹ curādis: ꝗuis. n. ipſi intēperies adimere, obſtructiones aperire, noxios humores exturbare, & oīa alia obire ſtudeant; dęmonis tñ oēs medicorū conatus irritos reddunt; cū nō ſinant medicamēta applicari, vel effectus ſuos ſortiri, vel morbos continuò fo-

Digitized by Google

ueant,& cauſas eorũ adaugeant; homines etenim cùm ſint inferioris virtutis, dæmonum operationes, ſua dumtaxat virtute naturali impedire, vel deſtruere non poſſunt. Prætereà cùm medici cognoſcere debeant morbum,& morbi ſpeciem,robur facultatis,temperiem naturalem, & ætatem, conſuetudinem, ſeu mores,& partis affectæ actionem,dignitatem,ſitum,magnitudinem,figuram, ſenſum, & proprietatem; externa etiam omnia, à quibus homo neceſſariò afficitur, vt tempus anni,& regionem, & conſtitutionem præſentem, ſeu morbos, qui tunc graſſantur: & cùm multa ſint, quæ in curatione indicationem habeant, & nihil eorum omninò contemni debeat, ſi curatio exacta futura ſit: quin vel minimum quid eorum curationi adijci, vel detrahi: exactaque curatio exurgat omnium indicationum maiorum, & minorum, ſimilium, & contrariorum concurſione; conſtat nullum medicorum poſſe exactè, & adamuſſim curationem perfectam inſtituere; quia tã multarum rerum, neceſſe eſt alicuius ignorare naturam, vel intenſionem, magnitudinemuè. Cùm itaq; multa medicos lateant, morbos naturales curantes, vt curatio nonniſi imperfecta poſſit haberi; quantò magis imperfecta, manca, ac debilis erit curatio veneficorum morborũ, quorum eſſentia, cauſæ, & multa alia, vt plurimum, ab ipſis medicis ignorantur? Quibus ignoratis,aut impoſſibile eſt; morbos curari, aut perperam curantur, & cum diſcrimine ægrotantium: quinimò, ſi medici rerum omnium naturalium eſſent gnari, vt ſunt Angeli,ac dæmones, & adamuſſim mederentur; nihilominus maleficio affectos nequaquam per ſeipſos ſanitati reſtituere poſſent, niſi virtus ſuperior dæmonibus, à Deo ipſis medicis

Digitized by Google

dicis eſſet impartita. Statuendum ergo eſſe in hac difficili dubitatione cenſeo; quòd, quemadmodū agentia naturalia tantò minus poſſunt in ſubiecta agere, quantò plura ſunt, quæ ijs reſiſtant; ità & agentia ſupernaturalia, hoc eſt dæmones, minus in humores hominum poterunt, ſi morbum ex illis procreandum inferre velint, ſi medici auxilijs opportunis cōtrarias qualitates opponere ſciant; ideo remedia naturalia aliqua ratione iuuare energumenos, & veneficorum morborum nonnullos profligare poſſe, ſi mites, ac leues ſint, dæmoneſq; ipſorum auctores annuant; vel ſtatutum tempus ſanitatis, ex fœdere inito, uenerit: multum verò prodeſſe poſſe, ac etiam perfectè curare poſſe, ſi ritibus, ac orationibus Eccleſiaſticis fuerint munita. Ideò, pro curatione horum morborum vnà cum peritis Exorciſtis medici ſunt vocandi, vt medicorum remedijs, & exorciſtarum precibus, coniurationibus, ac medicamentorum, potionumq; benedictionibus, ueneficia amoueantur, ac dæmones è corporibus expellantur: nam ſi dæmon mali auctor eſt, neceſſe eſt, ſimul uti remedijs, quæ dæmonem abigant, & quæ humores noxios euacuent, & compeſcant: remedia enim naturalia ſi curare nequeunt, ſaltem lenire malū, & aliquatenus ſubuenire poſſunt, ut dixi: ut ſunt remedia duo aliquibus uſitata; quorum unum commune eſt omnibus ueneficio affectis; & eſt puluis hypericonis, & præcipuè illius ſeminis, ad drachmam unam, uel ſcrupulos duos, & margaritarum albarum ad ſcupulum unum, cum uncijs quattuor decoctionis, ſeu ſtillatitiæ aquæ melatæ propinatus: aliud uerò ualet ad eos, quibus uenefica inſtrumenta intrà corpus à dęmone iniecta ſunt: & eſt radix imperatoriæ ad drachmā unam

plus, minuſuè exorcizata, ac benedicta: ſicut & alia benedici debent cū ſupradicto, vel alio ſimili liquore, exhibita. In caſibus autē difficillimis, & grauiſſima vexatione mihi probatur ſubtuſcript° puluis. Rothuris, mirrhę, ladani an. onc. 2. ſulphuris, galbani an. onc. 1. hypericoris, aſtrologiæ an. onc. 5. mis, & in poliné redigantur, cuius eadē mēſura offerri poteſt, & cū eiſdem liquoribus: vel ſi anni tempus, aut corpus ſit calidū, vel ætas iuuenilis, cū aqua roſacea refractus. In horum tamen, & aliorum remediorū, quæ inferius recēſenda erūt, vſu, animaduertendū eſt, vt corp° ſit purū, beneq; valens, morbuſq; ſine materia, præſertim calida, vt nihil obeſſe poſſint: nam ſi corpora ſint obſtructionibus, vel malis ſuccis referta, aut ſanguine repleta, prius demendæ erūt obſtructiones, noxij humores deturbandi, & ſanguis imminuendus, & aliæ cauſæ, ſi quæ adſint, amouendæ, antequam hæc remedia adhibeantur.

De Curatione Diuina. Cap. III.

QVò ad auxilia diuina; primò de curatione in vniuerſali, poſteà de curatione cuiuſdā particularis veneficij erit agēdum. Qui igitur veneficio aliquo ſunt affecti, vel à dæmone obſeſſi, quamprimum ad Deum optimum maximū confugere debent: & orationibus ſedulis, ac deuotis, ipſius auxilium implorare; peccata propria dolēdo ſacramentaliter confiteri: ſacra communione ſæpius ſe munire; vigilijs, ac ieiunijs, ſi vires ſint validæ, carnem attenuare, ac ipſius impetus imminuere; varia itinera peragerè; & Sanctiſſimæ Dei genetricis, ac Sanctorum delubra perluſtrare, ac venerari; ipſorumq; ſuffragia pijs orationibus implorare: vberes eleemoſinas pauperibus

erogare:

erogare: aliqua vota, ex peritorum, ac piorum virorum conſilio, facere; & quibuſuis alijs operibus pijs ſedulam operam dare; miſericors .n. Dominus ſpectata illorum fide, boniſq; operibus placatus, ſalutem impartiri immediatè conſueuit, ſiue miniſterio Sanctorum Angelorum; vt in veteri teſtamento Tobiæ factũ eſſe legimus. Quòd ſi priſtinæ ſanitati non reſtituentur, vel adhuc à ſpiritibus immundis vexentur, & affligantur; nõ contrahant animum; ſed ad miniſtros Dei accedant, qui orationibus, ac ſaluberrimo Altaris ſacrificio eos adiuuent; cibaria, potus, medicamẽta, veſtes, ac indumenta omnia, & habitationem, benedictionibus ſacris, & ab Eccleſia ſancta inſtitutis, vel probatis, muniant; prius facta thalami, ac domicilij, veſtimentorum omnium, ac reliquorũ vtenſilium mutatione: experientia enim cognoui, aliquos hac mutatione facta, ſtatim priori ſanitati fuiſſe reſtitutos: & in alijs hoc remedium prętermittentibus alia auxilia fuiſſe inefficacia: præthereà adiurationibus frequentibus; ſacris reliquijs ad collum appenſis, & alijs ſimilibus, omnẽ dęmoniacã vim repellant; appoſitis præſertim in quatuor thalami angulis, ſeu cunabili, ſi ægrotus ſit infans, quibuſdam rebus, benedictis, ex ſacro Eccleſiæ inſtituto, ſimulq; conſcriptis orationibus, quarum orationum, ac breuium formulæ duæ admodum efficaces, ac probatæ mihi à quibuſdam pijs, ac peritis ſacerdotibus exhibitæ fuerunt; pro curatione filiæ meæ veneficio affectæ: quarũ vnã dumtaxat ſeruaui, & hic ſcribere volui.

✠ Ieſus ✠

PRęcipio vobis Angeli Satanę, in nomine, & virtute Sãctę Trinitàtis, vt de cętero nõ pręſumatis hanc creaturã N. quoquomodo cõtingere, vel

moleſtare; neq; per facturas, neq; p incantationes, neque per illuſiones aliquas: & hoc ego vobis præcipio in nomine Domini Ieſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, & ſeculũ per ignem. Amen.

✠ Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ tu nos ab hoſte protege, & hora mortis ſuſcipe. Super ęgros manus imponent, & benè habebunt. Ieſus Mariæ filius, mundi ſalus, & Dominus ſit tibi clemens, & propitius, & meritis B. Vincentij liberet te à poteſtate diaboli, & inſidijs eius, & ab omni infirmitate ✠ Sanctus Deus ✠ Sanctus fortis ✠ Sanctus, & immortalis miſerere mei; N. fiat ✠ in nomine patris ✠ & filij, & Spiritus Sancti Amen ✠ ✠ Ieſus ✠ ✠ Ieſus Mariæ filius.

Scribatur hæc oratio ſuper paginam à Sacerdote benedictam: cui addere potes ſal exorcizatum, folium oliuæ in die palmarum benedictum, rutam, thus, & mirram, benedictione roborata, Agnum Dei integrum, & Sanctorum reliquias; quæ omnia, vel aliqua ex eis ſimul iuncta reuerenter, & deuotè collo ſuſpendantur, & geſtẽtur.

Alteram poſtea orationem à ſimili Sacerdote mihi traditam huic addere volui ea forma verborum, quibus mihi data eſt.

Remedium liberatiuum, & præſeruatiuum ab infeſtationibus dæmonum, vexantium homines, iumenta, & habitacula eorum, & ab inſultis maleficorum.

I. Qui verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, naſcens ex Virgine Maria, per ineffabilem pietatem, & miſericordiam ſuam pijſſimam, & per interceſſionẽ eiuſdem Beatæ Mariæ Virginis, & Angelorum,
N. ✠ R.
I.

Sancto-

Sanctorumq; omnium,& maximè Apoſtolorum, & Euangeliſtarum ſuorum Ioannis, & Mathæi, & Marci,& Lucæ, ipſum quæſo,vt dignetur me liberare,& conſeruare ab omni infeſtatione Satanæ, & miniſtrorum eius. Qui cum patre,& Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſęcula ſæculorum. Amen.

Hic pius Sacerdos monebat in hiſce breuibus deferendis nequis ità certam in eis fidutiam conſtitueret, vt crederet, propterea fore nihil mali ſibi euenturum; ſed omnia proſpera: cùm nec uirtute naturali, neq; Eccleſiaſtica ordinariè ad tales effectus producendos vim habeant: & ideò in Deo omnem fidutiam collocandam; ob cuius reuerentiam, & memoriam frequenter. Licet talia breuia deferre: & multo melius, quæ illis continentur præmeditari, & ſupplici oratione proferre, quàm characteres ſolos in pagina ſola portare. Interim inſtrumenta maleficij, ſi qua ſunt exterius appoſita, diligenter inquirantur in culcitris, & alijs lecti rebus, ac thalami ſecretioribus locis; ac præſertim in liminaribus oſtiorum,ac in ægrotantium indumentis: in quibus nonnunquã arte mira latenter immiſſa inſpiciuntur, quæ inſtrumenta inuenta igni à Sacerdote,peculiari ritu benedicto,tradenda ſunt, & comburenda: & hęc inſtrumentorum inquiſitio non ſemel tantum eſt facienda, ſed aliquoties iteranda, præſertim in lunæ coniunctionibus, & oppoſitionibus, in quibus inſtrumenta veneficij renouare conſueuerunt malefici ope dæmonum,vel dæmones petentibus maleficis. Quòd ſi ſæpè, ac ſæpius inquirantur, & comburantur veneficij ſigna, adiurationes etiã ac alia auxilia continuentur, venefici morbi, ac veneficia omnia proculdubio euaneſcent. Et in hac

hac parte non eſt audiendus Ioannes Budinus, qui arbitratus eſt, non licere inſtrumenta hæc diabolica, ſeu veneficia perquirere, ne homines exiſtiment, huiuſmodi res vim habere lædendi, vel interimendi; cùm ex ſententia Theologorum, liceat, atque adeò meritorium ſit, ad veneficos confugere, ac rogare, vt deſtruant opus veneficij; non quidem ex noua cum dæmone pactione, vel medio alio veneficio; ſed ſignum fœderis, vel inſtrumentum maleficũ amouendo: ad cuius ablationem, ex pacto inito cum ſatana, ipſe dæmon deſinit à læſione. Quòd ſi ad veneficos licet accedere, quantò magis licebit cuilibet talia inſtrumenta, & ſigna perquirere, auferre, ac ſoluere, ſi ea reperiat. Nec ſatis mirari poſſum de Paulo Ghirlando Iuriſconſulto, qui aſſerit, huiuſmodi morbos veneficos non poſſe depelli, ac curari; niſi ex ſcientia artis maleficæ, & dæmonis inſtructione, ac per eiuſdẽ artis magiſtros: quod tamẽ prorſus eſt falſum, & contradicit ſacroſanctæ Eccleſiæ, quæ varias adiurationes, diuerſaq; auxilia ſacra proponit pro curatione horum ægrotantium, & dæmoniacorum quoruncunque, ex maleficio: opinio huius Doctoris decepit iampridem quendam nobiliſſimum Ciuitatis noſtræ Pręſidem, qui cùm multas, ex relatione, veneficas, ac veneficos in carcerẽ conijci iuſſiſſet; (tũc enim innumeri ab huiuſmodi ſceleſtis hominibus varijs veneficijs erant affecti,) habita à Pontifice maximo facultate, etiam in carcerem coniecit quendam ſacerdotem, quamuis dignitate Eccleſiaſtica inſignitum: eò quòd profiteretur maleficia depellere, ac ſanare; cùm tamen ipſe adiurationibus ſacris, & alijs ſuperius relatis diuinis auxilijs dumtaxat, palam vteretur: Iudex autem arbitratus eſt, ea præſtari

Digitized by Google

arte magica, & dæmonis inſtructione: aſſerens etiam illud, quod in vulgi ore circumfertur; qui curare ſciunt, ea etiam immittere didiciſſe: quod autem eſt falſum, vt ex ſuperiori veneficorũ diuiſione patet: non enim omnes venefici poſſunt veneficia ab ipſis, vel ab alijs illata deſtruere. Et quoniam nuperrimè mihi contigit videre, ac legere Martinum Delrium multæ eruditionis, ac lectionis virum, qui luculenter admodum, ac fusè agit de remedijs ijs ſupernaturalibus, ſicut etiã de alijs rebus ad hanc tractationẽ attinentibus in tom. 3. diſq. mag. lib. 6. c. 2. ſec. 3. q. 3., omnia diuina, ac ſupernaturalia remedia, à me breuiter relata, ad duodecim capita redegit, quæ hic ſummatim afferre volui, vt finem, quem inedendis his libris mihi propoſui, facilius aſſequi valeam: vt Deus videlicet magis honorificetur, glorificetur, ac laudetur, & homines facilius à manibus dęmonũ, ac veneficarum eripiantur. Primum igitur caput, ſeu remedium eſt, vera, ac viua fides, hoc eſt Dei dilectione, ac proximi munita: hanc enim D. Antonius ſuis diſcipulis commẽdans, magna, inquit, dilectiſſimi aduerſus dæmonem arma ſunt vita ſincera, & intemerata in Deum fides; qua munitis non poſſe nocere ſe Cypriano mago dæmon reſpondit. Secundum eſt, legitimus in Eccleſia Sacramentorũ vſus, vt pro nundũ initiatis baptiſmus: experiẽtia .n. compertũ eſt, nundũ baptizatos, per baptiſmũ à veneficijs liberari: nec diſſimilis eſt vis confirmationis: de peccatorum confeſſione Ioannes Diaconus trium affert exempla, qui cum à dæmone obſeſſi eſſent, mox vt peccata B. Gregorio confeſſi ſunt, pęna peccati immunes eſſe cognouerunt. De venerabilis Euchariſtiæ pceptione reuerẽti, ac debita, vetuſti Patres vnanimiter cõteſtãtur,

hoc

hoc viuificum corpus mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxias ab eo inferendas arcere repellereque, ideò D. Macharius, cùm Aegyptiacã quandam mulierem veneficis carminibus malè affectam curaſſet, dixit, tantum in miſeram dęmonibus licuiſſe, eò quòd multum temporis ab Euchariſtiæ perceptione abſtinuiſſet. Separari ab hoc remedio non debet incruentum Miſſæ ſacrificium, cuius oblationis eoſdem effectus ſæpe docuit experientia; ideo S. Auguſtinus teſtatur, quòd dæmoniacæ ſui temporis fatebantur ab omni dęmonis vexatione ſe liberas eſſe, dum miſſas audirent. De oleo quoque infirmorum per Epiſcopũ benedicto dubitari nequit: cùm etiam ad corporis ſanitatem ſit inſtitutum: & de quouis oleo à viris ſanctis nõ Epiſcopis, & non ſolemniter, ſed obiter, vt res ſe offerebat, benedicto, id nõ ſemel legamus effectum. Eucharia vxor Agapij, teſte Surio; cùm illi ex ueneficio roderentur inteſtina, allata eſt ad B. Parthenium, qui triduo orans, & oleo Sanctorum illi propinato, ſanam remiſit: Idemq; hic ipſe Sanctus beneficium eodem oleo īungens, impendit cuidam leſboano; hoc erat conſuetum B. Auxentij Archimandritæ cõtra dęmonis obſidiones, morboſq; ab eo illatos, remediũ. Cui tertium adde, confugere ſcilicet ad ſanctos viros, & ab eis auxilium petere, quos cõſtat habere miraculorum donum: ſed rari ſunt hodie viri iſti, olim tamen fuerunt frequentes. Quartum eſt exorciſmus Eccleſiaſticus; qui cùm ſit res ſancta, non iocosè, ſed ſeriò, ac ſanctè tractari debet: Toſtatus monet, non ſolere exorciſmos, omnes moleſtias, ac vexationes, quas dæmones hominibus inferunt, repellere; ſed illas, ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur,

Digitized by Google

nantur, vt ſunt moleſtiæ, quas inferunt manentes in corporibus; ſed dum exterius obſident, & illæ inquit, regulariter remouentur per exorciſmos: maleficia verò dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ directè non ordinantur exorciſmi, nõ curantur per exorciſmos, niſi rarò. Quintum remedium petitur à miſericordiæ operibus ſatisfactorijs, ieiunio, eleemoſina, & oratione: Ieiunio S. Procopius vſus ſæpè victoriam contrà dæmones obtinuit: aduerſus quos magna eſt orationis virtus, vt Tobiæ 6. & 8. & Matth. 20. imprimis ſalutaris eſt communis Eccleſiæ oratio, deinde priuata Sanctorum hominum: præcipua dignitas, & efficacitas eſt Symboli Apoſtolici, & orationis dominicæ, & his proxima eſt Salutatio Angelica, eiuſque iteratio illa ad orarios globulos, quam Roſarium vocamus, & Salue Regina: quibus addas Catholicam Litaniarum recitationem: Eleemoſinas verò commendat Canonum auctoritas, ſicut & alia duo. Sextum eſt inuocatio deuota nominis Saluatoris Ieſu, vel Chriſti, vel B. Deiparæ Virginis, vel petita opitulatio ab Angelo cuſtode: cuius gratia varij ſunt varij inſtituti hymni, ac orationes. Septimũ eſt ſignaculum Sanctæ Crucis, de quo S. Athanaſius ait; ſignum crucis tollit omnem magiam, & Eutichius Patriarca ſignum crucis vocat telum dæmonibus formidabile. Hoc ſigno Macharius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit: huius ſigni benedictione Theodorus Archimandrita magi cuiuſdam veneficium vitauit. Octauũ prebent Sanctorum, qui in cęlis beatitudine perfruuntur æterna, reliquiæ: cauendum tamen, vt monet Siluester, ne quas, in hoc cultu Sanctiſſimo, ſuperſtitioſas ceremonias miſceamus. Nonũ

in

in Eccleſia vetuſtiſſimum, & miræ efficacitatis, eſt aqua benedictione facta, & ſolemni ritu ad id inſtituta, eaque duplex, vna baptiſmalis in vigilia Paſchæ, & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure canonico comprobatur; altera luſtralis, ſingulis dominicis initio primi ſacri conſecrata nominatim ad dæmonum impetus reprimendũ, & alia pericula auertuncanda, iam in vſu antè Alexandri primi tempora ſemper à Catholicis omnibus magno cum fructu retenta, honorataque; ideò D. Theodorus Archimandrita noxias omnes ſolebat repellere aqua benedicta: etiam morbos à dęmone illatos. Decimũ exhibent remedium res aliæ catholico ritu ſolitæ benedici ad hunc effectum, vt cereę formæ orbiculares, Agnus Dei vocatæ. Itẽ grana benedicta cerei benedicti; ſal benedictũ; & panis benedictus. Inter quæ panis benedictio, tùm ob antiquitatẽ, tùm ob crebra miracula celeberrima ſanę uidetur, & ea uſi ſunt ſancti uiri contrà dęmones. Vndecimũ ſunt pia ſcripta, ſeu amuleta ſacra ad collum appenſa, uel Symbolum Apoſtolicum, Initium Sancti Euangelij S. Ioannis, In principio erat, &c.; uel pſalmi alicuius particula: Quod remediũ, ut ſit licitum, D. Thomas duas exigit conditiones: prima eſt, vt pijs uerbis nihil ſuperſtitioſũ admiſceatur; uer. gratia, ut ſi quis fideret figurę, coloriuè litterarum, uel modo ſcribendi, uel materiæ paginæ, uel atramenti: ſecunda cõditio, ut recta ſit gerentis intentio, ueluti ſi pius uerborũ ſenſus obſeruetur, ſpes uerò in Deũ figatur; idq; fiat uel ad profeſſionem ueræ fidei, uel ob alium pium, ac ſanum finem; effectuſq; à diuina potentia, ſub eius beneplacito, expectetur. Vltimũ accedat pulſatio campanarũ Eccleſiæ catholicę, quam quotidiana experientia docet adeò infeſtã, & ini-

micam

Digitized by Google

micam eſſe dæmonibus, vt ab ijs excitatæ tempeſtates, vel ingruentes, vel etiã fulmina impediantur, vel iam ortæ ſedentur, & aliò auertantur: cuius rei gratia Presb. Petrus Locatellus tit. S. Caſſiani Bergomi, ex diuerſis, ac probatis Auctoribus collegit quaſdam potentiſſimas, & efficaces coniurationes ad expellendas, & fugandas aereas tempeſtates, ſiue à dæmonibus per ſe, ſiue ad nutum maleficarũ excitatæ fuerint: quę editæ fuerunt Brixię apud Petrum Marchettum anno 1604. Circà propoſita remedia vnũ Delrius animaduertit; nõ ſemper Eccleſiaſtica remedia eſſe efficacia, neq; ſemper homines p ea maleficijs liberari: cuius rei duę præcipuè vidẽtur eſſe rationes: peccatũ maleficio affecti: vel medicinam adhibentis, maximè ſi ea non vacent ſuperſtitione: vel ſi modicã ſpem, fidemq; habeant, propter quæ in dignos effectu ſe præſtant: altera cauſa eſt maius bonum ægroti, ſeu læſi; cùm ægritudo, & afflictio ſoleat à multis peccatis homines abſtrahere, aut præterita expiare, vel patienti meritum augere.

De Vomitu, ac Vomitorijs. Cap. IIII.

ET quoniã nonnulli Exorciſtæ poſuerunt falcem in meſſem medicorum, proponẽtes varia uomitoria, potiones, linimẽta, ſuffitus, balnea, & alia huiuſmodi, quibus ſine vlla differentia, ac temerè, artem hanc profitẽtes, utuntur, inſigni cũ ægrotantiũ læſione, ac periculo; eapropter, nè in poſterũ circà uſũ ipſorũ error cõmittatur, ea ſigillatim, necnon oĩa alia ſimplicia medicamẽta, quæ ad ueneficia depelliẽda, cùm antiquiores, tùm recẽtiores uſurparunt, ad examen reuocare decreui; ſi tñ prius nonnulla circà unumquodq; remediũ in genere obſeruãda ꝓpoſuero, ac methodũ quãdã tradi-

tradidero, qua tutò, ac vtiliter adhiberi ægrotantibus poſſint. Et primo loco de uomitu, ac vomitum cientibus medicamentis uerba faciam. Non eſt negandum, euacuationem per vomitum factam, multos rebelles, contumaces, ac diuturnos morbos, & quos nec alia remedia ſuperare poſſunt, ſæpius profligare: experientia enim comprobatum eſt, eos morbos potiſſimum, qui ſedem ſuam, & cauſam habent in ventriculo, venis meſeraicis, meſenterio, ac in cauis iecoris, ac lienis, purgatione per vomitum facta ſanari: ſuperuacaneos enim omnis generis humores ex ipſis fontibus ſinceros elicit, & euacuat, quos plerunque, neq; hiera, neque aliud vehementiſſimum medicamentum ad inferiorem ventrem ducere poteſt: idcircò omnibus opitulatur affectibus, qui à præcordiorum impuritate ortum accipiunt; omnibuſq; capitis affectibus, quià præcordiorum ſympathia contracti ſunt: necnon ijs etiam, qui in reliquo corpore, ex eorundem viſcerum vitio, & effuſa impuritate, gignuntur. Nihilominus noſtra ętate cum ualidis illis antiquorum vomitorijs medicamentis cautè eſt agẽdum: tùm quia incõſueta ſunt, & ſine graui moleſtia à laborantibus perferri non poſſunt; tùm etiam quòd robuſtiores natura requirit vomitio, deiectione ipſa: & multa alia ſint animaduertenda; quibus neglectis vomitoria medicamenta periculis plena ſunt. Vomitoria non conueniunt omnibus: ijs enim, vt quos ſcribunt Galenus, & Oribaſius, qui violenter, vel difficulter uomunt, non mediocre imminet periculum, ne vas aliquod reſpirationi deſeruiens; vel vena aliqua frangatur, uiſus lædatur, uel aliquod aliud incommodum ſequatur: ideò Galenus memorię prodidit, eos, qui anguſtum habent

Lib. purg.
Lib. 8. collect. c. 21.
2. aph. com. 1.

thoracem

thoracem, & idcircò compreſſum pulmonem, ad euomendum eſſe ineptiſſimos. Præterea in habẽtibus partes ad abdomen attinentes graciles, vomitus eſt periculoſus. Inſuper, cùm vẽtriculus infirmus eſt, & totius corporis in ſe excipit redundantias, vomitus vitãdus eſt. In ſanguinis reiectione, vteri ſtrangulationibus, nauſeabundis naturis, & ijs, qui ſuffocatione vexãtur, & qui ex qualibet occaſione capitis dolore affligũtur, qui ſuffuſionẽ ſuſpectã habent, & omnibus oculorũ affectibus, necnon ijs, qui in primis venis copiã crudorũ humorũ habent, vomitus ſunt noxij, ac cõtrarij. Hippocrates etiã in purgationibus ventris ſuperioris excipit tabidos, nõ actu tamen tabidos, vt exponit Galenus, ſed pronos natura ad tabẽ ipsã eximit, & melancholicos; quoniã humor melancholicus, ob ſui grauitatẽ, facilius p ventrẽ inferiorẽ educitur. In vomitu. ẽt cõſiderandũ eſſe temp⁹ opportunũ, docuit Hip. cũ purgationis æſtate magis p ſuperiora; hyeme vero p inferiores vẽtris partes faciẽdas eſſe in aphoriſmis dixit. Et quãuis à ſeipſo diſsẽtiꝛe videatur, cũ libro de ſalubri diæta, ſex brumalibus mẽſib⁹ p vomitiones purgandũ pręcipiat: cui; & Celſus aſſentitur, vomitũ hyeme vtiliorẽ eſſe, quã æſtate aſſerens: nulla tamen in dictis ipſi⁹ apparentẽ contradictionẽ eſſe Galenus ità explicat; quòd quando hyeme in ventriculo generatur pituita; ipſa vomitibus expurgari, & bilis æſtate innatans, deorſum trahi debeat: at ſi vniuersũ corp⁹ ſit euacuandum; æſtate per ſuperiorem ventrem, hyeme, per inferiorem purgare conueniat, habita ratione regionũ, & locorum, ad quæ natura humores vergunt, & inclinant: quòd ſi nimis fluant ad aliquam partem, & opus ſit eã tueri: ad oppoſita euellere conducit. Præter tempus, regiones etiã

Aetius ſer. 3 c. 9.

Lib. 4. aph. 8. & 9.

Lib. 4. aph. 4.

Com. 15.

P calore,

calore, frigoreq; diſtinctæ ad anni tempora, æſtimare debent. Et idem de ætatibus ſentiendum eſſe, animaduertit Galenus: & cùm medicamenta quæ ciendi vomitum vim habent, multiplicia ſint, varijſq; rationibus vomitum excitent; & ideò omnibus ægrotantibus, ac morbis, æqualiter non conueniunt; eorum differentias, ac proprietates, quantitatemq; conuenientem exhibendã ignorare non debemus. Medicamenta igitur, quæ vomitum excitandi facultatem habent, quædam ſunt leuia, ac clementia, alia vehementia, & nonnulla mediocria: inter leuia vomitoria, alia laxant, & molle reddunt os ventriculi, & ad vomitum proſunt: aliqua verò humores aptos reddunt, vt per eos reijciantur: & hæc primæ claſſis vomitoria, nulla, aut minima naturæ moleſtia, vomitum concitant; vehementia, ac mediocria vomitum cientia ſunt ea, quæ excrementa ad ventriculum attrahendo, ad ſuperiorem partem mouẽt, & propriè vomitoria dicuntur: Quæ ſi validiora exiſtant, naturæ ipſi vim magnam inferant, vt vomitu vacuent: mediocria verò non ità validè naturę negotium faceſcunt; ſed mitius agunt. Inter lenia vomitoria, quæ os ventriculi laxant, ac molle reddunt, ſunt quæcunq; pinguia, & oleagina conſtant ſubſtantia, & tepida adhibentur, vt oleũ oliuarum, ius pulli, aqua lactis, varij cibi, ac diuerſæ naturæ in copia ingeſti, vinum dulce, aqua hordei, aqua ſtillatitia camomelli, hordei cremor, & ſimilia. In numero eorum, quæ parant humores, vt vomitu facilius reijci poſſint, ſunt acetum, ſyrupus acetoſus ſimplex, oxymel ſimplex, oximel compoſitum, oxymel ſtylliticũ, acetum ſtylliticum, melroſaceum, mulſa: ſed ut hæc mixta cum prioribus exhiberentur, inualuit conſue-

Lib. quos purg.

Digitized by Google

ſuetudo. Ideò Hip. lib. 7. epid. proponit vomitorium ex aqua, aceto, & ſale. Galenus 2. de antid. hydreleon, necnon aquam calidam, & acetū mulſum. E vero meth. laudat mulſam, & priſanæ cremorem: in ſecundo ad glauc., in biliofis febribus exquiſitis, & ſimplicibus commendat hydreleon: præterquam enim, quòd vomitū ciet; obtundit acrimoniam humorum, qui os ventriculi vellicare poſſent: in tertianis verò nothis, quotidianis, & quartanis magis probat aquam cū aceto, vel oxymellite. Horū medicamentorū ad vomitū concitantiū quantitas debet eſſe multa, à libra vna videlicet ad libras duas, & tres: ità pro vncijs nouem aquæ ſinplicis, vel aquæ ordei, & ſimilium poſſumus accipere vncias tres aceti, vel oxymellis ſimplicis, oxymellis verò compoſiti, aceti, uel oxymellis ſtyllitici, etiam binæ vnciæ ſatis erunt. Inter leuia vomitoria, nonnulli neoterici numerant pennam oleo intinctam, ac digitos in fauces immiſſos: cùm tamen potius irritamenta quædam, & auxilia ad facilius vomendum ſint, quàm vomitoria. Quæ mediocriter vomitum excitant, ſunt flores, & ſemen anethi, ſemen, & radix atriplicis, ſemen erucę, ſemen rapi, radix raphani, radix peponis, ſemen naſturtij, ſem. dauci, radix betonicæ, cnicus, carthanius dictus; quæ decoquantur modò in aqua ſola, modò in aqua, & oleo ſimul; ac propinentur ad menſuram ſaltem vnius libræ; accipiendo partem vnam horum medicamentorum, & partes decem aquæ ſimplicis, vel cum oleo mixtæ: & decoquendo, quouſque quinta, uel ſexta pars abſumматur: quibus interdum additur oxymel, vel aliud ſimile. In hoc genere vomitum cientium, recenſentur etiam nitrū, ſal gemmæ, ac ſal indum: ideò Galenus proponit Num. 53 Cap. 7.

3. de med. fac. par. c. 76. vomitorium ex aphonitro albo in aqua tepida coniecto, cũ modico olei ad myſtri menſurã exhibitum: ex raphani verò radicibus conciſis ad vncias duas acceptis, affuſa mulſa, vel oxymelle, ſuccus exprimitur, tepidus offerendus: huius etiã ſeminis, quod efficaci⁹ fit ſemiuncia, vel drachmę tres, ſi terantur; & mulſum, vel ſerũ, vel aqua hordei addatur, erit aptum medicamentũ: Qui ſucci raphani vncias tres exhibẽt, vereor ne mediocritatẽ vomitorij excedant. Dioſcorides ad pituitoſã

Lib. 4. cap. 8. vomitionẽ excitandã, betonicæ radices, ex hydromellite laudat: peponis radix arida, & trita datur ex aqua mulſa à ſcrupulis duobus ad drachmam vnã. Inter vehementiora vomitũ cientia, recenſetur Elleborum albũ, ſtruthiũ, quæ radicula, & herba lanaria dicitur, thymeleon, balanus myrepſia minor, quæ & glans vnguentaria à Dioſcoride appellatur, lathyris à recentioribus cataputia minor appellata, ricinus, ſiue granũ regiũ, thapſia, ruta agreſtis, ſiue ſylueſtris, radix cępę, naſturtij ſemẽ, Cyclaminis radix, & ſuccus, eupatoriũ Meſue, ſeu gratiola dicta, agaricus, narciſſi bulbus, bulbus vomitorius, geniſtæ flores, & ſemen, vrticæ ſemen, aſari folia, & radices; cortices iuglãdis arboris ſuccus madeſcentis arefactus, ac tritus, ſparthũ ma.ᵗ, hydrargyrum, & ſtibiũ præparatum, antimonium vulgo dictum, quod fortaſſe inter mediocria erit numerandum: poſſumus florũ geniſtæ drachmas duas, vel plures exhibere, ex quibus copioſa per vomitum, & interdum etiam per ſeceſſum euacuatio, & excrementorũ diuerſorum colorũ, ac ſaporũ, ſuccedere ſolet: veneficio enim affectis multũ prodeſſe, nonnulli experti ſunt. Vrticæ ſemen tritũ ex aqua mulſa, aut leniẽte iuſculo, & ſaccharo à dimidia drachma ad integrã propinatur. Aſarum

rum primo ventriculum, deinde vicinas, ac etiam abditiores partes ex interuallis purgat, è quibus craſſam pituitam, ac bilem æruginoſam educit, tutum medicamentum eſt: præſertim cùm exquiſitè non teritur: eius viridia folia exhibentur à quinq; ad octo trita, & affuſo, uel hydromellite, vel ſero lactis, vel leniente decocto expreſſa; radix uerò, cuius præcipua vis eſt, trita datur ex ſimili liquore à dimidia drachma, ad ſcrupulos quattuor: maceratur autē in eo ipſo liquore à drachma cum dimidia ad tres expreſſumq; propinatur, coctura eius vis euaneſcit, quemadmodū, & aliorū omnium ferè, quæ vomitione purgant, tithymallorū ſuccus, binis obulis, in poſca ſumptis, & cum aqua mulſa, vomitiones mouet ex Dioſcoride, & Plinio: ſpartij flores, & ſemina, quinis obulis in aqua mulſa pota, purgant per ſuperiora vehemēter, ellebori vice, vt refert Dioſc.; ſeminis lathyris decem, vel duodecim grana à putaminibus delibrata, tuſaque, & ouo ſorbili deuorata, potenter vomitū cient: ideò vtiliter exhiberi ijs ſuadet P. And. Matthiolus, qui philtra, deuorarunt, vel alia veneficia; quoniā ea efficaciter expellunt. Hæc medicamenta vi vomitoria valida, & efficaci prædita, ſi in decocto exhibendę ſint, excepto elleboro, & nōnullis alijs vehemētioribus, communiter accipere poſſumus ad vnciā dimidiam, aquæ verò vncias quattuor, vel quinque, & ipſa calefacta eos macerare, vel leuiter ebullire; ſi autē ſucco eorū vti magis placet, exhibeatur ab vncia dimidia vſque ad integram vnciam. Circà vſum horū medicamentorū vomitū excitantiū, Dioclis præceptū quantū fieri poteſt, ſeruandū eſt; vt ea, quæ medicamenti vim habent, quæq; efficacia ſunt, nō propinētur, ſed familiarib⁹, & præſertim quę cōſuerę

Lib. 4. c. 169.
Lib. 26. c. 8.
Lib. 4. c. 152.
Orib. lib. 8. collect. c. 22.

victus rationis fuerit, utamur itaque leuioribus, uel
medio in facultate præditis, crebrius utendum eſ-
ſe ſuaderem; tuta enim, commoda, ac citrà noxã
ſuccedet euacuatio, pennis, ac digitis uentricu-
lum irritando, donec euomatur, uel; ut conſulit
Hippocr. lib. de morb. mul. uentriculum anteà
fomentis præparando. In morbis uerò, qui ſuas
actiones habent in ipſis acceſſionibus, uomitoria
dare non debemus: tunc enim ſua ſponte ſurſum
eleuantur humores: in alijs uerò quandocunque
cõtigerit. Cùm autem elleborum album, inter ea,
quæ uomitum concitant, maximam uim, & effica-
ciam habeat: uiolentiſſimum enim excitat uomi-
tum, & ſuffucationem nonnunquam facere con-
Lib. quos ſueuerit, & conuulſionem, quam Hippocr. letha-
purgare. lem iudicat; non eſt ità paſſim, & ſine diſcrimine,
ut nonnulli faciunt, in quolibet morbo, & ægro-
tante exhibendum: ſed ſi ægrotantis natura ſit ua-
lida, morbus ſit diuturnus, contumax, ac penè in-
domitus, tempus adſit opportunum: & remedia
leuiora nihil profuerint, poteſt elleborus exhi-
beri: ſi tamen pręcedat, ſicut & in uſu cuiuſcunq;
medicamenti uehementer uomitum cientis obſer-
uare debemus, humorum præparatio, ſicut docet
2. aph. Galenus: ut craſſi attenuentur: tenaces diſſecen-
com. 9. tur: ac uiæ aperiantur: uis enim medicamenti,
quæ diuellit, cùm humores affectis membris al-
tius inhærentes excutiat; attenuatis humoribus
facilius opus ſuum abſoluit: quod qui negligunt,
moleſtas obeunt purgationes. Tutius ergo erit,
ut de illius, qui elleborum eſt ſumpturus, natu-
ra, experimentum capiatur, quomodo ſe habeat
ad ſupernas purgationes, quæ mediocriter pro-
uocant, exhibendæ: qui enim hoc pacto nõ pur-
gabitur, niſi præparatus, ad helleborum non eſt
cogen-

cogendus: præparatur autem uomitu ſæpius facto. Plinius etiam præcipit, ut antequam detur elleborus, ſeptem diebus ante præparetur cibis acribus, abſtinentia uini; tertio, & quarto die uomitionibus, & pridie cænæ abſtinentia: qui etiã prohibet ipſum dari pueris, ſenibus, mollis, ac fœminei corporis, animiuè, exilibus, & fœminis minus, quàm uiris, cauſarijs, uel latere, uel faucibus. Et quoniam pollicitus ſum unumquodque remedium, cùm ſimplex, tùm compoſitum ad ueneficia curanda propoſitum, ad examen reuocare; iſti Exorciſtæ mihi ſæpius propoſuerũt quoddam uomitorium; quod recipit, ellebori albi, hypericonis, ac ſacchari roſati, cuiuſque drachmã unam cum dimidia, & thuris drachmam dimidiã &c. : in quo uomitorio animaduerto nonnulla; quòd elleborus, ſi propinandus eſt, non debet excedere drachmam unam, nec decoqui ad medietatem: cùm ſuperius dictum ſit, uomitoria iſta leuem ſuſtinere decoctionem: præthereà ſacchariũ roſaceum facta decoctione addi debet, & miſceri, non autẽ decoqui. Ego reperio tres rationes exhibendi elleborum tutiores, ac magis probatas: quarum prima eſt; ut accepta drachma una radicis ellebori electi, & optimi, maceremus ipſam per noctem in ciatho uini albi potentis ad ignem calefacti, & facta colatura, mane tepida, ſeu calida exhibeatur. Secunda ratio ſimilis huic eſt: Elleborum ipſum in iure pingui, vel vino dulci, aut leniente decocto, cum cinamomo, & aniſo, nocte una macerare: & facta colatura, cum ſaccharo exhibere. Tertius modus eſt Galeni, elleborum ſimpliciter, vel raphanis infixum per diem, ac noctem in aceto mulſo macerare & propinare: ſic enim leuiter purgare affirmat Galenus. Nonnulli poſt-

Lib. 25. cap. 50.

Lib. quos pur. opor

quam tribus per interualla vicibus propinarunt ellebori decoctum, iubent aliud medicamentum exhiberi, quod recipit drachmas duas florũ geniſtæ, & totidẽ hypericonis, marrubij, iuæ, ac rutæ; vt pondus omniũ aſcendat ad drachmas decẽ. Circà quod medicamentũ plura errata animaduertere: & primũ eſt, cùm flores geniſtæ purgare ſupernè vehementer, ellebori vice, ſcribat Dioſc. quamuis etiã per ſeceſſũ nõnunquã euacuare experiamur; cùm aliud vehementiſſimũ medicamentũ pro vomitu ciendo ter ſit exhibitũ, non debent miſeros ęgrotãtes alio ſatis valido medicamẽto torquere, & euacuare: cùm euacuationes, quæ ad extremũ deducunt, ſint periculoſæ; reiterateq; ex validioribus purgantibus, dyſenteriam, animi defectus, febres peſtilentes, & multa alia grauiora mala facere poſſint: quòd ſi in animo habeant, per aluum educere humores peccantes, præmittere debent eorũ coctionẽ, ac præparationẽ: & poſteà exhibere ea medicamẽta, quæ dumtaxat per ventrẽ inferiorẽ humores infeſtantes deturbare poſſunt. Secundũ erratũ eſt: quòd cùm flores leuiſſimã ſuſtineant ebullitionẽ, & ipſi iubeant elixari ad conſumptionem medietatis, facultas eorũ euaneſcet. Tertium conſiderandũ eſt, quòd, vel iſti cum hoc medicamẽto proponunt euacuare noxios humores, aut eos pręparare, educere verò non conuenit, priuſquam concoquantur, & cum trina, per ellebori aſſumptionẽ, euacuatio præceſſerit, hoc medicamento ſuccos digerere non poſſunt, cùm diectoria polleat facultate, cùm ſimul euacuare, ac pręparare nõ ſit poſſibile. Inſuper, cùm ingrediẽtia hanc compoſitionẽ ſint ità excellenter calida, & ſicca, vt ſecundũ, ac tertiũ gradum attingant: calidis morbis, & à cauſa calida ortis, naturis bilioſis,

Lib. 4. de ma. medica.

Digitized by Google

lioſis, melancholicis, ſanguineiſq; nec in ætate, & calidis conſtitutionibus, medicamentũ nõ competit, nec in morbis frigidis, niſi poſt multũ tempus, tutò propinari poteſt: cùm, vt plurimum, ex craſſis humorib⁹, ac viſcidis ipſis fiant; & ſi febres ſint, à validis obſtructionibus, & à principio exhibeantur, ſua caliditate humores illos craſſos, tenaceſq; colliquabit, ac fundet: ità vt morbi difficiliores curatu reddantur, & validiores obſtructiones fiant. Ideo melius conſultũ erit ægrotantibus, ſi Exorciſtæ abſtineant ab hiſce medicamentis, & medicos cõſulant, qui opportuna adhibebunt remedia, quæ ab Exorciſtis, benedictionibus ſacris munita, tutò ægros ſanare poterunt.

De Balneo. Cap. V.

VT venefici morbi aboleantur, curenturque Exorciſtæ proponunt balneum quoddã ex liſciuio, cũ cinere oliuarũ, & aqua fluminis paratũ, in quo ebullierint, ruta, ſabina, hypericon, artemiſia, verbena, palmachriſti, ac ariſtolochia rotunda: in quo balneo iubent totũ corpus ægrotãtis immergi, & ablui. Quod quidẽ remediũ potius ommittendũ eſſe, ſuaderé, cùm balnei vſus tot expoſcat conditiones; cùm ex parte morbi, & ægrotantis; tùm ex parte balnei, & miniſtrorũ: vt difficillimũ ſit, omnes ſimul conuenire. Si tamen placeat ipsũ experiri; vt innoxius ſit illius vſus, nonnulla ſunt animaduertenda; qualis nempè ſit morbus, quæ partes ſint affectę, qualis ægrotãtis cõſtitutio, quænã ætas, qui ſexus, qui mores, & an præcepta medicorũ ægrotantes ſeruaturi ſint: morbi tempora, cũ vniuerſalia, tùm particularia cõſiderãda; & antequã ingrediatur balneũ ęger, cogitandũ

eſt

eſt de totius corporis purgatione: qua peracta, cognoſcere modum, & tempus ingrediendi, & inſidendi in ipſo: quotque diebus vſurpandum ſit. Poſt cuius vſum, nonnulla ſunt executioni mandãda. Si itaq; morbus ſit calidus, à cauſisq; calidis ortum ducat, vt febris tertiana, febris ſynoca, vel ardens, uiſceris alicuius inflammatio, febris hectica, vel inſignes adſint obſtructiones; non conuenit huiuſmodi balneum; cùm egregiam vim excalefaciendi, & exiccandi habeat; paratur enim ex liſciuio, & ſimplicibus ſtrenuè calefacientibus, & ſiccantibus. In quolibet etiam grauiſſimo, & acutiſſimo morbo, non ſine diſcrimine ægrotantium, balneum quodcunque, etiam ex aqua ſimplici, adhibetur; cùm vires imbecilles reddantur, & cibo pauciſſimi nutrimenti veſci cogantur: præſertim verò, ſi ægrotans calidum, & ſiccum iecur habeat; vel cum eo etiam totum temperamentũ, vel melancholici, ac gracilis ſit habitus, aut viſcus aliquod, vt iecur, uentriculum, pulmonem, renes, meſenterium habeat imbecille, balnei vſus erit noxius: ſua enim caliditate, & ſiccitate augeret intemperiem calidam, & membra languidiora redderet. Inſuper, qui in primis venis crudorũ humorum copiam habent, non ſunt ad balneum admittendi: ſua enim calida, ac digerente facultate humores funderet, ac intra venas traheret: ex quo obſtructiones, & alia mala emanarent. Qui vires imbecilles, ac languidas habent; qui cibum faſtidiunt, & malã habent in ventriculo affectionem; nauſea affecti, biliosa eructantes: ſi è naribus ſanguis copioſè fluat, ſi alui fluuore torqueantur, uel aluum nimis aſtrictam habeant, balneum eſt vitandum. Infantes, ac pueri difficile; deinde mulieres; poſteà, qui delicatam temperiem ſunt

ſortiti,

ſortiti, vim huius balnei perferre non poterunt: difficillimè verò omnium ſenes, ob humorum paucitatem, & multam ſpirituum reſolutionem. Nec quolibet tempore balnei vſus eſt idone⁹; vbi enim aer peſtilenti aliqua qualitate ſit affectus, maximè nocet balneum: in vehementioribus frigoribus, & anni tempore æſtiuo, æquè fugiendũ eſt: nam hyeme diſſoluti, qui anteà quieſcebant, humores; dùm inter digerendum, à contrario enni temporis impetu in incautos validius irruit, inuaditq; frigus: neceſſariò in aliquam impelluntur partem: ac morbum procreantes grauiter homines offendunt. Æſtate verò media, cùm iam ardor viget, & calor ad externa propenſus fertur; balnei vſu, reliquum quod eſt caloris, diſſipatur, internæq; facultates debiliores fiunt. Neq; balneum aſſumendum eſt poſt aſſumptum cibum, vel adhuc nõ concoctum: corpus enim crudis humoribus repletur: nec poſt longiorem inediam; quia vires nimis diminuerentur: minuſquè imperandum eſt balneum, niſi prius corpus expurgatum pharmaco exactè fuerit: cùm balneum ſubtiliores humores tantum euacuet, craſſiores verò eliquet, & fundat per uniuerſum corpus, vel obduret. Calida tamen balnea, quæ ex noſtra induſtria parantur, commoda ſunt; cùm frigiditatem infeſtantem ſedare, aut laſſitudinis affectum, aut conuulſionem, aut dolorem mitigare volumus: & nonnullis alijs affectibus frigidis conuenire poſſunt: tunc verò comparandæ ſunt ſimul, qualitas balnei, & partes corporis: nam ſi aliqua pars, vt iecur, vel renes, reperiatur, cui, vel quibus balneũ obeſſe poſſit, præmuniri debent aliquo linimento, aut cerato: vt, cum vnguento roſaceo infrigidante, ſandalino, uel alijs paratis, cum ſucco cico-

rij.

rij, epaticæ, aceto, & ſimilibus. Quòd ſi ad balnei vſum, ſuper enarratæ conditiones reperiantur; non debet æger ſe in ipſum præcipitare; ſed ſenſim, ac ſenſim deſcendere; vt prius inferat pedes, mox crura, poſteà paulatim corpus totum vſque ad ceruicem; obſeruando, vt caput tectum habeat, ne à balnei vaporibus repleatur; vt aqua pariter quieſcat: cùmq; in ipſo fuerit æger, conſiſtat; cùm enim monetur æger, & aqua agitatur, magis mordicãdo horrores fiunt: ad quos ſequuntur cõtractio ipſius cutis, & meatuũ coanguſtatio, & capitis dolor, ex copia vaporum, qui ſurſum eleuantur: aqua verò ſit calida actu; non tamen vſq; adeò, vt ſudorem prouocet copioſũ, vel rigorẽ inducat, vel animi defectũ: quę caliditas moderanda erit habita ratione tẽporis, morbi ætatis, & corporis temperamẽti. Mora in balneo eſſe debet longa, vel breuis, habita ſuperiori animaduerſione, ad aquæ facultatẽ, ad morbũ, ætatẽ, habitũ, vires, & ſimilia. Quòd ſi exorciſtæ de numero dierũ nõ meminerint, quot ſcilicet diebus æger vti debeat balneo: ij ſunt à medico ſtatuendi, qui ſemper ad iã enarrata reſpiciet. Iã vero, ſi in balneo aliquod accidens ſuperueniat, vt ardor uiſcerũ, & toti⁹ corporis, ſudor copioſus, animi defectus, dolor capitis, uigilię immoderatæ, ac ſimilia: omittendũ erit balneũ, & ſymptomata curãda. E balneo egreſſus æger, per miniſtros abſtergatur, & ad cubiculũ benè tectus accedat; & ſi ſudor emanet, abſtergatur leni linteolo: & ſi laſſitudinẽ percipiat; poſt aliquã morã dormiat; nec cibũ ſtatim poſt balneũ ſumat; ſed cũ balnei calor ceſſauerit, & per totum corpus
Lib. 1. quietem percipiat: vel, vt dicit Galenus, ſedata,
acut. quę eſt à balneo, perturbatione: cibus enim, vel po
com. 55. tus, q̃ protinus ſumitur, caput replet, ſuperfluitat,
ad

ad oſq; ventriculi aſcendit; necnon crudus ad circumferentiam, & totum corpus trahitur.

De Suffumigijs. Cap. VI.

SVffumigationem in religione noſtra præcipuũ habuiſſe locum, ſacræ teſtantur litterę. In Exodo enim præcepit Dominus Moiſi, ut ſumptis nõnullis aromatibus, faceret ſuffimentũ, Thymiama dictũ: quod in pollinem redactum, poneret corã tabernaculo teſtamẽti: rogauitq; Salamon Hierã regẽ, ut illi opitularetur ad conſtruendã domũ nomini Domini Dei, in qua adolere thꝰ corã illo, & aromata fumigare poſſet. Nec dæmones Dij gentiũ hoc honore carere uoluerunt; in maximo enim uſu fuiſſe ſuffitus apud Idolorũ cultores apertum eſt: nã cùm Tyranni Chriſti ſectatores cogere uellent ad amplectẽdã illorũ falsã religionẽ, proponebant illis, ut thus Dijs ſuis ſacrificarent: & propterea fumigationes apud eos, qui magicis incantationibus operam dare conſueuerunt, uſu ualuerunt: ut ex illis Virgilianis uerbis, inter cętera, cõſtare poteſt, quæ leguntur in Pharmaceutria hoc modo.

Effer aquam, & molli cinge hæc altaria vitta.
Verbenaſq; adole pingues, et maſcula thura.

Et rurſus ex illis.

Sparge molam, et fragileis incende bitumine
Lauros.

Suffimigia etiã uſurparũt Medici antiquiores, ut Hippocr. teſtimonio cõſtat, q iubet Phymiamata ad fugãdã peſtilẽtiã, ex rebꝰ odoratis, parãda eſſe. Hinc illa apud Priſcos emanarũt pro fumigij alimẽto, lauꝰ, iuniperꝰ, roſmarinꝰ, ſaluia thꝰ, mirrha, maſtix, therebẽtina, myrtus, roſa, sãdali, cãphora,

cortices

cortices pomorum, cupreſſus, cedrus, lignũ aloë, aqua roſacea, acetum, vinum odoratum, atq; alia ſexcenta; hinc innumeræ reperiuntur ſuffituum compoſitiones; & præſertim apud Aetium, in fine ſuorum ſermonum. Suffimigatio ad multa vtilis eſt: membra enim præcipua, ac cor potiſſimum, ſi ex aromatibus ſit parata, corroborat, humores craſſos, ac frigidos thoracis extenuat, ac ad expulſionem aptos reddit, ſi ex conuenienti materia paretur; eoſque paratos purgat, & educit. Ideo Antyllus medicus, referente Oribaſio, pro anheloſis, & erecta ceruice ſpirantibus: & poſteriores in antiqua tuſſi, quæ alijs remedijs non cedit, in vlceribus faucium, gargareonis, ac palati, in empietnate, in rebelli, ac firmata lue venerea, potiſſimum ſi ex maligniori materia paretur, in diſcutiendis pituitoſis articulorum tumoribus, ac in roborandis muſculis, ac neruis pituita imbutis, & laxioribus factis; ac in multis alijs affectibus eam commendant. Noſtri etiam Exorciſtæ, ad depellenda veneficia, eijciendoſq; ſpiritus malos corpora obſidentes, ſuffumigia experiuntur alij odorata fętidis miſcentes, thus, myrrham, ſtyracem, laudanum, garyophilos, muſcum, & galbanum accipiunt; nonnulli ingrati odoris dumtaxat, galbanum, ſulphur, aſam fœtidam, ariſtolochiam, hypericonem, & rutam vſurpant, nullam habentes morborum, ætatum, ac temporum diſtinctionem. Aetius habet quoddam ſuffimentũ, Berenices dictum, quod, ex aliorum ſententia, immundos ſpiritus arcere ſcribit. Et quoniam hæc omnia calida ſunt, & calidi natura eſt aſcendere: propterea ad caput aſcendunt, & ſecum alios vapores adducunt, qui ſimul caput implentes, ipſius grauitatem faciunt: præterquam quod, &

Ser. 16. ca. 122.

L. 8. collect. cap. 12.

Ser. 13. cap. 199.

ſua

Digitized by Google

ſua caliditate inflammationem progignere, & humores frigidos fundendo, epilepſiam, apoplexiam, conuulſionem, & alios graues morbos excitare poſſent. Ideò cautè cum his eſt agendum; & niſi corpus, & caput prius purgatum fuerit, tutò ipſa adhiberi non poſſunt. Tempus utendi erit de mane, cùm uentriculus à cibo erit uacuus.

De Linimentis, ac Olei uſu. *Cap. VII.*

SVperioribus propoſitis remedijs Exorciſtæ addunt linimentum oculis, fronti, auribus, pectori, cordi, ac nonnullis alijs partibus adhibendum; quod ex ſimplici oleo oliuarum, uel ex cõpoſito, ex ruta, ſaluia, anetho, & alijs ſimilibus paratur: ſi oleum ſit ſimplex, animaduertendum eſſet, an ipſum ſit ex oliuis maturis, an acerbis cõfectum, an nouum ſit, uel uetus: & qualis ſit morbus, pro cuius abolitione adhibetur: nam ſi morbus eſſet ſummè calidus, uitandum eſſet oleum uetus, & multo magis compoſitum: ſua enim caliditate, & ex frequenti uſu, augere affectum poſſet: & ipſius loco, recens, & quam dulciſſimum adhibere, rationi eſſet conſentaneum; & etiam lotum, ſi expediret; ità enim exueret omnem acrimoniam. Quod ſi affectus ſit frigidus, uel à cauſa frigida ortus; tutius eſt uti oleo antiquiori, & clariori; oleum ex oliuis immaturis, omphacinum appellatum, niſi in ſudoribus diaphoreticis, & cardiaca paſſione, conueniens eſt: in alijs uerò affectibus, ob ſuam aſtrictionem uitari debet. Nec ſolùm pro linimento oleum commẽdant; uerum etiam pro potu: quem quidem in aliquibus caſibus proficuum eſſe, & in pluribus

tutò

tutò adhiberi poſſe arbitror, habita ſuperiori diſtinctione. In dolore ſuperioris uentris oleũ ſimplex bibendum dabat Galenus, uel aqua temperatum: & ſi opus eſſet, non ſolum uomitum irritare; ſed & uentrem molliorem facere: oleum commendat: cùm enim oleum dulce in caliditate ſit ſymmetrum: & cum natura noſtra familiaritatem habens; non ſolum ægris; uerumetiam & ſanis conuenit; ut nos docuit Galenus: & ſi ægrotans eſſet puer ablactatus, cùm frequenter à lumbricis infeſtentur, tutius, ac citius illi propinandũ erit oleum: cùm ex ſententia Ariſtotelis, ac Galeni, oleo inſecta necentur, & id quotidie experiamur.

6. epid. com. 6. p. ad glauc. c. 14. l. de rem. affec. dig. ca. 6. de cogn. & curan. In anim. affect. c. 9. & 2. ſimpl.

De ſimplicibus, ac nonnullis compoſitis medicamentis ſua facultate ueneficia curantibus, ac dæmones expellentibus, quorum medicamentorum manifeſtæ etiam qualitates explicantur. Cap. VIII.

Antequam ad particularem curationem deſcendam, operæ pretium eſſe duxi illa recenſere ſimplicia medicamenta, quæ ueneficijs aduerſari creditum eſt: necnon illorum facultates explicare: ut habita medicamentorum ſylua, unuſquiſque facilius, pro uarietate morborum, ac ægrotantium, diuerſa etiam ſeligere medicamẽta poſſit. Et ut à ruta initium ſumam, huic peculiarem ineſſe facultatem ad depellenda ueneficia exiſtimat in Problematibus Ariſtoteles, ubi huius rei cauſam quærit: necnon Plinius ad eadem præcauenda eius ſucco perunctis, vel eam habentibus plurimum ualere credidit. Noſtri etiã Exorciſtę, ut

20. prob. 34.

Digitized by Google

ut dæmones prodantur, & etiã expellantur, paſſim ruta vtuntur. Domeſticã rutam tertio exceſſu calefacere ſcribit Galenus; ex quo vim habet incidendi, digerendi, prouocandi, ac flatus potenter expellendi: & teſte Dioſcoride, aduerſus venena valet. Inter hypericum, perforatam, vulgò dictã, ac dæmones tanta videtur antipathia; vt eius ſuffitu frequenter recedant: quare noſtri fugã dæmonũ appellant; cuius facultas manifeſta eſt, calefacere, & ſiccare, cum tenuitate partium. Verbenacam, ſeu verbenam, & berbenam dictam, ab antiquioribus herbam ſacram nuncupatam fuiſſe teſtatur Dioſcorides; eò quòd multum ad amuleta, expiationeſq; commendaretur: de qua etiã Plinius ſcribit; magos ex ea ſebres abigere; amicitias conciliare, nulliq; morbo nõ mederi; hanc valenter deſiccare, ac diſcutere, & perfectè corroborare ait Galenus: ideo Archigenes referẽte Aetio: ipſũ capillos fluentes ſiſtere, radicis decoctum dentiũ dolorẽ ſedare, colicis, epilepticis, quotidianarijs, ac quartanarijs, podagræ, ac iſchiæ ſuccurrere arbitratus eſt. Herbæ paridis ſemen cõtrà veneficia pręſtantiſſimum eſſe medicamentũ aſſerit Pandectarius: ita, vt quidam ſemiſtulti facti, hoc ſemine ad vigeſimũ vſq; diẽ in puluere hauſto drachmæ pondere, priſtinæ ſanitati fuerint reſtituti: ideo quantitas à quodam exorciſta propoſita, nec vnica vice tantum exhibita, ſufficiens eſt. Antirrhinum, vel lychniſagriam, ſeu anorochinum dictũ, ſi quis appenſum geſtet; nullo malo medicamento, aut veneno lædi poſſe, Dioſc. ac Plinius tradunt: eam adeo ſcorpionibus infenſam recenſet Matthiolus, vt ipſa viſa, torpeſcant. Artemiſiam ſecum habentibus, mala medicamenta nocere nó poſſe ſcribit Auctor. libro ſimpliciũ, qui inter

Lib. 8. ſimpl. med.

Lib. 4. ca. 56.

8. ſimpl. & 2. de comp. med loc.

Lib. 4. ca. 129.

Lib. 28. c. 10.

Q ſpurios

ſpurios Galeni relatus eſt: ex cuius etiam ſententia vteri affectibus mirum in modum prodeſt. Abrotonum etiam eſſe efficaciſſimam herbã aduerſus omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur, teſtatur Plinius; quam quidem excalefacere, ac ſiccare exceſſu tertio, ſentiunt Græci auctores: quamuis minorẽ caliditatẽ, ac ſiccitatem Auicenna illi aſcribat. Iis qui quotidie betonicã guſtant, nulla nocitura mala medicamenta, ex aliorũ ſententia, refert Plinius. Molym, rutam ſylueſtrem à Galeno dictam: contrà ſumma veneficia ab Homero demonſtratam eſſe idẽ Plinius ſcribit; quæ quidem eſt tenuium partiũ, ac calida exceſſu tertio. Præterea mithridation, ſcorditem, centaureũ, & complures alias herbas aduerſus magicas artes pollere auctor eſt Plinius. Gagatis lapidis ſuffitu, depræhendi ſonticum morbum, recreariq; vteri ſtrungulatus, ſcriptis tradiderũt Dioſcor. & Plin. Sonticum morbum veteres appellabant illũ, qui ità grauis eſt, vt functiones conſuetas impediat. Ideo Meſue habet oleum quoddam ex gagate, ſacratum dictum, quod dæmoniacis, epilepticis, ab vteroq; ſuffocatis ſaluberrimum eſſe, ait. Sulphur habuiſſe in religionibus locum ad expiandas ſuffitu domos, Plinius teſtatur: quod quidẽ ſulphur calefacit cum tenuitate partiũ, ſuffitu lethargicos excitat, & comitiales depræhendit. Multa alia laudantur à recentioribus pro curandis ueneficijs, depellendiſq; ſpiritibus malis, vt ſabina, palma Chriſti, ariſtolochia, aſteratticus, tuſſilago, pæonia, ſaluia, anethum, marrubium, chamæpitys, cyclamen, allium, ſclarea, fęniculum, laurus, galega, ac cupreſſus. Sabina calefacit, & ſiccat ordine tertio, cum partium tenuitate: palmæchriſti radices, ex Matthiolo, maniacis datæ, magno ſunt iuuamento

Lib. 21. c. 21.
Lib. 25. ca. 10.
l. 7. ſimpl.
Lib. 25. ca. 4.
Lib. 25. c. 10.
Lib. 5. c. 103.
Lib. 36. c. 19.
Lib. 3. de Antid. ca. 1.
Lib. 35. c. 15.
Dioſc. li. 5. c. 83.

mento: & ſeminis drachmã vnã in vino propinatã, neruorum affectibus auxiliari, addit Nicolaus Florentinus, radicis decoctum etiã epilepſiam, & multò magis quartanã curare. Ariſtolochiã, quã Galenus calidã, ac ſiccã ſtatuit, venenis reſiſtere; Dioſc. & contra ſerpẽtes valere Plinius; Comitialibus, & conuulſis, & alijs huiuſmodi prodeſſe, Galenus, tradiderunt. Aſteraticus, bubonion, & inguinalis dicta, mixtæ facultatis eſt, vt roſa: refrigerat .n. paulisper, digerit, & exiccat: & hac nõ ſolũ illita; ſed & ſuſpenſa bubones ſanare, & aduerſus ſerpentes valere creditur. Tuſſilaginis, farfaræ nũcupatæ, folia uirentia, refrigerare, & humectare; ſicca verò calefacere; tuſſes, ac orthopnoeas, abſceſſumq; thoracis ruptionẽ iuuare, nõ eſt dubitãdũ. Peoniæ vniuerſũ temperamentũ eſſe tenuium partiũ, & exiccatoriũ, & in caliditate, aut ſymmetrũ; aut paulò calidius: necnõ ẽt alligatã puerorũ epilepſiã curare aſſerit Galenus, eiuſq; grana quindecim in aqua mulſa, aut uino pota ſuppreſſionib⁹ nocturnis, vulue ſtrãgulationib⁹ auxiliari, auctor eſt Dioſcor. Saluia manifeſtè calefacit, & leuiter aſtringit; & aduers⁹ ſcorpiones, ac ſerpẽtes efficax eſt: necnõ ad oẽs frigidos capitis affectus, vt oẽs praxim exercẽtes ſciunt. Anethũ calidũ, & ſiccũ temperamentũ habet, vrinã prouocat, ac dolorib⁹ internis, ex frigore, ſuccurrit. Marrubiũ, ſeu praſſiũ excalefacit exceſſu ſecũdo, & deſiccat tertio; & ijs, qui venena hauſerunt, aut à ſerpẽtib⁹ demorſi ſunt, præter alia, auxiliatur. chamæ pytis, quæ iua dicitur, eaſdẽ primas poſſidet qualitates, & ad iecoris, ac cerebri affect⁹ frigidos efficax eſt. Cyclaminus calefacit, & ſiccat ordine tertio. Alliũ exceſſu quarto. Fœniculũ mai⁹ calefacit, min⁹ verò exſiccato Lauri folia, & fruct⁹ deſiccant, ac calefaciunt

6. ſimpl. Plin. li. 27. ca. 5.

Lib. 6. ſimpl.

Lib. 3. ca. 40.

vehemẽter: ꝺ[*] ẽt fruct[*], quã folia. Galegæ, rutę, caprariæ dictæ, uis maxima ineſt aduerſ[*] peſtilẽtiã, ac lethalia medicamẽta, comitialẽ morbũ, ac lũbricos enecãdos. Cupreſſus verò refrigerat, & adſtringit, ac ſiccãdi vim habet, vti tradunt Dioſcor. & Gale.[*] Inter ea, quę pro ſuffumigijs vſurpãtur, Thus excalefacit ordine ſecundo, deſiccat primo; fugat triſtitiã, & cor lætificat, cõuenitq; omnibus eius affectibus. Myrra excalefacit, & ſiccat exceſſu ſecundo; prodeſt quartanarijs, & ponitur in antidotis, quę pro ictibus venenoſis animaliũ, & peſtilẽtia, parãtur. Galbanũ vim calefaciẽdi ordine ſecũdo cõpleto, & ſiccãdi in fine primi, aduerſatur toxicis & comitiales, vuluę ſtrãgulationes, vertiginoſoſq; olfactu ſuſcitat. Ladanũ calefacit exceſſu primo cõpleto, habẽs paululũ aſtrictionis. Caryophyllum calefacit, & ſiccat ordine tertio. Moſcus verò in tertio ſiccat, & in ſecundo calefacit cor frigidum, ac tremulum roborans; ità vt omnia, quæ pro ſuffitu aſſumuntur, vt ſtyrax, pix, & alia nonnulla calida facultate ſint prædita.

Lib. 1. ca. 86. L. 7. ſimpl.

Quomodo res naturales, ac ſenſibiles agere poſſint in ſpiritus malos. Cap. VIIII.

CVm ex auctoritate medicorũ cũ antiquorũ, tũ recentiorũ, Exorciſtarumq;, nõnulla ſint medicamẽta, vt in ſuperiori explicatũ eſt capite; quæ nõ ſolũ veneficijs medẽtur, verumetiã ſpiri[*] malos eijciunt; meritò dubitari poteſt (vt alias etiã à doctiſſimis viris fuit dubitatũ,) qua ratione res iſtę naturales, ac sẽſibiles vim habere poſſint in dęmones; cũ res corporeę in ſpiritũ natura agere nõ poſſint: & cũ morbi venefici ſint ab agẽte nõ phyſico; nec niſi ab auxilijs nõ phyſicis profligari poſſint: & itã in ſacris voluminibus ſcriptũ ſit. Cordis, ſeu

Tob. ca. 6. & 8.

iecoris

Digitized by Google

iecoris particulã cuiuſdã piſcis ſuper carbones poſitã, ſuo fumo extricare omne gen⁹ dæmoniorũ: & ꝙ Dauidis melodia expellebat ſpiritũ malũ à Saule: & Ioſeph⁹ teſtetur, in exercitu Titi fuiſſe quẽdã, qui p lapidẽ anuli dæmones expellebat à corporib⁹ obſeſſis; & aliũ exorciſtã ſe profitentẽ, qui, ſe præsẽte eiecit dæmonẽ, cuiuſdã herbæ radice ſuppoſita naribus obſeſſi. Hieronym⁹ et Cardan⁹ refert, Panaceũ quendã medicũ, exhibito medicamẽto, vt ſuperi⁹ dictũ eſt, philariũ dæmoniacũ ſanaſſe. Quòd ſi res iſtæ exteriores cõtra huiuſmodi morbos nihil pꝛoficerẽt, ſacri Canones nõ cõcederẽt, vt energumeni, ſeu, vt ipſi loquuntur, dæmoniũ ſuſtinẽtes, poſsẽt habere, ſine incãtatione, lapides, ac herbas: quę tñ fuit D. Hieronymi sẽtẽtia. Ad hãc difficilẽ quæſtionẽ Richardus de Mediauilla ità reſpondet: & ſi res sẽſibiles, vt herbæ armonia, & alię ſimiles, ſua naturali uirtute omninò reijcere vexationẽ illatã à dæmone ipſi homini, nõ poſſint: eam tñ mitiorẽ, ac mitiorẽ reddere poſſe; itàut, ſi moleſtia, quę à dæmone infertur, ſit parua, ac leuis: eã res exteriores penitus auferre poſſint; nõ in dæmonẽ; ſed in dæmoniacũ agẽdo; cùm ex rebus illis adhibitis oppoſita introducatur diſpoſitio illi, quã dæmon immiſit. Alij dubitationẽ propoſitã aliter ſic explicãt: quod, quæcunque fiunt circà corpora obſeſſa, dæmones in ſuã deſpectionẽ, ac ludibriũ recipiunt; & potiſſimũ, vbi ſunt irriſiua, ſeu afflictiua; vt ſunt fœtida, amara, & alia huiuſmodi: vt hac ratione quodãmodo cogantur ad fugã, & à moleſtia inferẽda deſiſtant. Tertia reſpõſio eſt, ꝙ cũ iſta interdũ ſint ſigna, & afflicti uotũ ingerant memoriã: ſicut ſulphur cũ igne, monumentũ eſt carceris infernalis, & ruta amari cruciatus Chriſti, ac Sanctæ Crucis, cui⁹ formã in om

Lib. 8. antiquit. ca. 6.

26. q. 7.

In 3. quolib. q. 8.

niſua parte repræſentat;& thus in igne poſit^9, orationes, ex charitate prodeũtes: quæ oĩa dæmones valdè abhorrẽt, ac deteſtãtur: hinc eſt, vt eos ẽt in fugã vertãt, & expellãt. Ioãnes de Rupeſciſſa lib. 2. de quinta eſsẽtia cap. 9. ex ſentẽtia D. Auguſtini in libro de ſpiritu, & anima ità dirimit hanc litẽ; quòd Deus concreauit in ſpiritib^9 Angelis, ac ſpiritu humano quandã potẽtiã ſenſitiuã, nõ carnalẽ, ſed ſpiritualẽ, p quã ſubijciuntur paſſionib^9 rerũ corporaliũ, & actioni ignis infernalis. Vltima ambiguitatis expoſitio, & veritati magis conſona eſt, q̃ ſi res illæ piè, ac deuotè adhibeãtur, tanquã inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ, in dæmones agunt; illoſq; ab humanis corporibus detrudunt: necnõ eorũ effectus, operaq; venefica deſtruũt, ac remouẽt: quibuſdã .n. rebus Deus indidit vim ac facultatẽ quãdã dęmones cõpellẽdi, & eijciẽdi, ac energumenos inuãdi: cũ cõueniat iuſtitiæ diuinæ, pro infligẽda malis ſpiritib^9 pœna, eos actionib^9 rerũ sẽſibiliũ ſubijcere: qua pęna, dẽpta priuatione diuinæ viſionis, nulla maior eis infligi põt. Debẽt tñ res iſtæ, antequã adhibeãtur, benedici, ac exorcizari: p pręcib^9 .n. additur nõ exigua ꝓprię virtuti energia, ob Chriſti, Sãctorũq; merita: alioqui hi ſpiritus in exitu magis nocere poſſent, ut ſæpè faciunt.

De cura ſterilitatis, ac coeundi impotentiæ ex maleficio. Cap. X.

QVamquã ex tradita vniuerſali ratione curãdi veneficos morbos, ſterilitas, ac veneris impotentia curari poſſint: tñ, cũ inter veneficia hæc ſint magis freqũẽtia, & ex ipſis multa, ac magna ſequãtur mala; rẽ vtilẽ me facturũ eſſe exiſtimaui, ſi horũ veneficiorũ peculiarẽ ẽt traderẽ curationẽ; quę remedijs cũ diuinis, tũ humanis, & ex aliquali industria

duſtria noſtra perfici poterit. Quòd ad diuina auxilia, cũ ſæpenumero, ac ferè sẽper inferãtur huiuſcemodi veneficia his, qui Dei gratia deſtituti sũt, ex matrimonij abuſu peſſimo; Iſaac inter Arabes medic⁹ præſtãtiſſim⁹ hortatur cõiuges, ut peracta peccatorũ ſuorũ cõfeſſione, ſacratiſſimũ Ieſu Chriſti corpus ſumant reuerẽter, & præſertim diebus ſolennioribus, vt in vtroq; Paſchate, in Aſcenſione Domini, ac ſimilibus; & poſteà dent ad inuicẽ oſcula pacis, & Sacerdos illis benedicat: & poſt quã triduo ſeſe à venere abſtinuerint, debitũ cõiugale perſoluant: Quod & Hincmarus Archiepiſcopus Rhenenſis ſolitus erat ſuadere: nã ſi per ſortiarias, inquit, aut maleficas occulto, ſed nũquã iniuſto Dei iuditio permittente, & diabolo præparante, concubitus nõ ſequitur, hortandi ſunt illi, vt corde cõtrito, & ſpiritu humiliato Deo, ac Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis purã faciant cõfeſſionẽ, & pfuſis lachrymis. Quòd ſi occulto Dei iudicio, vel ex aliqua cõiugũ culpa ueneficiũ non ſoluatur; orationibus ſedulis, ieiunijs, ac alijs ſuprascriptis operibus pijs uacare debent: nimirũ ad ſacrificia ſæpius confugiant, peregrè proficiſcãtur, ac Sanctiſſimæ Virginis, vel aliquorũ Sanctorũ limina viſitent, frequenterq; peccata Sacerdoti cõfiteantur, ac ſacra ueſcantur Euchariſtia, & exorciſmis ab Eccleſia huic rei peculiariter dicatis, religioſe vtãtur. Interim poterunt, & remedia medica experiri. Ideo ſi manifeſta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduerſus eã operantibus, benedictione munitis, tutò, ac vtiliter vti poterunt. Quòd ſi nulla maleficij cauſa manifeſta innoteſcat: nõnulla recenſentur ab auctoribus remedia, quæ non niſi occulta, ac ignota facultate eos iuuare poſſunt. Ideo Cleopatra medicus ſcriptis

tra-

tradidit, quod fel coruinum cum oleo ſeſamino miſtum, ſi ex eo vniuerſum corpus liniatur, ligatos adiuuat. Iſaac et teſtatur, ſi coniuges fel alicuius piſcis, & maxime ſaringeri, uel ſarigri Sangarini vulgo dicti, ſecū habuerint in paropſide, ſeu pyxide iuniperi, & ex eo antequā ſomnū capiant, ſuprà carbones poſito fumigētur, omnia ueneficia euaneſcent. Nicolaus Florentinus laudat theriacā cū ſucco hypericonis exhibitā, & hypericon ad formā emplaſtri renibus appoſitū. Ioannes de Vigo ait, quod picus auis aſſata, vel elixata, ſi comedatur, habet vim ſoluendi maleficiatos: alij volunt abrotonum oleo illitum, & cum vino ſumptum, non parum prodeſſe; quod à Plinio acceperunt. Superiores Auctores, & alia proponunt remedia; quæ quoniā ſpecie ſuperſtitionis haud carent, ſilētio inuoluere volui. Tandē inſtrumēta ueneficij diligenter perquirēda ſunt, & in puluinaribus, in indumētis, in liminibus, & etiā puteis: & inuenta ſtatim igne benedicto cōburenda ſunt, omnia indumenta, cubile, & etiam domus, ſi fieri poſſit, mutanda ſunt: & quandoq; propria Ciuitas deſerenda; quinimò iuuat plurimum, peregrè proficiſci. Et ſi malefica innoteſcat, muneribus, ac precibus eſt roganda, vt ſoluat veneficium, nō quidem alio ueneficio, ſed ablato fœdere inter ipſam, ac dæmonem inito, ac ſigno maleficij deſtructo. Complures alij venefici morbi, ijſdem ferè remedijs, ac alijs relatis in cura vniuerſali, aboleri poterunt; quæ prudens Exorciſta, ac medicus adhibere poterunt.

FINIS.

Pſal. 113. *Non nobis Domine, ſed nomini tuo da gloriā.*

I N D E X

RERVM NOTABILIVM

QVAE HOC OPERE

Continentur.

A

ABacuc à Iudęa in Babylonem delatus. pag. 164
Abortus in mulieribus, ac brutis facere veneficos. 141
Abrotonum efficax eſt aduerſus veneficia coitum inhibentia. 242
Accademicorum, Platoniſque laudes. 15
Accidentia quibus veneficio affecti cognoſcũtur. 183
Adrianus Sextus deteſtatus ſectam maleficiam, aduerſus quam pęnas ſtatuit. 10
Acties lapis veneficiorum amuletum. 198
Agathenſe concilium maleficas eſſe perquirendas ſtatuit. 7
Alexander Sextus aduerſus galliæ ciſalpinæ veneficos conſtitutionem edidit. 9
Alexander Trallianus incãtationibus morbos ſanari experientia cognouit. 35
Alzarauius de melancholia à dęmonio, ac dæmoniacis agit. 38
Alyſum amuletum aduerſus veneficia. 197
Amorem non eſſe morbum diuinum probat Galenus. 30
Amoris origo à viſu naſcit. 64
Amantium ſi mira vis: & natura. 64. & 65
Amoris cauſſa non amantium intuitui, ſed ad animi libidinem eſt referenda. 74
Amaſis rex impotens factus ex veneficio. 139
Eiuſque curatio ibid.
Amorem dæmones vel per ſe vel per maleficos in-

a du-

ducunt. 142
ad Amorem prophanum excitandum quibus rebus veneficia abutãtur. 144
Amiſſa indicant aliqui veneficꝗ. 176
Amuleta aduerſus venefitia. 197
Amãtius lapis veneficijs reſiſtit. 198
Amatoris veneficio pro noua nupta amuletũ 198
Amatoria chamæleontis iecur diſſoluit. 198
Amor infãdus Pygmalionis in ſtatuam. 140
Ancyranum conciliũ hortatur veneficos è parochiis eliminandos eſſe. 7
ex S. Antonio excantationibus, ac ſuperſtitioſis vti eſt peccatum, de quibus ipſe verba facit. 13
Angelus de variis ſuperſtitionum generibus ſcribit, maleficoſq; æterno ſupplicio dignos eſſe. 13
Animi affectiones per viſũ noxam in viſos transfundunt. 64
Aniculæ ex menſtruorum carentia veneficio afficere non poſſunt. 69
Aniculæ diminute, ac male cur videant. 69
Aniculæ ex ſpirituum paucitate viſum veneficio afficere non poſſunt: 69
Anthipathiam, ac ſimpathiã maximã vim habere in reb⁹ naturalib⁹. 77
Animus male affectus, ſuũ quoque corporis male habet. 88
ex Antei populo vnum forte electum in lupum mutari qua ratione fiat. 149
Angelos corpora aſſumere poſſe probatur. 152
D. Antonio variæ, ac horride illuſiones dæmonum apparebant. 153
Angelicana fœmina ad aera à dęmonib⁹ rapta. 164
Antiphanẽ gemmã cõtra veneficia auxiliari. 199
ad Anhelitus difficultatem faciũt fumigationes. 238
Antirrhinum contra veneficia. 241
anethũ ad venefi. facit. 243
Apollonius repente ex oculis omnium euanuit. 42
Apuleius magiam artium omnium portentiſſimã eſſe demonſtrat. 48
Aquilorum pennæ aliarũ alitũm pennas ſibi mixtas abſumunt. 77
Aqua intercus incantationibus educitur. 203
Ariſtotelẽ veneficia cognouiſſe, quę ex ei⁹ principiis probari non poſſunt. 19
Ariſtoteles ea ſola in philoſophia vſurpauit, ad quæ humanus animus ex ſenſibilium obſerua-

tio-

tione induci poterat. 19
Ariſt. quid de dęmonibus ſentiret nullibi explicauit, nec aliorum philoſophorum opinionem coniurauit. 20
Ariſt. multa ignorauit, quę via naturali cognoſcere poterat. 21
Arma inuitta facere quidam facere ſciunt. 181
Artemiſia dæmones fugat. 220
Articulorum tumores diſcutiunt fumigia. 236
Ariſtolochia pro curandis veneficiis. 243
Arbitrio hominis dæmon vim inferre nō poteſt. 142
Aſportationes multorum per aera recēſentur. 40
Aſtrorum obſeruationes deceptiones dęmonum, ac inter dictæ. 93
Aſtrologi actiones humanas, & ea quæ contingētur ſiūt ex cęleſtibus ſignis nō prædicunt. 95
Aſtronomicę imagines dānantur. 121
aſtrologicas imagines nullā vim ſortiri à cęleſtibus corporibus. 121. & 122
Aſarum eſt vomitorium vehemens. 229
Aſteratticus pro curandis veneficiis. 243
S. Auguſtinus ſuperſtitioſum eſſe omne id quod ad colenda idola fit &c. artemque magicam vitādam eſſe ſuadet. 11
Auicenam de melancholia à demonio, ac dæmoniacis. 39

B

Baſiliſcus quoſcunque intuetur, occidit. 64
Baſiliſcus qua ratione alios interficiat. 72
Baſiliſcus ex intuitu ſui ipſius non emoritur. 73
Balſamum immundiciam ſpiritualem, vincere. 2 11
Balneū ab exorciſtis propoſitum omittendum. 233
Balneum ob requiſitas conditiones raro in vſu venit. 233
pro Balneo exorciſtarum adminiſtrando conſideranda. 234
Balnei vſus quibus noxius 234
Balneum quibus temporibus non conueniat. 234
Balneum non imperādum niſi purgato corpore. 234
Balnea artificialia quib⁹ affectibus cōueniāt. 185
in Balneo quædam partes muniendæ ne lædantur. 187
Balnei vtendi modus. 188
in Balnei vſu, & poſt vſum obſeruanda. 235

à Baleno abſtinendum ſi aliquod ſuperueniat accidens. 236
Betonica noturnas ambulationes à maleficijs cuſtodit. 199
Breuibus quomodo vtendum pro venefico affectis. 215
Buphthalmo dęmones, ac venefica demoliūtur. 166
Bythias fęminas viſu effaſcinare, ac interimere. 63
Bythiæ fœminæ qua ratione mala inferant. 72

C

CAnonica iura ex quibus depromantur. 7
ex Canonicis iuribus veneficia probantur. 8
Canones ſacros plurimi eſſe faciendos. 8
Caietanus qui dicātur malefici, & eorum peccata aperit. 13
Capitis dolor folio quoddam cum incantatione curatur 204
Capilli fluere poſſunt ex veneficio. 38
Cæli, ſiderumque obſeruatione veneficia perfici. 92
Cęleſtia corpora quas habeant in animantia virtutes. 93
à Cælo, cæleſtibuſue corporibus, ac eorum obſeruatione venefica emanare non poſſunt. 94
Cæli configurationes, ac motus ad vitia, ac virtutes homines propenſos reddunt. 94
à Cæleſtibus corporibus nullum malum emanare poteſt. 95
Cęleſtia corpora, ac eorum influxus ſunt communes cauſſæ, ne alicui particulari influunt. 96
ex Cæleſtium corporum obſeruationibus, ac conſtellationibus qui nam effectus pręcognoſci poſſunt. 97
Cæleſtia corpora in dæmones agere non poſſunt. 98
Cæſaris pugna in Theſſalia à ſacerdote ethnico abſente eodem tempore cognita. 154
Cauſſæ internæ veneficorum. 122
Caninam infamiam non eſſe apparentem traſmutationem in lupi formam, & ab ea differre. 150
Cati qui videntur circa corpora maleficarum extra ſe poſitarum ſunt dęmones. 158
Catchitis lapis contra faſ-

ſinum

ſinum. 192
Cãcer incãtationibus mortificatur. 203
Cauſa cur intuitu venefici lædunt cui referẽda. 65. & 66
Cerata dæmoniaca morbos excitare, & eſſe ſigna. 119
Cereis imaginibus ad amorem malefici abutuntur. 144
Centuariam aduerſus magicas artes pollet. 198
characteres aſtrologici nullam vim ſortiuntur à cęleſtibus corporibus. 122
Chriſtus permiſit ſe à dæmone per aera portari. 164
Chryſanthemenon veneficas, ac faſcinationes auertit. 198
Chamaleontis iecur amatoria diſſoluit. 199
Chamepitys valet contra veneficia. 243
Cauſæ præcipuæ tres ob quas Deus dæmones corpora hominum obſidere permittit. 175
Cham Noe patrem ligauit ne gigneret. 40
Circe ſocios Vlyſſis in beſtias transformauit. 45
Et qua ratione id effecerit. 151
Circe Picum regem in auẽ mutauit. 151
Clauicula Salomonis in deteſtandos vſus 144
Conciliorũ auctoritas plurimi facienda. 6
Conc. Libertinum maleficis ſacram interdicit cõmunionem. 6
Conc. Laodicenum maleficos clericos ab eccleſia proijcit. 7
Conc. Carthaginenſe incãtatores à conuentu Eccleſię ſeparat. 7
Conc. Ancyranum maleficos à parochijs eliminat. 7
Conc. Agathenſe veneficas perquirendas ſtatuit. 7
ex Cõcilijs veneficia probantur. 6
Conceptionem quorum adiuuent vel impediant. 38
Coloris natura quæ. 66
ad Cõuentum ſathanicum transferi maleficas eſſe quarundam melancholicorum ſomnia. 100
Contrarium vero probatur. 106
ad Conuentus transferi nõ eſſe vigilantium deliria. 88
Coitus impotentes malefici varijs modis reddunt homines. 137
Comitis Argentinenſis ex veneficio ligatus. pag. 138

Eiuſque curatio. ibi.
Coeundi impedimentum cũ vxore à cauſſis naturalibus non oriri. 139
Coitus cur reſpectu vnius, & non alterius aliquando præpediatur. 140
Cornelij ſacerdotis ethnici ecſtaſis. 154
ad Conuentus ſathanicos malefici corpore transferuntur, & quibus modis patefit. 158
Conuentus ſathanici quibus in locis frequentes fiant. 162. 166
Corporis diſpoſitio, & pręparatio in excitandis morbis vim maximam habet. 191
Coniugati libidinoſi coitus impotentes, vel prole priuari ex veneficio ſolent. 192
in Conuentibus ſathanicis quæ nam fiant. 159
Columnella laxata incantatione ſanacit. 206
Coitus impotentia venefica quibus remedijs curatur. 245
Curatio veneficorum morborum triplex. 203
Curatio magica veneficorum morborum ex quibus conſtet. 203
Curatio humana veneficiorũ quibus abſoluatur. 203
Curatio magica fallax & incerta. 208
Curatio diuina veneficio affectorum, ac dæmoniacorum. 215
Cyprianus arte magica Iuſtinam virginem allicere non potuit. 194
Quomodo ad Chriſtum conuerſus ibid.
Cyclamini radix contra mala mediamenta. 197

D

DAemones ex Platone, ac Platonicis probantur. 13
Dæmonum ordo, & genera. 13
Dæmones, ac dæmonia Ariſt cognouit, ac de eis mẽtionem fecit. 19. 20
de Dęmonib. Mercuri⁹. Triſmegiſtus diſputat. 17
de Dæmonibus, magica arte, magorumque operibus Porphyri⁹ multa diſputat. 18
de Dæmonibus, ac veneficis Imblicus agit. 18
Dæmonum ſex genera ex Pſello. 18
Dæmones cur non admiſerit Ariſtoteles. 20
de Dæmonibus quid ſentiret Ariſt. nullibi explicauit nec aliorum philoſophorum opinionem cõfutauit. 20

Digitized by Google

Dæmones per præſtantiorem ſcientiam philoſophia probari. 22
Dæmones hominibus mala infligunt. 92
Dæmones corpora obſidentes an euacuata atrabile cedant. 104
Dæmones nituntur homines à Deo auocare. 115
Dæmones qua ratione ad veneficia conueniant & veneficiorum ſint cauſſæ. 116
Dæmones quomodo rebus ad veneficia vtantur. 118
Dæmon cur velit ad veneficia ſigna apponi. 120
Dæmones maximam habent rerum naturalium ſcientiam. 123
Dęmonibus quomodo omnia corpora inferiora obediant ad nutum. 161. 177. 123.
Dæmonibus qua ratione veneficia exerceãtur. 124
Dæmon clauos, acus, & ſimilia in corpora poteſt immittere, quorum aliquando è corporibus educuntur. 124
Dęmones cur plura admouerint paſsionũ genera ineũda per maleficos. 130
Dæmones cur libentius venefici; opitulentur pro impedienda matrimonii copula. 135
Dæmon magis ſollicitat in carnis peccatis. 155
Dæmon libero hominis arbitrio vim inferre non poteſt. 142
Dæmones phãtaſiam varie afficere poſſunt. 142
Dæmones odium, & amorem inducunt & per ſe, & per maleficos. 142
Dæmones qua ratione odium excitent. 145
Dæmones quomodo in hominis voluntatem agere dicantur. 147
Dæmones cur inter coniuges maxime odium excitare ſolent. 147
Dęmones poſſunt vere corpora aſſumere. 152
Quod, & varijs hiſtoriis probatur. 153
Dęmones quomodo corpora de loco ad locum trãsferant. 161
Dæmonis actio qua ratione fiat. 162
Dęmõis poteſtas ante Chriſti aduentum quæ. 163
Dæmonis varia nomina ab antiquis impoſita. 163
Dęmonibus cum hominibus olim maxima interceſſit familiaritas. 163
Dęmones vti equos alatos quãplures per aera portaſſe. 133
Dæmones ante Chriſti aduentum duplicem habebant manum. 163

Dæmones multa mala hominib⁹ brutis, ac cæteris rebus inferre poſsũt. 164
Dæmones per ſe, & cooperantibus maleficis in corpora illabuntur. 167
Dæmones quo pacto moueant obſeſſi organa. 168
Dæmones plures qua ratione in eodem eſſe poſſint, & in quibus corporis partibus operentur. 168
Dæmones corpora hominum obſidere cur Deus permittat. 169
Dæmones per incubum, & ſuccubum venera cũ hominibus tractare. 169
Dæmones nonnumquam, inuitis quibuſdam puellis ſtuprum violentum inferre. 174
Dęmones aeris perturbationem, pluuiam, grandinem, ac fulmina efficere poſſunt. 177
Dæmones domum, montem, & fluuia mouere poſſunt. 178
Dæmones humori melancholico facile commiſcentur. 211
Dæmoniaci cur in lunæ reuolutionibus maiorem moleſtiam quandoque percipiant 96
Dæmoniacus qui linguis alienis loquebatur, ſecreta detegebat, & medio maleficio erat arreptus, 101.
Dæmoniaci curati atrabile purgata. 103
Dæmoniaci plures à Domino noſtro ſanari. 107
Dæmoniaci quando difficile cognoſcantur. 187
Dæmoniaci quibus ſignis cognoſcantur. 187
Dęmoniaci duo, qui varijs morbis liborare eſt creditum. 41
Deus multa mala permittit, ac naturalia agere ſe cũdũ eorum naturam. 27
Deos morborum cauſſas non eſſe ex Galeno. 30
Deus veneficio:ũ quomodo ſit cauſſa. 116
Deus ſinit hominem vt lubet delinquere. 116
cur Deus aliquos à ſenſibus abſtraxit. 158
Dentium dolores incantationibus mitigãtur. 206
Delirantium cauſſa, ac mores, quos ecſtaſim pati non eſt dicendum. 155
Per Diuinũ in morbis Hippocratem morbos veneficos ſeu eorum cauſſam indicaſſe. 28
per Diuinum in morbis quid intellexerint Antiquiores. 28
per Diuinum in morbis quid intellexerit Galenus. 30

Di-

Diuinum in morbis quid ſit interpretandum ex recentiorum ſententia. 31
Dies decretorij ad cauſſam diuinam referri non poſſunt. 30
Dioſcorides veneficia fieri fatetur. 32
Diaphanum coloris ſpecie ad oculos defert. 67
Diomedis ſocij quo pacto in aues mutati dicantur. 152
Diuinũ in morbis ab Hippocrate dictum, dæmonium eſſe dicẽdum. 204
Diuina curatio veneficio affectionum, ac dæmonacorum. 214
Doctoribus Sanctis fides adhibenda. 11
Dolia miranda imbres, ac ventos emittentia. 41

E

ECheneis piſcis remoratur naues. 77
per Ecſtaſim veneficæ experiũtur quę in ludis Sathanicis fiunt. 110 & 154
Ecſtaſim aliquam veneficæ patiuntur. 154
Ecſtaſis Cornelij Sacerdotis. 154
Ecſtaſis maleficarum nõ fit humana induſtria nec virtute plantarum, non ex melodia, nec ex morbo aliquo, vel medicamento, nec in ſomnijs. 155
Ecſtaſim veneficarum non eſſe in ſomnum. 157
Ecſtaſis quid ſit ex B. Thoma, & alijs. 157
Ecſtaſes Danielis, Petri, Ioannis, & Pauli, & Adæ quales fuerint. 158
In Ecſtaſi maleficarum animas è corporibus exire & in ormis felium ad Conuentus accedere eſt falſum. 158
Effectus qui ex cæleſtium obſeruatione pręcognoſci poſſunt. 82
Elleborum album eſt vehemens notorium. 228
Elleborum album in paucis cauſibus exhibẽdum. 182
Ellebori exhibitionem humorum præparatio præcedat. 230
Elleborum quibus non exhibendum. 183
Ellebori dandi modi tres probati. 231
Empuſę quæ nã ſint. 128
Empiemati ſuccurrit ſuffitus. 238
Epilepſia non eſt morbus diuinus. 31
Epilepſia incantationibus curatur. 206
Eryphyla intuitu quæcunque animalia veneno afficiebat. 63

Ex-

Excantatrices qua ratione nūcupētur veneficę. 129
Excantatio antiquiſſimus eſt veneficij modus. 129.
Excātationum genera duo 129
Experimenta cognoſcendi morbos veneficos 206
Exorciſtæ remedijs medicinæ vtuntur. 211

F

FAciū vlceribus fumigatio prodeſt. 238
Feles, qui vidētur circa corpora maleficarum non eſſe earum animas, ſed dæmones. 158
Ferrum corporibus inhærens incantatione educitur. 206
Febres incantatione ſanantur. 206
Fel Coruinum ligatos adiuuat. 247
Pelles quorundam piſcium ſterilitatem veneficā curant. 247
Felicis ſemen dæmones fugat. 109
Firmamentum eſt Corobōris & diuinum 93
Fęminas plures, quam maſculos veneficiis incumbere. 198
Fęcunditas veneficio adempti ex quo reſtituatur. 198
Fœniculum tuetur oculos ab ingreſſu dęmonis. 221
Franciſcæ auctoris filiæ hiſtoria. 43
Franciſcæ veneficium ſcribitur à Quillando. 45
Fruges pelia veneficiis. 180
Futurorum prædictionem ratione melāncholicæ ac vaporum terræ fieri ex Ariſtotele. 100
Futura præſagiri vi quarūdam herbarum ac lapillorum. 101
Furta indicare aliqui profitentur. 176
Furnius qua ratione à calūnia veneficiis ſe vindicauerit. 180
Fulmina à maleficis excitari, & quomodo. 180
Fumigia, fumigatio. vidi litteram ſuffitus.

G

GAlenus inique damnauit Moiſem, & Euangeliſtas. 28
Galenus cur in morbis cauſam diuinam aliquam inuenire non potuit. 72
Galenus vim incantationum, ac artium magicarum expertus, ac faſſus eſt. 34
Galli obtutus timorem incutit leoni. 64
Galgulus auis ičterū morbum ad ſe trahit. 65
Gargareonis vlceribus ſumigium prodeſt. 238

Gal

Gallico morbo qualia ſufmigia proſint. 238
Gagatem lapidem deprehendere ſonticum morbum. 242
Genitalia præſtigioſe à veneficis auferi. 140
Geniſtæ flos eſt vehemens vomitorium. 228
goetia ſpecies eſt magię. 49
Ginantes per incubũ, & ſuccubum natos eſſe. 139 & 171.
Gratianus de maleficijs, maleficis, ac eorum curationibus verba facit. 7
Grando ſæuiſſima opera maleficarũ excitata. 179
Grauida mulier ex tactu maleficæ abortit. 75

H

HAlitus maligni, ac corrupti faſcinare non poſſunt. 71
Hæmorrhides cum radice ſenectionis extirpantur. 204
Hermotimi animam vagari ſolitam commentitiũ eſt. 154
Hermogenes vinctus à dæmone p aera adducitũ. 164
Heroes antiquorum ex incubo, & ſuccubo nati. 170
Hæreſum auctores quã plures eodem modo nati 170
Herbæ paridis ſemen contra veneficia. 241
Hippocrates ſpretis medicinæ legibus, eas quæ ex rẽligione erant, ſeruauit. 6
Hipp. in li. de ſacro morbo de magica arte, de maleficis, ac eorum operationibus verba facit. 25
Hippoc. eodem in lib. de aliquibus inſtrumentis, ac ſuperſtitionibus ad veneficia, quibus vtuntur malefici noſtri, mentionem facit. 27
Ex Hiſtoriis veritas rerum accipienda. 40
Hiſtoriæ variæ veneficiorum explicantur. 41
Hiſtoria mercatoris venefi cio in pede affecti. 64
Hiæna canes obmuteſacit, ac vim habet in alia animalia. 76
Hiſt. dęmoniaci à Fernelio, vidi dæmoniaci.
Hiænæ corium, ac ſanguis faſcino reſiſtit, & magnorum artibus. 197
Homines ſunt magis parati, quam mulieres ad melancholiã, & veſaniã 105
Homines ex naturæ proprietate veneficio afficere non poſſunt. 81
Homines ex propria nequitia veneficia inferunt. 81
Homo ad ciuilem ſocietatem, & hominum cauſſa natus. 81
Homo cum omnibus creaturis participat. 85

Ho-

Homines transferri ad ludos nocturnos eſſe quorundam melancholicorum ſomnia. 100
Hominibus tales læſiones inferri, quales in ſimulacris cereis vel alijs à veneficis deſignantur. 120
Hominis libero arbitrio dæmonium non poteſt inferre. 142
Hominum trãſmutationes in brutorum formas cur aliqui negent. 147
Hominum mutationes in animalia eſſe apparentes. 148
Homines in lupos conuerſi. 148
Homines cuiuſcunq; ætatis, ac temperamentis ſunt veneficiis obnoxii. 191
Homines probi, ac iuſti ratio veneficijs infeſtantur. 192
Hominum tria genera, quibus venefici obeſſe non poſſunt. 193
Homines ex contemptu legis diuinæ, veneficijs ſũt obnoxij. 194
Hordeolis oculorũ carmina auxiliantur. 203
Hunni magicis artibus victoriam cõſequuti ſunt. 179
Hypericum fugat dæmones. 241

I

Iamblicus de dæmonibus, ac veneficis agit. pag. 18
Iacobi cuiuſdam vxor oppreſſa veneficio. 145
Iaculis interimere homines aliqui venefici ſciũt. 181
Idolatriæ auctores plures ex incubo, & ſuccubo nati. 170
Illyrij viſu faſcinant ac interimunt, & qua ratione. 63. 72
Imperatores aduerſus veneficos ſupplicia ſtatuerunt. 14
Imaginationis mira vis, vt mirandi effectus ex ea fiant. 56
Imaginationem corpora alterare, & qua ratione. 57
Imaginatio poteſt externis corporibus varia mala inferre. 57
Imaginatio in externa corpora agere non poteſt. 57
Imaginationis poteſtas abſque ſpecie, & actu agere non poteſt. 57
Imaginationem ratione ſimulacri veneficia, & alia efficere non poſſe. 58
Imaginationis actus veneficium, nec quicquam aliud

Digitized by Google

liud ſimile facere poteſt. 59
Imaginatio vt talis in ſuo vel alieno corpore nihil immutare poteſt. 59
Imagines aſtronomicæ dãnantur. 121
Imagines aſtrologicæ nullam vim ſortiuntur à cæleſtibus corporibus. 121
Imaginibus cereis qua ratione malefici abutantur. 144
Inquiſitorum facultas aduerſus veneficos. 7
Innocentius Octauus omnia fere veneficorum ſcelera explicat, ac deteſtatur. 8
Inquiſitoribus circa veneficia maxima eſt adhibenda fides, & qua ratione. 53
Inuidia veneficorum contaminat corpus aliorũ. pag 65
Intelligentiæ cæleſtes veneficiorum cauſſæ nõ ſunt. 99
Inſomnia cur ſint animaduertenda. 107
Inſtrumenta veneficia nihil agere poſſunt. 119
Pro Inſtrumentis veneficis quænam in vſu veniſſe. 119
Inſtrumenta malefica quibus in locis abſcondantur. 120
Inſtrumenta venefica ab ægrotantibus eiecta, ſũt vera. 125
Incantatrices qua ratione vocentur veneficæ. 129
Incubi, & ſuccubi quibus nominibus nuncupati. 169
Incubi, & ſuccubi quomodo prolem gignere poſſint. 169
Incubi, & ſuccubi an reuera ſint, vel ſomnia ſint. 170
Incubi duſij dicti vnde dicantur. 170
Incubo fauonus Ficarius dictus. 170
Incubus theologorum differt ab incubo medicorum. 172
Incubus medicorum quid ſit. 174
Incubus theologorũ quid ſit. 174
Incubus morbus à quo nomen ſumpſerit. 174
Incubus medicorum an ſit dæmon folletus dictus. 175
Inuulnerabiles aliquos ſeipſos præſtare. 181
Incantationibus morbi cũrantur. 202
Inſtrumenta venefica perquirere eſſe fas. 214
Ioannes XXII. artem vene-

Digitized by Google

neficam, veneficosq; exagitat. 8
B. Ioannes Chryſoſtomus potiones, ac vocem veneficorum fugiendas eſſe ſcribit. 12
Ioannes Fernelius in morborum veneficorum tractatione omnes medicos ſuperauit. 40
Iſchiadici incantationibus curantur. 203
Iuris pontificij peritis de frigidis, ac maleficiatis agunt. 12
Iura cæſarea veneficia eſſe probant. 14
Iuſtinianus contra veneficos pœnas ſtatuit. 14
Iuuenculæ quædam cur ad veneficia cófugiant. 126
Iuuenis quidam mutone priuatus, ac reſtitutus. 140
Iuuenis qui ex veneficio maleficam adamauit, & vxorem reliquit. 145
Iuuenis in aſini formam mutatus. 151
Iuſti raro veneficijs infeſtantur. 192
Iudices qui iam à veneficijs immunes ſint. 193
Iuſtina virgo à veneficiis Cypriani euaſit. 194
Iua valet ad veneficia. 243

L

Laodicenum Conc. maleficos clericos ab eccleſia proijcit. 6
Laminæ metallicæ vſus in veneficiis. 121
Latrocinium in viro facilius inuenitur quam veneficium. 127
Lamiæ qua ratione vocentur veneficæ. 128
Lamiæ quæ nã eſſent apud antiquos. 128
Laruæ quid fuerint. 129
Lapis calamita ad deteſtandos vſus vſurpata. 145
Lapis quidam Nili facit ad vexatos dæmonio. 202
Latyris vehementer per ſuperiora purgat. 228
Leo X. ſupplicia imponit veneficis, ac tribuit facultatem inquiſitoribus contra eos. 6
Leoni timorem incutit obtutus galli. 64
Lemures quid fuerint. 129
Legis diuinæ contemptus veneficiis obnoxios facit. 194
Lentopodii radix ad amatoria prodeſt. 196
Libertinum Conc. maleficis communionem interdicit. 6
Librum de ſacro morbo eſſe Hippocratis germanũ pag.

pag. 27

Lippitudo ſolo intuitu cõtrahitur. 65

Lippitudine laborans in alios malum iaculare poteſt. 71

Linguæ aliena loqui ratione melancholiæ fieri. 100

Linguæ aliena loquentium hiſtoriæ. 101

Lingua aliena loqui, nec p atrã bilem, nec per vim imaginandi, vel per halitus fieri poteſt. 105

Ligatura quid ſit. 135

Ligatura eſt antiquiſſimũ veneficium. 137

Ligaturæ veneficium ex hiſtoriis, ac legibus probatur. 137

Linimentis quibuſdã vtuntur Exorciſtæ. 211

Lucianus aperit quanta vis inſit arti magicæ, & quot portenta ex maleficis exoriantur. 48

Lupus ei adimit vocem, quem prior videt. 64

ad Ludos nocturnos homines per aera transferri eſſe melancholicorũ ſomnia. 100

ad Ludos nocturnos deferri non eſſe inſomnia. 107

In Lupum qua ratione mutabatur vnus ex Antyi populo forte electus. 149

Lupinam inſaniam differre ab apparenti tranſmutatione in lupi figurã. 149

Ludi ſathanici quibus in locis ſint frequentes. 164. & 168.

Lucretia lamia cum per aera deportaretur, auditu campanæ à dæmone deſeritur. 167

Lupi roſtrum, vel corium veneficiis reſiſtit. 197

Lumbrici incantationibus intermiuntur. 203

Lychantropiam non eſſe tranſmutationem in lupi formam. 149

Lycaonem non eſſe tranſmutationem in lupi formã. 149

M

Aleficæ, Maleficia, vidi Veneficæ, ac Veneficia.

Malefici cur dicantur. 49

Magicæ artis origo, ac illi⁹ ſpecies. 38

Magi leconomãtici qui. 48

Magiam eſſe artium omniũ portentiſſimam. 49

Magia duplex. 49

Maſculi minus incumbunt veneficiis. 126

Magæ cur veneficæ dictæ. 128

Marmulyciæ quænã ſint. 129

Magicæ artes vnde ortum habuerint. 130

Ma-

Magiſterulus, ſeu Martinellus maleficarum qui nam ſit, & quæ illis præſtet. 133
Matrimonii copula impeditur dæmonis opera. 136
Macieí ex veneficio ſigna. 191
Magica curatio veneficorũ quibus conſtet. 201
Maryſcæ cum radice ſenecionis extirpantur. 104
Magica curatio veneficiorum fallax & incerta. 205
Medici in quibus chriſtiane, & non medice loquí debent. 5
Mercurius Triſmegiſtus de dæmonibus diſputat. pag. 17
Medici recentes veneficia eſſe fatentur, & qui ſint. 27
Mẽſtruus ſanguis eſt virus potentiſſimus, ac maxime exitialis. 81
Menſtruus ſanguis qualis ſit, & qua ratione nox. 85
Melancholica delirãmẽta ſunt multiformia. 107
Melancholiæ morbo obnoxii. 108
Melancholici quales ſint. 108
Medicamenta mala cauſæ veneficiorum. 118
Medici ſpecificam veneficii affectionem certo ſcire non poſſunt. 119
Metallorum cuique planetæ ſinguli præſunt. 121
Metallicæ laminæ inſculptæ vſus in veneficiis. 121
Metalla alicubi opera dæmonum erui. 132
Menſtruus ſanguis ad amorem cogit. 145
Menti raptus veneficarum, qua ratione fiat. 155. & 156.
Mentis raptum non eſſe inſomnium. 156
Medici malefici quam plures. 207
Medicina labefactata ex magica arte, ac remediis vanis defœdata. 208
Medicum nullũ poſſe exacte morborum curam inſtituere. 212
Medicus, eſto quod rerum omniũ eſſet gnarus, maleficio affectos curare non poteſt. 212
Medicamentum præcedere debet humorum præparatio. 230
Michael Pſellus dæmonũ genera, ac vim veneficiorum, & quid ſint explicat. 18
Miracula ſacrarum litterarum veriſſima eſſe, quãuis principijs Ariſt. contra-

Digitized by Google

tradicant. 23
Miraculum quo inuentum eſt principium veneficii ſagittarii. 181
Mitridatium morbis veneficis prodeſt. 208
Morbos veneficos re uera eſſe probatur. 2.& 5
Morbus ſacer cur dicatur ſacer. 25
Morbū ſacrum eſſe à Deo, cur magi imponerēt ple bi. 25
Morborum cauſſam nō po teſt eſſe Deus. 28
de Morbis veneficis Io Fer nelius vberius, quā omnes alij medici, egit. 40
Morbi contracti viſu, & ex halatione non venefici ſed contagioſi dicendi ſunt. 71
Morbi quibus vt plurimū maleficio affecti laborare conſueuerunt. 184
Morbi an ſint venefici modis ſuperſtitioſis indagantur. 185
Moly herba veneficia arcet, & magicas artes. 197
Morbi an ſint venefici experimenta quędam. 198
Morbi naturales vocati à veneficis ſanantur. 203
pro Morborum curatione quot ſint cognoſcēda. 212
Morbi qui per vomitum curantur. 217
Multa eſſe poſſibilia, & re uera eſſe, quorū cauſſæ ignorātur. 23
Mulieres mēſtruatæ inficiunt ſpecula. 65
Muſtella irios bufforis ſe deuorandam inuehit. 73
Mulier grauida ex tactu maleficæ abortit. 74
Mulier ex tactu ventris in ſæuiſſimos dolores incidit, & qua ratione curata ſit. 74
Mulierum menſturę purgationes perniciosæ. 81
Mulieres ſunt minus paratæ ad melācholiam. 106
Mulierum natura, ac mores. 123
Mulier ſine viro concipere poteſt. 170
Mulier germana famoſiſſima in ſoluendis veneficijs. 207

N

Nauarrus probat ſanitatem, vel morbum ex maleficis vi tantū dæmonis fieri. 14
Naturæ ſecretiora incognita eſſe. 23
Nauium retentio quibus cauſſis aſcribi poſſit. 79
Narcoticorum effectus, à quibus ecſtaſis non fit. 156
Naturalia remedia qua ratione veneficia curent, &

energumenos iuuēt. 211
Neuros in lupos mutari, & in priſtinā formam reuerti quomodo fiat. 154
Nicolaus Myrepſius magica, ac ſuperſtitioſa in cōpoſitionibus miſcet. 206

O

OBſeſſam quandamā à dæmonio ex utero latrare erat opinio. 41
Obſeſſi vidi dæmoniaci.
Oculi affectum animi indicēs. 62
Oculos veneficos aliqui habent. 62
Oculi inuidorum alios cōtaminant 65
Oculus facultate duplici donatus. 65
Oculus propter quæ à natura factus. 65
Oculus vim faſcinandi nō habet 95
Oculi quorundam venefi- coſi qua ratione faſcinent. 71
Occultorū prædictionē fieri ratione melācholiæ, ac vaporum terræ. 102
Occultorū prædictionem fieri ratione herbarum, ac lapillorum quorundam. 102
Oriſſa ſine viro concepit. 171
Odium dæmones vel per ſe vel per maleficos inducunt. 142
ad Odium excitādum quibus rebus vtantur malefici. 144
Odium inter coniuges cur potiſſimum dæmones excitent. 147
Oliuetum in alteram viæ publicæ partem translatum. 180
Oleum pro linimentis in morbis calidis & frigidis quale eſſe debeat. 239
Oleum omphacinum quibus in caſibus iuuet, & in quibus obſit. 239
Oleum ſimplex pro potu quibus in caſibus conueniat. 239
Oleum pueris ægrotantibus tutius exhibetur. 239
Oleum ex gagate dęmoniacis ſalubre. 241
Omagium præſtare quid ſit. 135
Optalmia ſolo intuitu contrahitur. 65

P

PActionum plura genera dæmones adinuenerunt. 130
Pactum tacitum, & expreſſum quod nam ſit. 130
Paciſcendi, ac profitendi expreſſus, ac ſolemnis mo-

modus. 132
Palmarum lignũ in pomo faſcino reſiſtit. 197
Paridis herba contra veneficia remedium eſt. 241
Palma Chriſti veneficia, ac dæmones pellit. 242.
Peccatores grauiſſimi omnium maximè veneficiis afficiuntur. 192
Pendactylon ad dæmonia valet. 201
Peonia veneficia, ac dæmones expellit. 201. & 242
Pęnna oleo intincta nõ eſt vomitorium. 227
Philoſophi antiqui cur varias habuerint opiniones veneficiorum. 2
Philoſophi in quibus Chriſtiane, & non philoſophice loqui debent. 5
Pharmateutryæ, ſeu Pharmacides cur veneficæ dicantur. 129
Phantaſiã dæmones variè afficere poſſunt. 142
Phreneticorum cauſſa, ac mores, quos ecſtaſim pati dicere non poſſunt. 155
S. Philippus per aera in Azotum translatus. 164
Pinterni ærei calices in girum circumferentes. 41
Picus rex in auem mutatus. 124
Picus auis maleficio affectos ſoluit. 243
Platonis, ac Platonicorum laudes. 16
Plutarchus medicus fuit. 37
Plinius de origine artis magicæ, ac illius ſpeciebus agit. 37
ex Planetarum obſeruatione veneficia inferri. 91
Pluuia diluuio ſimilis à maleficis extitata. 180
Porphyrius diſputat de dæmonibus, magica arte, ac veneficorum operibus. 17
Poetæ nihil effinxerũt qđ apertè à veritate ſi alienum. 45
Poetæ opera veneficorum ſcribunt, & probant. 45
Poeticæ laudes. 45
Præsbyter quidam in vanum medicis remediis expertus, arte exorciſtica curatur. 43
Profeſſio tacita & expreſſa maleficorum quæ. 130
Præſtigiatores mira faciũt. 150.
Præſeruatio à veneficis morbis. 196
p Præſeruatione antiquorum remedia. 197
ad Præſeruationẽ quibus remediis ſit vtendum. 198. 199
Praſſinum ad veneficia vſurpatur. 242
Pſyllorum corpora vitus exi-

exitiale ſerpentibus habent,& qua ratione. 81. & 118
Pueri oculis irati hominis aliquando læduntur. 72
Pudendum virile quomodo dæmon in auferre dicatur. 141
Puellæ edoctæ à matre concitandi pluuias, ac grandinem. 179
Pueris oleum tutius exhibetur. 238
Pygmalionis amor infandus in ſtatuam. 143

Q

QVi nam à dæmonibus per aera fuerint translati. 165
Qui nam ſint, qui veneficorum laqueos euadunt. 195
Quercus ad veneficium venatorium dirimendum. 198

R

RAmnus veneficia arcet. 197
Rerum omnium rationes adipiſci non poſſunt. 1
Remora piſcis ſiſtit naues. 77
Res, quę per vomitum, vel per ſeceſſum à faſcinatis emittuntur, an veræ ſpecies, ac naturales ſint. 124
Remedia medicorum an venefico morbos, ac dæmoniacos curare poſſint. 209
Rubetæ oſſiculum amorē, iurgia, ac venerē ad ſtimulare, ac prohibere. 198
Ruta pueros à veneficiis defendit. 210
Ruta veneficia, ac dæmones depellit. 240

S

SAnguis menſtruas, vnde Menſtruus.
Sagæ quorum nam ſint, & cur ita dicātur veneficę. 128
Salomonis clauiculæ in deteſtandos vſus. 145
Sacerdos calamenſis ſeipsū à corpore auocabat. 154
Sabinus quidam ad ludos nocturnos relatus. 167
Sagittarij malefici qui. 181
Saphyrus veneficio reſiſtit. 198
Sanguis pluens incantatione cohibetur. 201
Sagittæ corporibus inhærentes incantatione educuntur. 202
Sanitatis recuperandæ gratia, an liceat ad maleficos confugere, & eorum remediis vti. 208
Sacerdos exorciſta ob ſuā

artem in carcerē conie-
ctus. 213
Saluia veneficia depellit.
242
Scripturæ ſacrę omnino fi-
des adhibenda. 5
Scylla veneficorum noxā
expellit. 197
Serpens quercus frondi-
bus cōtactus moritur. 77
Sermone alieno loqui, vide
lingua.
Simpathiæ, & antiphatiæ
maxime ius in rebus. 78
Siderum obſeruatione ve-
neficia perficiuntur. 90
Simon magus ad aerem ſu-
blatus. 164
Signa communia veneficio
affectorum. 183
Signa præcedentia dæmo-
nis ingreſſum in corpo-
ra. 190
Signa dæmoniacorum.
189
Somniorum apparitiones
qua de cauſſa fiunt. 148
Scordiculæ in oculos in-
greſſæ carminibus eru n-
tur. 208
Sonticus morbus qui nam
ſit. 248
Species non eſt res, ſed rei
veſtigium. 68
& Spirituum ab oculis e-
miſſione veneficium nō
inferri. 68
Specula qua ratione macu
las contrahant a men-
ſtruatis mulieribus. 75
Spartium eſt vomitorium
vehemens. 228
de Strigibus Quintus Sere-
nus agit. 38
Statua Memnonis hominū
more loquebatur. 48
Stellæ maleficæ non ſunt
appellandæ. 94
Striges quæ de cauſſa no-
minentur veneficæ. 129
Strimagæ cur nuncupentur
veneficæ. 130
Sterilitatem in mulieribus,
ac brutis veneficæ infe-
runt. 141
Stabulariæ quædam mulie
res hoſpites in iumenta
conuertebant. 152
Sterilitas venefica quibus
profligetur. 243
Succubi lege incubi.
Suffumigationem in reli-
gione noſtra pręcipuum
habuiſſe locum. 210
Suffitibus vſi ſunt Idolatrę,
ac Magi. 210
Suffumigia antiquiores me
dici vſurparunt. 218
Suffumigiorum materia.
214.
Suffumigia quibus morbis
fuerant. 218
Suffumigia ad veneficia, ac
dęmones depellēdos. 212
Suffimigia non adhibendā
niſi corpore purgato. 212
Suffumigia quæ mala facē
re poſſint. 238

Digitized by Google

Sulphur in religionibus locum habuit. 242
Summiſtæ probant veneficia eſſe in rerum natura. 14
Superſtitioſa quæ nã ſint. 11

T

TActu veneficia inferuntur. 75
ex Tactu maleficæ mulier quædam abortiit. 75
ex Tactu maleficæ alia mulier in maximos dolores incidit. 75
Tacto ſolo veneficia inferri non poſſunt. 77
Taciturnitatis veneficium quomodo deprehendatur. 198
pro Taciturnitate paranda ſtigma quoddam imprimitur. 135
Taciturnitatem ſibi, ac aliis aliqui inferre ſciunt quæſtionibus expoſiti. 142
Teſtudines oculis fœtus excutiunt. 65
Teſtudines oculis non excutiunt fœtus. 73
Theologi veneficia reipſa in rerum natura eſſe affirmant, ac probant. 11
Theologis ſacris fides adhibenda. 11
S. Thomas contra negantes veneficia. 12
Theophraſtus veneficia, & excantationes fatetur. 35
Theurgia magiæ ſpecies. 150
Tibij quomodo oculis mala inferant. 72
Theſauros indicare aliqui profitentur. 176
Theriaca veneficis morbis prodeſt. 211
Theriaca cum hypericone veneficia curat. 243
Tibii miri faſcinatores. 64
Trypodes lapidei ſua ſponte motí. 41
Triballos viſu effaſcinare, ac interimere. 64
Triballi qua ratione viſu mala inferant. 72
Torpedinis marinæ mirabilis natura. 76
Tranſmutationes hominũ in varias formas cur aliqui negent. 147
Tranſmutationem corporum in varias formas in ſeipſis, ac aliis malefici experiuntur. 147
Tranſmutatio corporũ quęnam ſit. 148
Tranſmutationes corporũ quot modis fiant. 148
Tranſmutationem in lupi formam, non eſſe lychãtropiam. 149
Turonenſis ſynodus excantationes, & curationes maleficarum deteſtatur.

Digitized by Google

pag. 7
à Turcarum, ac Maurorum verbis cauendum. 90
Tuſſi antiquæ ſumigia auxiliantur. 238
Tuſſilago veneficia expellit. 242
Tythymalum eſt vomitorium vehemens. 223

V

VAporesputridi, ac corrupti faſcinare non poſſunt. 71
Veneficas, ac veneficio affectos in rerum vniuerſitate reperiri probatur. 1
Veneficia non ſunt neganda & ſi eorum cauſſæ lateront. 1
Veneficiorum varias opiniones cur antiqui philoſophi habuerint. 2
Veneficos, ac veneficia eſſe ex ſacris litteris probatur. 2
Veneficia eſſe ex ſancta eccleſia probatur. 5
Veneficia ex variis Conciliis probantur. 6
Veneficia ex iuribus Canonicis, ac Pontificiis conſtitutionibus probantur pag. 7
Veneficæ ab Inquiſitorib⁹ plectuntur. 54
Veneficia ex iudiciis Inquiſitorum probantur. 54
Veneficia re ipſa eſſe S. Doctores, ac Theologi affirmant. 11
Veneficia reperiri in mundo probant Summiſtæ. 13
Veneficia eſſe, Iura cæſarea probant. 14
Veneficia reperiri Platonē, ac Platonicos probare. 17
Veneficia Romani interdixerunt, ac pęnas ſtatuerunt. 15
Veneficia, ac Dæmones cognouit Ariſtoteles, & ſi ex eius doctrina probari non poſſint. 19
Veneficia eorumque cauſſas Medici fatentur. 24. 25.
ad Veneficia quæ poſſint 37
Veneficorum operationes ex hiſtoriis pateſiunt. 40
Veneficorum variæ hiſtoriæ explicantur. 41
Veneficorum opera à poetis ſcribuntur. 45
Veneficia ex variè ſcribentibus pateſiunt. 46
Veneficas eſſe ex communi gentium, ac Populorum voce pateſit. 51
Veneficium quid ſit ex aliorum ſententia. 56
Veneficium non infertur ex emiſſione ſpirituum

Digitized by Google

ab oculis. 69
Veneficia ex viſu prodeuntia qua ratione fiant. 70
Veneficia ſolo tactu inferri non poſſunt. 77
Venefici per diſciplinam adiſcunt faſcinare. 83
Veneficia ex planetarum obſeruatione inferri. 92
Veneficia à cælo, ac cæleſtibus corporibus, eorumque obſeruatione non poſſunt. 92
Veneficiorum auctores intelligentiæ cæleſtes non ſunt. 99
Veneficorum effectus à melancholia ortum ducere non poſſunt. 104
Venefici corruptam non habent imaginationem, nec delirant. 106
Veneficorum mores 109
Veneficæ per ſomnium, ac mentis exceſſum ſciunt, ac experiuntur ea quæ verè in ludis noturnis fiunt. 109. 156
Veneficij recta definitio, & eius explicatio. 110
Veneficiorum cauſſę externę, & internæ. 115. 117
Venefica inſtrumenta nihil agunt. 119
Venefica inſtrumenta quænam ſint. 119
Venefica inſtrumenta quibus in locis abſcōdātur. 120
Venefica inſtrumenta qua ratione ad veneficiū conueniant. 120
Veneficia ratione imaginū vel characterem non fiunt. 121
Venefici effectus qua ratione à dæmone exerceantur. 129
Veneficijs plures mulieres, quam viros operam dare. 126
Veneficæ vetulæ quibus artibus iuniores alliciant. 126
Veneficiorū denominatio potius à mulierib⁹, quā à viris deſumitur. 127
Veneficæ cur dicātur. 128
Veneficia quomodo ortum duxerint. 129
Veneficorum aliquorū oculis cur vanæ inditæ ſint figuræ. 130
veneficorum expreſſa profeſsio, quæ. 130
veneficæ quibus in locis frequentes ſint. 131
veneficæ nonaginta, igni adiudicatæ. 131
venefici quidam ſtigma habēt ꝑ taciturnitate. 132
veneficium legaturam dictum probatur eſſe & antiquiſſimum. 136
veneficio pro impedienda generatione qui nā magis ſubijciantur. 136
veneficas aliquas à ſenſib⁹ abſtrahi. 152

Ve-

Veneficas corpore transferri ad ludos nocturnos. 159
Veneficæ quid agant in cōuentibus illis. 159
Venefica filia puerum natũ ex matre excepit, ac dæmoni obtulit. 160
Veneficorum translationẽ ad ludos nocturnos eſſe quid imaginandi, & non reale. 160
Veneficarum, aliorumque rerũ corpora reuera ad loca remotiſſima transferri à dæmone, & qua ratione. 160
Veneficorum aliqui profitentur theſauros, furta, ac amiſſa indicare, præterita, ac futura prædicere. 177
Venefici quidam ex quibuſdam iudicant de agendis bona vel mala ſint. 141
Venefici pluuias, grandines, & ſimilia concitare ſciunt. 177
Venefici quidam in Arunca pluuiam diluuio ſimilem, olim excitarũt. 179
venefici alienos fructus diripere, vel aliò transferre poſſunt. 179
venefici quidam ſagittis quoſcunque velint interimunt. 180
veneficus quidam profitebatur ſingulis dieb⁹ tres homines iaculis transfigere poſſe. 180
veneficio affecti quibus ſignis cognoſcantur. 182
venefici morbi qui nā ſint, qui vt plurimum vagantur. 183
venefici effectus, ac ſymptomata difficilè cognoſcũtur. 183
veneficio affecti quibus experimentis cognoſcātur 184
veneficiis raro implicātur iuſti, ac ꝓbi hoīes. 192
veneficorum morborũ præſeruatio, & quomodo, & quibus remediis fiat. p. 199 & 201.
veneficorum morborum eſt ratio triplex. 203
veneficorum magica curatio. 203
veneficiorum humana curatio. 203
veneficorũ, ac dæmoniacorum curatio. 203 & 213
veneficos varios eſſe varia profitētes, ac varios morbos curantes. 195
venefici morbos naturales etiam curant. 206
ad veneficos confugere pro ſanitate recuperanda, ac eorum remedijs vti, an liceat. 207. 216
venefici morbi an remediis & medicamētis medicorũ poſſint ꝓfligari. 208.

Ve-

Digitized by Google

Veneficiorum instrumenta quibus in locis perquirenda. 214
Veneficos morbos, ac veneficia non poſſe depelli, niſi ex ſcientia artis veneficæ falſum eſſe. 217
Veneficiis aduerſantia medicamenta recenſentur. 241
Verbis animalia bruta retardantur, ac capiuntur. 87
Verbis equi, ac Tauri furibundi domantur. 87
Verborum tria genera. 88
Verborum, ac Vocum vi veneficia inferri nō poſſunt. 88
Verba, ac voces vi veneficia carent, & ſunt tantū veneficiorum ſigna, ac pacta 88
Verba Maurorum, ac Turcarum ſunt vitanda. 91
Veneris impotentia venefica pluribus modis contrahitur. 136
Veneris impedimentū cum propria vxore à quibus cauſſis fiat. 136
Venereus actus cur reſpectu vnius, & non alterius mulieris præpeditatur. 140
ad Venerem homines varijs artibus dæmon ſollicitat 144
Veneris impotentia venefica quibus ſignis cognoſcatur. 190
Verbenaca, ſeu Verbena ad veneficia valet. 241
Viſu veneficia inferri, eſt manifeſtum. 66
Viſu an ſpirituum emiſſione, vel ſpecierum receptione fiat. 66
ad Videndum duo neceſſaria. 66
ex Videndi obiecto veneficia originem non ducūt. 66
ex Videndi poteſtate veneficium inferri nō poteſt. 67
Viſio non fit ſpirituū emiſſione. 68
Viſu contracti morbi non venefici, ſed contagioſi ſunt. 71
Vipera arundine percuſſa torpet &c. 77
Vliſſis ſocii in beſtias mutati. 152
Vocis organa, & formatio. 86
Voces, ac Verba veneficiorum cauſſas eſſe. 86 & 87
ex Vocibus, ac Verbis multa miranda proueniunt. 87
Vocibus ineſt virtus perſuadendi. 87
Vomitiones conquieſcere incantationibus. 103
Vomitu multi rebelles morbi profligantur. 224

Vo-

Vomitoria antiquorum vt plurimum vitanda. 224
Vomitus quibus naturis, & morbis non conueniant. 225
Vomitus an vtilior æſtate vel hyeme, vbi dicta Hippocratis inuicem pugnantia conciliantur, 226
in Vomitu ciendo plura animaduertenda. 226
Vomitoria eſſe in triplici differentia. 226
Vomitoria leuia, ac facilia quæ. 226
Vomitum leuem cientium quantitas, ac doſis. 227
vomitoria medioeria quę, & eorum doſis. 227
Vomitoria vehementia enumerantur, & eorum quantitas explicantur. 228.229
Vomitoriis leuibus, ac mediocribus crebrius vtendum, vehementioribus raro, 229
Vomitorium exorciſtarum examē, & eorum errata aperiuntur. 230
Vrinæ ſuppreſſio eſt grauiſſimum malum. 142
Vrinæ ſuppreſſio ex veneficio fit, 142
Vrticæ ſemen eſt validum vomitorium. 229

Finis Indicis.

Errata corrigenda.

Codronchij, Codronchi pag. 4 lin 22 galatæ vos leg galatæ ſuis vos pag 5 lin. 23 cum deceat l cum non deceat p. 6 l 21. Pontefitijs l Pontificijs p 11 l. 19 diſciplinæ l. diſciplina p. 13 l 22 morborũ. l verborũ. p 14 l 5. Decem viralium l Decẽ viraliũ p. 17 l 2 ianius l ianuis p. 17. diſviciant l. deſpiciãt. l. 13 veneficijs l. veneficis. p 19. l 27. probaueris l probaueris. p. 20 l 7 quòd l. quid p. 20 l. 5 in margine adde lib. 5. phyſ. & 12 metaph. p 22 lin. 25. iſpe vt, l. vt ipſe p. 24. lin. 19. ire. l. iter. p. 24 l. vlt ſcientiæ l ſcientia p 25 l. 10 medicus. l medicis p. 26 l 9. morborum l morbum p 27 l. 16. gratiæ. l gratia. l 31 ſicuerit l ſi inerit p 28. l. 30 prognoſt. in margine adde tex & com. 4. l 33 in marg 2. prog. l 1. pregn p 29 l 37 viſi l nixi p. 34 l. 25 imprimus. l. primi. p. 35. l. 2. adde in margine. cap. 12 p 36 l. 17 concepit l concedit p 37 l 24. diſciplina. l. diſciplinæ p. 40 l 20 cum l. eum p 41 l penult quem l quam. p 43 l 23. Quipropter. l Quapropter p. 44 l. 31. profeſſione. l profeſſionis p 45 l. 19. voco effinxerunt l vero quæ effinxerunt p 46. l. 11. oraculi l oraculis l. 18 ſtranſfiguratione l trãſfigurationes. p. 51. l. 16 negandus l negandum. p. 53. l. 9. ne ac. p. 56. l 18. voluerint l voluerunt p 65 l. 14 morietur l moriatur l. 25 veneficium l. veneficum. p. 71. l. 7 halitum l. alitũ. p. 73 l 18. ſed his. l ſed ex his p. 74 l. 27 iures l. vires p 75 l. 29 poſſit. l poßet p 77 l 7 vres l. vires. p 70 l 4. infeſta. l. infeſtat p 79 lin 21. maxima l marina p. 82 l. 5 venena. l. venerea l. 18. hæc l. hac. p 83 l 21. peſſimas. l peſſimam p. 84. lin. 27. agendi, l faciendi p. 66 lin. 22. falſam erit. l falſum erit reiciendum p 88 lin 14 quorunque modo. l. quocunque enim modo l 29. Plinius adde in margine lib. 28 cap. 2. p. 91 l. 3. & ab. l. & ideo ab. l 29. planeta l planetæ. p. 92. l 2 multiformis. l multiformes l 6. cæleſtibus. l. cæleſtium l. 16. dæmonis l. dæmones l. vlt deficere l defuere 99. l 13 alijs, alij p 100. l. 17. veriſſimo, veriſſime l 30 hiſticis hecticis p 102 l 5. impreſſione propulſati, ingeſſione propulſate 103 l 13. Panaſæum, Panaceum p 105 l 31 ſuno ſucco. 107. l 24 ſuui, ſucci. pa. 110. l. 12. inficias infitias. p. 114 l penult. cognoſcantur, cognoſcantur, & amoueantur p. 118 l. 5. determinare, determinata l 9. marenus, marinus l. 15 nouerint, noueris p 119 l. 18. delectorijs, delectorijs l 20 genus genere. p. 120 l 5. conſueuere, conſuere l. 15 lincis, linteis p. 121. l. 6 planetum, planetam, 124. l 22.

Errata corrigenda.

l.22.orſophagum, æſophagum p.126.l.15 in lure, in viro p. 129. l. vlt. ea ſic p 130 l 21. ad veneſicia, ad veneſica p.131 l 12. alio aliæ p.135 .l.5 reodit, reddit. p 136 lin.10. amiciŋ, amicitijs. l 17. intaturas, iniciaturas p.137. l 18. viros, viro. p.140 l.24 hæc, hoc p.142 l.25 funguntur, funguntur. 144. l.10. buffolem, buſonem p 151. l.5. poſſe, poſſet. in margine c. 6.& 10 & 18 c. 6 17.& 18 p 153. l 10. annulli, nonnulli. p.154.l.23. Hermotomi claromenij, Hermotimi claromenij. p. 155 l 11. latius, latuit l 20. in margine adde. l 8. Poli ca vlt. l.27. cnauſam, ecſtaſim, cauſam ecſtaſis. 156. l 18 deò, ideo p. 159 l 10 is, eis l penult. condaue, conclaue. 160. l 1 obſtetrič, obſtetricem p.162. l.26. Tynadate, Tyriadate p. 163. l 19. Olo nus, Oloaus. p.164. l.11 addartum adducitur lin. 21. Thunæ, Thuriæ. l.22 Crotomon, Crotonem p.165 l 2. num ne, num re. 166. l. 25 illabantur, illabuntur p. 167 l 18 altus alios p 169. l. 2 tractare, & qua: tractare, ſobolem procreare, & l 3. diſferat, differat. p.176. l.30. Apollenis, Apollinis. p. 177. l. 19. ſed vim ſed vni p.179. l penult. Aruuca, Arunca. l vlt teneretur, tenerentur. 180. l 9 eſt, iſti. l 19. ab calumnia, ab hac calumnia p.181 l.8 niſi, viſi. 182. l 14. veneficijs. veneficij. p.189 l 28. epilepſia, epilepſiæ. p. 191. l 14. nectricis nutricis. l 21. vero magis; vero alteri magis l 22. caritate, raritate l. 23. tixturæ, texturæ p.196 l vlt explicari, explicare p 197. l. 6. Styllam, Scyllam l. 19. hyerm. hyenæ p.198 l 9. Chryſanthemnoa, chryſanthemnon l 13 catholitis, cathol itis. l.27. felicis, filicis l 31 dexteræ, dextero p 200 l 5. inuadit, inuadunt. p. 202 l. 12 Stobero, Stobæo. l 20 Pendattilen. Pendatilon p 205. l.7. vocant, curant p 206 l 5. Dæmoniania, Dæmonomania p 208. l 17 tame, tamen p.211. lin 33. dæmonis, dæmones. p.217. l 30. veneficij, veneſica p. 225 l 19 purgatio nis, purgationes l vlt. euellere, reuellere. p. 226. l.33 & 34. Styllisicum, Scyllisicum p. 227. l 4 e vero. 8. vero p.230. l. 2. medio in, medeocri p.236. l 16. balita, habita p. 237 lin. 29. Dhymiamata, Thymiamata p.241. l.18. ipſum, ipſam. p. 247. l. 2. Hincmarus; Hincmarus.

LAVS DEO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

itized by Google